

POHĽAD DO DEJÍN ZNAČENIA TURISTICKÝCH CHODNÍKOV NA ÚZEMÍ SLOVENSKA

Arnošt Guldan

Pod'akovanie

Ďakujem svojej manželke Márii za podporu a trpezlivosť s akou tolerovala moju dlhotrvajúcu prácu na tejto publikácii. Ďakujem RNDr. Jurajovi Hlatkému za poskytnutie vzácných dokumentov zo svojho archívu, ďakujem Dušanovi Kaliskému za poskytnutie cenných fotografií a moja vďaka patrí aj RNDr. Štefanovi Nagyovi, CSc. za preklady z cudzieho jazyka. Za lektorovanie publikácie a za cenné pripomienky ďakujem doc. Ing. Jurajovi Rehákovi, PhD. a Ing. Rudovi Šimkovi.

OBSAH

PREDHOVOR	4
1. ZNAČKOVANIE V RÔZNYCH OBDOBIACH	5
1.1. Prvé značkové turistické chodníky	6
1.2. Značkovanie turistických chodníkov v období Uhorska	9
1.3. Značkovanie turistických chodníkov v období Prvej Československej republiky (1918 – 1938)	14
1.4. Značkovanie turistických chodníkov počas Slovenského štátu (1939 – 1945)	21
1.5. Značkovanie turistických chodníkov v období Tretej Československej republiky (1945 – 1948)	23
1.6. Značkovanie turistických chodníkov v Československu po roku 1948	24
1.7. Značkovanie turistických chodníkov na Slovensku po vzniku Slovenského výboru pre telesnú výchovu a šport v roku 1954	28
1.8. Značkovanie turistických chodníkov na Slovensku po vzniku Slovenskej republiky v roku 1993	36
2. NA RÔZNE TÉMY	39
2.1. Akcie na podporu značkovania	40
2.2. Neutíchajúci boj o financie	42
2.3. Značkárska administratíva	47
2.4. Boj značkárov s vandalizmom	53
2.5. Prienik informačných technológií do značenia	55
2.6. Medzinárodná spolupráca	56
2.7. Spolupráca s cykloturistami	58
2.8. Pomenovanie značkových turistických chodníkov	59
3. ROZHOVORY S PAMÄTNÍKMI	60
3.1. Rozhovor s Milanom Štiavnickým	61
3.2. Rozhovor s prof. Ivanom Planderom	62
3.3. Rozhovor s Milošom Ortom	63
3.4. Rozhovor s kartografom – značkárom Milanom Ružekom	64
4. OCENENIE PRÁCE ZNAČKÁROV	66
4.1. Ocenenie dlhoročnej dobrovoľníckej práce značkárov	67
5. ZO ŽIVOTA ZNAČKÁROV	69
5.1. Svedectvo krásneho vzťahu značkára k prírode	70
5.2. Poďakovanie Janka Bojmíra Jurkovi Szomolányimu za blahoželenie k 80. narodeninám	71
5.3. Ľudia nie sú zlí	72
5.4. Medveď a turistické značky	73
5.5. Spomienky značkára	74
5.6. Niekoľko úsmevno-neúsmevných historiek	75
6. VÝZNAMNÍ FUNKCIONÁRI ZNAČENIA TURISTICKÝCH CHODNÍKOV NA SLOVENSKU V DRUHEJ POLOVICI 20. STOROČIA	77
6.1. Vladimír Čikor	78
6.2. Juraj Szomolányi	79
6.3. Ján Bojmír	80
6.4. Viliam Zahatňanský	81
6.5. Kamil Linhart	82
6.6. Peter Školna	83
7. NAMÁHAVÉ ZNAČKÁRSKE PRÁCE	84
7.1. Obrazové spravodajstvo o namáhavej práci značkárov	85
8. NA ZÁVER	97
9. PRÍLOHY	98
9.1. Na Slovensku vydané značkárske publikácie	99
9.2. Odznak Turista – značkár	103
9.3. Články v Krásach Slovenska o značkovani a značkároch	104
9.4. Súpis použitých skratiek	118
PROFIL AUTORA	119

„Premýšľaj o minulosti a budeš poznať budúcnosť.“

Čínske príslovie

♦ PREDHOVOR ♦

Pretože sa na organizácii značenia na Slovensku podieľam už od roku 1958, považoval som za svoju povinnosť napísať dejiny značenia turistických chodníkov na území Slovenska a vzdať tak hold stovkám obetavých značkárov.

Ak ste zvedaví a chcete vedieť kedy značkovanie turistických trás u nás začalo a ako sa rokmi vyvíjalo, tak čítajte nasledujúce riadky. Značkovanie bolo vždy úzko späté s turistikou.

„Turistiku“ u nás, na samom začiatku 19. storočia, vystihuje výňatok zo zápisov Gregora Berzevicího¹⁾ z roku 1800, keď sprevádzal jednu z väčších výprav po Tatrách.

„Tak sa stalo, že pri príležitosti vychádzky usporiadanej do Karpát, ktorú som urobil vo veľkej spoločnosti, spolu so sluhami a sedliakmi, ktorí niesli víno, jedlo a pušky, nás bolo viac ako dvadsať, že medzi kosodrevinou sme sa stretli s medveďom. V spoločnosti to vyvolalo zvláštne a zmiešané pocity, pretože sme mali iba štyri pušky a aj tie boli nabité iba brokami. No beštia bola dosť nešikovná a tak sa ju nakoniec podarilo zastreliť.“²⁾

O sto rokov neskôr už takéto výpravy nechodili do prírody, turisti si nosili jedlo a nápoje sami, ale ani vtedy nebolo radno chodiť do prírody bez zbrane, ako píše člen výboru odboru KČST v Liptovskom Sv. Mikuláši, Pavol Stacho³⁾.

„Kedysi, pred vojnou, bol turista bezpečný v našich vrchoch bez streľnej zbrane (revolvera). Dnes, keď prekonali sme viacročnú vojnu a ešte vždy môžeme povedať, že sme vybrdli z nej, veru aj na našich stranách neradno ísť bez zbrane do hôr. Opatrnosti nikdy nezbýva. Vlivom vojny spustly mravy a čo nestávalo sa predtým, to môže sa stať dnes.“

No, chodiť do prírody len tak, z potešenia, ešte dlho náš pospolitý ľud nechápal.

„... keď sa takýmto ľuďom predstavíš ako turista a povieš, že chodíš po horách len z „passie“, vtedy povážlive krúčia hlavou a nechápu, že by niekto len tak nič po nič chodil a namáhal sa po daromnici.“

„Že sa im to len chce tak nohy lámať! Ba načo to len idú na také vrchy, po skalách sa škriabať, veď tam ničoho nenájdu, škoda sa im mordovať“, tak hovorí náš pospolitý ľud.“⁴⁾

Koncom 19. storočia mali aj značkári nosičov farieb a značkárskych pomôcok. Neskôr už pomôcky navesali na seba, farby umiestnili do nosiča, odeli sa do pracovného úboru a hajde do prírody. Značkárov – „machliarov“ v tých dávnych časoch považovali za čudákov.

„Naše strakaté šaty, ofíkané farbami už na predošliých vychádzkach, dodávaly nám takého vábneho vzhľadu, že sa každý, kto nás videl, celkom inakším okom zahľadel na nás, ako keby sme boli bývali odetí v šatách čo ako módných. Takto si nás obzvlášť všimlo aj elegantné publikum na novoveskej stanici. Iste nebolo pre nás všetko lichotivé, čo si pošuškávali. Ba niektoré nie dosť opatrné kišasoňky (u nás je ešte málo slečieniek) dovolili si útrpne poznamenať, že veru takí páni ako X, Y, atď. mohli by aj trochu viac dbať na seba, lebo že vraj vyzeráme ani šlajfiari. No, keby človek aj svoje dobre mienené podujatia a skutky robil odvislými od toho „čo na to povedia“, nikdy by k ničomu neprišiel...“, napísal v roku 1923 člen redakčnej rady Krás Slovenska a neskorší podpredseda odboru KČST v Starom Smokovci, G. Nedobrá⁵⁾.

Nuž, pozrime sa, kedy značkovanie turistických chodníkov u nás vzniklo, ako sa vyvíjalo.

¹⁾ Gregor Berzevicí bol všestranne vzdelaný príslušník jednej z najstarších zemianskych rodín Spiša, mimoriadne činorodý právnik, ekonóm, a obchodník.

²⁾ Samu Weber, Berzeviczy Gergely Ferenc a turistika egyik úttörője 100 év előtt
In: Magyarországi Kárpátgyesület évkönyve. Igló, 27, 1900, s. 75.

³⁾ Pavol Stacho, Ako sa vystrojiť na turistiku, Krásy Slovenska 1921, č. ... str. 55

⁴⁾ ...Trocha humoru, Krásy Slovenska 1921, č. ... str. 123

⁵⁾ G. Nedobrá, S vychádzky značkovacej v Slovenskom ráji, Krásy Slovenska 1923, č. 5. str. 177

KAPITOLA 1

ZNAČKOVANIE V RÔZNYCH OBDOBIACH

1.1. PRVÉ ZNAČKOVANÉ TURISTICKÉ CHODNÍKY

Označovanie chodníkov v tom najširšom slova zmysle jestvuje od nepamäti, značkovanie turistických chodníkov v dnešnom ponímaní súvisí s turistikou, s aktivitami turistických spolkov. Keby sme sa však pýtali na vznik prvého chodníka vyznačeného turistickými značkami, presnej odpovede by sme sa nedočkali. Určite to bolo začiatkom 19. storočia, kedy začali vznikať prvé turistické spolky. Jedným z prvých turistických spolkov, o ktorom nachádzame v literatúre zmienku, je napr. škótsky **Highland Mountain Club Lochgoilhead**¹⁾, založený v roku 1815, ale oficiálne sa za prvý turistický spolok považuje britský **Alpine Club**²⁾, založený jedenástimi džentlmenmi, absolventmi univerzít v Oxforde a v Cambridge, **v roku 1857**. Je nepravdepodobné, že títo džentlmeni značkovali navštevované turistické chodníky v Alpách. No, popri alpských kluboch, zaujímajúcich sa výlučne o veľhory, začali postupne vznikať aj turistické (alpské, karpatské, tatranské a pod.) spolky, ktoré sprístupňovali aj stredohoria budovaním ciest, stavbou chát, útulní a iných zariadení na „pozdvihnutie čulosti a blahobytu návštevníkov hôr“. Prvé značkovanie chodníkov teda zrejme vznikali až po vybudovaní prvých turistických chát, a to z toho jednoduchého dôvodu, aby k nim privádzali hostí – turistov, ochotných platiť za služby obsluhujúceho personálu. Zrejme chatári boli prvými „značkármi“ turistických chodníkov (ku svojim objektom). Toto značkovanie malo iba miestny význam, ale čoskoro sa začali budovať turistické chodníky, najčastejšie vyznačené farebnými pásmi, alebo takzvanými pásovými značkami, pozostávajúcimi z farebného pásu, zvýrazneného bielymi pásmi z hornej i dolnej strany. V literatúre nachádzame zmienky o tom, že prvé chodníky vyznačené tvarovými a viacfarebnými turistickými značkami sa objavili v hlavných alpských údoliach a v Durínskom lese. V druhej polovici 19. storočia už boli v Nemecku, Rakúsku a vo Švajčiarsku vytvorené lokálne siete turistických chodníkov značkových pásovou značkou.

♦ SITUÁCIA U NÁS ♦

Územie dnešného Slovenska bolo v 19. storočí súčasťou Rakúskeho cisárstva a po rakúsko-uhorskom vyrovnaní roku 1867 patrilo do mocenskej sféry Uhorska. Až do zániku Bachovského absolutizmu (1851 – 1859) bolo akékoľvek spolčovanie u nás zakázané, preto napr. združenia turistov mohli pôsobiť iba neformálne. Legitímne turistické spolky začali na našom území vznikať až v druhej polovici 19. storočia.

Zmienku o prvých chodníkoch určených turistom nachádzame v publikácii K. Kolbenheyera: *Die Hohe Tatra*³⁾. Budovali ich majitelia pozemkov, napr. majiteľ Javoriny Theodor Aladár Salamon, mal už v roku 1875 vybudovanú sieť dobrých ciest v Bielovodskej doline, v roku 1878 vybudoval útulňu na Poľane pod Vysokou, ktorú poskytol turistom. Knieža Hohenlohe, ktorý sa stal majiteľom Javoriny v roku 1879, v týchto aktivitách pokračoval a vybudoval v tejto oblasti rad poľovníckych a turistických chodníkov. Niet žiadnej zmienky o tom, že by tieto chodníky boli vyznačené turistickými značkami.

Prvý, v literatúre⁴⁾ uvádzaný turistický spolok u nás, je **Sitniansky klub** (Szitnya club) v Banskej Štiavnici. Syn jedného zo zakladateľov tohto spolku R. Tirts⁵⁾ píše, že v roku **1860** štiavnický Szitnya club už vykonával pravidelnú činnosť na najvyššom bode Štiavnických vrchov, na Sitne (1 009 m n. m.).

Sitniansky klub nemal aj napriek intenzívnej a pravidelnej činnosti schválené stanovy. Stalo sa tak až 12. mája 1882, po pričlenení Sitnianskeho klubu do Uhorského karpatského spolku. **Uhorský karpatský spolok** (Magyarországi kárpátgyesület) s celokrajinskou pôsobnosťou bol založený **11. 5. 1873** v Smokovcoch.

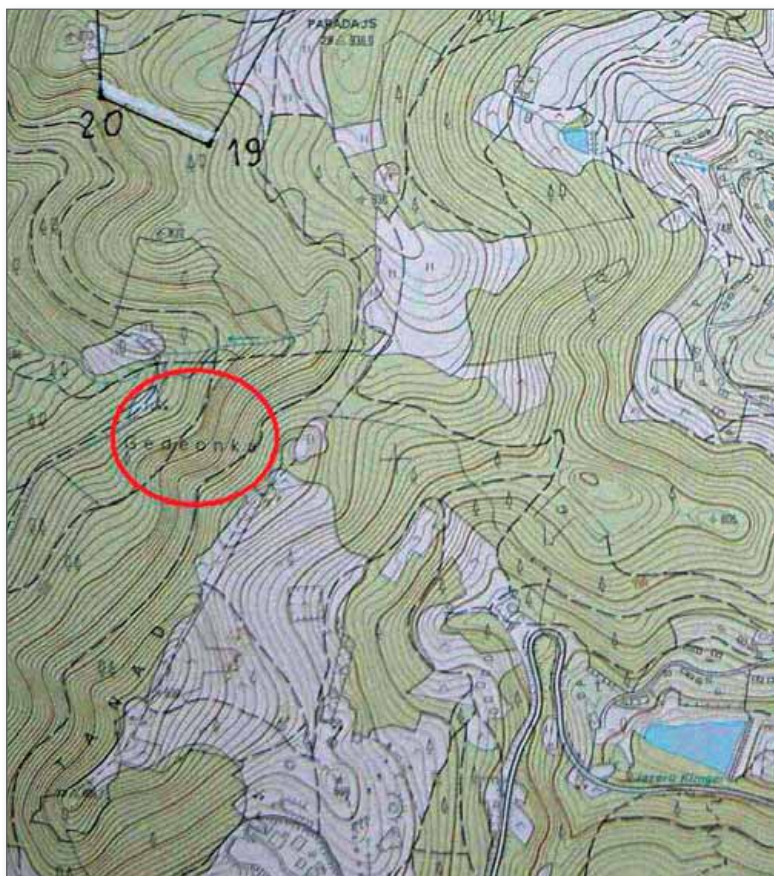
O spoločenskom živote v Banskej Štiavnici v tých časoch nachádzame v Štiavnickom turistickom sprievodcovi (**Selmeczi kalauz**)⁶⁾ nasledovnú zmienku:

„A társadalmi élet magas fejlettségéről azon körülmény tanuskodik, hogy alig van város a felvidéken, mely annyi egyesületet mutathatna fel mint Selmeczbánya, ilyenek, a természettudományi s orvosi, a geológiai társulat, gyermekbarát- a kisedevót pártoló egyesület, az ev. nőegyesület, az akadémiai ifjúság segélyező egyesülete, a lyceumi és gymnasiumi tápintézet, a Kárpát egyesület Szitnya-osztálya etc.“

Stručne: „Vysokú úroveň spoločenského života v Štiavnici dokumentuje množstvo spolkov, okrem iných aj Sitniansky klub Maďarského Karpatského spolku.“

Členovia Sitnianskeho klubu si položili za cieľ pestovať turistiku a sprístupňovať prírodné krásy. Za týmto účelom budovali turistické cesty a chodníky na Sitno, v okolí Vyhniien a Sklených Teplíc. O výletoch zo Štiavnice sa píše v stati **Kirándulások Selmeczről**⁽⁶⁾ toto:

„Ezen egy napi körút után, más nap a bélébányai kapun át vezető kocsúton Szklenó vagy Vihnye fürdőbe mehetünk ; de ha mint gyaloglásban gyakorlott túristák ezt gyalog akarjuk megtenni, akkor a felső piaczról éjszaknyugati irányban mindig felfelé haladva, vagy pedig az óvár alatt a 792 méter magas úgy nevezett Vörös kúti vízvázasztóra jutunk, hol a hasonló nevű felső tóra akadunk. Ezen tó tulsó partjáról, a jelzett vihnyei úttól jobbra gyalogut vezet a Séleshegy oldalán; fehér jelzések, erdőségeken keresztül a kies fekvésű Szklenó fürdőbe vezetnek, hová Selmeczről 1,5 – 2 óra alatt juthatni.“

„Po okružnom výlete prvého dňa môžeme na druhý deň ísť do Sklených Teplíc po vozovej ceste cez Beliansku bránu; ale keď ako cvičení peší turisti túto trasu chceme pešo absolvovať, potom postupujeme severozápadným smerom od horného trhu alebo od starého hradu popri strelnici cez Kutnu horu viac tienistou cestou a za necelú štvrt hodinu prideme do 792 m vysokého sedla zvaného Červená studňa, kde leží aj jazero rovnakého mena. Z druhej strany jazera, od značenej Vyhnianskej cesty napravo vedie peší chodník po svahu Širokého vrchu; je značený bielymi značkami a vedie cez lesy do malebných Sklených Teplíc, kam sa zo Štiavnice môžeme dostať za 1,5 – 2 hodiny.“

Obr. 1.1.
Výrez zo základnej mapy Slovenskej republiky 36-33-09 s vyznačením polohy bane Gedeon

A ďalej:

„Reggel megint csak a Vörös kútra felérve, a balfelé vezető hodrusi úton megyünk egész odáig, a hol az út már lefelé vezet. Itt az úttól balra fordulunk és a fehérrel jelzett gyalog úton Gedeon tárna felé megyünk. Egy óriási sétányra akadunk, mely gyönyörű fenyvesben, vízintés irányban egész a Tanád hegy nyugati lejtőjén, vadrtegényesen fekvő Gedeon tárnai telephátig vezet. Ezen házat a m.kir. bányakincstár a magyar Kárpát Egyesület Szitnya Osztályának használatára átengedte, hogy ezt idővel menházzá alakítsa át.“

„Ráno po opätovnom výstupe do sedla Červená studňa, odkiaľ pokračujeme naľavo po Hodruškejskej ceste, kým nezačne klesať. Tu odbočíme doľava na chodník značený bielymi značkami a pokračujeme po ňom smerom k bani Gedeon. Tu prideme na široký chodník, ktorý krásnym ihličnatým lešom po vrstevnici popod západný svah vrchu Tanád nás privedie k romanticky položenému skladu bane Gedeon. Tento dom odovzdala maďarská kráľovská banská spoločnosť Sitnianskemu klubu maďarského Karpatského Spolku, aby ho časom prestavala na turistickú chatu.“

Obr. 1.2. Opustený banský sklad v Hodruškejskej doline, ktorý Sitniansky klub prebudoval na turistickú chatu

Obr. 1.3. Početní turisti pred vybudovanou chatou

Sitniansky klub opustený banský sklad, nachádzajúci sa pri štôlni Gedeon v Hodrušskej doline, skutočne prebudoval na turistickú chatu a v roku 1874 k nej vyznačkoval turistický chodník⁵⁾.

Na ďalšom mieste tej istej state nachádzame dve zmienky o odlišnom farebnom prevedení turistických značiek, ktoré sa vtedy v okolí Štiavnice používali.

„Štvrtý deň nášho výletu zasväťme najkrajšiemu bodu okolia, 1 011 m vysokému vrchu Sitno. Na tento vrch, ktorý panuje nad celým okolím, sa môžeme dostať 3 cestami za 2,5 –3 hod. Obyvatelia dolných ulíc postupujú k bani František, odkiaľ pokračujú doprava cez Štefultov a Sitniansku alebo pokračujú vpravo po čierno-bielych značkách, alebo vľavo po chodníku priamo do obce Ilija. Za touto obcou môžu pokračovať buď vľavo, menej strmým chodníkom po dolnú lúku, odkiaľ pokračujú nie vľavo po značkách, pretože tieto vedú k zimnému domu horára, ale pokračujú vpravo hore po lúke. Odtiaľ vedú dve cesty na miesto zvané Schostál, kde jeho kráľovská výsosť, knieža Coburg dal vyhotoviť lavice a stoly a kde nájdeme aj ohnisko a prameň pitnej vody. Ale aby sme nezablúdili, choďme radšej z mesta po ceste do Štiavnických Baní až po vežu zbrojnice, odkiaľ pokračujeme po zreteľne červeno-bielymi značkami označeným chodníkom, ktorý je najmenej únavný a najzaujímavejší a vedie až na vrchol. Postupujeme okolo bane (Mikszakna) a Štefultovskom kráľovskom Hámore a vystupujeme na horný koniec Štefultovskej lúky, odkiaľ sa nám naskytne výhľad do údolia Ilije. Pokračujeme k blízkeму smerovníku, odkiaľ dlho pokračujeme po vrstevnici a po miernom stúpaní prídeme k miestu zvanému Krížna, odtiaľ uvidíme dom strážcu vodovodných kanálov a kde sa môžeme zastaviť na dobré čerstvé mlieko. Značky nás však vedú doľava po vrstevnici k tzv. Gretznerovmu chodníku, ktorý nás v miernom stúpaní privedie ku Gretzerovmu prameňu s vynikajúcou vodou. Tu Sitniansky klub vyhotovil stoly a lavice lebo toto miesto je prirodzeným odpočívadlom výletníkov z B. Štiavnice. Odtiaľ prídeme na peknú lúku zvanú Almászka, odkiaľ pokračujú doprava strmým chodníkom lesom prídeme na Tatárskú lúku, kde nás uchvátí krásny pohľad na skalnú korunu vrchu Sitno.“

Presný dátum vyznačkovania prvého turistického chodníka na našom území nepoznáme, ale v práci R. Tirtsa je prvá písomná zmienka o vyznačovaní turistického chodníka na území dnešného Slovenska. **Rok 1874** preto považujeme za **rok zrodu značenia turistických chodníkov na území dnešného Slovenska**.

¹⁾ W. Unsworth, Encyclopedia of Mountaineering, vyd. 3, 1992, str. 88.

²⁾ P. H. Hansen, „Albert Smith, the Alpine Club, and the Invention of Mountaineering in Mid-Victorian Britain“, Journal of British Studies, vol. 34 (1995) str. 300–324.

³⁾ K. Kolbenheyer, Die Hohe Tatra, Tešín, K. Procháska 1884

⁴⁾ Tivadar Posewitz, Magyarországi kárpátegység történelme (1893)

⁵⁾ R. Tirts, Szitnyaosztály Selmezbányán (Budapest, 1943)

⁶⁾ Selmeczi kalauz, A M.K.E. Szitnyaosztályának kiadása, 1885

1.2. ZNAČKOVANIE TURISTICKÝCH CHODNÍKOV V OBDOBÍ UHORSKA

Približne v druhej polovici 19. storočia sa začali vytvárať podmienky pre demokratizáciu turistiky, pre turistiky menej majetných vrstiev obyvateľstva. Prispel k tomu aj rozvoj priemyslu a obchodu, ktorý vyvolal budovanie železníc, umožňujúcich lacnejšie, rýchlejšie a masové cestovanie. Napríklad návštevnosť Vysokých Tatier sa významne zvýšila po vybudovaní Košicko-bohumínskej trate v roku 1871. Rozvoj turistiky a cestovného ruchu bol podmienený aj zakladaním turistických spolkov, ktoré sa starali o budovanie a rozvoj infraštruktúry pre cestovný ruch.

Za vybudovanie stoviek chát, turistických ubytovní, útulní a prístreškov, za vybudovanie stoviek kilometrov ciest a turistických chodníkov vo Vysokých Tatrách ako aj v iných oblastiach Uhorska, patrí naša vďaka a obdiv Uhorskému karpatskému spolku (UKS)¹⁾, založenému 10. 8. 1873 v Starom Smokovci, s prvým sídlom v Kežmarku.

Obr. 1.4. Odznak Uhorského karpatského spolku

Zakladajúce členstvo spolku pochádzalo z radov stredného a nižšieho úradníctva, učiteľstva a z remeselníckych a obchodných vrstiev. Mená ako Podhradszky, Pelech, Prihradny, Matyasovszky, Rakusz, Jezsovcics, Golián, Marschalkó, Osztrólczy a pod. naznačujú, že na činnosti spolku sa okrem Nemcov a Maďarov podieľali aj Slováci.

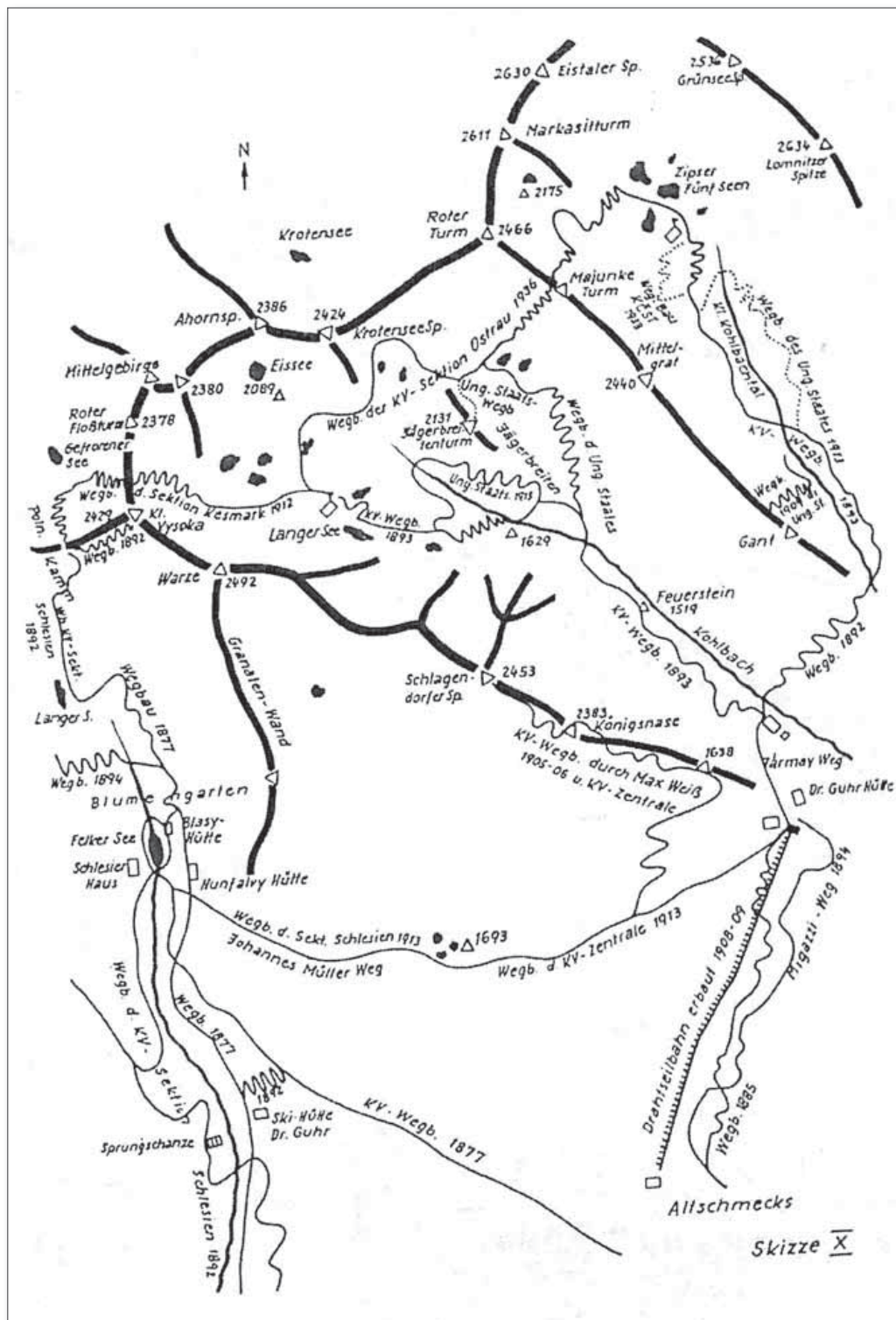
Podrobný rozbor podielu Slovákov na členstve UKS publikoval I. Bohuš²⁾. Počas levočského obdobia (1884 – 1891) sa dostal do čela spolku šarišský a spišský župan gróf A. Csáky. Po predčasnej smrti duchovného otca spolku, speleológa a geológa S. Rotha, úspešného a obetavého Levočana, sa dostal spolok do vleku veľkostatkárskej aristokracie. To sa čoskoro prejavilo v izolácii a vo vyradovaní slovenských členov, v paralyzovaní činnosti liptovskej sekcie UKS a v odnímaní vodcovskej živnosti horským vodcom slovenskej národnosti. Konzervatívne vedenie UKS sa svojím konaním, totálnou zmenou spoločenskej skladby spolkového členstva, dostalo do ideového sporu s pokrokovejšie zmýšľajúcimi členmi, až nakoniec kaukazský a himalájsky horolezec, právnik M. Déchy a banskoštiavnický lekár E. Téry založili r. 1892 Maďarský turistický spolok (Magyar turista egyesület) so sídlom v Budapešti.

Obr. 1.5. Odznak Maďarského turistického spolku

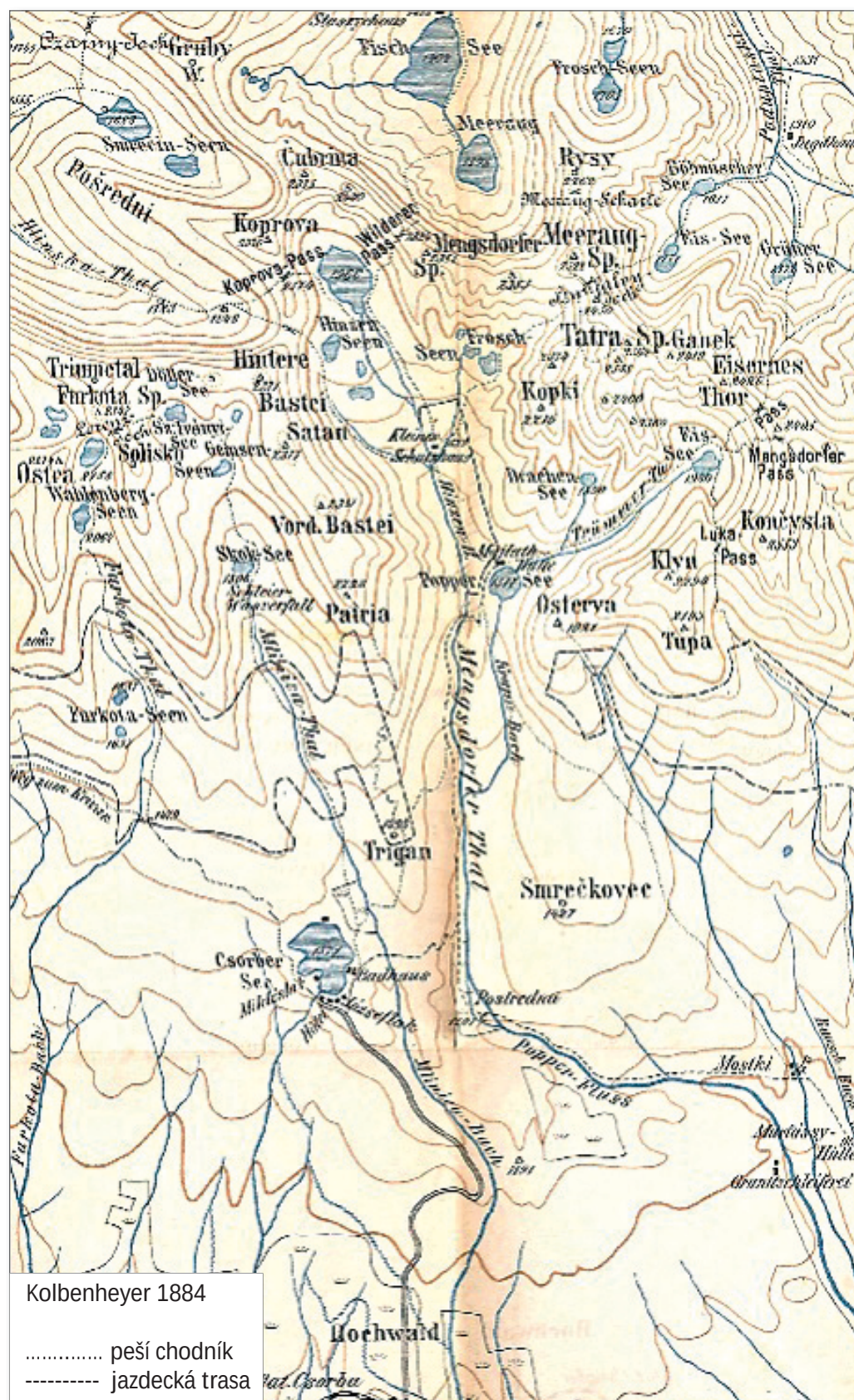
V troch predvojnových decéniách získal tento spolok významné postavenie a vďačíme mu napr. aj za vybudovanie Téryho chaty v Tatrách, pri Piatich Spišských plesách. Vybudoval tiež turistický chodník na Vápeč.

Je až neuveriteľné, čo všetko dokázal Uhorský karpatský spolok so svojimi odbočkami (v roku 1917 ich bolo temer dvadsať)³⁾. Spolok si stanovil úlohu nielen rozvíjať a propagovať turistiku, ale aj uskutočňovať všestranný prírodovedný výskum Karpát, predovšetkým Tatier. Kežmarské predsedníctvo založilo Karpatské múzeum, ktoré sa stalo strediskom a koordinátorom výskumných aktivít svojich členov i externistov. Múzeum organizovalo geologické, zememeračské, barometrické, limnologické i meteorologické práce, menovite na území Tatier.

Obr. 1.6. Tatranské turistické chodníky vybudované rôznymi sekciami UKS a inými subjektmi v oblasti Velického plesa a Piatich Spišských plies⁴⁾

UKS vybudoval v roku 1874 prvú turistickú chatu pri Velickom plese. V roku 1877 k nej spolok vybudoval turistický chodník zo Starého Smokovca. Na budovaní turistických chodníkov v Tatrách sa podieľali rôzne sekcie UKS, majetní jednotlivci i Uhorský štát (obr. 1.6)⁴.

Obr. 1.7. Turistické chodníky v okolí Mengusovskej doliny v roku 1884

Uhorský karpatský spolok vybudoval vo Vysokých Tatrách niekoľko druhov ciest. Pre „kúpeľných hostí“ vybudovali promenády a vychádzkové cesty, pre turistov pešie chodníky a jazdecké trasy⁴⁾. Budovanie jazdeckých trás nie je prekvapujúce, lebo vtedajší „turisti“ absolvovali mnohé turistické výlety koňmo. Napríklad jazdecká trasa z Hágov pod Ostrvu bola vybudovaná v roku 1886.

V roku 1885 vybudovali predchodcu dnešnej Cesty slobody, 2 m širokú jazdeckú cestu, priečne prepájajúcu tatranské doliny od Smokovcov po Štrbské pleso. V rokoch 1886 – 1889 cestu rozšírili na 4 m a v rokoch 1913 – 1915 až na 6 m. Takto by sme mohli vymenovať desiatky ciest a chodníkov, ktoré UKS vybudoval. Napr. svätajánsky statkár J. Szentiványi, predseda liptovskej odbočky UKS, dal v rokoch 1885 – 1886 vy-

Obr. 1.8. Turisti s horským vodcom

budovať turistický chodník na Kriváň, v roku 1888 dal na vlastné trovy postaviť chodník z Demänovskej doliny na Ďumbier. Liptovská odbočka UKS vyznačovala turistické chodníky na Ďumbier, Poludnicu, Choč, v Prosieckej doline, na Tomanovo sedlo, na Kriváň a mnohé ďalšie.

Tatranské turistické chodníky pre peších turistov boli pravdepodobne zriedkakedy vyznačované. Značkovanie nebolo potrebné (a horskými vodcami aj nevítané), lebo mnohí turisti chodili po Tatrách v sprievode horských vodcov (obr. 1.8). Okrem toho boli trasy podrobne opisované v sprievodcoch. Napriek tomu nachádzame v literatúre⁴⁾ ojedinelé zmienky o vyznačovaní niektorých tatranských chodníkov červeným pásom namaľovaným na stromoch, a o vybavení peších trás stĺpikmi s tabuľkami (v dnešnom ponímaní to zrejme boli smerovky) a značkárskymi kolíkmi (obr. 1.9). Vieme tiež, že chodník z Banskej Štiavnice do Sklených Teplíc bol vyznačovaný bielou a chodník na Sitno červenou farbou⁵⁾. A. Kmeť vo Velebe Sitna⁶⁾ (1893) spomína tento červený chodník, ale zmieňuje sa aj o ďalšom značkovanom chodníku na Sitno. Napodiv, tento bol vyznačovaný čiernou farbou.

„Čo týče sa už prístupu od ďaleka, do obvodu Sitna, čili k najbližšej jeho päte, až k bralám: jeden prístup, totiž voznú cestu cez Rovne a Biely kameň, pripomenul som už; druhý pohodlný chodník pre peších, od štiavnického touristického spolku udržiavaný a znakmi červenobielymi označený, vedie od Štiavnice cez Štefultov, Sitniansku, Vozárovú, Krížnu lúku „Pastiersku“, hore „Petrovou horou“, popri studničke „Gretzerovej“, na lúku „Almášsku“, od nej zase horou na Tatársku. Tieto dva východy vedú obidva od severnej strany, vozná cesta viac východne, chodník viac západne. Medzi obidvoma od tejto severnej strany jesto i viac chodníkov. Druhý touristický chodník, bielo-čiernymi znakmi označený, ide od Ilije na „Bielu cestu“ a „pažiťami“ a belujským chodníkom na „Vlčiu jamu“ a odtiaľ „Ilijskými lúkami“ hore.“

Uhorský karpatský spolok sprístupňoval jaskyne, organizoval horských vodcov, aj horskú záchranú službu. Mal aj bohatú edičnú činnosť, vydal 44 ročníkov Ročenky Uhorského karpatského spolku (A Magyarországi Kárpátgyesület Évkönyve), ďalej to boli monografie, mapy, sprievodcovská literatúra a obrazové publikácie⁷⁾.

Z mimo tatranských sekcií treba spomenúť Beskydskú sekciu založenú v Užhorode, ktorá svoju činnosť zameriavala aj na pohorie Vihorlat. Tu za podpory grófa Sztárayho postavila v roku 1880 pri Morskom oku a pod Sninským kameňom dve turistické útulne, prvé turistické objekty na našom území mimo Vysokých Tatier. Sekcia vy-

Obr. 1.9. Zatĺkanie značkárskeho kolíka v tých časoch

budovala v roku 1881 chodník od Morského oka na Sninský kameň⁹⁾. Po splynutí Beskydskej a Marmarošskej sekcie UKS vznikla Východokarpatská sekcia so sídlom v Satoraláújhely, ktorá v roku 1883 vybudovala turistickú útulňu pod Vihorlatom. K nej v roku 1885 vyznačili turistický chodník z Jovsi a odtiaľ na Sninský kameň a k Morskému oku. V rokoch 1885 – 1886 upravili a vyznačovali cestu do Zádielskej doliny⁹⁾. V roku 1896 vznikla v Košiciach Košická sekcia Maďarského turistického spolku, ktorá sa zaslúžila o prvé značované chodníky v okolí Košíc. Už v roku založenia sekcie bol červenou farbou vyznačený úsek cesty z Košíc cez Bankov v smere na Jahodnú, ako prvý turistický chodník v blízkosti mesta. Ani tento turistický spolok dlho nevydržal a v roku 1898 ho nahradil Turistický kruh košického okolia. Členovia tohto spolku dokončili turistické značenie a úpravu chodníka až po Prednú Holicu, červene vyznačili aj chodník z Družstevnej pri Hornáde cez Čečatovú do Črmeľského údolia a hrebeňovú trasu z Čečatovej cez Kráľovu studňu a Vysoký vrch na Pokrivý⁸⁾. Celkom bolo od Košíc po Štós, Gelnicu, Margecany a Ružín do roku 1911 vyznačených až 300 km turistických trás.

Obr. 1.10. Kovová orientačná tabuľka z okolia Zvolena z obdobia Uhorska

Na západnom Slovensku pôsobil Modranský turistický spolok, prvý slovenský turistický spolok založený 15. 5. 1892 nadšencami spolku pre upevňovanie národného povedomia, takzvaného Meštianskeho kasína (zal. 1881). Modranský turistický spolok sa zaoberal budovaním a značením turistických chodníkov, zhotovoval mapy, poskytoval informácie a propagoval Modru. Vybudoval sieť značovaných chodníkov v modranskom výletnom stredisku Harmónia a na Veľkej homoli postavil v roku 1894 rozhľadňu.

¹⁾ I. Bohuš, Storočnica Uhorského karpatského spolku, Kráasy Slovenska 1973, str. 420

²⁾ I. Bohuš, Slováci – členovia MKE, Kráasy Slovenska, 1988, str. II/6

³⁾ A. Grosz, Die Hohe Tatra. Geschichte des Karpatenvereins, Stuttgart 1961

⁴⁾ K. Kolbenheyer, Die Hohe Tatra, Tešín, K. Procháska 1884

⁵⁾ A Magyaroszági Kárpátgyesület Évkönyve, ročník 1883, str. 79

⁶⁾ A. Kmeť, Veleba Sitna, Ružomberok 1893

⁷⁾ K. Pekařová, Uhorský karpatský spolok a jeho vydania, Knižnica, ročník 4, č. 8, str. 365

⁸⁾ J. Gašpar a kol., História turistiky v Košiciach, Výbor ZT MV ČSZTV Košice 1988

1.3. ZNAČKOVANIE TURISTICKÝCH CHODNÍKOV V OBDOBÍ PRVEJ ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKY (1918 – 1938)

Zrod Československej republiky v októbri 1918 nebol na území Slovenska jednoduchý. Maďarský štátny aparát zanikol, na územie vtrhli maďarsko-bolševické vojská a o začlenenie Bratislavy do ČSR bolo treba bojovať.

Zánik Rakúsko-Uhorska bol turbulentný aj v oblasti turistiky. Uhorský karpatský spolok bol v roku 1918 na dva roky zakázaný, majetok spolku bol zabavený a bolo zakázané používať nemecké a maďarské zemepisné názvy. Nemeckí funkcionári bývalého Uhorského karpatského spolku a maďarskí funkcionári, ktorí neodišli do Budapešti, sa so vznikajúcou republikou nestotožňovali¹⁾. Spišskí Nemci dokonca požiadali Poliakov o podporu idey nezávislej „Spišskej republiky“. V roku 1920 si vymohli schválenie národnostnej turistickej organizácie Karpatského spolku (Karpathenverein, ďalej KV) so sídlom v Kežmarku.

Novozaložený spolok prevzal časť funkcionárov predvojnového UKS a nechal sa vyhlásiť za jeho nástupcu²⁾. Tým nastali zdĺhavé kompetenčné spory s KČST, predovšetkým v otázkach právomocí organizovať vodcovskú a záchrannú službu v Tatrách a v otázkach vlastníctva a výstavby turistických zariadení na Slovensku.

Obr. 1.11. Odznak Karpatského spolku

Ciele turistiky v Československu a nadšenie slovenských turistov po nadobudnutí samostatnosti najlepšie charakterizuje článok³⁾ k desiatemu výročiu pôsobenia KČST na Slovensku, preto ho uvádzame v plnom znení.

P. Stacho charakterizoval situáciu týmito slovami⁴⁾:

S osvobodením národa a vydobytím jeho samostatnosti nastal i pre slovenských turistov nový život. Predtým daromné boli ich snahy utvoriť si slovenský spolok turistický, lebo maďarské vrchnosti im to nedovolily. Niekoľkí jednotlivci boli členmi býv. Uhor. Karpatského spolku, v ktorom však práva slovenčiny uplatniť nemohli, za to však pestovali turistiku, horolezectvo a sriaďovali aj veľké spoločenské vychádzky hlavne do Vysokých Tatier, aby tak získavali priateľov krásam prírody, pestovali národnú spolupatričnosť i bez osobitnej organizácie.

S radostným duše roznetením dali sa milovníci prírody do práce a už dňa 19. januára 1919 svolali sriaďujúce shromaždenie do Lipt. Sv. Mikuláša, kde sa založil Tatranský spolok turistický, schválili sa stanovy a vyvolili činnovníci.

Netrvalo dlho a vyrastali jednotlivé skupiny TST v Ružomberku, v Košiciach, v Turč. Sv. Martine, v Žiline a v Bratislave. Stredisko bolo v Lipt. Sv. Mikuláši. Činnosť započala sa čulo a s chuťou. Z Tatier zmizly cudzorečové orientačné tabuľky a zväčša nahradené boli novými slovenskými. Nadšenie poprievratovej doby značne prispelo k tomu, že i v turistickom ohľade zaujímaly sa predtým nesvojské pozície a vrchy, doliny naše ozývaly sa hlasmi slovenských a českých turistov. Pracovalo sa na novom značkovaní vo Vysokých a Nízkych Tatrách a Liptovských holiach.

Medzitým utešene vzrastal aj Klub českých turistov, ktorý asi z 5000-ového počtu členstva vzrástol za krátky čas desaťtisícový zástup hláv. V TST nebolo nadostač pracovníkov, lebo zem, pre turistiku akoby stvorená, vyžadovala mnoho práce i značného nákladu. Na naliehanie ústredia Klubu českých turistov splynul s ním i TST a utvoril sa Klub československých turistov. Tatranský spolok turistický slúčil sa bez výhrad so spolkom mocnejším, iba odbor v Lipt. Sv. Mikuláši, ako odbor KČST, ponechal si a za čas i užíval mena TST a dovolené bolo členom KČST nosiť aj pekný odznak TST.

Potom nastala stupňovaná činnosť a pribúdaním odborov pribúdalo i pracovníkov na poli turistickom. Ruch a práca vzrastaly a s roka na rok pribúdalo turistov, prichádzajúcich najmä z Moravy a z Čiech kochať sa prírodnými krásami osvobodeneho Slovenska.

„Ale plameň oduševnenia vzbĺknuvší pri založení TST dokázal sa slameným plameňom, ktorý pomaly ochaboval a aj vyhasol. TST nevedel obhájiť svoju samostatnosť, lež vtopil sa do Klubu Čs. turistů. Stalo sa tak pričinením tých, ktorí mali na mysli pohodlnosť: zbaviť sa ťažkej práce organizačnej a preniesť ju na plecia bratov Čechov... V nových odboroch K.Čs.T. vidíme – až na malé výnimky – skoro samých Čechov.“

Obr. 1.12. Odznak TST

Návrh na zlúčenie s KČST prijalo valné zhromaždenie TST v marci 1920 a valné zhromaždenie KČST ho jednomyseľne schválilo 8. 5. 1920⁵⁾.

Klub českých turistů rozvíjal svoje aktivity na území dnešného Slovenska, najmä v Tatrách, už v poslednom decéniu 19. storočia. Nie je preto prekvapujúce, že Ústredný výbor KČT navrhol už 13. novembra 1918 nový názov spolku – Klub česko-slovenských turistů, s cieľom zjednotiť turistické organizácie v celej republike. Tento názov bol valným zhromaždením KČT 25. 5. 1919 prijatý. Prijatie oficiálnej skratky KČST vyvolalo spory vo vedení KČT, pripomínajúce nedávnu pomlčkovú „vojnu“, keď sa UV KČT dňa 3. 10. 1919 uzniesol naďalej používať oficiálnu skratku klubu – KČT, „ponevadž národnost československou dlužno pokládati za jednotnou“⁶⁾. Našťastie, toto uznesenie prestalo o pár mesiacov platiť.

Obr. 1.13. Odznak KČST

Rozšírenie pôsobnosti KČT na naše územie bolo pre slovenskú turistiku významným prínosom. Klub českých turistů, ktorý slobodne pôsobil za Rakúsko-Uhorska od roku 1888, mal v povojnových rokoch už značnú členskú základňu, dostatok organizačných skúseností, disponoval štátnymi dotáciami a vlastnou edičnou činnosťou. Príslušníci českej inteligencie, ktorí na Slovensku nahradili funkcionárov a úradníkov maďarského štátneho aparátu, sa významnou mierou zaslúžili o budovanie odborov KČST na Slovensku. Klub česko-slovenských turistů vybudoval na Slovensku 70 chát a útulní, v každom väčšom meste a v turistickom stredisku zariadil vznik sezónnych nocľahární pre mládež. Venoval sa budovaniu a údržbe turistických značkových chodníkov tak, že v roku 1937 bolo na Slovensku 75 odborov s 10 095 členmi, ktorí sa starali o viac ako 14 000 km značkových chodníkov²⁾. KČST prevzal od bývalého UKS aj vodcovskú a záchranársku službu v Tatrách.

Žiaľ, vzťahy odborov KČST s pražským ústredím KČST neboli dobré. Ústredie presadzovalo silnú centralizáciu, Slováci v ňom nemali adekvátne zastúpenie, ústredie rozhodovalo často bez účasti príslušných funkcionárov⁷⁾ a finančné prostriedky rozdeľovalo podľa hesla „bližšia košeľa ako kabát“. Nevôľa odborov a nezhody v ústredí klubu viedli nakoniec k odstúpeniu dr. J. Gutha-Jarkovského z funkcie predsedu KČST. Anton Straka, v rokoch 1920 – 1922 predseda Slovenskej komisie KČST v Prahe, vtedy napísal:

Nevieme, či bolo potrebné odstúpiť dlhoročnému predsedovi, o ktorého zásluhách iste nikto nepochybuje. Je síce pravda, že ústredie nevyvinulo v záujme turistiky na Slovensku a hlavne v Tatrách takú činnosť, aká sa očakávala jednak pre povznesenie turistického a cudzineckého ruchu, jednak pre dokázanie životaschopnosti Klubu voči iným spolkom turistickým. Ale azda bol možný aj iný spôsob nápravy. V súvisi s nastávajúcou krízou v ústredí Klubu píše nám z historických zemí istý priateľ nášho časopisu medzi iným toto: — „prídu noví lidé, zda však lepší než starí? Myslím, že přišel čas pro nás, domáhati se autonomie. Župy ať něco znamenají, Praha ať dodá dekorum a nic více...“ Nad tým treba sa zamyslieť. Maly župy turistické možnosť v obvode svojej pôsobnosti uplatniť svoje snahy, a čo i len čiastočne vyhovieť naliehavým potrebám? Nemaly. Všetka moc pochádzala s hora, ač mala by pochádzať s dola. Žiadosti a návrhy žúp stroskotaly sa na tom, že „niet peňazí“. Veríme, že je to prekážka, ktorú nemohlo zdolať ani ústredie, ale boly časy, keď tejto prekážky nebolo a jednako Tatrám a Slovensku dostaly sa len omrviny, hoci práve dobré meno KČST vyžadovalo turistickým potrebám Slovenska, ako zemi práve z turistického ohľadu významnej, venovať väčšie investície. V poslednom čase, keď prekážok „niet peňazí“ bolo viacej, začalo aj ústredie na nátlak našich turistických žúp a odborov vyvíňať živšiu činnosť, aby tak napravilo chyby minulých rokov.

Nespokojní neboli len Slováci. Tešínska župa zvolala v decembri 1926 k tomuto problému poradu moravsko-sliezskych a slovenských žúp. Delegáti boli jednomyseľne za to, aby sa v rámci KČST utvoril zväz turistických žúp podľa zemí. Žiadali teda určitú samosprávu. Situáciu riešila porada moravsko-sliezskych a slovenských žúp v januári 1927 v Martine. Bolo dohodnuté, že v Slovenskej komisii KČST bude každá župa (malokarpatská, považská, stredoslovenská, fatranská, podtatranská, podkarpatskoruská, tešínska, pobežkydská a moravsko-slovácka) zastúpená jedným členom a sídlom komisie bude Poprad. Za predsedu bol jednomyseľne zvolený G. Nedobrý a značkovacím referentom sa stal škpt. Janák.

V roku 1934 bola Slovenská komisia KČST zreorganizovaná. V komisii boli zastúpené slovenské župy KČST, zástupca Tatranskej komisie, krajinského úradu, krajinského výboru, a krajinského zastupiteľstva. Cieľom komisie bola evidencia investičného a pracovného programu turistických žúp na Slovensku, skúmanie práce organizácie tak, aby napredovanie bolo na prospech celej organizácie.

♦ ZNAČKOVANIE TURISTICKÝCH CHODNÍKOV ♦

Približne dva roky po vzniku ČSR bolo budovanie a značkovanie turistických chodníkov na Slovensku náhodné, nesystematické. Uhorský karpatský spolok bol zrušený, v južnej a východnej časti Slovenska prebiehali boje s maďarsko-bolševickým vojskom, takže pre turistiku a značkovanie bola situácia nepriaznivá. Sporadicky značkoval TST, ktorý na Liptove a v západnej časti Vysokých Tatier popri obnove značkovania vymieňal aj orientačné tabuľky s nemeckými a maďarskými názvami.

Obr. 1.14. Značkovanie červenými pásmi

Klub československých turistov prevzal do svojich rúk budovanie a značkovanie turistických chodníkov v Tatrách (okrem Belianskych Tatier, ktoré na základe dohody zo 17. 4. 1921 spravoval Karpathenverein) a na ostatnom území Slovenska, ako aj v Podkarpatskej Rusi prakticky až na rozhraní rokov 1920 – 1921. Dovtedajšie nejednotné značkovanie farebnými pásmi⁹⁾ (UKS aj TST – obr. 1.14), alebo dvojpásmi (UKS v okolí Sitna), nahradilo značkovanie pásovou značkou (obr. 1.15).

Obr.1.15. Pásová značka

Postupne sa začala uplatňovať jednotná metodika značenia vypracovaná generálnym značkárom KČST B. Leedererom⁹⁾, nadväzujúca na pokyny pre značenie trás uverejňované už v prvých ročníkoch Časopisu turistů z rokov 1889 – 1891¹⁰⁾.

Obr.1.16. Praktický značkovatel

Schvaľovacie konanie, turistickú nomenklatúru i nápisy na orientačných tabuľkách¹¹⁾ upravovalo nariadenie ministerstva s úplnou mocou pre správu Slovenska.

O ZNAČKOVANÍ TURISTICKÝCH CIEST
vydalo ministerstvo s úplnou mocou pre správu Slovenska v Bratislave pod č. 23669/1921 odd. adm. V. dňa 11. novembra 1921 nasledujúce dodatočné nariadenie: „Dodatkom k tunajšiemu výnosu č. 7267. Adm. V., týkajúceho sa značkovania turistických ciest, ustanovujem: 1. Značkovanie turistických ciest prísluší povolovať županskému úradu po vypočutí miestnej odbočky resp. ústredia Klubu čs. turistov v Prahe. 2. Až do definitívneho stanovenia názvov miest v smysle zákona zo dňa 14. apríla 1920 č. 266. sb. zák. a nar. určuje turistickú nomenklatúru županský úrad na základe archivárnych dokladov a po vypočutí príslušnej odbočky resp. Klubu čs. turistov v Prahe. 3. Nápisy nech sú vyhotovené: a) na ukazujúcich tabuľkách (na rozcestiach a pod.) v jazyku slovenskom a pokiaľ je v dotyčnom súdnom okrese 20% obyvateľov inej národnosti nežli slovenskej, tiež v jazyku tejto národnosti; b) na orientačných tabuľkách (na železničných staniách a pod.) v jazyku slovenskom, francúzskom a nemeckom. Za ministra: Dr. Dolejš v. r.“

V okolí Belianskych kúpeľov bolo v tých časoch vídať aj drevené tabuľky s trojrečovými nápismi (slovensky, nemecky a maďarsky), vyvesené Karpatiským spolkom¹²⁾.

KČST venoval prvoradú pozornosť Vysokým Tatrám. Sieť značkových turistických chodníkov tu upravoval vo väčšom rozsahu v rokoch 1921, 1928 a 1933. V roku 1921 išlo predovšetkým o náhradu orientačných tabulí s nemeckými a maďarskými názvami a o obnovu zanedbaného značenia. Na týchto prácach sa významne podieľalo vojsko¹³⁾. Značkujúcich vojakov viedol funkcionár KČST, „znajúci patričné túry“ a vojaci značkovali „podľa jeho pokynov“. Bolo dohodnuté nemeniť farbu značiek a len ich upraviť podľa jednotného spôsobu značkovania. Názvy končiarov a iných geografických prvkov, napr. Ferenc József csúcs alebo Franz-Josefs-Spitze, sa museli vrátiť k pôvodnému pomenovaniu. V uvedenom prípade ide o Gerlachovský štít. Pravda, boli pokusy premenovať tento štít aj v tých rokoch na Štít legionárov a všetci dobre vieme, že ani za socializmu sa nevyhol premenovaniu na Stalinov štít. Našťastie to boli len dočasné názvy nášho veľikána. Bolo dohodnuté, že horolezecké partie sa nebudú značkovať, aby sa predišlo nehodám. „Ak by v budúcnosti ukázalo sa účelným i tieto partie vyznačiť, na to budú sa požívať

osobitné značky, aby každý vedel, že je to túra nie obyčajná...“ poznamenal referent značenia škpt. Janák z Košíc na schôdzi Slovenskej komisie KČST v decembri roku 1927. „Pionieri“ 2. horského práporu opravili cestu k Zelenému plesu a jazdeckú trasu na Kopské sedlo, lesný erár dal opraviť mosty nad Studeným potokom a pod. Pomáhal, kto mohol. V roku 1928 bol vybudovaný rad nových chodníkov do tatranských dolín a paralelne k frekventovanej Ceste slobody bol vybudovaný bezpečný chodník pre peších turistov z Lomnice do Smokovcov. V roku 1933 sa sieť značkových chodníkov v Tatrách prispôsobila novo vyznačkovanej červenej Tatranskej magistrále¹⁴⁾.

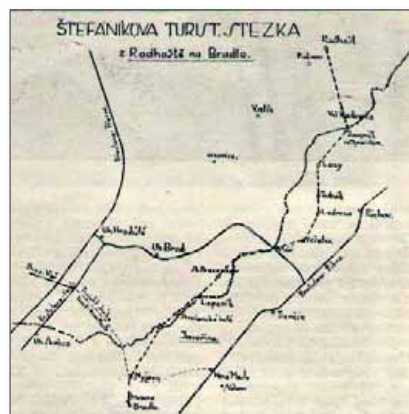
Je isté, že turistické chodníky sa značkovali aj v iných regiónoch Slovenska.

Košická skupina Tatranského spolku turistického, založená v roku 1919 pod vedením predsedu vojenského kuráta a novinára A. Straku, začala s poslovenčovaním orientačných tabuliek na značkových cestách v okolí Košíc. Po pretvorení košickej skupiny TST na odbor KČST, nadobudlo značkovanie v okolí Košíc väčší rozmach. Len v roku 1926 vyznačili 130 km ciest a postavili viacero smerovníkov. V roku 1928 vybudoval košický odbor cestu v Zádielskej doline, nazvanú „Snejdárkovou cestou“, vyznačoval ju zelenou farbou a značkový chodník predĺžili cez Hačavské sedlo, dolinu Šugov, Rudnianske kúpele a Myslavu do Košíc. V roku 1936 už mal košický odbor v správe 942 km značených chodníkov a ciest¹⁵⁾.

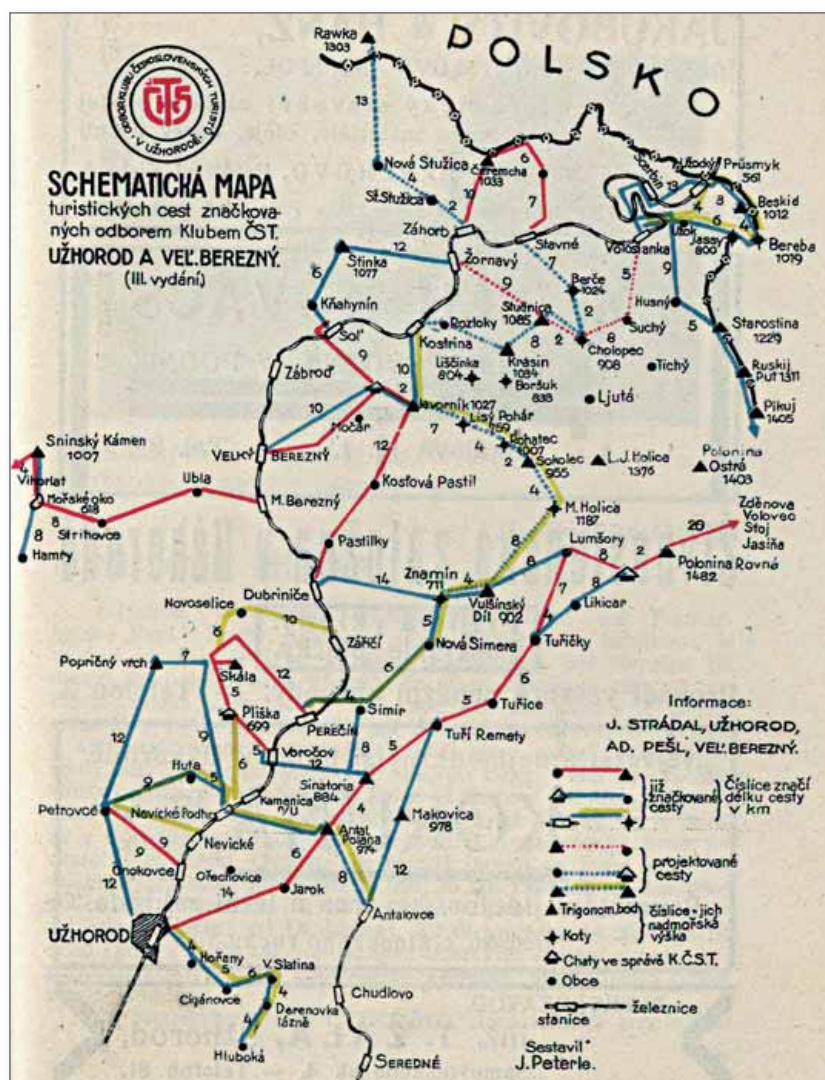
Rozsiahla sieť značkových turistických chodníkov bola už v roku 1926 v Súľovských skalách¹⁶⁾. Východiskami značených trás boli Teplá–Podhradie, Veľká Bytča–Predmier a mnohé značkové trasy vychádzali od Turistického domu, postaveného v roku 1924 niekde v miestach súčasnej chaty Súľov. Značkové chodníky viedli na Veľký Manín a Malý Manín, do Kostoleckej úžiny, do Súľovského amfiteátra, ku Gotickej bráne a na hrad, viedli tiež na Roháč, na Žibrit a do Manínskej tiesňavy. Ďalšie značkové chodníky siahali po Hričov, Lietavu a Rajecké Teplice.

V publikácii L. Nejezchleba¹⁷⁾ sa dozvedáme, že z iniciatívy KČST v Trenčíne bola v roku 1928 spracovaná mapa značených turistických ciest označená ako „Střední Pováží“, zhotovená v mierke 1 : 200 000. Mapa zobrazovala hustú sieť značených ciest na pomerne veľkom území, siahajúcom od Uherského Brodu po Javorník v hornej časti mapy a v dolnej časti od Dobrej vody, Prievidze až po Oravský Podzámok.

Plánovaná bola aj Stredoslovenská cesta z Vrшатca do Spišskej Novej Vsi, hrebeňom Nízkych Tatier, Jánošíkova cesta z Detvy cez Ďumbier do Mikuláša, ako aj Cesta bratstva, ktorá mala prechádzať južným Slovenskom. Značkovanie hrebeňa Nízkych Tatier sa však v roku 1924 odložilo, lebo na hrebeni nebolo žiadnych útulní, ani prístreškov pre turistov. V roku 1928 bola naplánovaná a čiastočne vyznačovaná Štefánikova cesta z Bratislavy do Košíc. Z Levíc na Sitno bola vyznačovaná Cesta Andreja Kmeťa²⁰⁾. Na počesť prezidenta Masaryka mala byť

Obr. 1.17. Štefánikova „stezka“

v roku 1935 vyznačovaná „Jubilejná cesta prezidenta Masaryka“, ale k vyznačkovaniu nedošlo pre nejasné stanoviská žúp. V marci roku 1936 pomenoval KSTL v Bratislave turistický chodník z Modry, cez Piesky a Kamennú bránu do Pezinka cestou Dr. J. Holubyho, na počesť 100. výročia narodenia tohto veľkého botanika a literáta. V roku 1938 podala župa KČST Slovenský kras návrh na pomenovanie značených ciest z Bardejova do Medzilaboriec na „Cestu 28. pešieho pluku“ a z Jasova do Domice na „Cestu Slovenského krasu“. Je pozoruhodné, že na Slovensko zasahovali niektoré značkové chodníky z Podkarpatskej Rusi²¹⁾. Jeden z nich napríklad smeroval z Berezného cez Ubľu a Stakčín na Sninský kameň (obr. 1.18).

Obr. 1.18. Sieť značkových chodníkov na Podkarpatskej Rusi

Slovenská komisia KČST sa usilovala plánovať značkárske práce. Pravda, v niektorých odboroch sa stretávala s nepochopením, preto sa Valné zhromaždenie Podtatranskej župy KČST 18. mája 1924 rozhodlo vyzvať „spiace“ odbory takto:

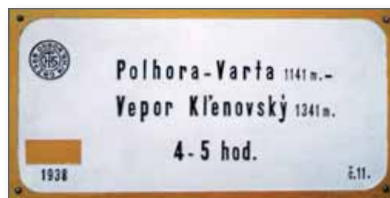
O pracovnom programe na rok 1924 rozhodlo sa vyzvať odbory — najmä ktoré nedávajú o sebe znak života — aby si zostavili značkovací plán frekventovaných ciest turistických, aby si potrebné barvy a tabuľky vyžiadali od ústredia a značkovacie plány aby dali potvrdiť župnému úradu. Je už sŕchovaný čas, aby odbory v obvode svojej pôsobnosti značkovacie práce vykonali.

Napriek tomu, že KČST zaviedol na našom území už v roku 1921 jednotnú pásovú značku, základné farby ešte neboli zjednotené. Okrem červenej, modrej, zelenej a žltej farby sa ešte používala čierna (Hrabušice – Zajf²²⁾), hnedá (Štubnianske Teplice – Žarnovická dolina²⁵⁾) a dokonca ružová (Spálená dolina – Roháčske plesá²⁶⁾) a „fijalová“ (Glac²⁷⁾) farba.

Orientačné tabule boli v tých časoch drevené aj liatinové.

Obr. 1.20. Drevená orientačná tabuľka z čias 1. Čsl. republiky

Obr. 1.21. Liatinová orientačná tabuľa z roku 1938

Pri opise značenia v 1. Československej republike sa nemôžeme vyhnúť nepríjemnému problému, s ktorým značkári bojovali. Bolo to ničenie značiek a orientačných tabúl na značkových chodníkoch²⁸⁾. Generálny značkár Maštálir sa v roku 1935 sťažuje, že z 849 orientačných tabúl znivočia vandali ročne 259 a z 8 702 km značkových ciest ročne zničia značka na ceste dlhej 1 950 km.

Záverom sa ešte pozrime na otázku financovania aktivít KČST na Slovensku. Už v roku 1921 P. Stacho konštatuje⁴⁾, že „pre povznesenie našej, dosiaľ zanedbanej turistiky nepostačuje len dobrá vôľa a zaujatosť. Potrebné sú ešte 3 veci: peniaze, peniaze a ešte raz peniaze“.

Na značkovanie prispievalo ústredie KČST v Prahe, krajina aj okresy a využívala sa „lacná pracovná sila“ – vojsko. Obce a štátne lesy prispievali na výstavbu chát drevom a inými materiálmi. Určitá časť peňazí pochádzala aj zo zbierok. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že na obnovu a údržbu značkových chodníkov a na orientačné tabuľky peniaze zväčša nepostačovali.

¹⁾ I. Bohuš, Tatranský spolok turistický, Krásy Slovenska 1978, č. ..., str. 52

²⁾ D. Kaliský, Začiatky turistiky (In: 120 rokov organizovanej turistiky v Banskej Bystrici), 2009, str. 9

³⁾ Alm., Po desiatich rokoch, Krásy Slovenska 1929, č. 2, str. 20

⁴⁾ P. Stacho, Dnešný stav turistiky na Slovensku, Krásy Slovenska 1921, č. 1, str. 8

⁵⁾ L. Khandl, Jubileum zlúčenia KČT a TST, Krásy Slovenska 1990, č. 3, str. 20

⁶⁾ L. Khandl, J. Žiškay, 80. výročie založenie Tatranského spolku turistického, Krásy Slovenska 1999, č. 1–2, str. 99

⁷⁾ A. Straka, KČST a Slovensko, Krásy Slovenska 1925–1926, č. 4, str. 114

⁸⁾ J. Žiškay, Klub českých turistů a Slovensko, Krásy Slovenska 1988, č. 1, str. 18

⁹⁾ B. Leederer, Praktický značkovatel, Praha 1929

¹⁰⁾ Učební texty pro značkaře, díl M – Vývoj turistického značení, Praha 1997

¹¹⁾ O značkování turistických cest, Krásy Slovenska 1921, č. 11–12, str. 265

¹²⁾ Turistický obzor, Krásy Slovenska 1921, č. 7, str. 150

¹³⁾ Značkovanie a oprava ciest v Tatrách, Krásy Slovenska 1922, č. 9–10, str. 213

¹⁴⁾ Zmena v turistickom značení Tatier, Krásy Slovenska 1933, č. 6, str. 143

¹⁵⁾ Gašpar a kol., História turistiky v Košiciach, Výbor ZT MV ČSZTV Košice 1988

¹⁶⁾ A. Cisařovský, Sulovské skály u Žiliny na Slovensku, Praha 1926 (z archívu Juraja Hlatkého)

¹⁷⁾ L. Nejezchleba, História trenčianskej turistiky, OT KST Trenčín 2010

¹⁸⁾ Turistická hotelová útulňa Holubyho na Javořině, Uherský Brod 1924 (z archívu Juraja Hlatkého)

¹⁹⁾ Zo života turistických sdružení, Krásy Slovenska 1923, č. 2, str. 83

²⁰⁾ Turistická župa nitrianska..., Krásy Slovenska 1935, č. 7, str. 166

²¹⁾ P. Štěpánek, Podkarpatská Rus v letech 1919–1939, Konting, Náchod 2008

²²⁾ N–ý, Vychádzky v Slovenskom raji, Krásy Slovenska 1923, č. 3, str. 94

²³⁾ Schôdza Slovenskej komisie, Krásy Slovenska 1928, č. 5–6, str. 171

²⁴⁾ Slovenská komisia KČST oznamuje..., Krásy Slovenska 1927, č. 7, str. 205

²⁵⁾ M. Š., Štubnianske Teplice, Krásy Slovenska 1924, č. 4–6, str. 78

²⁶⁾ Spálená dolina, Krásy Slovenska 1935, č. 9–10, str. 231

²⁷⁾ Š. Janošík, Dolina Sokolova a Stredné Piecky v Slovenskom raji, Krásy Slovenska 1923, č. 6, str. 228

²⁸⁾ Ochrana turistických značiek, Krásy Slovenska 1923, č. 6, str. 240

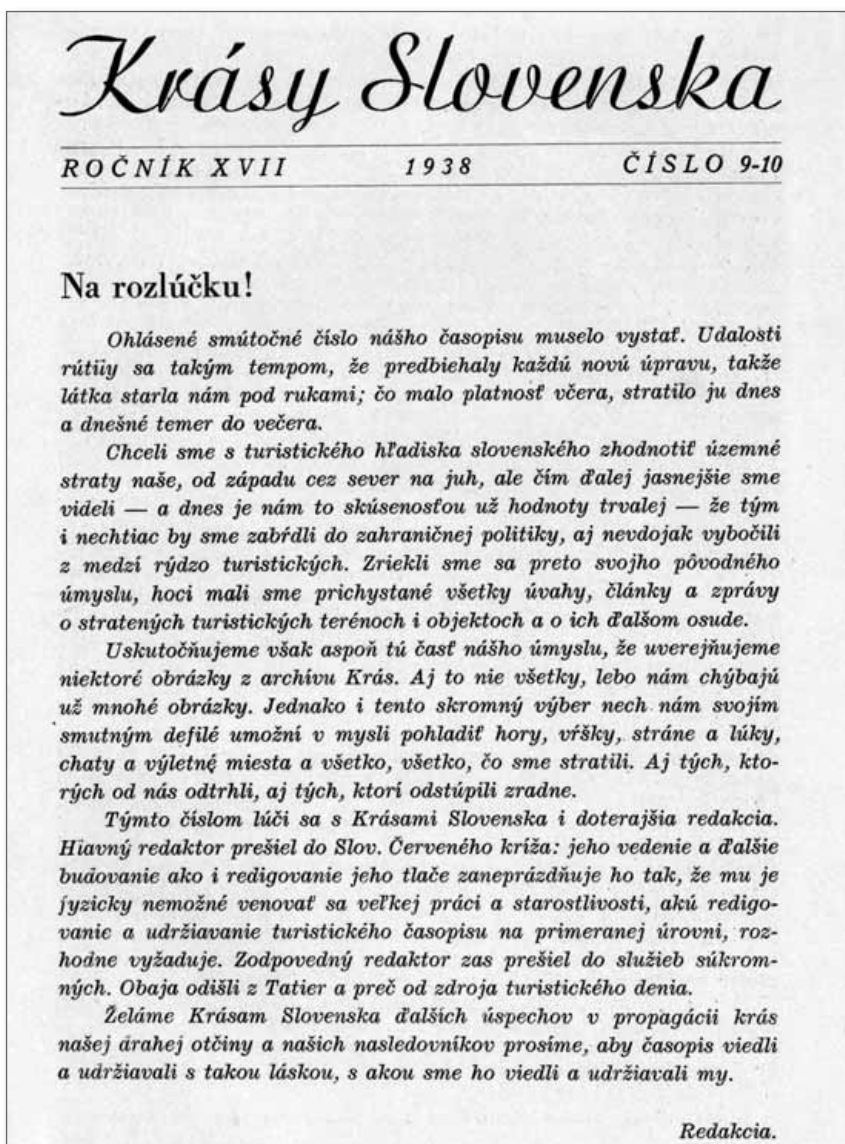
1.4. ZNAČKOVANIE TURISTICKÝCH CHODNÍKOV POČAS SLOVENSKEHO ŠTÁTU (1939 - 1945)

V závere roku 1938 sa vo vtedajšom Československu udiali veľké spoločensko-politické zmeny, ako dôsledok Mníchovskej dohody (30. 9. 1938), Žilinskej dohody (6. 10. 1938) a Viedenskej arbitráže (2. 11. 1938), ktoré hrubo zasiahli aj do vývoja turistiky. Klub česko-slovenských turistov sa rozštiepil. Krátko po vyhlásení Slovenskej autonómie sa 6. novembra 1938 stretli v Liptovskom Sv. Mikuláši zástupcovia slovenských žúp KČST, Zväzu lyžiarov, spolku horolezcov JAMES a záchranej služby. Na tomto stretnutí schválili vznik prípravného výboru Klubu slovenských turistov a lyžiarov (KSTL) a bolo tiež rozhodnuté, v zmysle vládneho nariadenia z 28. 10. 1938, že KSTL prevezme majetok KČST a Zväzu lyžiarov.

Obr. 1.22. Odznak KSTL

Ustanovujúce valné zhromaždenie KSTL bolo 15. januára 1939. Nový spolok sa musel vysporiadať s núteným i dobrovoľným odchodom českých funkcionárov a so stratou odborov i majetku na územiach obsadených v zmysle Viedenskej arbitráže Maďarmi i neoprávneným zásahom Poliakov. Redakcia Krás Slovenska sa takto lúčila so zašlou dobou¹⁾.

KSTL podľa možností pokračoval vo výstavbe chát a útulní, v značkovaní turistických chodníkov, v úprave ciest a v publikačnej činnosti.

V roku 1940 vykreslil prof. O. Nuska (technický referent a generálny značkář ústredného výboru KSTL) situáciu v turistickom značkovaní takto²⁾.

O turistické značkovanie na Slovensku

Značkovanie celého Slovenska bude treba dať do poriadku. Vyzývame odbory, aby skontrolovaly značky a do konca decembra podali zprávu, ktoré smery chcú opraviť od základov a ktoré iba doplniť. Odborom s veľkým značkováním horským rayonom odporúčame vypracovať si trojročnú a každý rok obnoviť $\frac{1}{3}$ značiek. Novinkou bude založenie katastru orientačných tabuliek v prírode a zakreslených do máp ústredia, aby sme mali presný prehľad, kde a koľko tabuliek má každý odbor. Ústredie sa pousiluje, aby v budúcom roku všetky tabuľky boli opravené, teda aj v horských oblastiach, kde výmena tabuliek pri tohoročnom nepriaznivom počasi narážala na veľké ťažkosti. Ústredie je si vedomé, že celá úprava si vyžiada veľký náklad a preto sa pokúsi zadovážiť si finančné prostriedky, aby odborom mohlo dodať aspoň potrebné farby. Pravda, boli by sme radi, keby sme mohli odborom prispieť na tabuľky. Ak to nebude možné, odbory samy musia priniesť finančnú obeť, už i preto, že v riadnej a správnej orientácii musia vidieť svoje najdôležitejšie poslanie. Nakoľko značkovanie a orientácia sú dôležité nielen pre organizovaných turistov, ale i nečlenov a využíva ho aj cudzinecký ruch, odbory musia spolupracovať s miestnymi sbormi pre cestovný ruch, pýtať podporu u obcí, okresov a žúp. Ústredie miení pripraviť cez zimu príručku o značkovani, tak, aby spôsob značkovania bol jednotný. Azda do mája bude príručka hotová. Každú novú značku ešte pred vyznačovaním, musí schváliť ústredie.

O. Nuska.

Vedenie KSTL teda venovalo pozornosť plánovitosti značkárskych prác (trojročný cyklus obnovy) a evidencii značkových chodníkov. V októbri roku 1940 bolo na Slovensku evidovaných³⁾ 10 843 km značených chodníkov, v teréne bolo umiestnených 2 080 orientačných tabúl, v mestách a na staniciach bolo 94 veľkých orientačných tabúl. Bol doplnený archív špeciálnych máp, v počte 62 kusov, so zákresmi značených ciest.

Na značenie v roku 1941 žiadali značkári zabezpečiť v štátnom rozpočte 120 000 Ks. Farby značkárom poskytovalo ústredie KSTL. Na odľahčenie situácie žiadali značkári vedenie KSTL zaviazat chatárov, aby v okruhu do 2 km od chat udržiavali značené chodníky a orientačné tabule.

Značkovaniu turistických chodníkov, predovšetkým vo Vysokých Tatrách, sa venoval aj Karpathenverein so sídlom v Kežmarku. Mnohé tatranské chaty vtedy niesli nemecké názvy a aj na orientačných tabuľkách v Bielej, Studenovodskej a Velickej doline boli, podľa dohody s KSTL, nemecké texty⁴⁾.

Napriek vojnovým rokom značenie turistických chodníkov na Slovensku neutíchlo. Napr. Odbor KSTL v Liptovskom Sv. Mikuláši vyznačoval v roku 1942 nový turistický chodník pre náročnejších i pre starších turistov od Demänovskej jaskyne cez Pustie na Prašivú, ktorý končil na Krakovej holi. V tom istom roku OKSTL v Krompachoch obnovil 170 km značených ciest, OKSTL Bardejov dal vyhotoviť dve veľké orientačné mapy so zakreslenými turistickými značenými chodníkmi. V roku 1943 vyznačil OKSTL v Dobšinej novú cestu na Volovec a vyvesil 33 orientačných tabuliek, OKSTL v Ružomberku obnovil 117 km značených ciest a vyvesil 11 orientačných tabuliek. V piatom čísle Krás Slovenska, ktoré vyšlo v roku 1944, sa dozvedáme o aktivitách OKSTL v Starom Smokovci. Obnovili chodník z Vyšných Hágov na Ostrvu a s finančnou podporou miestneho Slovakotouru vyznačovali nové chodníky zo Starého Smokovca na Sliezsky dom, na Slavkovský štít i na Hrebienok.

V roku 1944 do značenia turistických chodníkov významne zasiahlo Slovenské národné povstanie. V bojových oblastiach vôbec nebolo možné značkovat, zanikli mnohé chaty, ubytovne, turistické prístrešky a poškodené alebo zničené boli aj mnohé orientačné tabule a tabuľky. Z 83 turistických chat, ktoré za 20 rokov KČST a KSTL vybudoval, zostalo po vojne iba 17 nepoškodených, 10 čiastočne poškodených a 56 chat bolo úplne zničených⁵⁾. V 13 odboroch KST padlo okolo 90 funkcionárov, organizátorov a členov KSTL. V závere roka 1944 a v jarných mesiacoch roku 1945 prechádzalo územím Slovenského štátu bojové pásmo II. svetovej vojny, takže na obnovu poškodeného značenia nebolo ani pomyslenia.

¹⁾ Na rozlúčku, Krásy Slovenska, 1938, č. 9–10, str. 193

²⁾ O. Nuska, O turistické značkovanie na Slovensku, Krásy Slovenska, 1939–1940, č. 8, str. 211

³⁾ O. Nuska, Turistické značkovanie a orientácia na Slovensku, Krásy Slovenska, 1939–1940, č. 9–10, str. 224

⁴⁾ Jahresbericht des Karpathenvereines, Die Karpathen, 1941, č. 4, str. 85

⁵⁾ D. Kaliský, I. Chromek, Klub slovenských turistov a lyžiarov v Banskej Bystrici, In: 120 rokov organizovanej turistiky v Banskej Bystrici, 2009

1.5. ZNAČKOVANIE TURISTICKÝCH CHODNÍKOV V OBDOBÍ TRETEJ ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKY (1945 – 1948)

Toto obdobie bolo veľmi rozporuplné. Povoynové snahy Slovákov a Čechov o návrat k demokracii boli narúšané snahami komunistov o centralizáciu a postupné prevzatie všetkej moci. Na Slovensku bola obnovená činnosť KSTL, Sokola a ďalších športových a telovýchovných organizácií, ale hneď v prvých dňoch života novej republiky komunisti žiadali zjednotiť telesnú výchovu a šport. Športové a telovýchovné organizácie a turistika sa tomuto tlaku bránili a k zjednoteniu v prvých rokoch nedošlo. 25. 5. 1945 Povereníctvo vnútra uznalo KSTL a poverilo ho likvidáciou majetku rozpusteného Karpatenverin-u (k 1. 8. 1945). Myšlienka zjednocovania však bola stále aktuálna a naliehavá. Dve najväčšie turistické organizácie, KČT a KSTL, namietali, že turistika nepatrí do telesnej výchovy, ale v snahe o obhajobu záujmov čs. turistiky nakoniec podľahli. Na popud vedenia KČT bola 15. júna 1947 v Luhačoviciach vyhlásená nová jednotná organizácia Klub československých turistov, pozostávajúca z KČT a KSTL. Slávnostná inaugurácia nového spolku v roku 1948, pri príležitosti 60. výročia jeho založenia, sa však v dôsledku vývinu politických udalostí už neuskutočnila.¹⁾ 27. 2. 1948 predsedníctvo Ústredného akčného výboru Národného frontu rozhodlo, že jedinou telovýchovnou organizáciou bude Československá obec sokolská (ČOS). KSTL protestoval proti zaradeniu do Sokola, ale márne. 31. 3. 1948 bolo slávnostne vyhlásené zjednotenie všetkých čl. telovýchovných organizácií v Jednotnej telovýchovnej organizácii (JTO) Sokol.

Obr. 1.23. Emblém Československej obce sokolskej

Povoynová obnova značenia bola veľmi naliehavá. Bolo treba obnoviť vojnou zničené značenie a orientačné tabuľky. Na mnohých miestach však museli značkári počkať na odmínovanie turistických chodníkov.

Už v jarných mesiacoch 1946 konaly sa prvé krajské porady o sústavnom značení v slovensko-moravsko-sliezskom pohraničí, pri ktorých Slovensko mohlo sa znova predstaviť s jednotným celoslovenským značkovacím plánom²⁾ (pravdepodobne ho pripravil vtedajší generálny značkár Slovenska, Jozef Maštališ). Bolo potrebné obnoviť turistické značky z dolín považských do dolín moravskosliezskych a naopak, aby hory už neboli hranicou³⁾.

V súlade s pokračujúcimi snahami vybudovať TNP (Tatranský národný park), bola v roku 1946 upravená turistika i značkovanie vo Vysokých Tatrách⁴⁾. Turistické cesty boli rozdelené podľa svojej frekvencie a svojho významu na cesty prístupné každému, cesty prístupné pod zárukou spoločenských organizácií a na cesty neprístupné občas, alebo vôbec. Viaceré značkové chodníky, napr. chodník od Velického plesa na Gerlach, boli zrušené.

V roku 1946 bola vytýčená úloha, v letnej sezóne roku 1947 preznačovať a opatriť orientačnými tabuľkami všetky turistické cesty, vzhľadom na očakávanú návštevnosť.

Pri obnove bola vítaná každá pomoc. Napr. riaditeľstvo meštianskej školy v Čachticiach ponúklo, že v brannej výchove žiaci za odborného vedenia učiteľa brannej výchovy vykonajú značkovanie cesty zo železničnej stanice až na Čachtický hrád⁵⁾.

Pozornosť sa venovala aj výchove nových značkárov. V piatom čísle Krás Slovenska, ročník 1946 – 1947, bolo uvedených dvanásť základných smerníc pre turistické značkovanie.

Značkárska sekcia Ústredia KČT v Prahe usporiadala v júni 1946 II. štátny značkovací kurz na Šumave a pravidelne organizovala víkendové značkárske brigády v prinavrátených pohraničných oblastiach. „Bylo by příkladným elementem sbratřování Čechů a Slováků, kdyby členové KSTL zúčastnili se našich kursů a brigád a my zase kolektivně vypomohli v tomto oboru slovenským bratrům a sestrám“, napísal v roku 1946 „Jirka“ v Krásach Slovenska⁶⁾. Malokarpatská oblasť KSTL pripravila v roku 1947 na Zochovej chate na Piesku značkársky kurz, pri ktorom sa vyznačovali dôležité turistické cesty v oblasti Malých Karpát.

Ústredné predsedníctvo KSTL s Klubom českých turistov a Vojenským zemepisným ústavom v Prahe začali spolupracovať pri vydávaní „značkových“ turistických máp. V máji 1947 vyšla „špeciálka“ Vysokých Tatier so všetkými povojnovými zmenami.

¹⁾ M. Král, a kolektív, Československá turistika, Olympia, Praha 1988

²⁾ Drobničky, Krásy Slovenska 1946–1947, č. 1, str. 28

³⁾ Hory nebudú už hranicou, Krásy Slovenska, 1945–1946, č. 8, str. 191

⁴⁾ Najnovší projekt TANAP-u, Krásy Slovenska, 1945–1946, č. 8, str. 175–184

⁵⁾ Krásny príklad spolupráce pri značovaní turistických ciest, Krásy Slovenska, 1946–1947, č. 7, str. 204

⁶⁾ Značkárska sekce Ústředí KČT, Krásy Slovenska, 1946–1947, č. 9–10, str. 278

1.6. ZNAČKOVANIE TURISTICKÝCH CHODNÍKOV V ČESKOSLOVENSKU PO ROKU 1948

Vo februári roku 1948 vyvrcholil trojročný boj komunistov o zjednotenie telesnej výchovy a športu v Československu. Zákon č. 187 zo 14. 6. 1949 o štátnej starostlivosti o telesnú výchovu a šport povolil iba Čsl. obec sokolskú, ako jednotnú telovýchovnú organizáciu (JTO). 24. – 25. 9. 1949 sa konalo posledné, X. valné zhromaždenie KSTL. Majetok KSTL prešiel pod správu ČOS, celý archív i dôležité dokumenty sa stratili... V roku 1949 došlo aj k nehoráznemu premenovaniu Gerlachovského štítu¹⁾.

Rozporuplnosť vtedajšej doby charakterizujú dva výňatky z prejavov G. Nedobrého, predsedu KSTL, prednesených v roku 1948 a v roku 1950^{2),3)}. V roku 1948 ešte protestoval proti zaradeniu KSTL do zjednotenej telovýchovy.

Gerlachovský štít premenovaný! Pracujúci ľud Československa prejavil svoju lásku a oddanosť generalissimovi J. V. Stalinovi veľkolepým spôsobom — podpísaním zdravice k jeho 70. narodeninám. Úctu k veľkému budovateľovi socializmu a vodcovi pracujúcich celého sveta vyjadrujú aj nespočetné vecné dary a záväzky pracujúcich v podobe socialistických smlúv. Aj úspešný priebeh Dní československo-sovietskeho priateľstva a hromadné vstupovanie do Sväzu priateľov SSSR svedčia o oddanosti nášho ľudu Sovietskemu sväzu a jeho vodcovi. Tieto oslavné a výchovné akcie, ktoré sa začaly dňom 32. výročia Veľkej októbrovej revolúcie, vyvrcholili v deň 70. narodenín J. V. Stalina — 21. decembra 1949. Vo Vysokých Tatrách premenovali za účasti zástupcov miestnych národných výborov Gerlachovský štít na štít J. V. Stalina. Na slávnosti prehovoril predseda SNR Karol Šmidke. Podrobný referát prinesieme budúce.

Je turistika telovýchovou?

Tak nadpisuje svoj článok časopis Českých turistů v čísle 10. roč. 1948, v ktorom obsiahlym výťahom cituje čiastku prejavu ústredného predsedu Gustáva Nedobrého, ktorý predniesol na valnom zhromaždení KSTL v lete minulého roku. Z tohto prejavu, ktorý je ešte stále rovnako aktuálny ako pred pol rokom vyberáme:

„Dovoľte mi spomenúť v posledných týždňoch pálčivej otázky splynutia KSTL so sjednotenou telesnou výchovou a športom. Podľa jednoznačnej mienky predstaviteľov našej organizácie i všetkých jej složíek, sjednotenie, čo predbežne i len formálne, narušilo by terajší významný vývoj KSTL a spôsobilo by aj veľké hospodárske škody, veď naša turistická organizácia v dnešnej forme je pozoruhodným hospodárskym faktorom a jej hospodársky význam v krátkej budúcnosti sa ešte zvýši. Sme organizáciou prevažne hospodárskou i kultúrnou a telovýchovná složka našej činnosti je len druhotná; je len prostriedkom a nie cieľom. Spomenul som v spojitosti s nami kultúru; áno — naše heslo už po tridsať rokov je: „Poznajme otčinu“ — teda cieľ kultúrny. Nikdy sme nemali heslo telovýchovné, alebo športové. Poznávať prírodné krásy otčiny, kultúru kraja, historické pamiatky, prírodné zvláštnosti, národopis, život ľudu, získať poučenie i oddych, starať sa o turistické značkovanie, stavbu chát a turistických ciest, stavbu nocľahární v obciach, starať sa o ochranu historických pamiatok — to všetko sú spôsoby turistickej práce a predpoklady turistického priemyslu, nie je to však telovýchova, ani šport. Terajšia organizačná štruktúra KSTL, ktorý sdružuje a — zdôrazňujem, sjednocuje turistov, lyžiarov, vodákov, horolezcov, jaskyniarov, fotoamatérov a záchrancov v horách — každú túto složku vo forme autonómneho sboru, ale s ústredným vedúcim orgánom, táto organizačná štruktúra je výsledkom tridsaťročného živého vývoja, často i bolestných omylov, ale predovšetkým tridsaťročných skúseností. Od prvého spolku, založeného roku 1918 a nazvaného „Tatranský spolok turistický“, cez samostatné spolky lyžiarske, horolezecké, fotoamatérske, cez samostatnú záchrannú službu, cez bývalý KCST, ktorý už spájal niektoré tu uvedené složky, dospeli sme k terajšiemu úplnému sjednoteniu.

Zdôrazňujeme však znova, že so sjednotenou telesnou výchovou a športom chceme čo najužšie a vždy bratsky spolupracovať. Je pravda, že dva zo siedmich našich sborov pestujú svoje disciplíny aj športove; ide tu o lyžiarstvo a vodáctvo, ale aj u nich má turistické lyžiarstvo a turistické vodáctvo rozhodnú prevahu nad ich činnosťou športovou. U našich lyžiarov nie je to ani 5%, ostatní lyžiari pestujú turistiku; u vodákov je tento pomer ešte nižší. Rovnako tak nik nemôže tvrdiť, že fotoamatérstvo a jaskyniarstvo bolo by telesnou výchovou alebo športom. Horolezectvo vyžaduje veľké fyzické výkony, ale sú — ako v turistike vôbec — len prostriedkom, nie cieľom. Naši horolezci utvorili názov sboru „JAMES“ zo začiatočných písem svojich piatich hesiel: idealizmus, alpinizmus, moralita, eugenika, solidarita. Vidíte, že ciele mravné majú tu zdrcujúcu prevahu nad cieľom telovýchovným či športovým. Ak by sme pustili meradlo, že telesnou výchovou a športom je len to, čo má za prvotný cieľ výchovu

Po roku 1948 sa už musel so zaradením KSTL do Jednotnej telovýchovnej organizácie Sokol zmieriť, dokonca ho aj „nadšene“ vítal...

Slovenská turistika na nových základoch

Z príležitosti začlenenia Klubu slovenských turistov a lyžiarov do Jednotnej telovýchovnej organizácie Sokol, bolo v Bratislave valné zhromaždenie, na ktorom sa zúčastnili zástupci ústredia, sborov i odborov KSTL a manifestačne schválili dohodu o pripojení do TJO Sokol. Prinášame hlavné privety.

Prívet Gustáva Nedobrého, predsedu KSTL:

Robíme si poriadok vo všetkých sektoroch verejného života a sme nadšene účastní veľkého budovateľského úsilia v našom socialistickom štáte. My sme zodpovední za dôležitý sektor turistiky a preto v snahe zlepšovať prácu, prikrúčujeme k reorganizácii turizmu na nových, mohutnejších základoch. Poznáme všetci históriu vývoja turistiky od oslobodenia roku 1945 a v úplnom pochopení významu historického februára roku 1948 dávame sa do práce k veľkému sjednocovaniu turistiky s ostatnými složkami telovýchovy a športu. Sme na prahu nového, radostnejšieho života a práce v turistike a v rozbehu nemôžeme a nesmieme ustrnúť. Keď sme my turisti vedeli svoje miesta správne zastáť za slávneho slovenského národného povstania, tým skôr môžeme a musíme sa umiestiť v tejto dôležitej epoche na pravom mieste.

Chaos v turistike charakterizujú aj časté zmeny vydavateľov Krás Slovenska, pôvodného časopisu KČST a neskôr KSTL. Od roku 1950 Krásy Slovenska vydával Slovenský Ústredný výbor Sokola v Bratislave, neskôr Riaditeľstvo pre cestovný ruch pri povereníctve dopravy v Bratislave a od roku 1953 Krásy Slovenska vydával Cestovný ruch, národný podnik v Bratislave.

Uznesením vlády zo dňa 8. 1. 1954 bolo ustanovené nové organizačné usporiadanie turistiky a cestovného ruchu – vznikol Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport v Prahe a Slovenský výbor pre telesnú výchovu a šport (1. 2. 1954) v Bratislave. Pri krajských a okresných národných výboroch boli zriadené krajské a okresné výbory pre telesnú výchovu a šport. Každý výbor mal zriadiť turistickú sekciu. Základnými organizačnými zložkami bolo 14 dobrovoľných športových organizácií (DŠO), zriadených pri Ústrednej rade odborov a pri rôznych ministerstvách. Ani toto usporiadanie netrvalo dlho. Už v marci roku 1957 sa v Prahe konal ustanovujúci zjazd Československého zväzu telesnej výchovy (ČSZTV) a nadväzne na to vzniká v Bratislave Slovenský ústredný výbor (SÚV) ČSZTV. Tromi základnými organizačnými úsekmi novej organizácie boli základná telesná výchova, športy a turistika.

Turbulencie v turistike zanechali odraz aj v rozháranosti značenia turistických chodníkov. Po zániku KSTL už nebolo značenie centrálne riadené a vedúci činitelia ČOS nevenovali značeniu takmer žiadnu pozornosť. Obdobie rokov 1950 až 1953 je charakterizované pomerne voľnými pravidlami značenia a individuálnym riešením značkárskych situácií. Značkári, ktorí prešli do turistických oddielov TJO Sokol, v niektorých oblastiach pokračovali v značovaní turistických chodníkov podľa vlastného uváženia. Napr. turistický oddiel Sokola ČSSZ v Prešove zahrnul v roku 1951 medzi svoju odbornú činnosť značkársky a mapoználecký kurz. Turistická úderka si naplánovala preznačovať 500 km starých, novými značkami opatriť 10 km ciest a postaviť 15 orientačných tabúl⁴⁾. Z iniciatívy a príspevím kancelárie Krajského Slovakotouru v Banskej Bystrici (v roku 1953) sa podujala značkárska skupina známeho turistického a telovýchovného pracovníka, odborného učiteľa Rudolfa Valenta z Tisovca, vyznačovať v okolí Tisovca všetky dôležité turistické cesty a chodníky, aby už v tomto zimnom období uľahčili všetkým športovcom, lyžiarom a turistom orientáciu v prírode⁵⁾.

Nie div, že v roku 1954 nachádzame v Krásach Slovenska volanie po zjednotení značenia⁶⁾. Bol to hlas pracovníka novovzniknutého národného podniku Cestovný ruch.

Značkovanie turistických ciest a ich opatrenie orientačnými tabuľkami je vec zaiste nadmieru dôležitá a časová. Doteraz síce sú v platnosti ešte stále Značkovacie pravidlá, vydané býv. KČT v Prahe r. 1947, no skutočnosť ukazuje, že naše slovenské horstvá nie sú podľa týchto pravidiel v nijakom smere vôbec jednotne značené. Ba dokonca napr. naše najrozsiahlejšie horstvo, tvoriace súvislý celok, Nízke Tatry, majú jednotlivé časti, patriace politicky do rôznych krajov a okresov, rozdielne (alebo nijako) značkové.

Táto neutešená situácia vznikla v dôsledku doterajšieho nejednotného vedenia celej veci. O značkovanie sa starali jednak amatéri terajších DŠO v rámci býv. SÚV Sokola, jednak na zlepšenie a údržbu značkových zariadení prispievali značnými sumami kancelárie býv. Cestovného ruchu, n. p., v rámci Hlavnjej správy CR v Bratislave. Pretože táto činnosť nebola plánovaná jednotne, stalo sa, že niektoré úseky boli v tom istom roku značené dvakrát, ba i to, že pre tú istú oblasť boli vyhotovené oboma uvedenými zložkami turistické orientačné tabuľky. Na druhej strane sa zase stalo, že mnohé časti neboli doteraz vôbec preznačované. Celkový stav nebol ani riadne kontrolovaný, ani odborne plánovaný a riadený, takže vlastne každý obvod CR alebo JTO si plány sám vypracovával (ktoré potom ústredia mechanicky schvaľovali) a potom i sám realizoval, pravda, každý „po svojom“.

Vychádzajúc z uvedeného, je jasné, že teraz po zjednotení oboch našich hlavných zložiek cestovného a turistického ruchu do jedného podniku treba napraviť chyby a nedostatky, čo je však možné iba jedným spôsobom, a to úplným preznačením všetkých turistických ciest na Slovensku a proti doterajšiemu systému značkovania by bolo účelné zaviesť zhruba tieto nové spôsoby práce:

1. Všetky horstvá na Slovensku budú značené jednotne, a to čo sa týka letného (prípadne i zimného) značkovania i orientačných tabuliek. Preto celá práca musí byť plánovaná, hmotne zabezpečená a kontrolovaná z jedného miesta.

2. Zásady použitia druhov farieb budú sa všade jednotne vykonávať aj pokiaľ ide o systém dolinných, hrebeňových farieb, spojok atď.

3. Pri letnom značovaní sa odstráni doterajšie nevkusné prekrvenie značiek a značkovanie hradských vôbec.

4. Orientačné tabule budú jednotného tvaru a dvoch druhov: veľké propagačné (skôr ako orientačné) na hlavných komunikáciách a malé pre orientáciu v teréne.

5. Namiesto doterajších rôznych druhov smeroviek a orientačných tabuliek je účelné tak pre vkus, ako i z hospodárskej stránky zaviesť jednotné označenie formou kovovej tyče s tabuľkou (so sklom a pod., prípadne z plechu, text vrezaný do dreva a pod.), ktorá však namiesto rôznych šípok, nápisov, čísel atď. bude predstavovať mapku celého horstva (alebo časti), pričom stanovisko bude v červenom krúžku, značkové cesty čiarkami rozdelené na kilometrové alebo časové úseky a zasadenie bude zodpovedať vyznačeným svetovým stranám.

Otázka zimného značkovania je vec, závislá od terénnej situácie a miestnej potreby, no i tu bude väčšinou možné zjednotiť a najmä zlepšiť, ba na mnohých miestach obnoviť alebo vôbec zaviesť tyčové značenie.

Značkovanie hradských a dobrých dolinných ciest je dnes už nepotrebné a pár značiek pri odbočkách z hlavnej cesty (ponajviac do bočných dolín) treba nahradiť orientačnou tabuľkou, na ktorej si návštevník skontroluje prejdenný úsek (časove i dĺžkove) i úsek, ktorý ešte má prejsť k cieľu.

Veľké orientačné tabule by slúžili skôr na propagáciu ako orientáciu, najmä pri odbočkách z hlavných komunikačných spojov, lebo je otázne, načo iné by dnes slúžili, keď št. cestná správa má označenia v tomto smere už dokonale zariadené. (Každý predsa vie, ako sa dostať napr. k jaskyniam v Demänovej, do Korytnice alebo na Štrbské Pleso z diaľnice Žilina—Košice.)

Podľa tvaru a veľkosti máme u nás vari nespočetné množstvo druhov tabuliek: obdĺžnikové, jedno i viacsmerné šípové a pod., z materiálu tiež rôznorodého: staré liatinové, plechové, drevené. Z tých všetkých ako najúčelnejšie obstoja malé tabuľky šípkové s vrezaným textom, keďže šípka i vrezané písmo sú jasne čitateľné i po vyblednutí (úplnom zotrení) farby. Ak by sa orientácia nemohla zaviesť formou uvedených mapiek, potom treba siahnuť k výrobe takýchto drevených tabuliek, sú vkusné, trvanlivé, lacné a takmer bez údržby.

Pravdaže, týmto článkom nie je vyčerpaná celá otázka problému nových smerov v značovaní, je to len podnet na širšiu diskusiu, ktorá by splnila svoj cieľ v podobe zostavenia nových značkových pravidiel, ako aj zaviedenia jednotných značkových zariadení. A to je úlohou tohto článku i vás, ktorí svojimi pripomienkami a návrhmi prispejete k urýchleniu toho.

Žiaľ, ani značkové chodníky, vybudované s námahou a často v ťažkých podmienkach, nemali pokoj od vandalov. Popredný slovenský značkár, prof. Zdenko Hochmut, o tom pútavým spôsobom napísal¹⁾ toto:

O značkách

Priznám sa, priatelia značkári, že v námete k týmto riadkom nie som originálny. Musel prísť obrázok a pár chutných veršov na zadnej strane nedávneho čísla našich Krás, aby som sa dal formulovať to, čo som vám vlastne dávno mal napísať. Že komu to — vám? Nuž vám všetkým. Ktorí s citom a pôžitkom maľujete tie biele, zelené, červené, modré a žlté pásy, škrabete kôru so stromov a mach so skál, zabíjate koly do zeme a vešiate tabuľky, ale aj vám všetkým ostatným, ktorí za týmito značkami chodíte, užívate ich a tešíte sa im vše aj zahundrete, keď práve na kritickom mieste značku za svet nenájdete, ale predsa len máte svoje značky radi a veríte im.

Vás všetkých, čo viete so súhlasným úsmevom oceniť prácu a dôvtip značkára, ktorému sa podarí o vtipne umiestiť rozhodujúcu značku na ošemetnom mieste, kde by bez značky 90% turistov bezpečne zabľúdilo, vás sa musím na čosi opýtať. Vás všetkých, čo poznáte dráždivú vôňu olejových farieb, fermeže a terpentínu, drsný hmat borovej kôry a nevysloviteľný pôžitok hladučkého puška bučiny, pomachlených rúk a zafarbených nohavíc, vás, čo ste zažili odosobnené zadosťučinenie z pocitu dobre vykonanej práce pre tisíce ľudí, ktorí pôjdu za vami a ktorých nikdy nepoznate, vás všetkých sa chcem opýtať na radu. Povedzte, napíšte, zatelefonujte alebo už hocako mi dajte na vedomie, čo ste alebo čo by ste urobili, keď (alebo keby) sa vám stalo napríklad toto: Vyznačujete s citom a láskou, solidne a svedomito 4 kilometre dôležitej spojky v neprehľadnom horskom teréne Veľkej Fatry. Značky len tak svietia, aj slený by potrafil s nimi. Prídete ta o dva týždne pokochať sa nimi a svojou dobrou prácou — a hľa: z tých 4 kilometrov je pol druhá kilometra značiek sústavne, s citom a láskou, solidne a svedomito vyrúbaných. Čo by ste urobili?

Alebo druhý raz vyberiete sa s tromi novými orientačnými tabuľkami. Zmeškáte pre to dve dôležité porady, ale hlavná vec je, že ste všetky tabuľky na rozhodujúcich križovatkách vyvesili. nrihili, „prišróbovali“, priklinovali, printovali,

KRAJ
Slovenska

PRÍLOHA 5

8/XXX — 1953

slovom pripevnili ako sa povie na veky. A o mesiac vám prídu oznámiť že s tabuľkami čosi nie je v poriadku. Prídete a vidíte: prvá je jednoducho preč, druhá rozrúbaná až na tie vaše klince a skrútky, a tretia je vtipne pribitá — opačným smerom. Čo by ste robili? Plakali by ste, vlasy by ste si trhali? Zúrili, hrešili, šli na VB? Alebo by ste pekne vyznačkovali všetko znova a o týždeň znova a o mesiac zas znova? Postavili by ste stráž ku každej značke a tabuľke? Alebo by ste šli poprosiť vášho známeho maca-medveďa a uja-diviaka, aby dotyčného vinníka, zločínca alebo prinajmenej nesvedomca naskutku roztrhali na kusy? Či poprosiť milú srnku, veveričku a zajačika, aby prevzaly patronát nad vašimi značkami? Či ísť medzi ľudí a rečniť im o tom, aká pekná a osočná vec je to, robiť cestu druhým — a keď nie robiť, nuž aspoň nekaziť ju? Čo z toho všetkého by ste urobili?

Ja som už všetko skúšal. Aj som hrešil, aj so srnkou a macom som sa shováral (s prvou zblízka, s druhým viac na diaľku), aj ľuďom som rečnil, no značky nám vždy miznú. Prosím vás, poraďte mi! Jestvuje dáky úrad, dáka kompetentná ustanovizeň, pod ktorých kompetenciu patrí ochrana turistických značiek? A nielen turistických značiek, priatelia! Vy, čo ste až potiaľ dočítali, viete, že tu ide o viac ako len o značky, ako len o to, či pár turistov zabľúdi alebo nie. Ide tu, priatelia, o pomer k spoločnému vlasťmetvu, o ohľad k práci druhého, ide o vizitku a zrkadlo stupňa civilizovanosti a kultúrnosti, ide o existenciu alebo neexistenciu kolektívneho smyslu pre službu neznámym spoluobčanom jedného štátu, ba aj cudzincom, ide o nezištnú lásku k človeku a prírode a k tomu tajomnému súručenstvu, vytvorenému ich vzájomným poznaním a sblížením sa.

ZDENKO HOCHMUTH

¹⁾ Gerlachovský štít premenovaný! Krásy Slovenska 1950, č. 1–2, str. 47

²⁾ Je turistika telovýchovou? Krásy Slovenska 1949, č. ..., str. 130

³⁾ Slovenská turistika na nových základoch, Krásy Slovenska 1950, č. ..., str. 2

⁴⁾ Turist. oddiel Sokola ČSSZ Prešov, Krásy Slovenska 1951, č. 2, str. 47

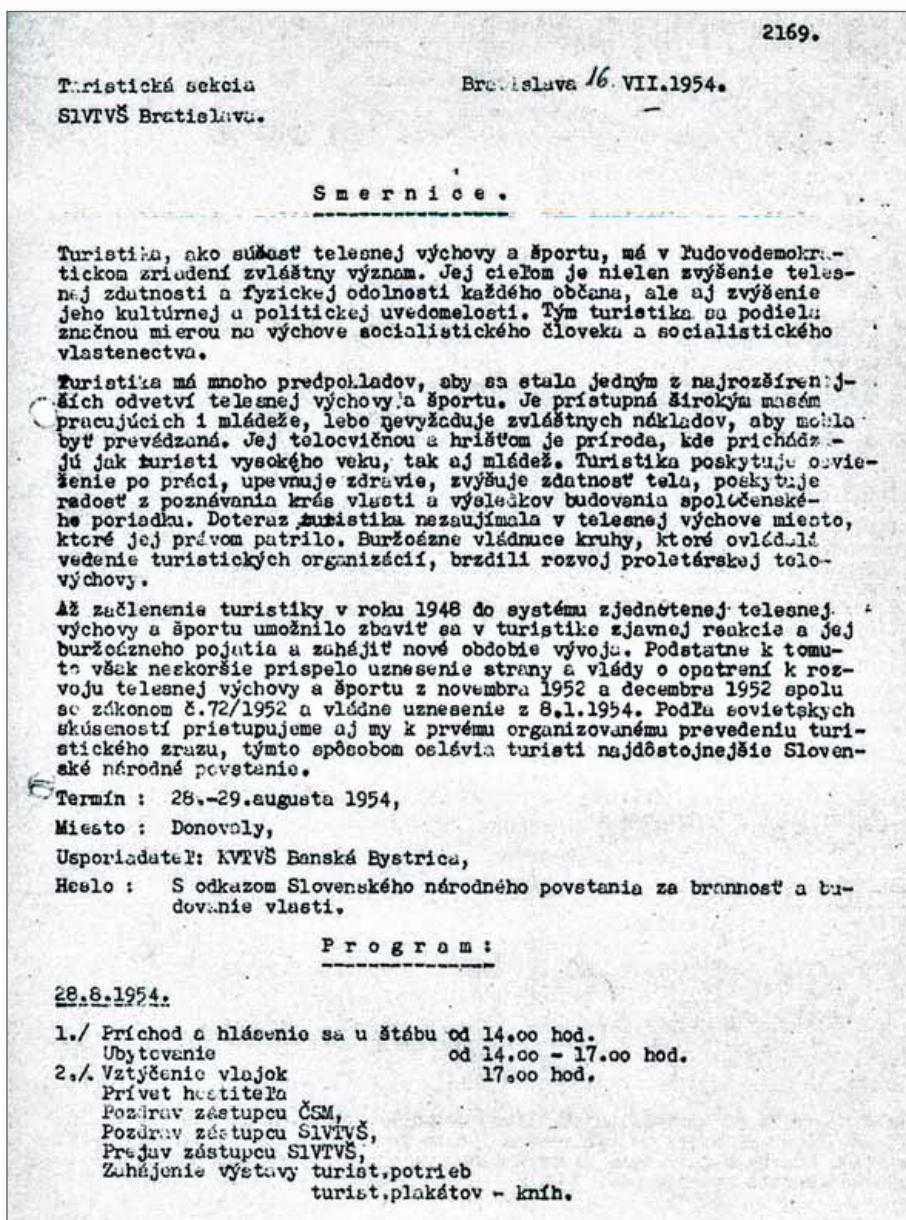
⁵⁾ V okolí Tisovca vyznačkovali 73 km turistických ciest, Krásy Slovenska 1953, č. 2

⁶⁾ Značkovanie po novom, Krásy Slovenska 1954, č. 5, príloha str. 33

⁷⁾ O značkách, Krásy Slovenska 1953, príloha 5, str. 1

1.7. ZNAČKOVANIE TURISTICKÝCH CHODNÍKOV NA SLOVENSKU PO VZNIKU SLOVENSKEHO VÝBORU PRE TELESNÚ VÝCHOVU A ŠPORT V ROKU 1954

Uplýnulo len šesť rokov od februárového prevratu a už sme „svorne“ zatracovali všetko minulé a spásu sme čakali od zjednotenej telovýchovy. „Uvedomelé“ myslenie i spôsob vyjadrovania v tých časoch vystihujú smernice na usporiadanie prvého turistického zrazu na Donovaloch v roku 1954. Prečítajme si to a zamyslime sa nad tým.

Po vzniku Slovenského výboru pre telesnú výchovu a šport (SIV TVŠ) v roku 1954, prevzala organizáciu značenia turistických chodníkov na území Slovenska značkárska komisia turistickej sekcie (TS) SIVTVŠ. V krajoch pôsobili komisie značenia TS krajských výborov (KVTVŠ). Sporadicky vznikali značkárske komisie aj pri okresných výboroch (OVTVŠ). Trvalo niekoľko rokov, kým sa vybudovala kompletná sieť okresných značkárske komisií (OZK) v turisticky zaujímavých oblastiach. Do funkcie predsedu značkárskej komisie turistickej sekcie SIVTVŠ nastúpil v roku 1954 Opršal, čoskoro ho však vymenil Miškovič, ale v roku 1955 už ako predseda KZ vystupuje Ivan Mészáros. Členmi komisie boli v tom roku M. Ort a G. Schweighofer, tajomníkom bol M. Štiavnický. Juraj Szomolányi bol vtedy predsedom turistickej sekcie KV TVŠ a Vlado Čikor bol členom turistickej sekcie SIVTVŠ a od roku 1956 vykonával funkciu predsedu celoslovenskej komisie značenia.

Krajský výbor pre telesnú výchovu a šport v Košiciach
turistická - značkárska komisia.

Číslo: ZK 42/1956-56. Košice, 10. XII. 1956.

V e c : Správa o činnosti ZK KVTVŠ.
za rok: 1956.

ZK ST pri KVTVŠ v Košiciach, započala v r.1956 svoju činnosť hes-
lom: "Hory patria pracujúcim" ďalej "Základom turistického a cestov-
ného ruchu sú: dobré, bezpečné a odborne značené turistické cesty a
ich zariadenia"

Značkovanie sa započalo dňom 4.IV.1956 za dosť nepriaznivého jar-
ného počasia.

Prehľad činnosti: počet členov ZK-ST pri KVTVŠ 6.
1./ počet schôdzí roku 1956 7.
schádzalo sa mesačne
účasť členov primerane bola 5.
celokrajské školenie 1.
,, ,, seminár 1.

Rozdelenie územia kraja:
2./ sú rozdelené na okresy sú to: 1.Gelnica. 7. Rožňava.
2.Kežmarok. 8. Sečovce.
Levoča. 9. Sp.N.Ves.
4.Moldava n/B.10.Košice.
5.Poprad. 11.Vys.Tatry
6.Revica.

Počet aktívnych značkárov: v kraji: 6, z tých 2 pre Vys.Tatry.
3./ a/ z nich pracuje pravidelne 8.
b/ z nich je schopný viesť skup. 6.
c/ z nich nech schopný rev.čin. 1.

Finančné zabezpečenie: 4./ je tá položka, na ktorú nikdy konkrétne a
jasne nebolo m. od predsedníctva ST.pri KVTVŠ
odpovedané, preto vyjadriť sa nemôžem.

Značené cesty: 5./ v krajskom meradle presne číselne ZK.kolkó spravuje
t.č. sa nedá odhadnúť, preto lebo existujú tzv.vojenské
a/ pásma /okres Levoča a Kežmarok/ ktoré zabera veľkú trasu
vyznačiť sa majúcich ciest. Približne oca do 3.600 km.
b/ z nich v dobrom stave, ktoré behom 1-2 rokov
nepotrebuje obnovu 395 km
c/ v r.1956 sa vyznačilo 104 km
d/ z toho obnovených 87 km
e/ nové trasy 17.5
f/ v kraji potrebuje súrne obnovenie 350.km

Orientácia: 6./ orientačné tabule a smerovky vyvesené neboli,
až na "Slovenský Raj".

Revízná činnosť: 7./ nebola žiadna. Okresy nefungovali.

ZK pri OVTVŠ: 8./ sú založené v Košiciach, Sp.N.Vai e Sečovciach.
Ostatné ZK OVTVŠ v r.1956 samostatne pracovať ne-
mohli. lebo nie sú odborne vyškolení na samostatný
výkon v teréne. Predpoklady boli i su, treba ich
vytrvalosťou neúnavne organizovať a podchytiť.

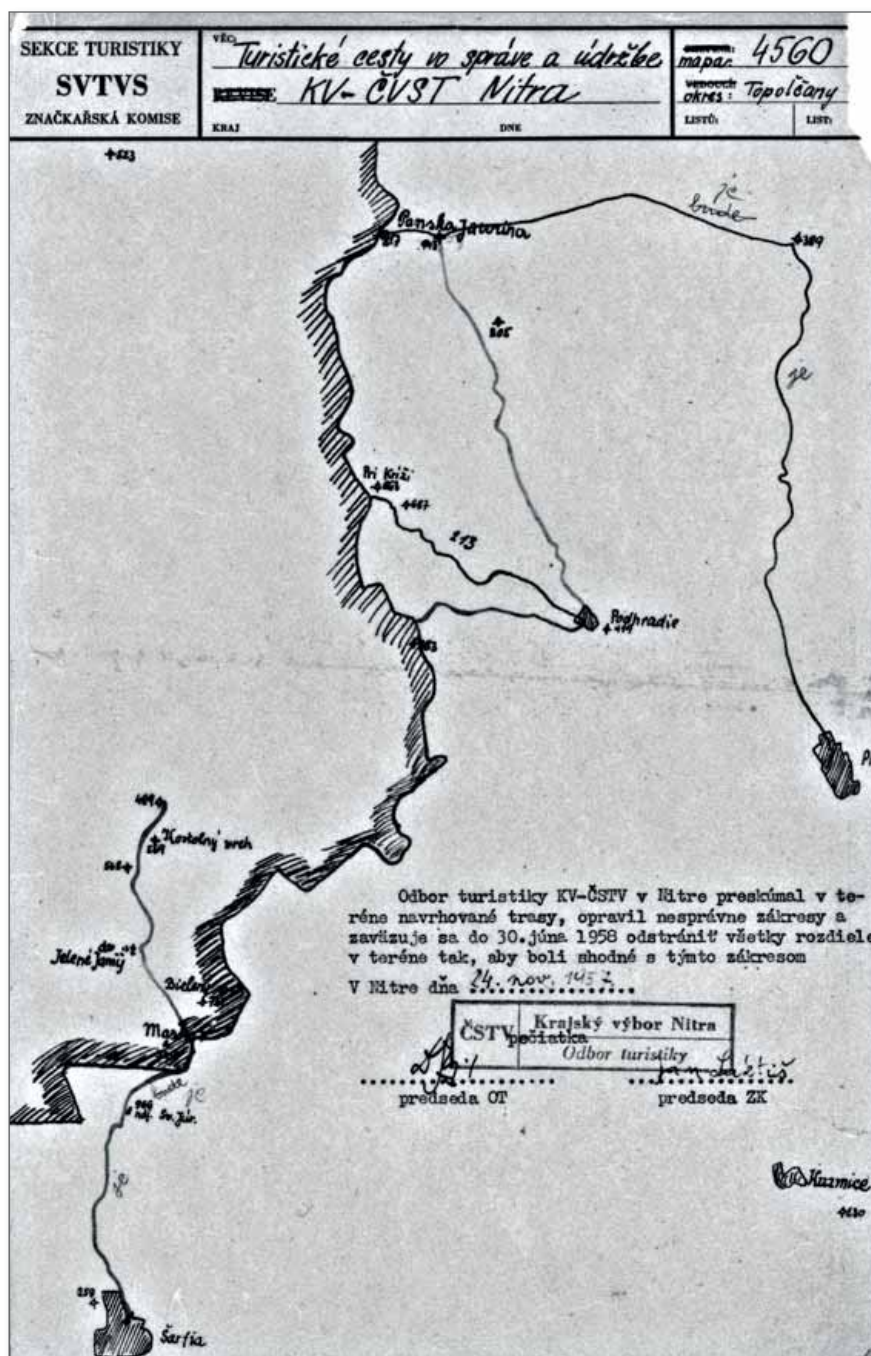
Hlavnými cieľmi značkárskeho zložiek v nasledujúcich rokoch bola inventúra značkových chodníkov, plán obnovy značkovania a zakresľovanie značkových chodníkov do základných máp 1 : 75 000. Chodníky sa preznačkovávali podľa nových značkárskeho pravidiel. Bolo rozhodnuté, že do 20. 7. 1956 sa spracuje celoslovenská evidencia značkárov a krajské aj okresné komisie značenia pripravujú evidenciu TZT. Krajské značkárske komisie (KZK) dostali za úlohu trasy očíslovať. Zmeny v sieti TZT sa mohli vykonávať iba so súhlasom KZK. Situáciu dobre charakterizuje príspevok predsedu komisie značenia z Košíc.

Na aktívne predsedov krajských značkárskeho komisií v Demänovej v roku 1956 bolo rozhodnuté vybudovať Slovenskú magistrálu z Devína na Duklu. Predseda KZ z Vysokých Tatier referoval, že v spolupráci s poľskými značkármi ustálili farbu chodníkov v miestach ich prechodov cez štátnu hranicu. Pozornosť sa venovala aj riešeniu kompetencií OZK na stykoch značkových chodníkov na krajských a okresných hraniciach.

Ústredným orgánom pre oblasť značenia turistických chodníkov vo vtedajšom Československu bola komisia značenia turistického oddelenia Štátného výboru pre telesnú výchovu a šport (SVTVS). Vďaka predsedovi tejto komisie, Ing. Alešovi Hubičkovi, ktorý bol k Slovákom vždy veľmi citlivý a tolerantný, bola slovenská značkárska komisia rovnocenným partnerom československej (rozumej: českej) komisie značenia. Partnerská spolupráca s „pražskou“ komisiou bola bezproblémová a užitočná pre obe strany. Už v roku 1955 vydáva SVTVS učebno-metodickú príručku „Technika značení turistických cest“, spracovanú kolektívom A. Hubičku a následne, v roku 1956, vychádza táto príručka prepracovaná a doplnená pod názvom „Značení turistických cest“. Podľa tejto príručky sa začalo jednotne značkovat v celom Československu.

Rozbehnutá značkárska činnosť **po vzniku ČSTV v roku 1957** plynule pokračovala. Nástupom V. Čikora do funkcie predsedu celoslovenskej komisie značenia sa urýchlilo vybudovanie okresných komisií značenia vo všetkých turisticky významných okresoch na Slovensku a značkovanie sa stalo systematickou a plánovanou činnosťou. Vznikol perspektívny plán na vyznačenie turistických ciest a chodníkov na Slovensku do roku 1960. Na základe dohody prevzala Horská služba značkovanie turistických chodníkov v ňou spravovaných územiach. V. Čikor sa zasadzoval o to, aby bol SÚV ČSTV po právnej stránke výslovne uznaný za jedinou organizáciu povolanú riadiť značkársku činnosť na Slovensku a aby toto ústredie zabezpečovalo a rozdeľovalo zo svojho rozpočtu, alebo z prostriedkov „akcie Z“, finančné prostriedky na značenie. Aktív predsedov ZK OT KV ČSTV v chate pod Sokolím v roku 1957 rozhodol zjednotiť „orientáciu“ (informačné prvky) na TZT uvádzaním skratky ČSTV v záhlaví všetkých smeroviek a tabuliek. Už vtedy žiadali značkári film o značení.

Na obrázku je príklad takzvaného „oleátu“ (priesvitky), na ktorom predseda značkárskej komisie z Topoľčian Laktiš dokumentuje stav značkových chodníkov v okrese v roku 1957. Všimnime si, že jedna z trás je označená číslom 213. Tlačivo je ešte z obdobia existencie SV TVŠ a označenie novej organizácie ČSTV sa ešte nevžilo (ČVST!).

Prečítajme, čo v roku 1957 napísal vedúci značkárskej skupiny z Košíc o problematike značení „Slovenskej magistrály“ v okolí Košíc a o odvodených značkárskych výkonoch¹⁾.

O P I S .

Košice, 20. V. 1957.

Č.j: Vys.rozk.ZK 13/1957.
K č.Cest.prík: 3/1957-T.

Vec: Značkov.turist.ciest.
Trasa: Črmeľ kiosk - pod Hrbek 575 - 625 -
pod Čečatovou 771 - odbočka k Králo-
vej studni /modrá/.

Z p r á v a .

Predmetom značenia bolo obnoviť resp.prefarbiť horejšiu celú trasu tam i späť novými značkami podľa nových foriem i techniky preto, lebo v r.1943 turist.oddiel býv.fy: "WIKO" v Košiciach na svoju päsť a iniciatívy samovoľne značkovali od elektr.zast. Údolie Črmeľ kiosk prez horejšiou trasou a ďalej na Repi - 853 - Pokrivi 889 - pod Šivec 784 - Koš.Hámre - kde menovaný oddiel mal tur.chatu.

Celý tento úsek bol vaznačkovaný neodborne, /od buka-do buka a fantastické obrovské značky boli nanášané po stromoch. Rozcestie resp.križovatky vôbec neboli vyznačené, stromy od vetiev neočistene a neodstránené. Muselo sa s farbou kháky smazovať, a na miesto obrovských značiek úplne nové umiestňovať.

Je to "Slovenská Magistrála" v zmysle uznesenia v Demänovej r.1956. Pri tejto príležitosti poznamenávam, že trasy pre "Slovenskú Magistrálu" od železn.Kysak - 298 - 524 - Stadlo 630 - pod Prílohou 789 - po Repi /Vysoký vrch 853/ je komplet vyznačkovaná. Zelené značky boli prefarbené na červené.

Ostáva iba úsek obnoviť staré červené značky pre "Slovenskú Magistrálu" medzi Repi - Biela skála 820 - odbočka k Kráľovej studni.

S touto prácou definitívne a komplet do konca toho mesiaca ZK.KOT.Košice bude hotová - pred termínom t.j. pred 31.XII.1957.

Popis cesty - tam: Košice - Črmeľ kiosk: elektr.
Črmeľ kiosk - odbočka k Kráľ.studni pešo.

„ „ -späť: Kráľ.studňa-Repi-Pokrivi
Ružin.dolina-žel.st.Ružin pešo.
Ružin ž.st. - Košice. vlak.

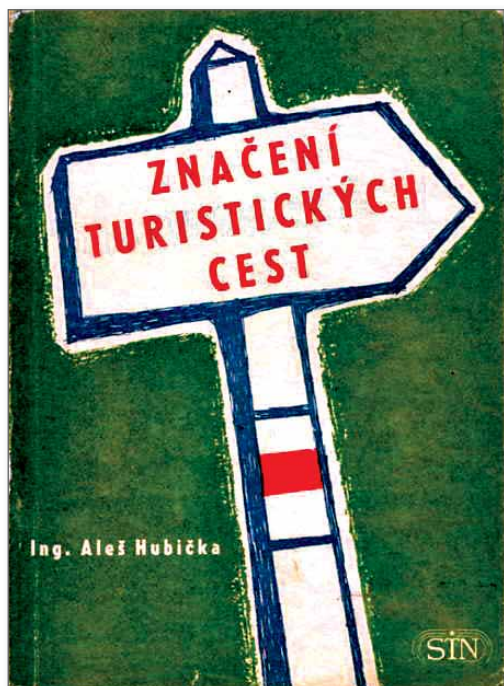
Čís.mapy: 1:75000 4566.
Vyznač.trasa km: 12.
Farba: červená.
Absolv.trat km: 30.
Počasie: pekne.
Prílohy: 6.

Co/ZK.KOT.Blava.
Predsedn.KOT.Košice.
Predseda ZK.KOT.Sp.N.Ves.
a/a.

3. Mikuláš Štefan
vedúci značk.skupiny

Ústredný výbor (ÚV) ČSTV vydal v roku 1958 smernicu o jednotnom riadení značenia turistických trás v celom Československu. Podľa tejto smernice boli za značenie zodpovedné iba orgány turistiky a všetky iné organizácie alebo jednotlivci mohli značkovať turistické trasy iba s ich poverením a podľa ich pokynov.

Slovenský preklad (V. Čikor) príručky A. Hubičku, ktorý v roku 1959 vyšiel v bratislavskom nakladateľstve Šport pod názvom „Značkovanie turistických chodníkov“, sa v zmysle smernice ÚV ČSTV o jednotnom riadení značenia, stal záväznou celoštátnou smernicou pre značkovanie turistických chodníkov²⁾.

Obr. 1.25. Základná príručka o značení

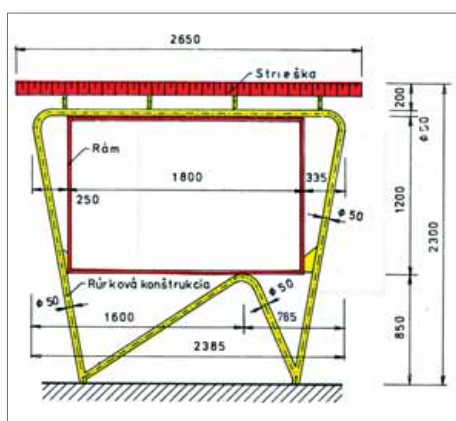
Obr. 1.26. Slovenská verzia základnej príručky

Uvedené skutočnosti prispeli významnou mierou k pozdvihnutiu československej organizácie a metodiky značenia turistických chodníkov na bezkonkurenčnú úroveň, minimálne v európskom meradle.

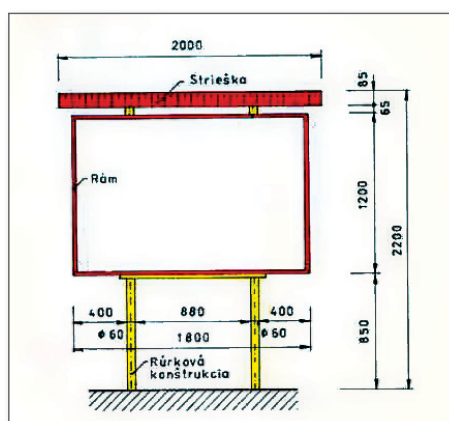
Už v roku 1958 si niektorí predsedovia značkárskej komisie sťažovali, že majú svoje zamestnanie a nemôžu sa preto venovať značkovaniu tak, ako sa to od zeleného stola myslí... Navrhovali zamestnať „niekoľko“ platených značkárov. Pre zaujímavosť, na Slovensku bolo v roku 1958 evidovaných 263 značkárov, z nich pracovalo 25,4 %.

V roku 1959 Vlastimil Dohnal, spolupracovník, neskorší člen komisie značenia OT SUV ČSTV, navrhol stojan pre turistické vývesné mapy (obr. 1.27), ktorý sa používal v celom Československu. Pôsobivá konštrukcia stojana však spôsobovala svojimi rozmermi problémy pri preprave, preto ju autor neskôr (1969) nahradil novou, skladnejšou konštrukciou (obr. 1.28).

Povestnými sa stali niekoľkodenné výjazdy J. Szomolányiho, ktorý tieto stojany, turistické vývesné mapy a iný značkársky materiál rozvážal po celom Slovensku.

Obr. 1.27. Pôvodná konštrukcia stojana pre TVM

Obr. 1.28. Novšia konštrukcia stojana pre TVM

V roku 1960 rozhodol aktív predseda ZK v Prahe (10. – 11. 12. 1960) prečíslovať značkové turistické chodníky jednotne v celom Československu. Nová štruktúra evidenčných čísel mala odstrániť dovtedajšiu závislosť od územno-správneho členenia štátu. Takýto systém, ktorý sa používa dodnes, navrhol predseda západoslovenskej krajskej značkárskej komisie, Juraj Szomolányi. Pre pešie a lyžiarske značkové trasy navrhol štvormiestne evidenčné číslo, z ktorého prvé dvojčíslo udávalo územnú príslušnosť (napr. Severná Morava,

Východné Slovensko, a pod.) aj vedúcu farbu (červená, modrá, zelená, žltá). Druhé dvojčíslo udávalo poradové číslo príslušnej trasy. Číselný systém pre Slovensko je uvedený v tabuľke 1.1.

Tab. 1.1. Rozdelenie evidenčných čísel peších turistických značkových trás na Slovensku

Oblasť	Pešia turistická značková trasa			
	červená	modrá	zelená	žltá
západoslovenská	0701 - 0799	2401 - 2599	5101 - 5399	8101 - 8399
stredoslovenská	0801 – 0899	2601 – 2799	5401 – 5699	8401 – 8699
východoslovenská	0901 – 0999	2801 – 2999	5701 – 5999	8701 – 8999

Na Slovensku bol tento systém uplatnený už v roku 1961, v Českých zemiach až v roku 1966.

V marci 1966 vydal Ústredný výbor ČSTV v Prahe smernicu o ošatnom pre značkárov. Inšpiráciou bolo ošatné futbalových rozhodcov. Náhrada ošatného prináležala značkárom pri značkovaní TZT a pri ostatných značkáarských činnostiach v teréne vykonávaných na prospech verejnosti a na rozvoj turistiky a cestovného ruchu. Podmienkou vzniku nároku na ošatné bolo vykonávanie týchto činností na cestovný príkaz, príkaznú zmluvu alebo na dohodu o vykonaní práce. Práce sa museli vykonať v súlade s platnými metodickými predpismi KST. Ošatné bolo určené na údržbu a obnovu osobného značkáarskeho výstroja (obuv, oblečenie) opotrebovaného pri značkáarskej činnosti. Náhrada ošatného bola určená paušálnou sumou 60 Sk (neskôr 100 Sk) pri plnom dennom prepočítanom výkone značkára 3,5 km. Pri výkone vyžadujúcom čas kratší ako 8 hodín, najmenej však 4 hodiny, sa vyplácala polovičná suma.

17. 5. 1968 sa Vladimír Čikor vzdal funkcie predsedu KZ OT SÚV ČSTV a 22. 10. 1968 bol do tejto funkcie jednomyseľne zvolený Juraj Szomolányi. Účastníci jesenného aktívu predsedov KZK v Tatranskej Lomnici (6. – 8. 12. 1968) ocenili záslužné dielo odstupujúceho V. Čikora.

Rok 1968 priniesol zmeny aj do organizácie značenia vo federatívne usporiadanom Československu. Vznikol Český svaz turistiky a Slovenský zväz turistiky, popri nich pôsobili staro-nové značkáarske komisie s prakticky nezmenenými kompetenciami. Ustanovujúca schôdza SZT sa konala 2. – 3. 5. 1969 na Vršatci. Okrem toho vznikla federálna značkáarska komisia so sídlom v Prahe, v ktorej mali českí aj slovenskí značkáari paritné zastúpenie. Českých značkáarov zastupovali A. Hubička, M. Pernica, J. Kejř, za slovenskú stranu boli členmi J. Szomolányi, A. Guldan a J. Rehák. Česká komisia značenia (ČKZ) a slovenská komisia značenia (SKZ) sa dohodli, že školenia inštruktorov značenia sa budú konať celoštátne, striedavo v Čechách a na Slovensku a vyškoľených inštruktorov si budú vzájomne uznávať. Bolo tiež dohodnuté, že na celom území štátu zostávajú v platnosti jednotné pravidlá značenia. ČKZ a SKZ si vzájomne odsúhlasovali aj udelené OTZ I. tr. Napriek všetkým priateľským dohodám predsedníctvo ČSZTV v Prahe pokračovalo v predchádzajúcich praktikách a v roku 1972 rozhodlo, že predseda ČKZ, A. Hubička, bude zodpovedný za úseky značkovania oboch národných zväzov. My sme protestovali, že rozhodli o nás bez nás, ale to na veci nič nezmenilo. Bola to zrejme daň „normalizácii“.

Slovenský výbor OT ČSTV požiadal 19. 5. 1969 Vládny výbor pre cestovný ruch pri Predsedníctve vlády SSR financovať značenie na Slovensku po vzniku federácie (každoročne 400 000 Kčs). Cestovný ruch odmietol žiadosť s tým, že značenie majú zabezpečovať ONV a MNV! Bol to typický, žiaľ nie ojedinelý prejav prístupu „nových“ slovenských orgánov k turistiky a k značeniu turistických chodníkov. Situácia sa zmenila až po nástupe Petronely Višňovcovej do funkcie predsedníčky Vládneho výboru pre cestovný ruch.

Na schôdzi slovenskej značkáarskej komisie (SZK) 25. 11. 1969 došlo k uzavretiu rámcovej dohody o spolupráci SZK a HS, v rámci ktorej sa delimitovali TZT v národných parkoch Horskej služby.

V roku 1970 sa slovenská značkáarska komisia premenovala na úsek značkovania Slovenského zväzu turistiky. K takýmto formálnym zmenám dochádzalo pri rôznych reorganizáciách častejšie. Na prácu komisie značenia to nemalo žiadny vplyv. V tomto roku sa úsek značkovania zaoberal likvidáciou značenia na frekventovaných verejných cestách.

V roku 1971 vyrobila športová redakcia ČST šot o značkovaní turistických chodníkov, čím sa konečne naplnilo želanie značkáarov z roku 1957. V tom istom roku vznikla aj rubrika „turistické značkovanie“ v časopise Krásy Slovenska.

V roku 1973 sa propagovalo heslo „vystúp a chod“, ktoré bolo výzvou pre turistov v autách, opustiť vozidlo a prejsť sa po značkovanom chodníku. Za tým účelom sa budovali okruhy značkových chodníkov, takzvané

„madonky“, chodníky začínali a končili na parkoviskách. Úsek značenia navrhol v roku 1973 usporiadať pri príležitosti 30. výročia SNP štafetový pochod po ceste hrdinov SNP, predsedníctvo SZT návrh schválilo. Štafeta po ceste hrdinov SNP trvala od 23. 3 do 6. 10. 1974.

Za povšimnutie stojí skladba hlásenia o priebehu školenia značkárov v Revúcej v roku 1974, v ktorom sa okrem počtu absolventov vykazuje aj koľko z účastníkov je členom KSČ, SZM, koľko z nich je robotníkov, roľníkov a pod. V roku 1974 značkári žiadali Vládny výbor pre CR nie len o finančnú podporu značenia, ale aj o podporu pri presadzovaní prednostného vydávania turistických máp. Výrobca turistických máp totiž nevydával mnohé tituly turistických máp s odôvodnením, že sa mu to nevypláca.

V októbri 1975 sa stal členom komisie značenia ZT SÚV ČSZTV Pavel Pohánka, ktorý sa svojou pedantnosťou a precíznosťou zaslúžil o spresnenie značkárskej metodiky, o zjednotenie evidencie TZT, čím významne prispel k vzniku publikácie „Turistické značkové chodníky na Slovensku“. Veľké úsilie venoval právnej ochrane značenia.

Po zmene územno-správneho členenia v roku 1976 prešlo značenie na trojstupňové riadenie – štátne, krajinské, okresné. Úsek značenia rokoval so Slovenskou kartografiou o tretej generácii turistických máp. Bol dohodnutý územný rozvrh, zoznam titulov a ich číslovanie a značkový kľúč. Bola tiež dohodnutá severojužná orientácia máp.

Koncom roka 1976 abdikoval J. Szomolányi z funkcie predsedu komisie značenia ZT SÚV ČSZTV a do funkcie nastupuje J. Rehák.

Za zmienku stojí nesúhlasné stanovisko Federálneho ministerstva vnútra ČSFR z 26. 5. 1978 so zriaďovaním spoločných značkových ciest a s využívaním objektov ČSTV a PTTK, nachádzajúcich sa v blízkosti štátnych hraníc, občanmi druhého štátu.

V roku 1978 bola vydaná a distribuovaná publikácia autorov J. Szomolányi, P. Pohánka „Turistické značkové chodníky na Slovensku“.

Na konferencii o značkovani v Poľsku v roku 1978 vznikol návrh vybudovať Medzinárodnú horskú cestu priateľstva (podrobnejšie v podkapitole o medzinárodnej spolupráci). V tom istom roku bol „dočasne“ uzavretý značkový chodník cez Poludňové skaly v Malej Fatre. Uzáver platí do dnešných dní! Takto „dočasne“ bol uzavretý aj značkový chodník hrebeňom Belianskych Tatier a mnohé ďalšie. Návrhy na uzavretie pochádzali zväčša od ochranárov prírody a s tými musia značkári chtiac-nechtiac súhlasiť.

Na porade rozšíreného ÚZ na Fúgelke v roku 1982 referoval V. Dohnal o pomôcke na určovanie časov presunu medzi turistickými informačnými miestami (TIM) pomocou švajčiarskej predlohy nomogramu pochodového času. Nomogram slúžil na objektivizovanie určovania času chôdze, ktorý sa dovtedy určoval pochôdzkami v teréne. Nomogram vyjadrený matematickým vzťahom sa v neskorších rokoch využíval v počítačovom programe „Turistické značenie“ na určovanie časov presunu v textoch smeroviek. Od roku 1987 sa časy na smerovkách uvádzajú v digitálnej forme.

V dňoch 23. – 27. 9. 1982 sa konala v Hrabeticích konferencia o značení turistických ciest v ľudovodemokratických štátoch. M. Pernica, člen komisie značenia P VST ÚV ČSTV, tam predniesol referát „Možnosti zjednotenia značených turistických ciest v LDS“, na ktorý nadväzovala medzinárodná konferencia o tejto problematike v Moskve, v roku 1987.

V závere roku 1982 vypracoval člen KZ P. Pohánka rozsiahlu štúdiu o právnej problematike turistických značkových chodníkov a neskôr spracoval aj návrh zákona o značení turistických chodníkov (dokonca v paragrafovanom znení). Žiaľ, dodnes sme sa nestretli s porozumením politikov prispieť vydaním zákona k ochrane a podpore značenia.

V roku 1983 bola slávnostne otvorená MHCP v Eisenachu. Bol vydaný metodický list „Používanie nomogramu pochodového času“ pri návrhu textácie smeroviek. J. Rehák začal s prípravou československej technickej normy o značení. V tomto roku začal zdĺhavý boj o možnosť pripojenia európskych značkových diaľkových chodníkov na sieť značkových chodníkov v Československu, ktorý sa úspešne završil až po zmene spoločenského poriadku v Československu v roku 1989. Federácia českých a slovenských turistov sa stala členom Európskeho združenia turistov v roku 1990.

V roku 1987 začína na Slovensku zakresľovanie TZT do máp 1:10 000. Dovtedy sa ako základné mapy používali mapy v mierke 1 : 25 000. Žiaľ, ucelený súbor základných máp z celého územia Slovenska nikdy nevznikol. Bolo iba niekoľko vzorných okresov, napr. Prievidza, ktoré takéto mapy spracovali a v práci ich aj využívali.

V roku 1988, na školení značkárov I. tr. v Rusave (okr. Kroměříž), vzišiel návrh usporiadať seminár k počítačovému spracovaniu textov smeroviek. Podnetom na využívanie výpočtovej techniky v značení bol prvý fungujúci program, ktorý pripravil F. Senček z Bratislavy. Program umožňoval zostavovať evidenciu TZT aj TIM,

počítať pochodové časy medzi TIM a zostaviť objednávku smeroviek a tabuliek. Prvý seminár o používaní výpočtovej techniky v značení bol v dňoch 10. 2. až 12. 2. 1989 v Brne.

V zápise ÚSZ č. 3/89 čítame o návrhu zaviesť číslovanie TIM trojmiestnym poradovým číslom v rámci jednotlivých okresov. Trojčíslia mala okresom prideliť krajská zložka. Na jesennom aktíve v r. 1989 na Zemplínskej šírave predložila skupina značkárov pod vedením P. Školnu protinávrh, prideľovať TIM štvorčíslia. Komisia značenia v Prievidzi tento systém aj zaviedla do praxe.

Dňa 28. 8. 1989 vysielala STV dokument o značovaní. Na septembrovej schôdzi KZ (26. 9. 1989) referoval A. Guldán o medzinárodnej porade MLR, NDR, ZSSR a ČSFR v Budapešti na tému zjednotenia značenia TZT v rámci RVHP. Túto iniciatívu nepovažoval za realizovateľnú, za užitočnejšie považoval dvojstranné rokovania na túto tému.

Zhodou okolností zasadala komisia značenia aj 28. novembra 1989, v prvý deň postupnej zmeny spoločenského poriadku vo vtedajšom Československu. Na decembrovej schôdzi KZ (zápis č. 19/1989) už J. Rehák referoval o neformálnych rozhovoroch s prezidentom EWV Dr. R. Wurstmom vo Viedni (18. 12. 1989) o otázkach spolupráce s EWV. Bola to prvá ponovembrová zmena vo vzťahoch s Európskym združením turistov, bol to prvý, neutajovaný, nikým neschvaľovaný osobný kontakt.

Na jesennom aktíve značkárov na Zemplínskej šírave (1. - 3. 12. 1989) sa J. Szomolányi definitívne rozlúčil s aktívnou značkárskou činnosťou, trvajúcou viac ako 40 rokov.

Začiatok roka 1989 priniesol celý rad otázok aj do turistiky, ktoré bolo potrebné riešiť. Nástupníckou organizáciou ČSZTV sa na Slovensku stalo Slovenské združenie telesnej kultúry (SZTK). Aj v organizácii turistiky nastali organizačné zmeny. Na Slovensku vznikol Klub slovenských turistov (KST), ktorý sa prihlásil k dedičstvu KSTL a KČST, v českých zemiach sa obnovil Klub českých turistov (KČT). Vznikla koordinačná rada Federácie českých a slovenských turistov a popri nej sa sformovala federálna komisia značenia s paritným zastúpením. Na schôdzi federálnej komisie značenia v Brne (6. 1. 1990) bolo rozhodnuté, že značenie turistických chodníkov musí zostať pri turistike, financovanie značenia musí byť zabezpečené zo štátneho rozpočtu, pričom sa centrálné prostriedky budú rozdeľovať republikovým komisiám značenia. Značkári prehlásili, že sa budú vyjadrovať k pripravovaným zmenám zákonov dotýkajúcich sa značenia (zákon o telovýchove, zákon o ochrane prírody, priestupkový zákon, spolčovací zákon, zákon o lesoch, stavebný zákon, cestný zákon). Bolo tiež dohodnuté, že sa zachová jednotná metodika značenia na území oboch republík a školenia značkárov I. triedy (inštruktorov) budú celoštátne. Školenia II. a III. triedy sa presunuli na republikovú úroveň. Znížil sa počet kvalifikačných stupňov na pomocného značkára, vedúceho značkára a inštruktora značenia. Rysovala sa možnosť spolupráce s Vojenským kartografickým ústavom (VKÚ) v Harmanci pri vydávaní turistických máp. VKÚ mal prístup k lepším mapovým podkladom ako Slovenská kartografia, ktorá bola do tých čias monopolným vydavateľom turistických máp. V záhlaví smeroviek sa začala používať skratka KST.

Jesenný aktív predsedov KZ okresných rád KST v Tatranskej Štrbe (7. až 9. decembra 1990) sa zaoberal otázkou strát finančných prostriedkov na značenie, ktoré sa posielali značkárom cez účty okresných zložiek Slovenského zväzu telesnej kultúry (SZTK). Tam sa, žiaľ, značkárske financie často minuli na rôzne iné účely, futbalom počínajúc a rôznymi výletmi končiac. Účastníci aktívu preto žiadali, aby sa vytvoril samostatný bankový účet značkárov. Vtedajší predseda KZ J. Rehák túto otázku prerokoval s predsedom KST D. Kubalom a výsledkom rokovania bola dohoda, že finančné prostriedky na značenie sa budú posilať na samostatné značkárske účty v okresoch. Na schôdzi komisie značenia (8. 4. 1991) bol prerokovaný návrh na vytvorenie samostatného klubu značkárov ako autonómnej zložky Klubu slovenských turistov s vlastnou právnou subjektivitou. Ing. Rehák vypracoval návrh stanov klubu, ktorý predložil jarnému aktívu predsedov komisií značenia OR KST v Tatranskej Štrbe (12. – 14. apríla 1991) na vyjadrenie a schválenie. Účastníci aktívu vznik Klubu slovenských značkárov (KSZ) a predložené stanovy odsúhlasili. Ministerstvo vnútra SR zaregistrovalo stanovy KSZ 8. 10. 1991 pod číslom VVS/1-900/90-4321. V. Dohnal požiadal Slovenský štatistický úrad o pridelenie identifikačného čísla organizácie (IČO). Klub slovenských značkárov združoval kluby vznikajúce v okresoch. Vytvorenie samostatného klubu prinášalo značkárom benefity. Finančné prostriedky určené na značenie sa už nestrácali a boli pod trvalou kontrolou značkárov a revíznej komisie KSZ.

1.8. ZNAČKOVANIE TURISTICKÝCH CHODNÍKOV NA SLOVENSKU PO VZNIKU SLOVENSKEJ REPUBLIKY V ROKU 1993

Vznik štátnej hranice medzi Českou republikou a Slovenskou republikou znamenal len malé zmeny v sieti turistických značkových chodníkov. Musel sa zmeniť priebeh Európskej diaľkovej trasy E8 z toho dôvodu, že zahraniční turisti nesmeli prekračovať štátnu hranicu na ľubovoľnom mieste. Preto došlo k preložke trasy Veľká Javorina – Kykula – Trenčín, prechádzajúcej čiastočne cez české územie, na trasu Veľká Javorina – Nové Mesto nad Váhom – Trenčín. Došlo tiež k prerušeniu trasy do Hodonína. K iným zmenám nedošlo. Žiadosť Českého ministerstva vnútra o prerušenie trás prechádzajúcich cez štátnu hranicu českí aj slovenskí značkári ignorovali.

Na jesennom aktíve značkárov v Brusne (4. – 5. 12. 1993) bola komisia značenia premenovaná podľa stanov KST na zbor značenia. Na tomto aktíve oznámil J. Rehák, že sa vzdáva funkcie predsedu zboru značenia KST. F. Senček tam prezentoval počítačový program na zhotovovanie objednávok smeroviek a tabuliek podľa nomogramu a V. Dohnal predložil návrh cykloturistických značiek.

Od 1. 1. 1994 nastala v zmysle zákona NR SR č. 264/1993 zásadná zmena v dotovaní a financovaní telovýchovnej, športovej a turistickej činnosti. Finančné prostriedky poskytoval Štátny fond telesnej kultúry na základe schválených projektov. Na valnom zhromaždení KST v dňoch 21. – 22. 5. 1994 bol do funkcie predsedu ZZ KST zvolený A. Guldán. Na jarnom aktíve značkárov (1994) predložili R. Šimko a V. Dohnal nový, v poradí už štvrtý návrh číslovania TIM. Prvé trojčíslo malo byť kódovým označením príslušnej mapy a dvojčíslo malo byť poradovým číslom daného miesta.

V roku 1995 bola vytýčená medzinárodná trasa I23 Czestochowa – Levoča – Mariazell a v spolupráci s Hnutím kresťanských združení mládeže bol pripravený sprievodca na tejto trase v 4 jazykových mutáciách.

Po zmene územno-správneho členenia Slovenska v roku 1996 navrhol zbor značenia vedeniu KST zaviesť funkciu krajského koordinátora KST, ktorý by zabezpečoval styk s novými samosprávnymi krajinami. Táto myšlienka sa, žiaľ, nestretla s pochopením vedenia KST. V rámci regionálnej konferencie EWV, ktorá sa konala dňoch 23. – 26. 5. 1996 v Jasnej, bola slávnostne otvorená trasa I23 v Levoči. V roku 1996 požiadal Klub slovenských značkárov Ministerstvo hospodárstva, sekciu cestovného ruchu, o finančnú dotáciu na budovanie turistického informačného systému (zápisnica č. 4/1996 z porady Zboru značenia KST 16. 4. 1996). Dotácia vo výške 750 000 Sk bola účelne využitá a v roku 1997 vyúčtovaná Ministerstvu hospodárstva bez pripomienok. V roku 1997 bol klub preregistrovaný pod názvom Ústredný klub značkárov Slovenska. Komisia značenia sa novému členeniu prispôbila. Vznikli komisie značenia aj v „nových“ okresoch a ustanovených bolo osem krajských koordinátorov značenia.

Samostatné aktivity Klubu značkárov neboli po vôli vtedajšiemu vedeniu KST a nepomohla ani dohoda o kompetenciách KST a ÚKZS, podpísaná v roku 1998. Vedenie KST považovalo nezávislé aktivity Klubu za porušenie subordinácie. Napriek týmto nezhodám, prijal ÚKZS v roku 1999 ponuku SCK na spoluúčasť na riešení projektu Phare – Credo, v rámci ktorého bola naplánovaná obnova značenia všetkých TZT v moravsko-slovenskej prihraničnej oblasti a výmena všetkých informačných prvkov. Značkári na to získali sumu 750 000 Sk. Tento počín rozčertil vedenie KST do tej miery, že dňa 19. 5. 2000 podalo na okresnom súde Bratislava III žalobu na stanovenie povinnosti ÚKZS a SCK zdržať sa zásahov do vlastníckeho práva KST, ktoré môže spôsobiť škodu a návrh na nariadenie predbežného opatrenia – zdržať sa realizácie obnovy a údržby turistického značenia vo vlastníctve navrhovateľa (KST). Po prvom rozhovore so sudkyňou vedenie KST vzalo svoj návrh voči žalovaným v celom rozsahu späť. Pretože sa tak stalo už pred prvým pojednávaním, okresný súd konanie zastavil. Na odvolanie vedenia KST reagoval krajský súd potvrdením rozhodnutia okresného súdu. Značkári ÚKZS, ktorí boli zároveň značkármi KST, nikdy nepoškodili záujmy KST, založením svojho klubu sledovali jediný cieľ – získať nové zdroje finančných prostriedkov na značenie.

Obr. 1.29. Korešpondenčný lístok s pretlačou a s príležitostnou pečiatkou

V roku 1999 vznikla samostatná webová stránka značkárov. V tomto roku si značkári pripomenuli 125. výročie vzniku značenia turistických chodníkov na území Slovenska. Na popud P. Školnu bola vydaná príležitostná pečiatka a korešpondenčný lístok s pretlačou. Korešpondenčný lístok s príležitostnou pečiatkou bol slávnostne uvedený do života na mestskom úrade v Banskej Štiavnici, v okolí ktorej bol vyznačovaný prvý turistický chodník.

V spolupráci s VKÚ bol obnovený seminár pre spracovateľov turistického obsahu máp. Vydaný certifikát oprávňoval absolventov seminára na túto činnosť.

V roku 2000 bolo zakúpených niekoľko GPS prijímačov, ktoré kolovali medzi okresmi, aby mali značkári možnosť oboznámiť sa s touto novou technikou. Hoci to boli tie najjednoduchšie typy prijímačov – e-TREX, na daný účel poslúžili. Na spracovanie získaných dát sa používal program OziExplorer.

V roku 2001 bola ocenená dobrovoľnícka práca značkárov ocenením Srdce na dlani, udeľované prezidentom republiky.

Ocenenie prevzali v mene všetkých značkárov Milan Ružek za západoslovenský kraj, Ján Brudňák za východoslovenský kraj a Ján Škrovina za stredoslovenský kraj. Pri tej príležitosti sa stretli aj s exprezidentom SR Michalom Kováčom.

Obr. 1.30. Po prevzatí ocenenia

Obr. 1.31. Stretnutie s exprezidentom M. Kováčom

V apríli 2001 zorganizovala komisia značenia KST regionálnu konferenciu EWW za účasti delegácií z CZ, PL a SK. Účastníci konferencie sa zúčastnili slávnostného otvorenia štafety EURORANDO 2001 na Duklianskom priesmyku.

V máji 2001 inovoval V. Dohnal odznak Turista-značkár. Označenie ČSZTV v spodnej časti odznaku nahradil slovenskou trikolórou a do novovytvoreného záhlavia umiestnil označenie KST. Na schôdzu komisie značenia KST dňa 14. 11. 2001 bol prizvaný nestor značenia na Slovensku V. Čikor, kde mu bol odovzdaný prvý odznak OTZ inovovanej série. Bol to posledný kontakt s V. Čikorm.

V roku 2002 bolo zorganizované prvé školenie značkárov – užívateľov satelitných navigačných prijímačov (GPS). Pri tejto príležitosti bola vydaná publikácia „Využívanie satelitného navigačného systému v pešej turistike“ v náklade 300 ks.

Pokus komisie značenia KST dodávať zmeny v sieti TZZ vydavateľovi turistických máp – VKÚ Harmanec a. s. v elektronickej forme zlyhal, pre nezáujem vydavateľa.

V roku 2002 vznikla z iniciatívy značkárov zo Sobotištia „Záhorácka magistrála“, vedúca od Mlyniiek cez Sobotište a Senicu do Závodu pri Malackách.

V tom istom roku bol značkársky sklad presťahovaný z plechovej garáže do prístavby v „Domčeku KST“ na Záborského ulici. 19. 5. 2002 bola slávnostne otvorená nová rozhľadňa na Veľkej homole. V júli ukončili svoju dlhoročnú činnosť v komisii značenia KST V. Dohnal a J. Rehák.

V roku 2004 komisia značenia nadviazala spoluprácu s vydavateľstvom turistických máp SHOCART. Turistický obsah máp pripravili spracovatelia z regiónov Slovenska a komisia značenia zabezpečovala revíziu nátláčkov máp. Turistické mapy firmy SHOCART pokryli celé územie Slovenska. V tom istom roku získala komisia značenia grant vo výške 35 451 Sk na „Budovanie a obnovu značenia turistických chodníkov“. Išlo najmä o obnovu značenia turistických chodníkov, ktoré sme v exponovaných lokalitách mu-

Obr. 1.32. Inovovaný OTZ

seli prevziať od Horskej služby. Po katastrofálnej víchrici v roku 2004 vyhlásil KST zbierku na obnovu poškodeného značenia. KČT nám na tento účel poukázal sumu 130 000 Sk.

4. júna 2005 sme slávnostne otvorili „Chodník Jurka Szomolányiho“, vedúceho od Vojenskej nemocnice v Bratislave do výletného strediska Kačín. Predseda KST získal finančný dar z nadácie SPP na obnovu značenia turistických chodníkov vo výške 1 020 000 Sk. Z tejto sumy bolo hrazené aj vydanie Učebných textov a brožúrky pre mladých aj starších turistov a priateľov prírody „O značkových turistických chodníkoch“.

Na valnom zhromaždení KST v apríli 2006 bola na návrh značkárskeho aktívu zvolená do komisie značenia E. Škutová, ktorá prevzala funkciu podpredsedníčky komisie. V roku 2006 bola vydaná inovovaná norma STN 01 8025 na CD nosiči, bol dokončený rukopis učebných textov. Nadväzne R. Šimko a M. Kubla pripravili skúšobné otázky pre frekventantov základného značkárskeho kurzu a kurzu inštruktorov. J. Škrovina pripravil PowerPointové prezentácie k témam značkárskeho kurzu. I. Zapletal v tomto roku prvý raz navrhol vybudovať sieť značkových chodníkov v zanikajúcom vojenskom obvode Javorina. Prešlo však dlhých 6 rokov, kým sa táto myšlienka realizovala. V roku 2006 boli M. Kubla a J. Škrovina poverení vypracovať koncepciu internetovej stránky značkárov. V tomto roku tiež začali takzvané „elektronické revízie“ spočívajúce v tom, že pri revízii značkových chodníkov sa GPS prijímačom zaznamenával aj priebeh značkovaneho chodníka. Zároveň sa pritom elektronickou formou zbierali rôzne významné informácie a neskôr aj fotografie dôležitých objektov na trasách, napr. smerovníkov so smerovkami.

S finančnou podporou nadácie SPP bola vydaná publikácia „Turistické značkové chodníky na Slovensku“. V tejto publikácii je zverejnený úplný zoznam turistických značkových chodníkov na Slovensku, členený podľa značkárskeho regiónu, ďalej sa tam nachádza priebeh európskych turistických trás E3, E8 a I23, prebiehajúcich cez Slovensko a zoznam pomenovaných turistických chodníkov.

V roku 2007 pokračovali elektronické revízie. I. Zapletal pripravil návrh využitia výsledkov elektronických revízií a spôsob ich spracovania. Webová stránka značkárov bola realizovaná a J. Škrovina zabezpečoval jej aktualizáciu. Na 30. konferencii KST–KČT–PTTK v Terchovej bolo dohodnuté, že na značkových chodníkoch prechádzajúcich medzi dvoma štátmi sa budú na smerovkách uvádzať aj ciele v susednej krajine, lebo po vstupe krajín do Schengenského priestoru už bude možné voľne prechádzať do susedných štátov.

Obr. 1.33. Smerovník s ďakovnou tabuľkou českým turistom

V lete roku 2007 sme na hrebeni Nízkyh Tatier, v úseku od Kráľovej hole po Čertovicu, umiestnili tabuľky s ďakovným textom Klubu českých turistů za poskytnuté finančné prostriedky na obnovu víchricou poškodeného značenia. Na jesennom aktíve sa A. Guldan po 13 ročnom pôsobení vo funkcii predsedu komisie značenia vzdal predsedníctva, jeho funkciu prevzala E. Škutová. Do funkcie tajomníka komisie značenia bol kooptovaný Peter Perhala, neskorší predseda KST.

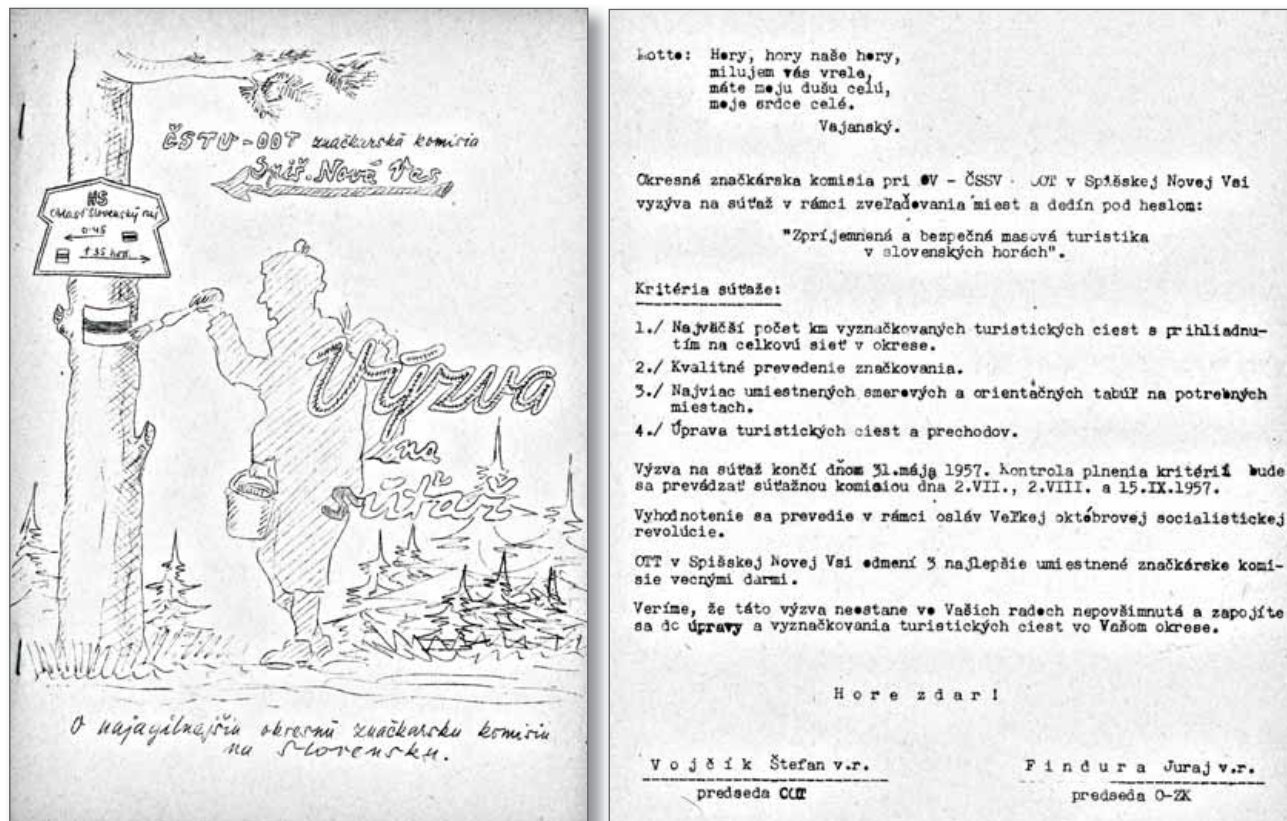
KAPITOLA 2

NA RÔZNE TÉMY

2.1. AKCIE NA PODPORU ZNAČKOVANIA

Koncom päťdesiatych rokov minulého storočia, „stranou a vládou“ podporovaná socialistická súťaž nadchla aj značkárov v regiónoch. Napríklad okresný odbor turistiky ČSTV v Spišskej Novej Vsi¹⁾ vyhlásil v roku 1957 súťaž o najlepšiu okresnú značkársku komisiu na Slovensku.

Obr. 2.1. Výzva okresnej značkárskej komisie pri OV ČSTV v Spišskej Novej Vsi

Kritériami hodnotenia súťaže boli dĺžka vyznačovaných chodníkov, kvalita značkovania, počet smeroviek a tabuliek umiestnených na značkových trasách a úprava schodnosti značkových chodníkov.

Začiatkom roka 1958 pripravila komisia značenia SÚV ČSTV, na návrh člena komisie M. Orta, štatút značkárskeho odznaku Turista – značkára (OTZ), vyjadrujúceho príslušnosť turistu k značkárskej obci, ako aj jeho kvalifikáciu, vyjadrenú v 4 triedach. OTZ s červeným hrotom predstavoval I. triedu, modrý hrot II. triedu, zelený III. triedu a žltý IV. triedu. Štatút posúdil celoštátny aktív predseda krajských značkárskejších komisií v Olomouci²⁾ a následne ho 23. 6. 1958 schválil ÚV ČSTV ako služobný odznak. Odznaky vyrobila kremnická mincovňa. Kritériom na udelenie odznaku určitej triedy bol minimálny počet rokov sústavnej značkárskej činnosti a odvodený značkársky výkon v požadovanom rozsahu. Prvé odznaky Turista – značkára sa odovzdávali v roku 1959 na VI. Slovenskom zraze turistov v Bystrej doline (Tále). Napriek tomu, že odznaky bolo možné získavať iba postupne od štvrtej triedy, v prípade prof. Zdenka Hochmuta sa urobila výnimka a na zraze mu bol za dlhoročnú obetavú značkársku činnosť udelený OTZ tretej triedy.

Obr. 2.2. Odznak Turista – značkára

Odznaky Turista – značkára sa udeľujú dodnes (Výňatok z článku V. Čikora v Krásach Slovenska, 1961³⁾).

Komisia značenia SÚV ČSTV tiež rozhodla, na popud M. Orta, aktivovať značkársku obec formou súťaže o zlatý, strieborný a bronzový odznak Turista – značkára. Kritériá hodnotenia súťažiacich značkárov boli vypracované tak, aby ústredná komisia značenia získala od značkárov čo najviac informácií potrebných pre svoju prácu. Bolo potrebné zistiť skutkový stav značenia v regiónoch, zaviesť evidenciu značkových chodníkov, vybudovať základné mapy so zákresmi priebehu značkových chodníkov, atď. Pri získavaní týchto informácií sa vedenie ústrednej komisie značenia muselo spoliehať na spoluprácu so značkármi v okresoch. Na

hláseniach o vykonaných prácach žiadala komisia okrem osobných údajov, opis odvedených prác, rozsah a miesto značkárskeho prácu, aj situačné nákresy vyznačených úsekov. Všetky odvedené rôznorodé výkony (obnova značiek, obnova priechodnosti trás, stavba smerovníkov a kolov, montáž smeroviek a tabuliek), vyjadrené v km, v hodinách alebo v počte postavených smerovníkov a vyvesených smeroviek, sa pomocou prepočítavacích koeficientov previedli na takzvaný „zápočet“, vyjadrený v kilometroch. Tým sa získalo jednotné kritérium hodnotenia práce značkárov. Bolo všeobecne známe, že značkári neradi „úradujú“, radšej pracujú v prírode, ale súťaž ich tak nadchla, že mnohí predsedovia okresných komisií značenia, ktorým predtým „kancelárska práca“ nevoňala, ochotne vypĺňali a odosieli hlásenia o vykonaných prácach do Bratislavy.

Prvé vyhodnotenie súťaže o zlatý OTZ bolo už v apríli 1959. V súťaži okresných značkárskeho komisií vyhrala Nitra, na druhom mieste skončila OZK Žilina a na treťom mieste bodovala OZK Bratislava. V súťaži jednotlivcov vyhrala Eta Petrovičová z Topoľčian, druhé miesto obsadil jej manžel Štefan Petrovič a na treťom mieste sa umiestnil Vince z Trenčianskych Teplíc⁴⁾. Udelenie odznakov bolo spojené aj s vecnou cenou, zakúpenou z dotácie Slovenského výboru pre cestovný ruch. Súťaž sa viac rokov opakovala.

Už spomenutý celoštátny aktív predsedov krajských značkárskeho komisií v Olomouci²⁾ (22. – 23. 3. 1958) tiež rozhodol organizovať každoročne akciu „značkárska nedeľa“ na propagáciu a podporu značenia. Táto úspešná akcia, organizovaná poslednú aprílovú nedeľu, sa opakovala veľa rokov a zúčastňovali sa jej stovky turistov v celom Československu.

Na slovenskom jarnom aktíve predsedov OZK (19. – 20. 4. 1958 na chate pod Veľkým Inovcom)⁵⁾ navrhol predseda komisie značenia V. Čikor odovzdať značkové turistické chodníky do osobnej starostlivosti konkrétnych značkárov. Chcel tým zabezpečiť trvalú spoľahlivosť značenia sústavnou starostlivosťou značkára o zverené značkové chodníky. Takzvané patronáty sa potvrdzovali formou záväzkových listov, jeden značkár mal na starosti maximálne 100 km značkových chodníkov. V niektorých regiónoch táto akcia funguje dodnes, bez záväzkových listov, iba na báze zánietenosti a osobnej zodpovednosti značkára.

Súťaživosť značkárov nebolo vždy potrebné organizovať, pretože medzi značkármi bolo dosť ambiciózných osobností, ktorým záležalo na tom, aby boli medzi prvými, medzi víťazmi. Typickou osobnosťou bol Peter Školna z Prievidze, ktorý s kolektívom svojich nadšených a obetavých mladých spolupracovníkov vybavil už v roku 1969 všetky značkové chodníky v okrese kovovými smerovníkmi. Tým dosiahol prvenstvo nielen na Slovensku, ale v celom Československu⁶⁾. Tu treba spomenúť aj Jozefa Garguláka, náčelníka Horskej služby v Malej Fatre, ktorý svojou tvrdohlavosťou a ambicióznosťou presadil používanie kovových smerovníkov aj v národných parkoch. NP Malá Fatra bol v tejto nevypísanej súťaži na prvom mieste.

Aby sa povzbudil záujem o túto záslužnú a obetavú prácu, navrhla značkárska komisia SV ČSTV zaviesť odznak Turista-značkár, ktorý ÚV ČSTV schválil. Snaha získať tento príťažlivý odznak viedla značkárov k zvýšeniu odbornej kvalifikácie, zlepšovaniu kvality a zvyšovaniu kvantity vykonanej práce. V priebehu posledných troch rokov niekoľko desiatok najlepších značkárov sa stalo nositeľmi tohto odznaku.

Dôkladná evidencia, o ktorej sme sa už prv zmienili, umožnila zaviesť celoslovenskú súťaž o „Zlatý odznak Turista-značkár“. Súťaž sledovala zapojenie čo najväčšieho počtu značkárov do splnenia úloh, uložených orgánom SV ČSTV. Kritériá súťaže boli veľmi prísne a postované tak, aby sa ich plnením zabezpečilo obnovenie dvanásťtisíc kilometrov značkových chodníkov do konca roku 1960, a tým aj splnilo uznesenie Sboru poverených. Výsledok súťaže bol nad očakávanie priaznivý. Súťaž dokázala, že napriek pomerne malému počtu sústavne pracujúcich značkárov, pri správnom centrálnom riadení ich činnosti a použití správnych foriem zdravého súťaženia možno dosiahnuť vynikajúce výsledky. A tak s hrdosťou mohli slovenskí značkári koncom roku 1960 zhlásiť nielen splnenie úlohy, ale aj jej prekročenie. Popri značkovaní sa upravilo veľa neschopných, kosodrevinou a mladinou zarastených chodníkov, postavili sa pútače, vyvesila orientácia a vykonalo sa mnoho drobnej, ale pre spoľahlivosť značkových chodníkov veľmi dôležitej práce.

¹⁾ Výzva na súťaž, Okresná značkárska komisia pri OV ČSTV Spišská Nová Ves 1957, Archív značkárov KST

²⁾ Zápis z celoštátneho aktívu predsedov krajských značkárskeho komisií, Olomouc 1958, Archív značkárov KST

³⁾ V. Čikor, 12 300 km, Krásy Slovenska 1961, č. 9, str. 354

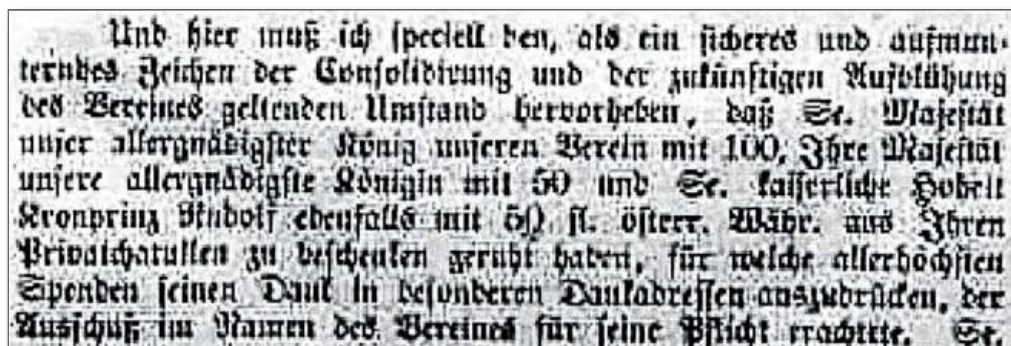
⁴⁾ Zápisnica zo schôdze komisie značenia OT SÚV ČSTV 4.4.1959, Archív značkárov KST

⁵⁾ Zápisnica z jarného aktívu predsedov okresných komisií značenia OT SÚV ČSTV, Chata pod Veľkým Inovcom 19. – 20. 4. 1958, Archív značkárov KST

⁶⁾ Kronika prievidzkých značkárov

2.2. NEUTÍCHAJÚCI BOJ O FINANČIE

Pri zrode značkovania turistických chodníkov na území dnešného Slovenska náklady na rozvoj turistiky a cestovného ruchu hradili majetní „sponzori“ – príslušníci vyššej šľachty a niekedy prispeli aj ich výsosti¹⁾...

„A tu musím špeciálne vyzdvihnúť ako bezpečný a povzbudzujúci znak konsolidácie a budúceho rozkvetu spolku tú okolnosť, že jeho veličenstvo, náš najmilostivejší kráľ ráčil náš spolok obdarovať 100, jej veličenstvo, naša najmilostivejšia kráľovňa 50 a jeho cisárska výsosť korunný princ Rudolf 50 fl rakúskej meny zo svojho súkromného imania, za ktoré najváženejšie dary výbor v mene spolku uznáva za svoju povinnosť vysloviť vďaka osobitnými ďakovnými listami“.

Na ilustráciu – platidlá za čias cisára pána:

Obr. 2.3. Grajciar

Obr. 2.4. Florin/Gulden – zlatka

Obr. 2.5. Desať zlatých

Prínosom k majetku spolku boli aj stavby, ktoré na požiadanie spolku postavili majetní šľachtici a prenechali ich potom spolku²⁾...

„Riaditeľ lesov v Jelšave, Pán Louis de Beauregard nám oznámil radostnú zvesť, že jeho kráľovská výsosť, knieža Saska-Koburgu a Gothy nechal veľkodušne, na prosbu spolku, postaviť útulňu na Kráľovej holi nad Pustým Poľom³⁾.“

Rozhľadňu na Sitne dal v roku 1727 postaviť gróf Mikuláš Kohári a po jej vyhorení v roku 1852 ju v roku 1888 zásluhou kniežata Filipa Coburga zrekonštruovali. Následne Coburg daroval túto dominantu Sitna sitnianskej sekcii Uhorského karpatského spolku, ktorá v okolí Banskej Štiavnice značkovala turistické chodníky už od začiatku 60-tych rokov 19. storočia.

Iný príklad. Členovia liptovskej odbočky Uhorského karpatského spolku upravili v roku 1888 s finančnou podporou statkára Szentiványiho turistický chodník z Demänovskej doliny na Ďumbier a do roku 1904 vybudovali a vyznačovali chodníky z Liptovského Mikuláša na Ďumbier, Poludnicu, Choč a do Prosieckej doliny.

Určitá časť financií spolku pochádzala z členských príspevkov. Členský príspevok zakladateľov spolku bol v prvom roku 20 fl., potom 30 fl. a niekedy sa upravil až na 50 aj 100 fl. ročne. Takto vyzbierané prostriedky tvorili nedotknuteľný kapitál, z ktorého plynuli úroky (vtedy bolo možné kúpiť za 80 – 90 grajciarov 80 až 90 kg prasa!).

Riadni členovia platili v prvom roku 3 fl., v nasledujúcich rokoch 2 fl. (florin/forint v Uhorsku; v rakúskej mene – gulden – u nás nazývaný zlatka)⁴⁾. UKS mal príjem aj zo svojich aktivít, napr. zo vstupného do jaskýň, z predaja publikácií a máp a do pokladnice prispievali aj tatranskí kúpeľní hostia tretinou kúpeľného poplatku. Spolok mal príjmy aj z predaja spolkových odznakov a z organizovania plesov. V roku 1884 získal⁵⁾ z plesov 148 fl. a 57 kr. (grajciarov) a z predaja odznakov 23 fl. a 50 kr.

Uvádzame výňatok zo správy sekretára Uhorského karpatského spolku z roku 1874:

Výňatok dokumentuje skutočnosť, že až 11 zakladajúcich členov UKS (zo 16) boli príslušníkmi šľachty. Ďalej sa v ňom dočítame, že v roku 1874 činil celkový kapitál spolku 2 072 fl. 95 grajciarov a bol v kežmarskej banke úročený 7 %. Tretinový podiel na kúpeľnom poplatku kúpeľných hostí v Tatrách bol v roku 1873 až 166 fl.

Vo výročnej správe spolku⁶⁾ z roku 1883 dokonca nájdeme zmienku o tom, že UKS získal 3 200 fl. z predaja žrebov lotérie. Financiami prispievali tiež ústredné vládne orgány Uhorského kráľovstva v Budapešti, ako aj obce a mestá. Napr. v roku 1883 Poprad ponúkol spolku 2 748 fl.

Aby sme mali predstavu o sumách, ktorými spolok disponoval, uvedieme príklad z roku 1876⁶⁾, kedy mal spolok príjem z členského vo výške 2 656 fl, nedotknuteľný kapitál 2 830 fl. 19 kr. a na bežnom účte mal na konci roka ešte 6 963 fl. 68 kr. Ročný plat učiteľa bol vtedy okolo 350 fl. V roku 1881 už mal UKS celkový príjem 10 142 fl. 64 kr. a majetok vo výške 17 269 fl. 45 kr⁸⁾.

Získané finančné prostriedky spolok prísne rozdeľoval, 40 % na kultúrne účely, 40 % na investície a 20 % na réžiu spolku⁹⁾. Percentuálny podiel sa rokmi menil. Časť svojich príjmov rozdeľoval sekciám. Napr. v roku 1882 pridelil sekcii Východné Karpaty sumu 200 fl. na stavbu útulne na Vihorlate, gemerskej sekcii pridelil prostriedky na postavenie 17 mostíkov, na montáž 110 osvetľovacích telies a na trhacie práce v jaskyni Baradla, aby táto jaskyňa bola úplne prístupná¹⁰⁾. Sekcii Sitno pridelil na značkovanie a na budovanie turistických ciest a chodníkov 250 florinov. Sekcia použila z dotácie 4 fl. na farby, 7 fl. 60 kr. na vylepšenie cesty na Sitno a 4 fl. 10 kr. na informačné tabule.

Z literatúry¹¹⁾ sa dozvedáme, že už v závere 19. storočia prispieval aj štát na stavby turistického zamerania, napr. na stavbu turistického chodníka zo Štrbského plesa na Podbanské a na stavbu úzkokolejnej zubačky z Tatranskej Štrby na Štrbské pleso v roku 1896. Na stavby prispievali napr. aj komposesoráty – združenia majiteľov šľachtickej pôdy. „Súkromné“ financovanie značenia pokračovalo aj vtedy, keď aristokratov v turistických spolkoch nahradilo členstvo z radov stredného a nižšieho úradníctva, učiteľstva, z remeselníckych a obchodných vrstiev. Už v posledných decéniách pred I. svetovou vojnou sa organizovali svojpomocné turistické brigády pri stavbách turistických chodníkov i pri úprave orientačných zariadení.

Nádej na štátnu podporu značenia vznikla aj po vyhlásení Československej republiky, keď finančne podvyživený Tatranský spolok turistický vstúpil v r. 1921 do „skúseného, štátnymi dotáciami a vlastnou edičnou činnosťou disponujúceho“ Klubu československých turistov. Miloš Janoška v roku 1925 zdôraznil nutnosť spolufinancovania turistiky a cestovného ruchu takto¹²⁾: „Viem, že odstrániť každý nedostatok v Tatrách nemôže byť úlohou len samého štátu, ale že o to má stáť aj súkromný kapitál a hlavne Klub československých turistov“. Napriek tomu, že príchod KČST na Slovensko znamenal neobyčajný rozvoj budovania a značenia turistických chodníkov, očakávania neboli vždy naplnené. „Nie sme naskrze spokojní s tou chatrnou investíciou, akú za 7 rokov KČST preukázal Slovensku a menovite Tatrám. Ved' v krajoch turisticky neporovnateľne menej významných, než sú Tatry a iné oblasti na Slovensku, dali sa na stavby ťažké tisíce, kým v Tatrách sa len troškári“, napísal M. J. v tom istom článku, len o niekoľko riadkov ďalej.

Ani po desiatich rokoch sa financovanie značenia nezlepšilo. Značársky referent Slovenskej komisie KČST J. Maštalír v roku 1935 napísal¹³⁾:

„Podľa mojich informácií odbory KČST venujú veľmi malé čiastky na značkovanie a príčinu určitej nechuti značkárov treba hľadať v nedostatku prostriedkov. V našom odbore (Košice) napr. museli sme riešiť tento problém tak, že študentom hradíme stravovanie z vlastného vrečka, keďže z 1 000 Kč, ktoré odbor na tento rok na značkovanie povolil, uhradíme horko-ťažko cestovné a iné materiálne výlohy. Dostanú okrem toho zadarmo legitimáciu na bežný rok. Preto obnovujem svoj lanský návrh, aby z tohoročných subvencií pamätalo sa i na značenie ciest a aby dostaly župy určitú sumu s výhradou, že môžu ju použiť len na značkovanie.“

Značkári zrejme ťahali za kratší koniec, väčšina disponibilných prostriedkov sa používala na iné účely, napr. na výstavbu chát, ciest, na propagáciu a na publikácie. Z uvedeného prehľadu¹⁴⁾ subvencie krajinského výboru na cestovný a turistický ruch z roku 1938 je zrejmy pomer príspevku na značenie voči ostatným príspevkom. Problémy pokračovali aj po vzniku Slovenského štátu. Napr. v roku 1940 bolo z naplánovanej obnovy značkových ciest 4 000 km obnovených len 442 km¹⁵⁾. Celkový plánovaný náklad na výmenu či obnovenie orientačných tabúl bol 31 615 Ks, ale na to nebolo úhrady. Vtedajší technický referent a generálny značkár O. Nuska odhadol úhrnný náklad na značkovanie a orientáciu vo výške 120 000 Ks, ktoré žiadal zabezpečiť v štátnom rozpočte na rok 1941. Vo výročnej správe z roku 1942 sa dozvedáme, ako to v skutočnosti v roku 1941 dopadlo. O. Nuska napísal¹⁶⁾:

„Letnému značkovaniu sme venovali mimoriadnu pozornosť. 20 odborom rozdelili sme 515 kg bielej,

Subvencia krajinského výboru na cestovný a turistický ruch: Kč	
KČST. Trenčín	1.000
Národohosp. župa Spišská Nová Ves, brošúra	2.000
KČST. Rožňava, na úhradu dlžoby vzniklej stavbou chaty na Volovci (10.000 Kč), ktorú nevie splácať	2.000
KČST. Lučenec, zariadenie chaty na Javore	2.000
Slovenská komisia KČST., značkovanie ciest	16.000
KČST. Vrútky, Lamošova útulňa, zariadenie	3.000
Plicka: Slovensko v obrazoch, 20 kníh	3.600
Záchraná služba vo Vysokých Tatrách, Nový Smokovec	3.000
KČST. Turč. Sv. Martin, Chata na Martinských holiach, dostavba	100.000
Slovenská komisia KČST., expozícia na košickej výstave	5.000
KČST. Trenčín, prebor vodákov 1938 v Trenčíne	2.000
KČST. Zvolen, zariadenie chaty na Poľane	2.000
KČST. Topoľčany, chata na Buchlove	8.000
Cestovná rada v Bratislave, propagácia	90.000
Záchraná služba v Mal. a Veľ. Fatre, Žilina	2.000
Prípravné práce pre hrebeňovú cestu v Nízkych Tatrách	14.000
Spoločnosť slovenského domu Praha, propagačná kancelária	35.000
Hanbook of central and east Europe	5.000

92 kg červenej, 117 kg modrej, 112 kg zelenej a 114 kg žltej farby, ďalej 42 kg ľanovej fermeže, spolu všetko v úhrnnej hodnote 14 977 Ks. Okrem toho vyplatili sme odboru vo Vrútkach príspevok na značkovanie 1 000 Ks a odboru Stará Turá za 20 orientačných tabuliek na Javorinu 1 153 Ks. Orientácia vo Vysokých Tatrách stála 11 000 Ks, teda úhrnom nás stálo značkovanie a orientácia 28 130 Ks.“

Rozpočet KSTL na rok 1943 predvídal úhradu 534 000 Ks, výdavky 893 000 Ks, deficit 309 000 Ks (ktorý bude musieť byť nahradený zo štátnych podpôr). Výška „členovských“ príspevkov na rok 1944 sa voči roku 1943 nemenila; odvod ústrediu činil 10 Ks za riadneho člena, 5 Ks za rodinného člena a 3 Ks za prispievajúceho člena¹⁷⁾.

V prvých povojnových rokoch sa získavali prostriedky na značenie náhodne, z rôznych zdrojov. Značenie mnohých turistických chodníkov bolo obnovené brigádnicky, stačilo nadšenie, peniaze „neboli potrebné“. Väčšina štátom poskytovaných finančných prostriedkov bola pochopiteľne určená predovšetkým na obnovu vojnou zničených chát¹⁸⁾.

Po násilnom zjednotení všetkých telovýchovných organizácií a spolkov v roku 1949, najmä po vzniku ČSTV v roku 1957, sa v radoch značkárov čoraz dôraznejšie ozývali hlasy po pravidelnom financovaní značkárskeho prácu. Už vtedy prevažoval názor¹⁹⁾, že značkovanie musí byť financované cestovným ruchom, pretože sieť značkových turistických chodníkov tvorí významnú súčasť jeho infraštruktúry. Potrebné finančné prostriedky mal na Slovensku zaobstarávať a rozdeľovať SÚV ČSTV, aby bolo zaistené ústredné riadenie a evidencia, ako boli tieto prostriedky použité. Prvú zmienku o takto získaných prostriedkoch na značenie nachádzame v zápise¹⁹⁾ z rokovania predsedov KZK v Dobřichoviciach 18. – 19. 4. 1959. V. Čikor vtedy referoval o získaní 150 000 Kčs na zemné práce súvisiace s budovaním značkových trás, od Vládneho výboru pre cestovný ruch. Určitým prínosom na riešenie zlej finančnej situácie značkárov bolo vládne uznesenie č. 783 zo 17. 8. 1962, ktoré odporučilo predsedom KNV v rámci starostlivosti o rozvoj cestovného ruchu prispievať na úhradu nákladov spojených s údržbou a obnovou turistického značenia a orientácie. Výška príspevku však závisela od ľubovôle úradníkov a od pribojnosti značkárov... Nedostatočné financovanie značkárskeho prácu znechucovalo značkárov a mnohí preto prestali značkovať. Značkári odmietali náhodné financovanie a žiadali trvalé riešenie tohto problému.

Na návrh predsedníctva SÚV ČSTV Výbor SNR pre cestovný ruch prerokoval dňa 22. 2. 1965 hospodárske zabezpečenie značkárskej činnosti na Slovensku a odporučil ústredné financovanie a evidenciu. Krátko na to vznikol v Prahe materiál „Zabezpečení značkárske činnosti v ČSSR“. Praha navrhla z hľadiska jednotnosti na celom území štátu ústredné zabezpečenie značkárskej činnosti Vládnym výborom pre cestovný ruch – každoročne a pravidelne. Návrh na rok 1966 bol vo výške 1 100 000 Kčs. V roku 1966 bolo schválené ústredné financovanie – 1 088 000 Kčs z prostriedkov VVCR, 400 000 Kčs z prostriedkov ČSTV, pričom nebol výslovne zrušený finančný príspevok na značenie z KNV, ONV¹⁹⁾.

V roku 1968 dostal Ústredný odbor turistiky v Prahe od Vládneho výboru pre cestovný ruch 1 200 000 Kčs, z toho na centrálné zabezpečenie značenia bolo určených 800 000 Kčs. SSR dostala z toho 33 %, t. zn. 105 000 Kčs (na drobný materiál a cestovné pri akciách v teréne – ostatné náklady mal hradiť Slovenský odbor turistiky). Bol pokus získať navyše peniaze na značenie z rušiacich sa KNV.

Náklady na značenie sa likvidovali nasledujúcim postupom. Slovenská značkárska komisia (SZK) vydala cestovný príkaz, OV ČSTV likvidoval cestovné a materiálové náklady, ktoré mu štvrťročne refundoval SÚV ČSTV. Ošatné sa platilo z rozpočtu OV ČSTV, farby, mapy, smerovky a tabuľky hradila SZK centrálné.

Po vzniku federácie Slovenský výbor OT ČSTV požiadal 19. 5. 1969 Vládný výbor pre cestovný ruch pri Predsedníctve vlády SSR financovať značenie na Slovensku každoročne sumou 400 000 Kčs. Cestovný ruch žiadosť odmietol s tým, že značenie majú zabezpečovať ONV a MNV! Ľady sa pohli v roku 1970, kedy nadobudol platnosť Štatút komisie cestovného ruchu ÚV Slovenskej telovýchovnej organizácie, zameranej na výstavbu zariadení cestovného ruchu a na verejnoprospešnú činnosť, vrátane značenia. V roku 1973 sme od Vládneho výboru pre CR (aj vďaka priazni predsedníčky výboru Petronely Višňovcovej) dostali 432 000 Kčs. V roku 1974 sme dostali 516 000 Kčs a v roku 1981 bolo na značenie vyčerpaných 119 388,90 Kčs¹⁹⁾.

Po spoločenskej zmene v roku 1989 bola ďalšia existencia zjednotenej telovýchovy nepredstaviteľná. Stanovisko značkárov však bolo jasné. Značenie musí zostať pri turistike, značenie sa musí hradiť zo štátneho rozpočtu a centrálné prostriedky sa budú rozdeľovať republikovým komisiám značenia (zápis č. 4/89 KZ P VST ÚV ČSTV Brno, 6. 1. 1990)¹⁹⁾. Financovanie značenia na rok 1990 ešte bolo zabezpečené zvyškom dotácie Ministerstva obchodu a cestovného ruchu z roku 1989 vo výške 850 000 Kčs. Účastníci jesenného aktívu

predsedov KZ okresných rád KST (Tatranská Štrba, 7. – 9. 12. 1990) odporúčali, aby sa pre značkárov vytvoril samostatný bankový účet. Po rokovaní s predsedom KST bolo rozhodnuté, že peniaze na značenie sa budú okresným komisiám značenia poukazovať na samostatné účty vybraných TJ alebo klubov. Malo sa tým zabrániť úniku finančných prostriedkov na iné účely. Z vedenia KST odišiel list na Ministerstvo obchodu, na Ministerstvo financií, aj na Ministerstvo školstva a športu, v ktorom bola vysvetlená verejnoprospešná činnosť značkárov a vyslovená požiadavka na zabezpečenie centrálneho financovania značenia. Žiaľ, v roku 1991 už Ministerstvo obchodu nebolo ochotné financovať značenie turistických chodníkov. Na rok 1991 boli finančné prostriedky na značenie pridelené zo Slovenského zväzu telesnej kultúry vo výške 600 000 Kčs. V roku 1992 predseda KST opäť požiadal Ministerstvo obchodu a cestovného ruchu SR o dotáciu na značenie. Odpoveď bola negatívna. V roku 1993 sa muselo značenie z finančných dôvodov obmedziť len na obnovu značiek, budovanie informačných prvkov bolo dočasne pozastavené. V zmysle zákona NR SR č. 264/93 nastala od 1. 1. 1994 zásadná zmena vo financovaní telovýchovnej, športovej a turistickej činnosti. Podľa zákona o štátnom fonde telesnej kultúry a prijatých zásad sa poskytovala dotácia iba na základe podaných a schválených projektov. V roku 1994 takto značkári získali dotáciu na značenie vo výške 750 000 Sk (požadovaná suma bola 790 000 Sk). Z dotácie bolo 400 000 Sk rozdelených podľa „kilometrového kľúča“ na okresné KZ a 150 000 Sk bolo použitých na výrobu smeroviek a tabuliek. Na jesennom akte (Žilina, 4. 6. 1994) zaznela prvý raz výzva, aby predsedovia komisií značenia hľadali sponzorov. Jednou z prvých lastovičiek bola obec Kriváň, ktorej zástupcovia žiadali zapojiť obec novými trasami do siete jestvujúcich značkovaných chodníkov v okolí a na údržbu týchto nových chodníkov sa zmluvne zaviazali každoročne prispievať sumou 1 500 Sk. Značkári opakovane požiadali o finančnú podporu aj Ministerstvo životného prostredia, dokonca oslovili majiteľa stávkovej spoločnosti NIKÉ, niekoľkokrát žiadali o dotáciu na značenie Ministerstvo hospodárstva – sekciu cestovného ruchu. Tieto pokusy neboli úspešné. Z času na čas získavali značkári finančné prostriedky z grantov úspešne podaných projektov mimo Ministerstva školstva. Napr. v roku 1996 získali značkári na materiálové výdavky 750 000 Sk od sekcie cestovného ruchu MH SR. V roku 1999 sa vďaka Slovenskému cykloklubu zapojili do projektu Phare – Credo, v rámci ktorého obnovili značenie a vymenili všetky smerovky na slovensko-moravskom pomedzí. Výška dotácie bola 769 428 Sk (vtedy: 17 487 Euro). Pravidelný prísun finančných prostriedkov však zabezpečoval iba Štátny fond telesnej kultúry MŠ SR. Tieto pravidelné dotácie nikdy nepokrývali celú sumu požadovanú na značenie, čo sa nepriaznivo prejavilo na spoľahlivosti značenia a na vzhľade informačných prvkov.

¹⁾ A Magyarországi Kárpátegyesület Évkönyve, ročník 1874, str. 1

²⁾ A Magyarországi Kárpátegyesület Évkönyve, ročník 1882, str. 366

³⁾ A Magyarországi Kárpátegyesület Évkönyve, ročník 1882, str. 6

⁴⁾ F. Denes, Gründung, Entwicklung und Tätigkeit des Ungarischen Karpathen-Vereines, Levoča 1883

⁵⁾ Tirts Rezső, A magyar turista kultúra keletkezése, Budapest 1943, str. 29

⁶⁾ A Magyarországi Kárpátegyesület Évkönyve, ročník 1883, str. 278

⁷⁾ A Magyarországi Kárpátegyesület Évkönyve, ročník 1877, str. 297

⁸⁾ A Magyarországi Kárpátegyesület Évkönyve, ročník 1882, str. 364

⁹⁾ A Magyarországi Kárpátegyesület Évkönyve, ročník 1881, str. 467

¹⁰⁾ A Magyarországi Kárpátegyesület Évkönyve, ročník 1883, str. 76

¹¹⁾ A. Grosz, Die Hohe Tatra. Geschichte des Karpatenvereines, Stuttgart 1961

¹²⁾ M.J., Väčšmi sa starajme o Vysoké Tatry, Kráasy Slovenska 1925–1926, č. 2, str. 33

¹³⁾ J. Maštalír, Viac záujmu o značkovanie, Kráasy Slovenska 1935, č. 4, str. 82

¹⁴⁾ Kráasy Slovenska 1938, č. 5, str. 117

¹⁵⁾ O. Nuska, Turistické značkovanie a orientácia na Slovensku, Kráasy Slovenska 1939–1940, č. 9-10, str. 224

¹⁶⁾ O. Nuska, Trochu bilancie, Kráasy Slovenska 1941, č. 2, str. 47

¹⁷⁾ IV. valné zhromaždenie KSTL, Kráasy Slovenska 1943, č. 6–7–8, str. 178

¹⁸⁾ Turistika nemôže byť bez finančných prostriedkov, Kráasy Slovenska 1947, č. 8, str. 234

¹⁹⁾ Značkáarsky archív KST, Bratislava

2.3. ZNAČKÁRSKA ADMINISTRATÍVA

Administratíva – „úradovanie“ je najneobľúbenejšou činnosťou značkárov. Kto môže sa tomu vyhýba a predsedovia značkárskeho komisií to robia „z donútenia“. Napriek tomu je táto činnosť nevyhnutná z viacerých dôvodov. Tak ako v každej organizácii, ktorá narába s peniazmi a plánuje svoju činnosť, musí sa každý výdavok dokladovať, usmerňovanie činnosti ľubovoľnej organizácie nie je možné bez dôslednej evidencie a do tretice, odvodenú prácu treba „vykazovať“ a tým preukázať oprávnenosť a účelnosť použitia poskytnutých finančných prostriedkov.

Značkárska administratíva nebola súčasťou značkárskej činnosti len v 20. a 21. storočí. Už od samého začiatku značenia turistických chodníkov na území Slovenska, v druhej polovici 19. storočia, musela existovať evidencia značkových chodníkov. V zachovanej literatúre sa stretávame aj s rozpočtami. Príklad vyrovnaného rozpočtu Uhorského karpatského spolku z roku 1884¹⁾, v ktorom je uvedená aj položka na značenie vo výške 16 guldenov a 82 grajciarov, je na obrázku.

a) Einnahmen:		fl.	kr.	fl.	kr.
Kassarest vom Jahre 1882		—	—	248.	12
Jahres taxen		—	—	313.	50
Vereinsabzeichen		—	—	23.	50
Eisenbahnlegitimationen		—	—	5.	80
Zinsen		—	—	10.	46
Ball		—	—	148.	57
Spenden		—	—	80.	70
Summe:				830.	65
b) Ausgaben:					
Einrichtungsgegenstände		—	—	200.	03
Wegmarkierungen		—	—	16.	82
Drucksorten		—	—	5.	44
Kanzlei und Regie		—	—	29.	04
Vereinsabzeichen		—	—	20.	—
Eisenbahnlegitimationen		—	—	1.	70
Honvéddenkmal in Hodrus		—	—	10.	—
Ankauf von Hausindustrie-Artikeln		7.	93	86.	53
Hausindustriefond als Einlage		78.	60		
Honvéddenkmalfond als Einlage		120.	74	142.	74
Vorschuss für das Honvéddenkmal		22.	—		
Jahresbeiträge für 123 Mitglieder nach Abzug 10%		—	—	221.	40
Kassarest		—	—	96.	95
Summe:				830.	65
Vermögens-Ausweis:					
Baar		96.	95	—	—
Einrichtung nach Abschreibung von 10%		207.	—	—	—
An Wohlthätigen Spenden 2 Einlagen		199.	34	—	—
Forderungen		4.	70	—	—
Summe:		507.	99		

Rudolf Tirts
Kassier der Sektion „Szittnya“
Postenweise geprüft und richtig befunden:
Johann Pauer, Sigmund Szécsi
Kassarevisoren.

So špeciálnymi značkáorskými tlačivami sa stretávame v druhej polovici 20. storočia, keď došlo k centralizácii riadenia značkáorských zložiek. Prvým tlačivom, s ktorým sa značkári stretli a dosiaľ stretávajú, je cestovný príkaz, dôverne známy značkárom z občianskeho povolania. Mnohí značkári však túto skúsenosť nemajú a tak nezostáva predsedovi komisie značenia nič iné, ako cestovný príkaz za nich vyplniť.

Postupne, spoločným úsilím českých a slovenských značkárov, vznikol súbor „značkáorských tlačív“, platných v celom Československu. Tlačivá na Slovensku sa čiastočne odlišovali od českých tlačív, pretože my sme v evidencii nikdy nezachádzali do takých podrobností ako naši českí partneri. V roku 1980 obsahoval súbor na Slovensku platných značkáorských tlačív 19 položiek.

Súbor tlačív²⁾ možno rozdeliť do niekoľkých skupín. Do prvej skupiny možno zaradiť už spomínaný Cestovný príkaz (na odlišenie od ostatných cestovných príkazov bol ružový), Povolenie na použitie súkromného motorového vozidla a Hlásenie o vykonaní značkáorských prác. Na obrázku 2.10 je zobrazené tlačivo „Hlásenka“ z roku 1980. Tlačivo bolo štvordielne. Po ukončení stanovených značkáorských prác vedúci značkáorskej skupiny tlačivo vyplnil a odovzdal na kontrolu predsedovi značkáorskej komisie. Predseda ho po skontrolovaní, prípadne úprave, potvrdil. Značkárovi vrátil III. a IV. diel, III. diel si značkár ponechal a IV. diel priložil k vyúčtovaniu pracovnej cesty. I. a II. diel založil do evidencie KZK a OZK.

Cestovný odpisovateľ vedúceho značkára														Čís. evidenčnej karty		Číslo listu	
Príloha k nomenklatúre																	
Stĺpec	Odhad - Príloha	Počet dovozu práci	Celková a miest. praca		Pracovná sila (na pozemky)		Náklady		Výdavky opráv		Celkom		Upravené				
			Kto	z	Kto	z	Kto	z	Kto	z	Kto	z	Kto	z			
	Odhad																
	Príloha																
	Odhad																
	Príloha																
	Odhad																
	Príloha																
	Odhad																
	Príloha																
	Odhad																
	Príloha																
	Odhad																
	Príloha																
Pl.																	
Spolu																	
Spôsob výkonnosti práce jednotlivcov								Cestovná Odhad		Prílohou, že som všetky údaje ovládajú správnou a úplnou							
								Spolu		Spolu a podľa účtovníctva							

Obr. 2.7. Cestovný príkaz – 2. strana

Výpočet cestovného:

Pri pracovných cestách, ktoré netrvajú celý kalendárny deň, patrí pracovníkovi stravné vo výške:

- a) 11,- Kčs, ak trvá cesta 6-12 hodín,
- b) 16,- Kčs, ak trvá cesta viac ako 12 hodín,
- c) 23,- Kčs, ak trvá cesta celý kalendárny deň.

Ked pracovník nastúpi dvojdňovú pracovnú cestu prvý deň pred dvanásť hodínou a druhý deň ju ukončí po dvanásť hodine, patrí mu stravné na obidva dni po 25,- Kčs.

Ked nastúpi prvý deň pred dvanásť hodínou a ukončí ju druhý deň pred dvanásť hodínou, patrí mu stravné so prvý deň po 25,- Kčs a za druhý deň podľa a) alebo b).

Ked pracovník cestu nastúpi prvý deň po dvanásť hodine a ukončí po dvanásť hodine druhého dňa, patrí mu prvý deň podľa a) alebo b) a za druhý deň po 25,- Kčs.

Pri pracovných cestách trvajúcich viac ako dva dni patrí mu akrem prvého a posledného dňa vypočítaného ako je here uvedené, za každý deň stravný na pracovnej ceste 23,- Kčs podľa c).

Posledné možnosť je 15,- Kčs za noc. Vyšší výdavok sa uhradí podľa predloženého účtu ubytovacieho zariadenia.

Náhrada stravného sa účtuje podľašou čiastkou 30,- Kčs, pri plnom dňom výkone v teréne, t. j. najmenej 8 hodín. Pri výkone, ktorý vyžaduje kratší čas ako 8 hodín, najmenej však 4 hodiny, sa účtuje polovičná čiastka 15,- Kčs.

Náhrady sa poskytujú znárodným za znákovanie, testáciu smerov, návrhy na umiestnenie, orientácie, testovanie a ostroje znárodných práce v teréne, vykonávané ako živnosť pre verejných osôb a dôležitú pre rozvoj turistiky a cestovného ruchu.

Náhrada sa poskytuje len za živnosť, ktorá sa vykoná podľa písomného rozkazu úseku znákovania SZT v rámci plánovaných úloh a v súlade s metodickými predpismi uvedenými v smerniciach o znákovani.

Náhrada sa poskytuje na zakúpenie a obnovenie nevyhnutného znárodného výstroja poškodeného pri výkone v teréne.

Obr. 2.9. Cestovný príkaz – 4. strana

Obr. 2.10. „Hlásenka“ o vykonaní značkárskeho práca

Druhú skupinu tlačív tvorili evidenčné tlačivá: Evidenčný list značkovaného turistického chodníka, Karta značkovaného chodníka, Priebeh turistického značkovaného chodníka, Situačné pláňčky textačných miest, Dotazník a Evidenčný list značkára. Na ilustráciu je zobrazených niekoľko evidenčných tlačív.

Obr. 2.11. Evidenčný list značkovaného turistického chodníka (obálka, do ktorej sa vkladali všetky dokumenty chodníka)

Obr. 2.12. Karta značkovaného chodníka

Obr. 2.13. Situačné pláňčky textačných miest

Zápočet za rok				
19.... km	19.... km	19.... km	19.... km	19.... km
19.... km	19.... km	19.... km	19.... km	19.... km

Zvláštní záznamy

Obr. 2.14. Evidenčný list značkára – predná a zadná strana

Do tretej skupiny tlačív možno zaradiť Plán práce OZK, Rozpočet OZK, Prehľad vykonaných prác značkára, Prehľad prác okresnej značkárskej komisie, Výročné hlásenie o vykonaných značkárskych prácach HS a posledným tlačivom tejto skupiny bol Prehľad kvalifikácie značkárov a udelených OTZ.

Rozpočet okresnej značkárskej komisie v na rok								Podatka	
Pr.	T x z t	Počet	Destovná	Stravná	Mocňálná	Ošatná	Iná	Spolu	Prírodná
1	Ošova značkovaná	kn							
2	Rošenie značkovaná	kn							
3	Kontrola výkonaných prác	kn							
4									
5	Vypracovanie textócia smerovísk	kn							
6	Rekomendácia v teréne	h							
7	Iná práce v teréne	h							
8	Administratívne práce	h							
9	Vypracovanie orientácie	h/kn							
10	Účtba orientácie /nátery/	h/kn							
11	Stavba orientácie	h/kn							
12	Súčet riadkov 1 - 11								
13	Sobšise - inštruktáže								
14	Aktivity - semináre								
15	Nájom								
16	Iné náklady								
17	Súčet riadkov 13 - 16								
18	Materiál - náklady								
19	Šumem - riadky 12 + 17 + 18								

Súmy plánované v riadku 12 udrži na ruľové ošastóné príkazy značkárov učárén OV ČŠTV.
 Úmude súmy plánované v riadku 17 uplatňuje OKK v rozpóšte okresného ošastóna turistiky /prostredníctvom OV ČŠTV/.
 Súme uvedené v riadku 18 súme riadkať od komisie ošastóného rubku KVV alebo prostredníctvom KKK od komisie pre ošastóný rubk KVV.

V dňa 19.... Poľpša predšeda OKK:

Podatka
 8

Obr. 2.15. Rozpočet okresnej značkárskej komisie

[illegible]

Obr. 2.16. Plán práce a materiálu okresnej značkárskej komisie

Obr. 2.17. Zápočet za rok

Obr. 2.18. Tlačivo pre nahlásenie výsledkov revízie

2.4. BOJ ZNAČKÁROV S VANDALIZMOM

Prvky informačného systému turistických značkových trás (značky, smerovky, tabuľky, smerovníky, značkárske koly a vývesné mapy) sú majetkom Klubu slovenských turistov (v minulosti: KČST alebo KSTL). Vlastnícke právo KST (ako právnickej osoby) chráni občiansky zákonník (Zákon č. 40/1964 Zb). Ak dôjde k zničeniu prvkov informačného systému, môže KST uplatniť právo na náhradu škody.

Napriek tomu, že turistické značkové chodníky boli vždy určitým spôsobom chránené, v histórii značenia turistických chodníkov sa neustále stretávame s nevzdelancami, hlupákmi a vandalmi, ktorí ničia záslužnú prácu obetavých značkárov.

Napr. v roku 1923, po dokončení značenia zelenej zo stanice v Zámostí cez Jasenie na Ráztocké hole, „skoro každú značku od hydroelektrárne po Kyslú ktosi zo zlomyseľnosti, škodoradosti alebo z hlúposti dorúbal a na kameňoch dotíkol. Asi na troch značkách bolo biele pole značky zamachlené miniumom a taktiež túto farbu zneužili na niektorých miestach popri ceste.“¹⁾

V roku 1927 sa odbor Klubu Čsl. Turistov v Banskej Bystrici sťažuje, že „nevzdelaný ľud – našťvaný azda i istou časťou tlače, akoby turistika bola len pre „pánov a kapitalistov“ – kde je len možné ničí, kazí útulne, značky a iné turistické predmety, čím znemožní, aby sa rozmohol i u nás cudzinecký ruch.“²⁾

Značkári preto oprávnenne volali po náprave²⁾: „Bolo by na čase, aby učitelia, kňazi, notári a iní povolani činitelia upozornili náš ľud na podlosť a hlúposť takýchto prečinov, vyčíslia im škodu, ktorú si patričné obyvateľstvo, okrem hanby, zapríčiní, keď si turistov od svojho vidieku odpudí.“

Na inom mieste³⁾ čítame toto. „Opätovne obraciame sa touto cestou na úrady ako štátne tak aj samosprávne, aby pomáhali vypátrať a potrestať ničiteľov turist. značiek a tabuliek. Neznámi páchatelia odstránili takúto tabuľku na križovatke ciest pod Besníkom aj v Pustom Poli, takže turista omylom namiesto do jaskyne prichádza do mesta Dobšinej alebo Telgartu a tým si predlžuje cestu až o 6 hodín.“

Na krajinský úrad treba sa obrátiť so žiadosťou, aby našiel vhodný spôsob ochrany turistických značiek, orientačných tabúl, ktoré sú vystavené úmyselnému poškodeniu i zničeniu a to najmä v Tatrách. Učiteľstvo nech v školách podľa už daných pokynov vrchnostenských pôsobí na mládež výchovne, aby aspoň budúce pokolenia vedeli lepšie chápať význam týchto pomôcok a turistiky vôbec. Zlomyseľné poškodenie živlami, ktorým sú slovenské nápisy červeným súknom, treba však trestným zakročením stíhať.

Takýmto pokračovaním sám ľud pozbavuje sa o značný a stály dôchodok. Že nakoľko siaha neuvedomelosť ľudu, to sme zkusili, keď za značkujúcim výborom v malej dištancii hneď išlo niekoľko nezbedníkov, ktorí ešte čerstvé značky so stromov a skál hneď soškrabovali, aby vraj „páni“ nemohli a nevedeli tadiaľ ísť. Bolo by na čase, aby uči-

V roku 1928 sa značkári dožadovali už aj trestného konania⁴⁾.

Prirodzene, veľké škody napáchala aj vojna. Odbor KSTL v Podbrezovej na výročnom valnom zhromaždení v roku 1946 konštatoval⁵⁾, „že vojnou utrpel veľké škody, keďže

jeho rayon od Slovenského národného povstania bol v ohnisku bojových akcií. Odboru patriaca chata „Trangoška“, ktorá svojím prínosom za oslobodzovacieho boja zapísala sa do dejín Slovenského národného povstania, v zime 1944 – 1945 ľahla popolom i so všetkým zariadením. Vypálili ju Nemci. Ďalej zničená bola prevážna časť orientačných zariadení odboru (značky, smerové tyče, orientačné tabule) v oblasti Nízkych Tatier.“

Reakcia okresného značkára z Trnavy bola rázna: „...proti menovanému do desať dní úradne zakročte...“

Značkárskej komisii odboru turistiky ČSTV napísal:

„Dňa 8. V. a 9. V. 1961 som vykonával značkárske práce na turistickej ceste číslo 001 farba červená na úseku Dobrá Voda kostol, Chata pod Mariašom. V úseku usadlosti pri chate pod Mariašom občan Vician a manželka vystúpili na mňa že nemám tam čo obnovovať značky a z hrubým vyhrážaním, urážkami, nadávkami my pohrozili že tie značky odstránia. Ja som síce upozornil že vykonávam službu značkára a ony nemajú čo moju prácu ničiť a kaziť. V prípade sa môžu sťažovať na MNV. Ony však moje upozornenie nepovšímly a menovaní občan Vician sa vyhrážal že ma nakope do zadnice a zbije.

Po mojom odchode značky virúbali a zotrel ako zo stromov tak tiež zo skaly. Poznamenávam že neišlo o nové značky ale len o obnovenie starých značiek ktoré menovanému do môjho príchodu nevadili, ale ako náhle som tieto obnovil boly mu prekážkou a okamžite tieto odstránil. Celkový počet je pet značiek. Toto oznámenie berte na vedomie a proti menovanému do desať dní úradne zakročte. Adresa je N. Vician Dobrá Voda.

Trnava 12. V. 1961

S pozdravom Horám zdar
Okresní značkár“

Po zničení pripravených smerovníkov pri Piešťanoch napísal predseda značkárskej komisie KV ČSTV Jurko Szomolányi takýto list vedeniu školy.

Značné škody na našom majetku páchajú poľovníci, ktorí si z našich smerovníkov robia terče.

Obr.2.21. Dostrieľané smerovky

Žiaľ, v dnešných časoch musíme bojovať s vandalmi väčšieho kalibru. Arogantní majitelia poľovných revírov, zverníci a iných ohradených lesov celkov, prehradzujú značkové turistické chodníky plotmi, za ktorými sa neraz prehŕňajú divé psiská a niekde sa nájde aj ozbrojená stráž. Niektorí „nedotknuteľní“ naše značky jednoducho zatrú. Pod Vápečom sme takto prišli o 10 km značkového turistického chodníka, ktorý patrí do sústavy európskych diaľkových ciest. Máme tú skúsenosť, že v týchto prípadoch nám nepomôže ani polícia! Na obrázku 2.22 je šípka umiestnená na dôležitom mieste (odbočenie) zatretá čiernou farbou.

V príkrom protiklade s vandalizmom hlupákov a primitívnych nadutcov je postoj drevorubačov, ktorí po vyrúbaní stromu so značkou takto zabezpečia dočasnú schodnosť značkového chodníka (obr. 2.23).

Obr. 2.22. Šípka odstránená arogantným majiteľom lesa

Obr. 2.23. Dočasné umiestnenie odstránenej značky

¹⁾ Ochrana turistických značiek, Krásy Slovenska 1923, č. 6, str. 240

²⁾ Turistický obzor, Krásy Slovenska 1927, č. 5–6, str. 176

³⁾ Slovenský turista..., Krásy Slovenska 1927, č. 3–4, str. 114

⁴⁾ Slovenská komisia..., Krásy Slovenska 1928, č. 7, str. 221

⁵⁾ Z odboru KSTL v Podbrezovej, Krásy Slovenska 1945–1946, č. 7, str. 166

2.5. PRIENIK INFORMAČNÝCH TECHNOLOGIÍ DO ZNAČENIA

Výpočtovú techniku začali značkári v Československu využívať koncom osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia. Prvý seminár o počítačovom spracovaní evidencie turistických značených trás (TZT) sa konal v dňoch 10. až 12. februára 1989 v Brne. Na prezentáciu dosiahnutých výsledkov bol k dispozícii počítač juhomoravského KV ČSTV SAPI-1 a tlačiareň A4, z Bratislavy bol privezený osobný počítač PP-06. Okrem spracovania evidencie TZT sa predpokladalo aj počítačové spracovanie evidencie osobných údajov značkárov a ich činností, evidencie informačných objektov a evidencie pohybu značkárskych materiálov v značkárskych skladoch. Počítačovú evidenciu osobných údajov predstavil Milan Pernica z Brna a Karel Hlaváček z Ústí nad Labem. Obaja využívali systém DBASE. Evidenciu informačných objektov spracoval programovateľným terminálom CONSUL C 2712 Jiří Šlitr z Turnova. Pretože tento spôsob spracovania evidencie nebol využiteľný v inej výpočtovej technike, Milan Zajac z Banskej Bystrice sa podujal transformovať Šlitrove výsledky do reči osobných počítačov. Pioniersku úroveň výpočtovej techniky, ktorú v tých časoch mali značkári k dispozícii, najlepšie vystihuje tá skutočnosť, že sa nepodarilo prezentovať podrobný projekt evidencie TZT a turistických informačných objektov Jaroslava Čížka z Trutnova, pre nezlučiteľnosť operačných systémov CPM 2-2 počítačov SAPI-1 a Robotron 1715. Bez problémov sa prezentoval Ferko Senček z Bratislavy na dovezenom počítači PP-16. Predviedol program TRASA na spracovanie základných údajov o turistických informačných miestach, o profile trás a na výpočet časových údajov pre texty smeroviek podľa diagramu turistickej chôdze. Ďalej predviedol program SMER na spracovanie textov smeroviek a tabuliek miestneho názvu. Programy boli spracované v strojovom kóde v operačnom systéme PP-DOS pre osobné počítače. Toľko o historických začiatkoch využívania výpočtovej techniky v značení turistických chodníkov.

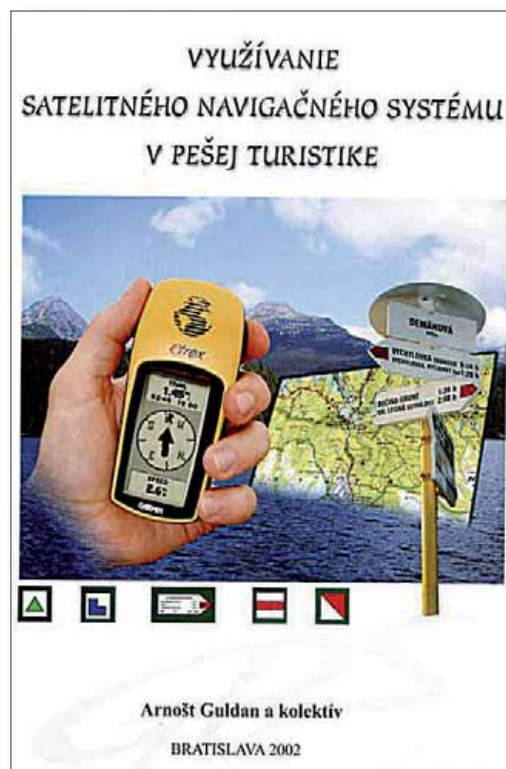
V nasledujúcich desaťročiach značkári i výpočtová technika vyspeli, dostupným výpočtovým prostriedkom sa stal osobný počítač. Používané značkárske programy sa neustále vyvíjali, zdokonaľovali. V Česku sa využíva program ETZT, zasahujúci do najmenších detailov značkárskej evidencie, obrazne povedané, od evidencie trás po evidenciu skrutiek na upevňovanie smeroviek, umiestnených niekde v sklade. Na Slovensku sa používa striedmejší program „Turistické značenie“, slúžiaci na evidenciu TZT, turistických informačných miest a na prípravu textov pre smerovky a tabuľky miestneho názvu – pre takzvané objednávky.

Začiatkom 21. storočia začali značkári na Slovensku využívať satelitný navigačný systém na zisťovanie a zaznamenávanie presného priebehu turistických značkových trás v teréne. Dáta získané GPS prijímačom sa spracovávali programom Ozi Explorer. Kolektív pod vedením Ivana Zapletala pripravil podrobné zásady zberu a spracovania dát získaných pri takzvanej elektronickej revízii turistických značkových trás.

Elektronická revízia umožňuje zaznamenať presný priebeh TZT, polohu TIM, ale aj polohu iných dôležitých miest, napr. križovatie ciest, miest so závorou, miest zmeny druhu a povrchu komunikácií, nesprávne vyznačených miest a podobne. Elektronická revízia tiež poskytuje informácie o obsahu a stave informačných prvkov a údaje pre výpočet časov pochodu medzi TIM. Okrem toho sa získava aj fotodokumentácia TIM a iných dôležitých bodov na trase (POI – point of interest) – studničiek, prístreškov, pamätníkov, mimoriadnych výhľadov a pod.

Elektronická revízia pozostáva z dvoch samostatných častí. Prvou časťou je zber dát v teréne a druhou časťou je spracovanie dát po návrate z revízie.

Výstupné zostavy získaných údajov využíva sekcia značenia KST na evidenciu TZT, TIM, POI, na získanie údajov pre výpočet časov pochodu medzi TIM a na prípravu objednávok informačných prvkov. Komisie značenia RR KST využívajú výsledky na odstránenie nedostatkov v značení a v informačných prvkoch a vydavatelia máp ich majú možnosť využiť na presný zakreslenie priebehu TZT a polohy TIM na turistických mapách.

Obr. 2.24. Príručka využívania satelitného navigačného systému v turistike

2.6. MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA

Prvým náznakom medzinárodnej spolupráce v oblasti značenia turistických chodníkov je dohoda KČST a PTT (Polskie Towarzystwo Tatrzańskie) z roku 1933 o značkovani v Tatrách¹⁾. Bolo dohodnuté, že „*Turistické cesty v Tatrách sa zásadne budú stavať na tých miestach, kde je veľký turistický ruch, aby sa nimi sviedol prúd do určitých miest. Dbá sa pri tom zásady, aby vopred boli postavené už značené cesty*“.

Ďalej sa píše:

Pre značkovanie ciest a orientáciu vyslovily sa tieto zásady: Značuje sa tak, že na bielom poli určí sa pás inej barvy. Hlavné cesty sa značkujú červene, okružné cesty farbou modrou, slepo končiacie farbou žltou a spojky farbou zelenou. Táto zásada sa bude dodržiavať pri každom zdokonalení značiek.

Okrem štítov s veľkou frekvenciou sa štíty neznačkujú. Orientačné tabuľky budú rešpektovať správne označenie súseďných názvov.

Publikácie a mapy PTT budú rešpektovať názvoslovie slovenské, publikácie a mapy KČST. názvoslovie poľské. Obe turistické korporácie použijú svojho vlivu, aby sa táto zásada uplatňovala aj mimo ich organizácie. Tatranské komisie preskúmajú tatranské názvoslovie spoločne, podľa možnosti už r. 1934. Tatranská komisia KČST. použije svojho vlivu, aby sa zlepšil estetický vzhľad okolo útulne pri Popradskom plese.

Čulejšie medzinárodné styky mali značkári od druhej polovice dvadsiateho storočia. Za čias socializmu sa spolupráca obmedzovala na spoluprácu zo susednými štátmi socialistického tábora. V Nemeckej demokratickej republike (NDR) bol partnerom značkárov Kulturbund der DDR (KB), v Poľsku to bolo Polskie Towarzystwo Turystyczne Krajoznawcze (PTTK) v Krakove a v Maďarsku bol partnerom Magyar Természetbarát Szövetség (MTS). Pravidelná a rozsiahla spolupráca sa rozvinula len s poľskými značkármi. Cieľom bolo zladit' priebeh značkových trás v hraničných oblastiach a spresňovať zákresy priebehu značkových trás v hraničných oblastiach susedných štátov. Spresňovanie zákresov bolo dôležité z hľadiska vydávania turistických máp. Výsledkom tejto spolupráce bola aj Cesta československo-poľského priateľstva, otvorená v roku 1961. Bola vyznačená červene v dĺžke 27,5 km od Tvarožníka nad Voseckou boudou, striedavo po oboch stranách hranice, cez Sněžku, po hraničný priechod Pomezní Boudy²⁾. Neskôr bola táto cesta predĺžená cez Králický Sněžník až po hraničný priechod Otovice – Tlumaczów. Na slovensko-poľskej časti československej hranice nebola takáto spolupráca politicky žiaduca.

Spolupráca československých, nemeckých, poľských a maďarských značkárov vyústila do vybudovania Medzinárodnej horskej cesty priateľstva Eisenach – Budapest (MHCP EB) v roku 1983. Vybudovanie diaľkovej pešej turistickej cesty inicioval PTTK v roku 1978. Pôvodne mala cesta prechádzať aj územím Sovietskeho zväzu do Rumunska a Bulharska. Schválený priebeh MHCP bol vytvorený so značkových trás prebiehajúcich na najväzších hrebeňoch horských masívov zúčastnených štátov. Prechod trasy do susedného štátu bol dovolený len cez oficiálny hraničný priechod. Dĺžka MHCP bola 2 695 km. Turisti, ktorí absolvovali putovanie po tejto trase, dostávali odznaky a diplomy. V tejto súvislosti je pozoruhodný citát zo zápisnice:

„Na schůzi P VST ČSTV dne 12. 6. 1986 předal předseda politicko-výchovné komise s. M. Král text hesla pro diplomy MHCP E-B, které vymyslel s. Málinka: *Turistikou společně za upevňování internacionální jednoty našich národů*“.

V duchu „bratskej spolupráce“ krajín socialistického tábora vznikla v roku 1983, na konferencii predstaviteľov turistických organizácií socialistických štátov v Sofii, myšlienka zjednotiť značkársku metodiku. Vypracovaním návrhu bola poverená československá strana. Následne, na medzinárodnej konferencii o turistike v Moskve v roku 1987, bol česko-slovenský návrh prijatý ako metodický materiál a konferencia odporučila jednotlivým

Obr. 2.25. Emblém MHCP Eisenach – Budapest

štátom jeho postupné využitie. V skutočnosti k zjednoteniu metodiky značenia nikdy nedošlo. Na schôdzi Ústrednej značkárskej sekcie ČSTV sa v roku 1989 konštatovalo:

„Soudruh R. podal informaci o normě o značení vydané v MLR. Z dohodnutého doporučení o značkách v zaslané normě není respektováno nic.“³⁾

Rozruch na poli medzinárodnej spolupráce značkárov a turistov vyvolal vznik Európskeho združenia pešej turistiky (Europäische Wandervereinigung – EWW; European Rambler's Association – ERA; Fédération européenne de la randonnée pédestre – FERP) v roku 1969. EWW navrhla sieť 11 európskych diaľkových ciest vedúcich západoeurópskymi a stredoeurópskymi štátmi, pričom sa predpokladalo, že niektoré z nich povedú aj územím socialistických štátov. Hlavným cieľom tejto organizácie bolo úsilie o zjednodušenie pasových a colných formalít na hraničných priechodoch a prispieť k porozumeniu medzi národmi. Pre vtedajších československých vládcov boli tieto ciele hodeným červeným súknom. Až v roku 1983 došlo pri slávnostnom otvorení MHCP v poľskom Szczyrku k neoficiálnemu kontaktu československej delegácie s prezidentom EWW, Dr. R. Wurstem. Ešte v roku 1986 sa v zápisnici konštatuje:

„...že v ČSSR není žádných překážek, aby zahraniční turisté z KS (kapitalistických států) používali naše značené cesty. Vzhledem k tomu, že záležitost není vyjasněna, mezinárodní komise doporučila se zatím touto otázkou nezabývat a vyčkat...“⁴⁾

K oficiálnemu rokovaniu zástupcov Svazu turistiky ÚV ČSTV s Dr. Wurstem vo Viedni došlo až v roku 1989, po „konzultáciách so štátnymi orgánmi“. Tími zástupcami boli dvaja „spoľahliví“ súdruhovia, ktorí nemali so značením nič spoločného. Vhodná doba na reálnu spoluprácu nastala až po roku 1989. Na porade zástupcov EWW a Federácie českých a slovenských turistov (FČST) v roku 1990 v Bratislave bolo dohodnuté, že FČST podá žiadosť o členstvo v EWW. Bolo tiež dohodnuté, že MHCP E-B sa stane súčasťou európskej diaľkovej cesty E3. Podľa pôvodného plánu architekta týchto diaľkových ciest, Dr. R. Wursta, bolo rozhodnuté, že územím Slovenska budú prechádzať trasy E3 a E8. Začiatkom roka 1991 došlo na hraničnom priechode Berg – Bratislava k slávnostnému prepojeniu trasy E8 na Cestu hrdinov SNP, vedúcu až na Duklianský priesmyk. Od roku 1993 je členom EWW Klub slovenských turistov. Spolupráca KST s Európskym združením peších turistov trvá dodnes.

Obr. 2.26. Emblém Európskeho združenia peších turistov

V súčasnosti značkári KST úzko spolupracujú so značkármi KČT. Každoročne je na seminár ústredných inštruktorov KČT prizývaná dvojica slovenských značkárov. Cieľom je vzájomná výmena metodických materiálov a praktických skúseností z oblasti značenia. Každý druhý rok sa stretávajú predsedovia značkárskeho pomedzia, aby skoorinovali priebeh značkových chodníkov na hranici a v prihraničnej oblasti a vzájomne si vymenili texty smeroviek pre hraničné informačné miesta. Pokračuje spolupráca s poľskými značkármi. Po vstupe Slovenska a Poľska do schengenského priestoru bolo v roku 2007 v Tatranskej Štrbe dohodnuté zjednotenie siete turistických značkových chodníkov na SK/PL hranici. Cieľom bolo odstrániť paralelné značkové chodníky na hranici a na chodníkoch pokračujúcich v rovnakej farbe na susednom území uvádzať na smerovkách ciele v susednej krajine. Spolupráca s rakúskymi a maďarskými značkármi je sporadická a týka sa nadväznosti značkových chodníkov na štátnych hraniciach.

¹⁾ Alm., Medzinárodná turistická spolupráca v Tatrách, Krásy Slovenska 1933. č. 6, str. 138

²⁾ Učební texty pro značkáře, díl M, Klub českých turistů, Praha 1997

³⁾ Zápis ÚSZ... /1989

⁴⁾ Zápis s jednání ÚSZ... /1986

2.7. SPOLUPRÁCA S CYKLOTURISTAMI

Na popud sekcie cykloturistiky KST sa komisia značenia KST začala v roku 1993 zaoberať značením cykloturistických trás. Do komisie bol prizvaný zástupca sekcie cykloturistiky KST P. Šebo, aby koordinoval postup sekcie pri značení. V. Dohnal pripravil návrh smerovky pre cykloznačenie. Cykloturisti pripravili návrh metodického listu „Značenie cykloturistických trás“, ktorý komisia značenia posúdila ako nevyhovujúci a V. Dohnal bol poverený vypracovaním protinávruhu. S návrhom bol oboznámený predseda sekcie cykloturistiky KST Juraj Hlatký. Podľa zápisu KZ z 22. 6. 1993 komisia značenia KST schválila návrh cykloturistickej smerovky – písmeno C v hrote smerovky a na opačnej strane smerovky symbol cykloturistu.

Pre nezhody s vtedajším vedením KST založil J. Hlatký v roku 1994 samostatný Slovenský cykloklub (SCK), ktorý sa venoval značeniu cyklotrás na Slovensku. Napriek tomu spolupráca značkárov s J. Hlatkým pokračovala a v roku 1997 bol zvolený za člena Ústrednej komisie zboru značenia KST ako inštruktor pre cykloturistické značenie. SCK pripravil v roku 1999 návrh normy značenia cyklotrás, ktorý po grafickej aj metodickej stránke čiastočne využíval výsledky predchádzajúcej spolupráce s komisiou značenia KST. Normu vydal Slovenský ústav technickej normalizácie pod označením STN 01 8028 „Cykloturistické značenie“ v roku 2000.

V roku 1999 prizval J. Hlatký značkárov KST k spolupráci na projekte Phare – Credo, v rámci ktorého bola obnovená sieť peších a cykloturistických trás na moravsko-slovenskom pomedzí a na obnovených trasách sa vymenili informačné prvky. Celková výška dotácie bola 17 487 Eur. Aj v roku 2009 boli značkári KST prizvaní k riešeniu projektu „Obnova a údržba existujúcich cykloturistických a peších turistických trás na území Žilinského samosprávneho kraja“. Len v prvom roku tohto trojročného projektu dostali značkári KST na obnovu značenia a na výmenu informačných prvkov sumu 5 477,80 Eur. Pre trvajúce nepriateľstvo vtedajšieho vedenia KST k J. Hlatkému v dohodách s SCK vystupovali značkári pod Klubom značkárov Slovenska. V roku 2010, po nástupe progresívneho vedenia KST na čele s P. Perhalom, sa vzťah KST a SCK diametrálne zmenil k lepšiemu.

Dňa 27. 8. 2010 bola na Magistráte Mesta Bratislava slávnostne podpísaná dohoda o spolupráci KST a SCK pri budovaní a obnove značkových turistických ciest, pri obhajobe spoločných záujmov pri rokovaniach s orgánmi ochrany prírody, lesného hospodárstva, obecného zriadenia, dopravy a inými priamo dotknutými organizáciami a subjektmi. Osobitý dôraz položili zmluvní partneri na získavanie finančných zdrojov pre tvorbu, modernizáciu, inováciu, údržbu a obnovu siete peších, cykloturistických a lyžiarskych turistických trás. Obidve zmluvné strany sa dohodli, že na Slovensku sa budú pešie a lyžiarske turistické trasy značkovať výlučne podľa normy STN 01 8025 a cykloturistické trasy podľa normy STN 01 8028.

SCK a KST sa dohodli, že súčasná cyklosieť KST v dĺžke 380 km, vyznačená pásovým značením, bude v priebehu 2 rokov preznačená podľa STN 01 8028. K tomuto termínu SCK prideliť trasám farby i evidenčné čísla v zmysle metodiky SCK. KST poskytne SCK súpis týchto trás, ich kilometráž a zákresy do mapových podkladov. Členovia KST môžu naďalej navrhovať cykloturistické trasy a po ich schválení Slovenským cykloklubom aj značkovať.

2.8. POMENOVANIE ZNAČKOVANÝCH TURISTICKÝCH CHODNÍKOV

Už v tretej kapitole sa spomínajú viaceré pomenované chodníky – Šnejdárkova cesta v Košiciach, Tatranská magistrála pod hrebeňom Vysokých Tatier, Štefánikova „stezka“ z Rožnova pod Radhoštom do Brezovej pod Bradlom, Cesta Ludevíta Štúra z Trenčína do Žiliny, Cesta Andreja Kmeťa pod Sitnom, Cesta 28. pešieho pluku z Jasova do Domice a pod. Značkové chodníky sa zväčša pomenovávali podľa významných osobností. V roku 1959 bola vyslovená zásada, že na 500 km značkových trás možno pomenovať jeden turistický chodník. V päťdesiatych rokoch minulého storočia sa pri pomenovaní chodníkov začal prejavovať aj politický vplyv. Napr. v júni 1959 navrhol Ústredný výbor Svazu protifašistických bojovníkov (ÚV SPB) pomenovať značkovú trasu (číslo 001) z Devína na Duklu názvom „Cesta hrdinov SNP“. Komisia značenia s návrhom súhlasila a predsedníctvo OT SÚV ČSTV návrh schválilo.

Pomenovanej Medzinárodnej horskej ceste priateľstva Eisenach – Budapest sa venuje podkapitola o medzinárodnej spolupráci značkárov.

Prehľad pomenovaných turistických chodníkov, ktoré v súčasnosti evidujeme, je v tabuľke 2.1.

Tab. 2.1. Súpis pomenovaných značkových chodníkov

	Názov TZT	Evidenčné číslo TZT	Východisko - cieľ
1	Cesta hrdinov SNP	0701, 0801 0901	Devín – Duklianský priesmyk
2	Cesta Márie Széchy	0914, 0805	Muránsky hrad – Fiľakovský hrad
3	Cesta Rudolfa Mattera	2675	Makov – Kopanice
4	Cesta Vila Galvanka	2681	Kysucké Nové Mesto – Zákopčie
5	Hviezdoslavova aleja	8571/a	Chata Slaná voda – Hájovňa na Rovniach
6	Chodník Andreja Kmeťa	2665	Bzenica – Prenčov
7	Chodník drotárov	5671	Dlhé Pole – Kolárovice
8	Chodník Horskej služby	2819	Pod Tomašovským výhľadom – ústie Suchej Belej
9	Chodník Janka Bojmíra	2724	Gaderská dolina, horáreň – Tlstá – Gaderská dolina, chaty
10	Chodník Jurka Szomolányiho	0702	Bratislava, Červený most – Košariská
11	Chodník Kamila Linharta	2620	Banská Bystrica – Skalka
12	Chodník Kolomana Matušku	8413	Horný dom – Kláštorská skala
13	Chodník kpt. Miloša Uhra	2416	Veľká Javorina – Lubina
14	Chodník L. Štúra a A. Dubčeka	0708	Uhrovec – Chata Homôlka
15	Chodník Mila Urbana	8571/b	Hájovňa na Rovniach – Babia hora
16	Chodník oslobodenia	8644	Lipovec – Panošiná, pamätník – Chata pod Kľačianskou Magurou
17	Chodník P. J. Šafárika	5720, 5721	Nálepkovo – Volovec – Kohút – Jelšava
18	Chodník Petra Školnu	2604	Bystričany – Vtáčnik
19	Chodník Rudolfa Drozda	8114	Nové Mesto nad Váhom – Čachtický hrad
20	Chodník Viktora Beniaka	8163	Podbranč, Majer – Kunov
21	Chodník Zoltána Kissa	8404	Fačkovské sedlo – Klák
22	Partizánska cesta	0816	Nemecká – Mýto pod Ďumbierom
23	Partizánsky chodník	0815	Staré Hory – Špania Dolina
24	Pieninská cesta	0905	Červený Kláštor – Ústie Lesnického potoka
25	Ponitrianska magistrála	0706, 0810	Nitra – Handlová
26	Prievidzský okruh	8408	Kopanice, podchod – Pod Klčovňou – Kopanice, Lesný park
27	Rudná magistrála	0707, 0804, 0913	Zlaté Moravce – Kohút
28	Štefánikova magistrála	0701	Devín – Bradlo
29	Tatranská magistrála	0860, 0930	Ústie Jalovskej doliny – Podbanské – Veľké Biele pleso
30	Veľkofatranská magistrála	0870	Krížna – Lubochňa
31	Záhorácka magistrála	0770, 0771, 0772, 0773	Mlýnky – Sobotište – Závod

Návrh na pomenovanie turistického chodníka podáva komisia značenia RR KST sekcii značenia KST, ktorá ho po posúdení predkladá na schválenie výkonnému výboru KST. Návrhy môžu podávať jednotlivci i oddiely alebo kluby.

KAPITOLA 3

ROZHOVORY S PAMÄTNÍKMI

(ROZHOVORY VIEDOL A. GULDAN)

Autor: vnučka Nina

3.1. ROZHOVOR S MILANOM ŠTIAVNICKÝM

Ing. Milan Štiavnický, strojný inžinier, diplomovaný učiteľ tanca, narodený 19. 2. 1933 v Bratislave. Spoluzakladateľ prvých klubov spoločenského tanca na Slovensku (od roku 1958), prvý prezident a v súčasnosti čestný prezident Slovenského tanečného zväzu, externý pedagóg na VŠMU, rozhodca najvyššej triedy, autor početných choreografií, autor dvoch kníh o Spoločenskom tanci. Majster Československa (1970), Profesionálny pár (1971 – 1976), absolvoval viac ako 400 súťaží.

- *Ako si sa dostal medzi značkárov po povojnovej obnove organizovaného značenia na Slovensku, spomenieš si na zloženie komisie značenia?*

Medzi značkárov ma v roku 1954 prizval Vlado Adamec, predseda turistickej sekcie Slovenského výboru pre telesnú výchovu a šport (TS SIVTVŠ), ktorý práve v tom roku vznikol. Krátku dobu túto komisiu viedol Opršal, po ňom Miškovič. V máji 1955 už komisiu značenia viedol Ing. Ivan Mészáros, členmi komisie boli M. Ort, G. Schweighofer, tajomníkom bol M. Štiavnický a oblasti zastupovali Hendrich a Jaburek za Bratislavu, Vízner za Nitru, Mihálik za Banskú Bystricu, Kajan za Žilinu, Košice zastupoval Mikula a za Prešov bol v komisii Liška.

- *Aké dedičstvo vám zanechali predchodcovia?*

Obnova značkových chodníkov nebola centrálnie organizovaná od ukončenia druhej svetovej vojny až do roku 1954. Je známe, že o obnovu sa náhodile starali jednotlivci, alebo skupinky, členovia Klubu slovenských turistov a lyžiarov, ale aj skupiny vysokoškolákov. Značenie turistických chodníkov podporovali lokálne aj kancelárie cestovného ruchu. Vojna a násilné združenie všetkých telovýchovných a športových organizácií po roku 1948 do Jednotnej telovýchovnej organizácie SOKOL spôsobili, že z dokumentácie Klubu slovenských turistov a lyžiarov sa nezachovalo nič.

- *Čo bolo vtedy hlavnou náplňou činnosti komisie značenia?*

Nemali sme evidenciu značkových chodníkov na Slovensku a nezachovali sa ani základné mapy so zákresmi značkových trás. Preto sme museli pristúpiť k „inventarizácii“ značkových chodníkov. Skupinky turistov – značkárov chodili po Slovensku, kontrolovali stav značenia jestvujúcich chodníkov a zakresľovali ich priebeh do máp (takzv. špeciálok) v mierke 1 : 75 000. Časť špeciálok nám poskytla komisia značenia sekcie turistiky Štátneho výboru pre telesnú výchovu a šport v Prahe. Značkári, združení v odboroch turistiky Jednotnej telovýchovnej organizácie (JTO) Sokol, obnovovali značenie a budovali nové značkové chodníky.

Začali sme spolupracovať aj so Slovenskou kartografiou pri vydávaní prvých turistických máp. Komisia značenia schvaľovala turistický obsah máp (správnosť zákresu siete značkových chodníkov).

- *Na ktorých funkcionárov tých čias si spomínaš?*

Z tých funkcionárov, ktorí mali do činenia so značkármi, si spomínam na Vladu Čikora, predsedu komisie pre školenie a doškoloňovanie TS SIVTVŠ a na Juraja Szomolányiho, predsedu propagačno-výchovnej komisie TS SIVTVŠ. Obaja neskôr vykonávali funkciu predsedu komisie značenia s celoslovenskou pôsobnosťou.

3.2. ROZHOVOR S PROF. IVANOM PLANDEROM

Akademik, prof. Ing. Ivan Plander, DrSc., doctor honoris causa Trenčianskej univerzity, narodený 17. 9. 1928 na Myjave. Dlhoročný riaditeľ Ústavu technickej kybernetiky SAV, autor prvého čsl. riadiaceho počítača 3. generácie RPP 16, zakladateľ a prvý rektor Trenčianskej univerzity. Držiteľ Radu Ľudovíta Štúra I. triedy.

- *Pán profesor, vraj ste aj Vy boli značkárom.*

Máte pravdu. Ako vysokoškolský asistent som bol v rokoch 1954 – 1956 členom komisie značenia turistickej sekcie Slovenského výboru pre telesnú výchovu a šport. Komisia ma poverovala revíziami značkových turistických chodníkov po celom Slovensku. Na revízie som chodil s kolegami – asistentmi vo dvojici, buď s Oldrichom Bendom (akademik, prof. Ing. DrSc.), alebo s Ivanom Hlásnikom (Ing., DrSc).

- *Aké značkárske problémy ste v tej dobe riešili?*

Predovšetkým bolo potrebné zisťovať stav siete značkových chodníkov. K tomu slúžili spomínané revízie. Pamätám si aj na riešenie sporov s „pražskou“ komisiou značenia, ktorá bola vtedy ústrednou značkárskou zložkou v Československu. My sme presadzovali drevené smerovky, oni trvali na kovových smerovkách. Nezhodli sme sa ani v spôsobe uvádzania textov na smerovkách. My sme, vzhľadom na členitosť terénov, ktorými prechádzali naše značkové turistické chodníky, uvádzali časy, potrebné na dosiahnutie udávaných cieľov. Českí kolegovia uprednostňovali uvádzanie vzdialeností k udávaným cieľom.

- *Spomeniete si na nejaký značkársky zážitok?*

Spomínam si na jeden adrenalínový zážitok v Poloninách na východnom Slovensku. Dostal som cestovný príkaz na revíziu hlavného hrebeňa tohto pohoria, na slovensko-poľskej hranici. Zhodou okolností tam šiel so mnou Ivan Hlásnik. V tých časoch bola poľská hranica prísne strážená poľskými pohraničiar-mi a za prekročenie hranice sa trestalo internovaním a presunom na budovanie vojnou zničenej Varšavy. Preto sme sa poľskej strane vyhýbali. Neďaleko Čierťaž sme však na našej strane narazili na močiar. Po dlhšom váhaní sme sa rozhodli, že neriskujeme stretnutie s poľskými pohraničiar-mi a prejdeme močiarom. Temperamentný Ivan vykročil prvý, ja za ním. Neurobili sme veľa krokov a Ivan skríkol: „pozor, noha mi uviazla v sľučke“. Sľučka v tých časoch znamenala nástražné zariadenie míny! S veľkým šťastím sa mu po krátkej chvíli podarilo nohu oslobodiť a obaja sme cúvajúc opatrne opustili „bitevné“ pole. Nakoniec sme ten nešťastný močiar obišli poľským územím, ale museli sme vystriechnuť „čistý vzduch“.

- *Z rozprávania pamätníkov viem, že ste vypracovali teóriu efektívneho zdolávania strmín.*

V tých časoch som bol asistentom na katedre mechaniky, preto otázky pohybu a síl mi neboli cudzie. Zamyslel som sa nad tým, ako minimalizovať bolesť v končatinách pri zostupe strmými svahmi. Pri zostupovaní napriamenými nohami prenášame ťažisko nášho tela skokovite na vykračujúcu nohu a tým značne zaťažujeme svaly končatiny. Situácia sa zmení, keď zostupujeme nohami mierne zohnutými v kolenách. Ťažisko sa prestane presúvať skokmi, ale plynule „kľže“ po svahu. Svaly na nohách nemusia vtedy znášať „úder“ presúvajúceho sa tela, sú rovnomerne zaťažované a tým menej v nich cítime bolesť po zostupe.

3.3. ROZHOVOR S MILOŠOM ORTOM

Ing. Miloš Ort, elektrotechnický inžinier, vysokoškolský asistent, neskôr vedecký pracovník, narodený 16. 4. 1929 v Lábe pri Malackách. Vedúci 4-členného akrobatického plachtárskeho tímu, ktorý na domácich aj zahraničných letiskách dosiahol významné úspechy. Laureát štátnej ceny za výskum a vývoj miniaturizovaných páskových vodičov, Majster športu a nositeľ diplomu Paula Tissandiera za celoživotnú prácu v športovom letectve.

- *Miloš, predstav sa terajšej generácii značkárov.*

Narodil som sa v roku 1929 v Lábe pri Malackách, vyštudoval som elektrotechnické inžinierstvo na Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave. Po skončení štúdia som nastúpil ako asistent na Katedru elektrotechnológie Elektrotechnickej fakulty SVŠT. V roku 1968 som sa stal vedeckým pracovníkom Výskumného ústavu káblov a izolantov v Bratislave, kde som pracoval až do odchodu na „zaslúžený odpočinok“, ako sa dôchodku vraví. V práci som získal ocenenie Laureát štátnej ceny za výskum a vývoj miniaturizovaných páskových vodičov 3-tej a 3,5-tej generácie pre výpočtovú a regulačnú techniku.

- *A čo Tvoj značkársky život?*

Začínal som ako nadšenec prírody a turistiky v Skaute. Po zrušení tejto vzácnej organizácie v roku 1948 (?) som vstúpil do Klubu slovenských turistov a lyžiarov a keď komunisti zlikvidovali aj túto organizáciu (1950), stal som sa členom turistického oddielu JTO Sokol. Už v roku 1954 som ako člen Odboru turistiky Slovenského výboru telesnej výchovy a športu absolvoval prvú značkársku inštruktáž v Jevanoch pri Prahe. V tom čase sa „značkarina“ zviechala z vojnovkej pohromy. Bolo treba nadviazať na činnosť Klubu slovenských turistov a lyžiarov vo vojnových a niekoľkých povojnových rokoch, značkovať dlhé roky neobnovované značkované chodníky, získať prehľad o sieti značkových chodníkov na Slovensku, zakladať ich evidenciu a získavať obetavých spolupracovníkov, ochotných značkovať turistické chodníky bez nároku na finančnú odmenu.

Zlom nastal v roku 1957, keď do funkcie predsedu značkárskej komisie nastúpil Vlado Čikor.

Vlado prišiel s ucelenou koncepciou organizovania značkárskej činnosti na Slovensku. Začali sme zakladať centrálné riadené okresné a krajské komisie značenia, obnovu značkových chodníkov sme začali plánovať a veľkú pozornosť sme venovali získavaniu finančných prostriedkov na značenie.

- *Čím si prispel Ty do „značkárskeho batôžka“?*

Bol som iniciátorom poskytovania takzvaného „ošatného“ výkonným značkárom. Ošatné nebolo odmenou za vykonané práce, ale náhradou za poškodené pracovné ošatenie a obuv. Spolu s predsedom značkárskej komisie, Vladom Čikorom, sme k tomu potrebné financie „našli“ u pani Petronely Višňovcovej, vtedajšej vedúcej odboru cestovného ruchu na Povereníctve obchodu.

Podľa vzoru odznakov zavedených v sekcii Športového lietania na bezmotorových lietadlách (pozn.: bol som aj pilotom), vyjadrujúcich príslušnosť k sekcii aj kvalifikáciu držiteľa odznaku, inicioval som zavedenie radu odznakov Turista – značkár (OTZ). Navrhol som 4 triedy odlíšené farbami používanými pri značkovaní, I. trieda – červenú, II. trieda – modrú, III. triedu – zelenú a IV. triedu – žltú. Odznaky som navrhol udeľovať podľa odvedených výkonov značkára a podľa uplynulých rokov jeho značkárskej činnosti. Súčasne som navrhol aj klopovú (kovovú, na zapichovanie do klopy) a pracovnú verziu odznaku (plátennú, pre našívanie na vetrovku).

Na zvýšenie motivácie značkárov som inicioval vyhlásenie „Súťaže o zlatý odznak turistu – značkára“. Kritériá hodnotenia súťažiacich značkárov sme vypracovali tak, aby sme od nich získali čo najviac informácií potrebných pre prácu ústrednej komisie značenia. Okrem osobných údajov sme žiadali opis

odvedených prác, rozsah a miesto značkárskeho prácu, aj situačné nákresy vyznačených úsekov. Všetky odvedené rôznorodé výkony, vyjadrené v km, v hodinách alebo v počte postavených smerovníkov a vyvesených smerovníkov, sme pomocou prepočítavacích koeficientov previedli na takzvaný „zápočet“, vyjadrený v kilometroch. Tým sme získali jednotné kritérium hodnotenia. Súťažilo sa o zlatý, strieborný a bronzový OTZ. Držitelia týchto odznakov dostali aj vecné odmeny, turistické topánky, vetrovky, stany alebo vaky, podľa momentálnych finančných možností komisie značenia. Súťaž sa stretla s veľkou odozvou a mnohí predsedovia okresných komisií značenia, ktorým predtým „kancelárska práca“ nevoňala, ochotne vyplňali a odosielali hlásenia o vykonaných prácach do Bratislavy.

Zamýšľal som sa aj nad objektivizáciou značkárskeho výkonov na rovine a vo vysokých horách. Vzhľadom na členitosť povrchu slovenského územia je náročnosť vyznačkovania kilometra turistického chodníka na rovine a v horách značne odlišná. Preto som navrhol vypracovávať ku každému značkovému chodníku výškový profil. Opäť som sa pritom inšpiroval svojimi skúsenosťami z leteckého života. Pretože v tých časoch nám neboli prístupné barometrické, alebo iné výškomery z dovozu, navrhol som používať letecký palubný výškomer, vyrábaný vo vtedajšom Československu. S kolegom Tichým sme overili navrhnutý spôsob určovania výškového profilu pri revízii značkového chodníka na Kubínsku hoľu a na Choč. Ukázalo sa, že navrhnutý postup je po krátkej inštrukcii zvládnuteľná úloha pre každého značkára. Nakoniec tento plán stroskotal na tom, že nebolo peňazí ani na zakúpenie výškomerov domácej výroby.

- *Venoval si sa aj niečomu inému?*

Moja aktivita organizovaním značkovania turistických chodníkov nekončila. Intenzívne som sa venoval plachteniu – lietaniu na bezmotorových lietadlách. Bol som vedúcim 4-členného akrobatického plachtárskeho tímu, ktorý na domácich aj zahraničných letiskách dosiahol významné úspechy. Za úspešnú štátnu reprezentáciu som získal ocenenie Majster športu a Medzinárodná letecká federácia so sídlom v Paríži mi udelila Diplom Paula Tissandiera za celoživotnú prácu v športovom letectve a najmä za činnosť v akrobatickom boxe (kosoštvorci) na bezmotorových lietadlách. Majstrovstvo spočívalo v tom, že letec na štvrtý pozíciu (za trojicou vpredu letiacich lietadiel) sa musel v premetoch bezpečne udržať, napriek turbulentnému stavu ovzdušia za prednými lietadlami. Počas 9-tich rokov existencie letky sme absolvovali 51 exhibičných vystúpení. Našimi premetmi v boxe s bezmotorovými lietadlami sme sa zaradili k svetovej akrobatickej elite. Žiadna iná akrobatická skupina si netrúfala náš premet v boxe zopakovať.

3.4. ROZHOVOR S KARTOGRAFOM – ZNAČKÁROM MILANOM RUŽEKOM

Milan Ružek, kartograf, redaktor máp pre turistiku a cestovný ruch, narodený 29. 6. 1929 v Modre. Spracovateľ turistického obsahu máp. Organizátor viacerých turistických štafiet. V rokoch 1974 – 2005 člen redakčnej rady časopisu Krásy Slovenska, autor množstva článkov o turistike a značovaní. Spoluautor turistickej sprievodcovskej literatúry a propagačných materiálov pre cestovný ruch. Iniciátor, organizátor a budovateľ turistickej rozhľadne na Veľkej homoli.

- *Milan, o Tebe je známe, že si zaniieteným Modranom, turistom, značkárom a znalcom dobrých vín. Akú úlohu zohrala Modra z hľadiska turistiky?*

Vzdelanci Modry zachytili pomerne skoro vznik nového spoločenského fenoménu – turistiky, rozvíjajúceho sa v druhej polovici 19. storočia najmä v alpských krajinách. Krutá maďarizácia po rakúsko-uhorskom vyrovnaní v roku 1867 priviedla v lete roku 1881 modranských, prevažne evanjelických vzdelancov, k založeniu kultúrno-spoločenského spolku *Modranského meštianskeho kasína* v horárni Panský dom, ukrytej v lese, vzdialenej

10 km od Modry. Stretnutia národne uvedomelých slovenských vlastencov aj z okolitých obcí a miest v tejto horárni viedli k aktívnej turistickej činnosti a následne 27. júna 1882 došlo k založeniu samostatného **Modranského turistického spolku**.

Z iniciatívy Modranského meštianskeho kasína sa v tomto období vybudovalo neďaleko Modry, v Harmónii, klimatické letovisko, okolo ktorého vznikla aj sieť turistických chodníkov. Do roku 1892 bolo vyznačovaných okolo 50 km turistických chodníkov. Mestský zememerač Fridolín Blaškovič vyše dvadsať rokov vyhľadával, zameriaval a značkoval turistické chodníky, nakreslil tiež turistickú mapu okolia Modry, všetko na vlastné náklady.

- **Čo sa zmenilo po vzniku prvej československej republiky?**

V roku 1922 bol v Modre založený odbor Klubu československých turistov. Medzi najaktívnejších členov patrila evanjelický biskup Dr. Samuel Zoch, spoluautor Martinskej deklarácie a prvý predseda Malokarpatskej župy KČST. Značkárom bol správca evanjelickej školy Alexander Kraic. V tom období sa rozšírila sieť značkových chodníkov a až do roku 1939 sa v Malých Karpatoch používali liatinové orientačné tabuľky.

- **Vojnové a prvé povojnové roky neboli zrejme priaznivé pre značkovanie turistických chodníkov.**

Cez vojnové roky 1939 – 1945 nastal útlm značenia turistických chodníkov. Až po vojne v roku 1946 založili modranskí nadšenci turistiky odbor Klubu slovenských turistov a lyžiarov a v roku 1948 bol v Modre – Piesku zorganizovaný značkársky kurz. V tých rokoch, až do násilného rozpustenia KSTL v roku 1952, bol značkárom František Kišoň. V rokoch 1954 – 1956 značkoval turistické chodníky v Malých Karpatoch Modran Rudolf Cíferský.

- **Priznaj sa k svojmu podielu na rozvoji turistiky a značenia turistických chodníkov.**

Po násilnom zjednotení všetkých turistických a športových organizácií do Dobrovoľnej športovej organizácie (DŠO) Sokol som v roku 1956 založil Turistický oddiel DŠO Sokol Modra – Kráľová. Činnosť oddielu bola okrem pravidelných nedeľných výletov zameraná na spriechodnenie zanedbaných značkových chodníkov. Po absolvovaní značkárskeho kurzu v roku 1957 som do obnovy značenia turistických chodníkov zapojil väčšinu členov oddielu.

V roku 1960 som ako pracovník Kartografického a reprodukčného ústavu v Modre Harmónii podnikol vznik Telovýchovnej jednoty (TJ) Kartograf. Do značkovania sa mi podarilo pritiahnúť celý redakčný kolektív turistických máp. Redaktori i zostavitelia máp sa stali aktívnymi turistami a obetavými značkármi. K najaktívnejším značkárom tých čias patrili Ing. Albert Kelemen, Ing. Karel Brousil, Gustav Kavan, Rudolf Kováč, Arpád Frimmel, Ján Paulov a Ľudovít Masiar. V turistickom značení pokračovali aj po presťahovaní ústavu do Bratislavy.

V roku 1958 som sa stal okresným značkárom a členom krajskej značkárskej komisie v Bratislave. V tejto súvislosti rád spomínam na plodnú spoluprácu s jej predsedom Jurajom Szomolányim, nestorom slovenských značkárov. V rokoch 1993 – 2006 som bol členom ústrednej komisie značenia s celoslovenskou pôsobnosťou.

- **Áké ocenenia priniesla Tvoja celoživotná dobrovoľnícka činnosť na poli turistiky a cestovného ruchu?**

Tých ocenení mám už veľa. Z tých najvyšších spomeniem Verejné uznanie za zásluhy o rozvoj Čsl. telesnej výchovy I. stupňa, Zlatý odznak Turista SSR, medailu Za zásluhy o Čsl. Spartakiádu a Tyršovu medailu. Za významný prínos k rozvoju organizovanej turistiky na Slovensku mi KST udelil medailu Miloša Janošku. Z tých posledných ocenení spomeniem ocenenie z roku 2006 „Osobnosť v cestovnom ruchu“ za celoživotnú prácu v cestovnom ruchu Slovenskej republiky a cenu Samuela Zochu za zásluhy o rozvoj západoslovenského kraja. Som držiteľom odznaku Turista – značkár I. triedy a zlatého odznaku Turista – značkár. Najnovšie som dostal plaketu za prínos k rozvoju časopisu Krásy Slovenska.

- **A ešte nám odrecituj svoje životné krédo.**

Ako turista, značkár a znalec dobrých vín sa riadim týmto heslom: Pohyb, dobrý humor a pohár vína denne.

KAPITOLA 4

OCENENIE PRÁCE ZNAČKÁROV

4.1. OCENENIE DLHOROČNEJ DOBROVOĽNÍCKEJ PRÁCE ZNAČKÁROV

Piateho decembra 2001 oceňovali dobrovoľníkov ocenením „Srdce na dlani 2001“, ktoré sa udeľuje každoročne z iniciatívy Dobrovoľníckeho centra Slovenskej akademickej informačnej agentúry – Servisného strediska pre tretí sektor pod záštitou prezidenta Slovenskej republiky.

V medzinárodnom roku dobrovoľníkov sa dočkali tohto ocenenia aj značkári Klubu značkárov Slovenska – KST. Sedemčlenná komisia, zložená z významných osobností spoločenského a verejného života a zástupcov mimovládnych organizácií pôsobiach na území Slovenskej republiky, vybrala z viac ako 40 nominácií v kategórii dobrovoľná práca šiestich laureátov, medzi nimi aj značkárov.

Slávnostný ceremoniál odovzdávania ocenení sa uskutočnil v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca v Bratislave za prítomnosti početných hostí. Z úst moderátorky zaznievali slová o neuveriteľných príbehoch a obetavých činoch ocenených na prospech zdravotne a telesne postihnutých, chorých, starých a sociálne odkázaných ľudí, na prospech odkázaných detí, na prospech iných, vykonávaných z vlastnej vôle bez nároku na finančnú odmenu.

Viac ako dvestočlenný kolektív aktívnych značkárov bol ocenený za starostlivosť o sieť turistických značkovaných chodníkov na Slovensku v celkovej dĺžke 13 000 km, za tisíce nezištne odpracovaných hodín na prospech širokej turistickej verejnosti, za sprístupnenie tých najkrajších a najzaujímavejších kútov našej vlasti.

Slovenský a český spôsob značkovania turistických chodníkov patrí po metodologickej aj po organizačnej stránke k popredným systémom turistického značkovania v Európe. Mnohé štáty sa nemôžu pochváliť tak vyspelým systémom značkovania turistických chodníkov napriek tomu, že majú turistický ruch na oveľa vyššej úrovni. Značkovanie má na území Slovenska už viac ako stodvadsaťročnú tradíciu. Prvý turistický chodník bol vyznačovaný pri bani Gedeon v Piargu (dnešné Štiavnické Bane) v roku 1874.

Desiatky značkárov značkujú turistické chodníky, neľutujúc čas a námahu, už viac ako 30 až 40 rokov, pritom viacerí z nich stihnú ešte organizovať turistický život vo svojom okolí, spracúvajú podklady pre vydávané turistické mapy, sú spoluautormi turistických publikácií, zabezpečujú pre značkované turistické trasy potrebné informačné prvky – smerovky a tabuľky miestneho názvu, zabezpečujú schodnosť turistických chodníkov...

In memoriam boli ocenení aj dlhoroční značkári Ján Bojmír, Ján Benko, Kamil Linhart, Štefan Petrovič, Pavel Pohanka, Jurko Szomolanyi a Viliam Zahatňanský, ktorí sa za svojho života veľmi zaslúžili o rozvoj značkovania na regionálnej, alebo na celoslovenskej úrovni.

Obr. 4.1. Laureáti ocenenia „Srdce na dlani 2001“ (prvý zľava Ján Škrovina, tretí zľava Milan Ružek, štvrtý zľava Ján Brudňák)

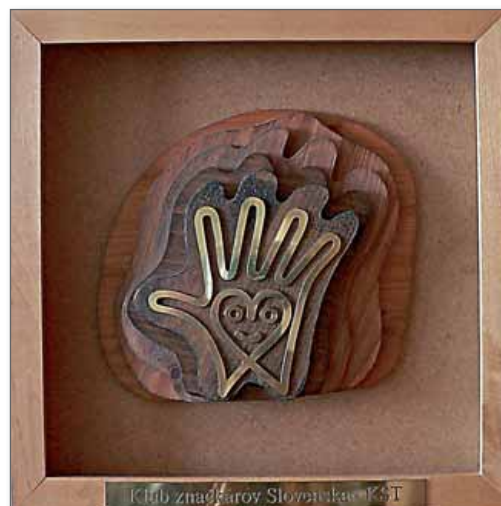
Diplom a plaketu „Srdce na dlani“ prevzali v mene všetkých ocenených značkárov traja zástupcovia, Janko Brudňák z východného Slovenska, Janko Škrovina zo stredného a Milan Ružek zo západného Slovenska. Ako to spomenul Janko Brudňák vo svojom poďakovaní za udelené ocenenie, odmenou značkára je ďakovný zápis vo

vrcholovej knihe, alebo prosté ďakujem od turistu, ktorý bezpečne a spoľahlivo dosiahol svoj cieľ. Je potešujúce, že prvý raz sa k tomu pridružilo aj najvyššie uznanie verejnosti a celej spoločnosti. Výnimočná a vysoko prospešná činnosť značkárov, ktorí svojou obetavou prácou vytvárajú podmienky pre zmysluplné napĺňanie voľného času dospelých aj mládeže aktívnym pohybom v prírode, bola odmenená ocenením „Srdce na dlani“.

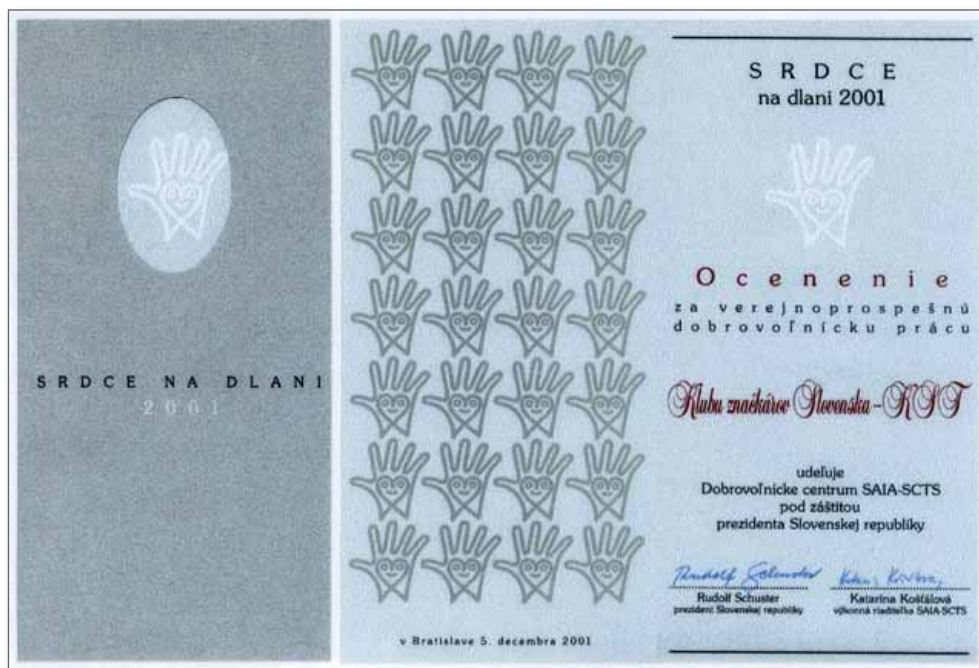
Od značkára – dobrovoľníka sa vyžaduje v prvom rade znalosť a dôsledné uplatňovanie mnohých metodických pravidiel určujúcich spôsob umiestňovania značiek a informačných prvkov v teréne. Dodržiavanie týchto pravidiel vytvára predpoklady bezpečného a spoľahlivého pohybu turistov po značkovaných chodníkoch nielen pri ideálnom slnečnom počasí, ale najmä pri sťažených poveternostných podmienkach, ako je dážď, búrka, hmla alebo pološero. Značkári musia pri značkovani chodníkov myslieť aj na telesne či zdravotne postihnutých turistov, na možnú telesnú vyčerpanosť alebo na úraz turistu.

Značkár musí byť schopný pracovať s mapou, ovládať topografiu, aby vždy vedel bezpečne určiť svoju polohu v prírode, aby dokázal zakresľovať priebeh značkovaných chodníkov do topografických máp pre značkársku evidenciu, aj pre potreby vydavateľov turistických máp. Moderný značkár už musí ovládať aj základy satelitnej navigácie, ktorá pohyb v teréne neobvyčajne zľahčuje a objektivizuje zákresy značkovaných chodníkov. Zručnosť značkára, jeho zmysel pre presnosť a cit pre krásu, sa odzrkadľujú na vzhľade značiek. Na hladkých povrchoch niekedy ručne maľovanú značku neodlíšime od značky namaľovanej cez šablónu. Primeraná fyzická kondícia značkára je samozrejmosťou. Veď tam, kde sa už vozidlo s nákladom smerovníkov a ďalšieho materiálu potrebného na ich zabetónovanie nemôže dostať, tam nastupuje značkár – nosič.

Značkári, tak ako desiatky ďalších dobrovoľníkov, vykonávajú svoju namáhavú a zodpovednú prácu na prospech svojich spoluobčanov – turistov, aj náhodných návštevníkov prírody, bez nároku na finančnú odmenu a tým potvrdzujú, že v dnešnej rozhárannej spoločnosti ešte existujú morálne a humánne hodnoty.

Obr. 4.2. Medaila ocenenia Srdce na dlani

Obr. 4.3. Diplom ocenenia Srdce na dlani

KAPITOLA 5

ZO ŽIVOTA ZNAČKÁROV

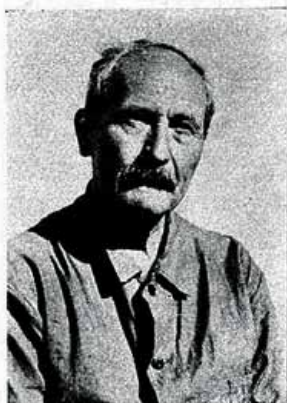

5.1. SVEDECTVO KRÁSNĚHO VZŤAHU ZNAČKÁRA K PRÍRODE

Tento článok, uverejnený v Krásach Slovenska (1957, č. 11, str. 437), nepotrebuje žiadny komentár.

Jánovi Bojmírovi k sedemdesiatke

23. októbra 1957 sa dožil náš dlhoročný spolupracovník Ján Bojmír 70-tich rokov. Redakcia časopisu *Krásy Slovenska* želá jubilantovi veľa zdravia a krásnych prechádzok a túr obľúbenými pohoriami.

Milý Jano, zlé jazyky tvrdia, že sa dožívaš v týchto dňoch v dobrom zdraví a v duševnej sviežosti 70 rokov.

Nechcem tomu veriť, ale bez vetriku sa nepohne ani listok, a preto musí byť na tom niečo pravdy.

Nejdem hodnotiť Tvoju turistickú, publicistickú a fotoama-

térsku činnosť. Chcem Ťa len pozdraviť ako veľkého turistu, milovníka prírody a nado všetko ako verného druha z hôr a vrchov.

Málokomu je dožičené putovať po holiach v čase-začase, rezkým krokom, v jednej ruke štetec, v druhej plechovica, okolo krku aparát a na chrbte batoh so 70 rokmi. Málokto kope v týchto rokoch chodník z Dropkova na Kráľovu studňu, značkuje cestu z V. Lúky na Klak alebo vynáša s kamarátmi poldruha-centový sporák hore Katrou na Borišov. Kto ju pozná, vie to oceniť.

Komu by sa chcelo štvierať sa so 70 rokmi na pleciah na Znievsky hrad len tak, zo

zvedavosti, či už kvitnú konvalinky? Pozrieť sa na Pekárov po prvých poniklecoch, putovať za Ľaliou zlatohlavou na Majerovu skalú, na Čierny kameň za horcami alebo si dať schôdzku s plesnivcami v... (neboj sa, neprezradím miesto!).

U nikoho som nevidel toľko, priamo detinskej lásky ku kvetene. Koľko ráz som Ťa videl zastať pri zvončekoch, potriasť nimi a pošepkať im: „čingi-lingi-čingi-lingi“, pohľadiť rukou krásne horce alebo pohľadom belostné plesnivce, učupené na skalných výklenskoch. A koľko ráz som videl Tvoju smutnú tvár, keď si zdvihol zo zaprášenej cesty zahodenú kyticu zvädnutých sasaniek a odhodil ju do bystriny, aby mali aspoň čerstvejší krov.

Bolo Ťi vždy jedno, kam Ťa volám. Či na kvetenou posiate lúky Japeňa, na dlhé, ťažkoschodné hrebene Jasienka, Mohošova a Kopy, na neznáme prechody z doliny do doliny alebo do hlbokých roklín. Išiel si vždy, cítil si sa všade doma, lebo si bol všade doma.

V 70-tich rokoch človek už obyčajne nemá milienky. Ty máš tú najšumnejšiu: prírodu. A ona Ťa tiež ľúbi. Nechce prísť o Teba, preto Ťi dožičila toľko zdravia, sily a sviežosti. Nechýbuje Ťi nič, len ten stredný zub, ako ho Ty voláš: „hvizdák“. Ale aj to má výhodu. Keby si fajčil, držal by si v diere pipasár, takto tam držíš štetec, keď nesieš v jednej ruke plechovicu s farbou a v druhej terpentín.

Keby si sa bol narodil niekedy v júni, zazvonili by na počesť Tvojej 70-tyky všetky zvončeky v Gaderi, sasanky na Krížnej obliekli by si biele šatočky, kalíšky horcov a poniklecov by si štrngli na Tvoje zdravie a i tá Ľalia, tam

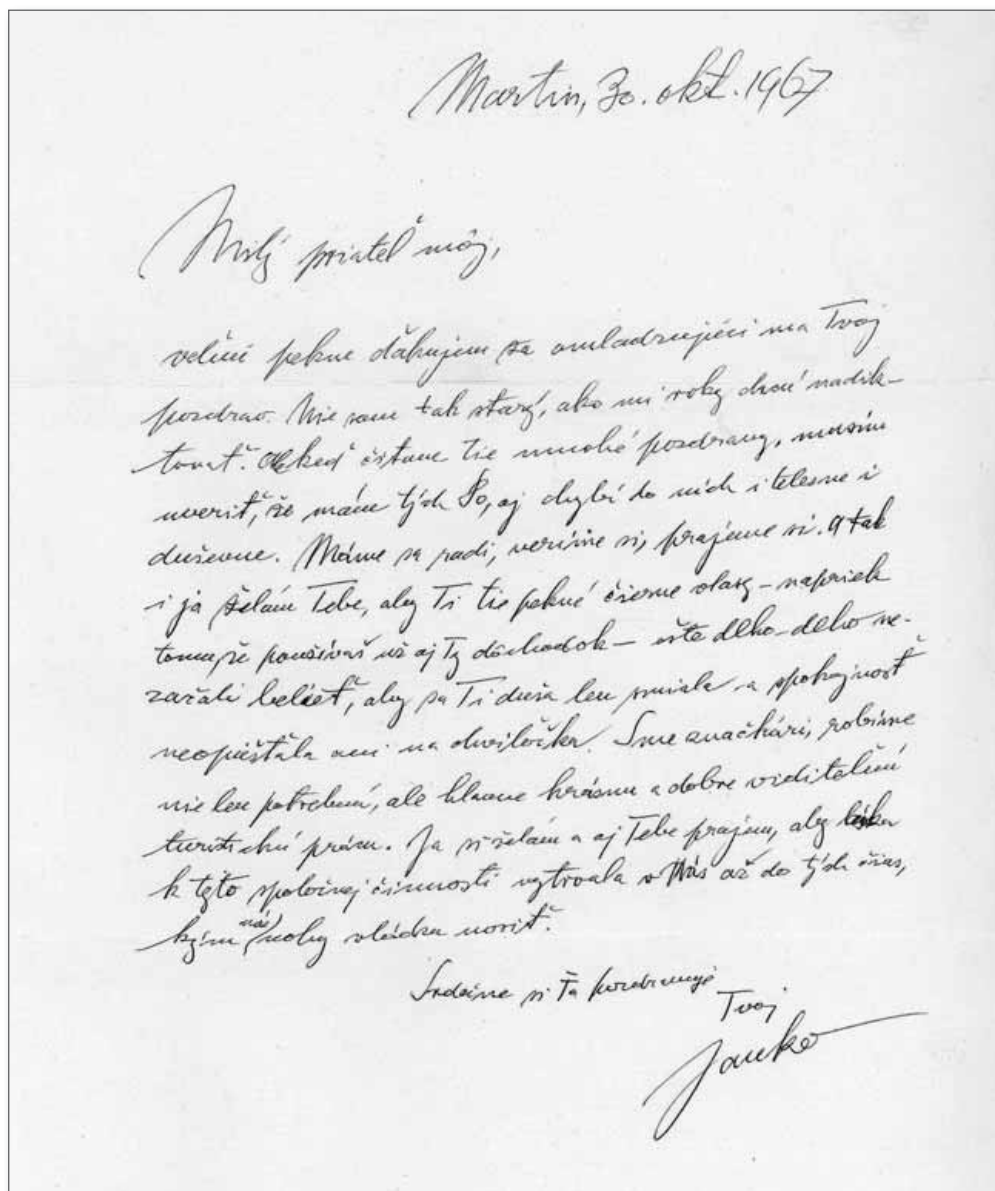
pod Majerovou skalou by sklonila svoju zlatú hlavičku k podelovaniu. Takto sa musíš uspokojiť s nežnými jesienkami.

Nuž, Jano môj, verný druh z hôr a vrchov, pozdravujem Ťa v deň Tvojej 70-tyky z čistého srdca a čistej duše a želám Ťi mnoho, veľmi mnoho zdravia a sily. Želám Ťi to v mene starých turistov, ktorí putovali po našich krásnych horách a vrchoch bez značiek, od buka do buka, keď sa spávalo na salašoch, v senníkoch a kolibách, keď bolo ešte viacej tých Ľalií zlatohlavých, horcov a poniklecov a plesnivcov a menej toho papiera a odhodných škatuliek zo sardiniek a paštét.

Nech Ťi večné slnko svieti a nech Ťi je ľahký ten — batoh!

Tvoj Jano

5.2. POĎAKOVANIE JANKA BOJMÍRA JURKOVI SZOMOLÁNYIMU ZA BLAHOŽELANIE K 80. NARODENINÁM

Martin, 30. okt. 1967

Milý priateľ môj,

Veľmi pekne ďakujem za omladzujúci ma Tvoj pozdrav. Nie som tak starý, ako mi roky chcú nadiktovať. A keď čítam tie mnohé pozdravy, musím uveriť, že mám tých 80, aj chýbi do nich i telesne i duševne. Máme sa radi, veríme si, prajeme si. A tak i ja želám Tebe, aby Ti tie pekné čierne vlasy – napriek tomu že používaš aj Ty dôchodok – ešte dlho dlho nezačali belieť, aby sa Ti duša len smiala a spokojnosť neopúšťala ani na chvíľku. Sme značkári, robíme nie len potrebnú, ale hlavne krásnu a dobre viditeľnú turistickú prácu. Ja si želám a aj Tebe prajem, aby láska k tejto spoločnej činnosti vytrvala v nás až do tých čias, kým nás nohy vládu nosiť.

Srdečne si Ťa pozdravuje

Tvoj

Janko

5.3. ĽUDIA NIE SÚ ZLÍ

„V doline Čelno v Slovenskom rudohorí, neďaleko skalného tunela nad čelnianskymi vodopádmi, pár krokov od miesta, kde sa značkováaná skratka opäť pripája k hlavnej ceste, vyteká zo strmého svahu nad cestou malý pramienok. Je pekne a čisto upravený, ktosi podložil aj žliabok z kôry, aby sa dalo lepšie naberať. Do čoho? Do skleneného pohára, pre ktorý tam ten ktosi (alebo zas niekto iný) upravil malú plošinku. Na nej ten pohár stojí, čistý, vypláknutý, a čaká, kto sa z neho najbližšie príde občerstviť.“

Poviete, nič zvláštne. Aj pohár je vonkoncom obyčajný, taký od horčice – veď ich poznáte. A predsa, keď som sa z neho napil, umyl ho a postavil na miesto, postál som pri ňom vari desať minút. Aj celou cestou dolu dolinou som nad ním hútal, až mi skoro ušiel vlak v Lopeji. Bolo to toho roku v auguste. Nevieť, priatelia, či tam pohár stojí ešte dnes, ani to neviem, kto ho tam postavil a kedy. Stál tam už však veľmi dlho, kôra pod ním bola už ošarpaná, a iste sa už mnoho ľudí z neho napilo. Iste medzi nimi boli aj turisti (žial, veľmi málo ich tade chodí), ale najmä drevorubači, povozníci, hubári, maliniarky – každému dobre padol. A nik z tých ľudí mu neublížil! Nik ho nezašpinil, nerozbil, neodniesol – už veríte, že bolo nad čím hútať? No nie hútať, čosi viac: tešiť sa tomu, cítiť sa šťastným.

A o mesiac druhý zážitok, iný a predsa podobný. Značkovala sa hlavná vetva Ľubochnianskej doliny. Starých značiek bolo už poriadku, najmä v závere doliny pod Čiernym kameňom. A práve tam sme zazreli čosi, čo sme za našej dlhej značkárskej kariéry ešte nevideli. Na buku pri ceste štyrmi klinčekmi starostlivo pribitý kus hrubej smrekovej kôry rozmerov asi 15 x 20 cm a na kôre – stará červená značka... Čo sa tu stalo? Opäť tu bol ten neznámy „ktosi“: on s citom zlúpil zo zoťatého smreka kôru i so značkou, a keďže iného stromu nablízko nebolo, pribil ju na buk. Kto to však bol? Značkár iste nie, veď Ľubochnianku značkujem od vekov s priateľom Šlachtom. A práve my dvaja teraz stojíme pred tým čudom a pozeráme sa striedavo raz jeden na druhého, raz na tú starú, mrzkú značku, priečiacu sa svojimi rozmermi i umiestnením všetkým teraz platným značkárskym predpisom. Bol to azda ten istý ktosi, čo postavil aj pohár v doline Čelno? Vylúčené. Kde by sa vzal lopejský alebo predajňanský povozník v Ľubochnianke?

Nuž teda, kto pribil tú značku? Priatelia, nechajme žarty bokom, nebol to duch, ale ani značkár, ani drevorubač, ani lesník. Bol to prosto – človek. Jemu na počesť nechali sme tú značku neobnovenú, v pôvodnej, predpisom odporujúcej veľkosti, jemu na chválu pripísali sme bielu farbu pod značku prosté slovo: Vďaka -, hoci vieme, že nás pri revízii môžu za to pokarhať. No značka tam je, každý sa na ňu môže prísť pozrieť, a som presvedčený, že aj ten pohár nad čelnianskymi vodopádmi stojí ešte na svojom mieste. Treba to ešte ďalej rozvádzať? Myslím, že nie. Ale ten pohár a stará značka stali sa mi od tých čias symbolmi čohosi, o čom sme najmä za hrozných čias vojny toľkí pochybovali. Stojí to v nadpise tohto článku.“

Prevzaté z časopisu Krásy Slovenska, 1959, č. 12, str. 458.

(Som presvedčený, že pán profesor by mi na to dal súhlas, keby bol ešte medzi nami. A. G.)

5.4. MEDVEĎ A TURISTICKÉ ZNAČKY

Ing. Igor Jamnický

„Niektorým čitateľom po prečítaní nadpisu tohto článku možno v prvej chvíli zide na um myšlienka, či sa, nebodaj, aj medvede na potulkách lesom neorientujú podľa turistických značiek. A veru medvede majú určitý vzťah k turistickým značkám, namaľovaným olejovou farbou na kmeňoch stromov. Žiaľ, z hľadiska človeka, negatívny.

Medveď má obmedzené zrakové schopnosti. Zrakové vnímanie je spojené zväčša s pohybom vidného predmetu. Zato veľmi dobre má vyvinutý ňuch, najlepšie zo všetkých zmyslov.

Už pred 50-timi rokmi viacerí prírodovedci zistili v zoológických záhradách, že medvede veľmi vzrušuje vôňa niektorých látok, olejov, ako je napr. terpentín, živica ihličnatých stromov a iné. Aby sme lepšie pochopili vzťah medvedov k turistickým značkám na stromoch, žiada sa spomenúť, že dospelý medveď, najmä medveď – samec, obýva určitý priestor, oblasť lesov s rozlohou 3 000 až 10 000 ha, kde sa viac-menej stále zdržuje a kde sa nachádza zväčša aj jeho zimný brloh. V tomto svojom teritóriu pomerne citlivo reaguje na zmeny spôsobené človekom vrátane výskytu rozličných cudzích pachov. Preto, keď zacíti vôňu čerstvo namaľovanej turistickej značky, príde k stromu a značku strhne, zubami zhryzie z kôry. Keď je značka vyššie na kmeni, postaví sa pritom na zadné laby. Strhnutú kôru nepožiera, necháva ju spadnúť pri územku kmeňa.

V rokoch 1970–1983 nachádzal som ojedinelé stromy so strhnutou značkou v Nízkych Tatrách a v západnej časti Vysokých Tatier. No najviac strhnutých značiek som zistil v Západných Tatrách na zeleno značkovanom chodníku Račkova dolina – Jakubíná, kde medveď v lese na úseku chodníka, dlhom asi 1 km, strhol všetky značky zo stromov. Zrejme išiel po chodníku a systematicky ich zubami strhal. Aj niektorí lesníci majú skúsenosti, že keď na kmene stromov namaľovali olejovou farbou lesnícke znaky, čísla, niektoré v nasledujúcich dňoch medveď zhrýzol.

Turistická značka pôsobí na medveďa ako pachový signál, t. j. medveď na ňu zareaguje iba v najbližších 2–3 dňoch po jej namaľovaní, pokiaľ farba nezaschne. Staré turistické značky si nevšímá. Z toho dôvodu prípady strhnutia značiek nebývajú časté. Svetlé miesto na kmeňoch stromov (najmä biela a žltá farba) zrejme nepôsobí ako optický signál (niektorí zoológovia pripúšťajú možnosť, že svetlé miesto na kmeni stromov pôsobí aj vizuálne). Ak by tak bolo, potom by sa medveď stal dosť nepríjemným poškodzovateľom turistických značiek.

Pred pár rokmi počul som sťažovať sa turistických pracovníkov, ktorí vykonávali značkovanie, že im nezodpovední ľudia, vandali poškodili, zničili časť značiek na stromoch. Aj to sa môže stať. Krivdili by sme našim medveďom, ak by sme ich robili zodpovednými za každú poškodenú, zničenú značku. Kto bol páchatelom, zistíme dôkladnejšou prehliadkou kmeňa stromu. Medveďa usvedčia v mieste hryzenia na belí kmeňa charakteristické stopy po očných zuboch, 1–2 chlpy jeho srsti zachytenej na šupinách kôry najmä na ihličnatých stromoch, na ktorých bola značka namaľovaná vo výške 150 cm a vyššie od zeme, keď medveď pri jej strhávaní musel stáť na zadných labách a hrudou sa opierať o kmeň, a v niektorých prípadoch aj stopy po pazúroch na bočných a odvrátených stranách kmeňov, keď sa medveď pri hryzení pridržal o kmene aj prednými labami.“

5.5. SPOMIENKY ZNAČKÁRA

„V Poloninách sa ukazoval pekný letný deň. Ako stvorený na značkovanie. Vybrali sme sa s manželkou obnoviť značku vedúcu hrebeňom. Prosebný pohľad rozhodol – zobrali sme so sebou aj malé šteniatko, jazvečíka. Po výstupe na Čierťaž sme začali značkovať. Pracovalo sa nám dobre. Psík sa choval disciplinovane a pohyboval sa vždy blízko nás. Značkujúc sme došli až na Kremenec. Bolo letné poludnie a slnko prihrievalo. Oddychovali sme na vrchole. Malý jazvečík mi driemal pri nohách. Zrazu, kdesi za Veľkou Rawkou, zahrmelo. Tmavé mraky nevešteli nič príjemné. Rozhodli sme sa čo najrýchlejšie zostúpiť z hrebeňa. Keď sme boli pri Kamennom potoku, dohnala nás búrka v plnej sile. V pralese sa zotmel. Z nízko letiacich mrakov sa neprestajne blýskalo. Vysoké stužické jedle vrhali strašidelné tieň. Ako výsmech pôsobilo pravidlo o správaní sa počas búrky. Na chrbte som mal totiž plecniak plný kovových predmetov. Rozbesnené živly na chvíľu akoby strácali silu. No konečne! Potešil som sa. Ale márne. Ďalší nápor vetra. Blesky vrhali stroboskopické efekty a znova začal poriadny lejak. Zmočený psík behal medzi nami a kňučal. Čakal nás výstup na Temný vrch. V hustom daždi a hmle sme sotva videli na chodník. Na vrchole nás prekvapili krúpa a ľadovec. Poriadne sa ochladilo. Vybral som z plecniaka suché oblečenie a vysypal značkárske náradie. Šteniatko som strčil do vaku. Odmenou mi boli jeho vďačné pohľady. Hodnú chvíľu sme stáli za mohutným bukom. Za stáleho blýskania a hrmenia sme zostúpili do Novej Sedlice. Aká len to bola slasť prezliecť sa do suchého a ľahnúť si do postele. Najviac sa z tepla a sucha tešil malý jazvečík. Až neskôr sme sa dozvedeli, že to nebola obyčajná búrka, ale húfava. Na Zemplínskej šírave spôsobila vysoké vlny a veľké škody.

Z povinnosti značkára som sa rozhodol obnoviť značenie v obci Nová Sedlica. Práve, keď som bol v najlepšom značkárskom vytržení, objavil som stĺp priam ideálny pre maľovanie značky. Vošiel som do predzáhradky a začal oceľovým kartáčom pripravovať miesto pre značku. V tom som za sebou začul hrmot a dupot. „Šo tu chočeš? Idi s mojej chyži!“, vykrikoval potundzený domáci. „Odkundes! Chamrad čias!“. Uvedomil som si chybu a ospravedlnil sa mu. Pleskla bránka a bol som vonku. Značkoval som ďalej a pri srdci mi bolo dobre. Hriali ma teplé ľudské slová – „Chamrad čias!“.

Isto mi dáte za pravdu, že jeseň na horách býva krásna. Priehľadný vzduch, vynikajúca viditeľnosť, hmly prevažujúce sa v dolinách. Bukovské vrchy v jeseni hýria všetkými farbami. Lístie pod nohami šuchoce. Aj tento príbeh, ktorý vám teraz porozprávam, sa odohral v jeseni. Značkujúc chodník sme sa dostali do hustého porastu pod hrebeňom Riabej skaly. So šuchotom lístia pod nohami sme sa presúvali od značky ku ďalšej značke. Vôkol panovalo povestné poloninské ticho. Podvedome som sa pozrel nad seba. Od ľaku som zdrevenel! Na strome pred mnou visel plecniak a nad ním chlap. Obesenec, napadlo ma v prvej chvíli. To nám ešte chýbalo! Zazdalo sa mi, že sa „obesenec“ pohl a zakýval. „Dobrý den!“ ozvalo sa a chlapík sa spúšťal zo stromu. „Pořádně ste mne vydělili! Spletl sem si vás s divokou zvěří“. Ani som sa mu nečudoval. Putoval už tretí deň Poloninami a nestretol ani „živáčka“. Krásny jesenný deň plynul v pokoji. Až na Hrubkách ma vystrašil ručiaci jeleň, že som takmer vyliat farbu. To som ešte netušil, že séria „šokiád“ bude pokračovať. Súmrak nás zastihol na Kamennej lúke. Práve sme jedli, keď sa z lesa vynorilo akési rohaté „čudo“ a hnalo sa rovno na nás! Jo... chcel som upozorniť kamaráta, ale hlas sa mi zadrel v hrdle. Z čuda sa vykľul poľský turista, čo na krosnách sušil za pochodu košeľu. Unavený z celodennej roboty a otrasených nervov som rýchlo zaspal. „Mišo, spíš?“ budil ma priateľ Jožo. Prebral som sa. Bola bezmesačná, jasná noc. Blízko nás ručali jelene a dupotali. Počúvali sme ich hodnú chvíľu. To už dopálilo aj svorku vlkov a začali zavýjať. Potom nastalo ticho. „To je nádhera!“ povedal Jožo. Vraj „nádhera“. A ja som od strachu skoro poznačkoval gate. „Na nás si asi netrúfne“, povedal som, „smrdíme od farieb“. Zvyšok noci som predriemal ako v mrákotách. Uspokojil som sa až na brieždení. V Poloninách svital krásny jesenný deň.“

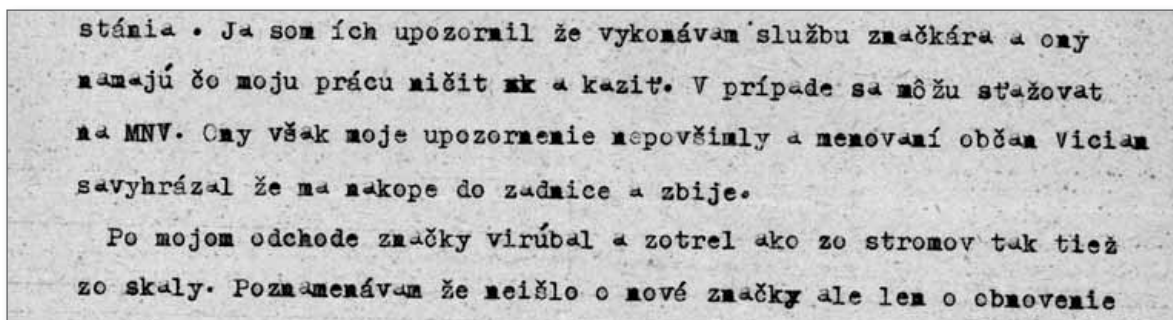
(Prevzaté s láskavým súhlasom autora Mgr. Michala Kirschnera z Humenného, z časopisu Krásy Slovenska, 2003, č. 5–6, str. 46)

5.6. NIEKOĽKO ÚSMEVNO-NEÚSMEVNÝCH HISTORIEK

Práca značkárov turistických chodníkov nie je ľahká, vyžaduje veľa fyzickej námahy a obetavosti. Napriek tomu sa vždy nájde dosť dobrovoľníkov, ochotných venovať svoj voľný čas na prospech širokej politickej verejnosti – sprístupňovaním tých najkrajších kútov našej vlasti.

Mnohé archívne záznamy informujúce o značkárskej činnosti, o strastiach a zážitkoch značkárov, rôzne správy, hlásenia i zápisy vyvolávajú dnes láskavé pousmianie, napriek tomu, že v danom čase to nebolo na smiech.

Začnem hlásením Jozefa Poláčka z Trnavy. V máji 1960 obnovoval turistické značky z Dobrej Vody k chate pod Mariášom a na ceste narazil na občana Vicianu a na jeho energickú manželku, ktorí boli kategoricky proti obnovovaniu značiek v ich teritóriu. Hrubo mu nadávali, vyhrážali sa likvidáciou značiek a dokonca mu hrozili „nakopaním do zadnice“ a bitkou. Poláček sa však nezľakol a svoju plánovanú prácu dokončil. Jeho sklamanie však bolo veľké, keď na spiatocnej ceste zistil, že Vicianu značky zo stromov i zo skál skutočne zotrel a kde mohol, tam ich vyrúbal. Poláček v závere listu preto oprávnene žiadal „do desať dní úradne zakročiť“.

stánia. Ja som ich upozornil že vykonávajú službu značkára a ony
nemajú čo moju prácu ničiť a kaziť. V prípade sa môžu sťažovať
na MNV. Ony však moje upozornenie nepovšimli a nemovaný občan Vician
savyhrážal že ma nakope do zadnice a zbije.
Po mojom odchode značky vyrúbal a zotrel ako zo stromov tak tiež
zo skaly. Poznámam že nešlo o nové značky ale len o obnovenie

Milá je aj poznámka Štefana Mikulu z Košíc, ktorý na naliehavú žiadosť o pomoc pri značkaní odpovedal: „milerád Ti vypomôžem, ale roztrhnúť sa sám tiež nemôžem...“

Svedectvom namáhavosti značkárskych prác je hlásenie toho istého košického značkára z februára roku 1957: „Týmto prehlasujem, že v zmysle uznesenia r. 1956 z Demänovej Slovenská magistrála v košickom kraji je na 100 % vyznačená pred termínom 31. 12. 1957. Vyznačila sa trasa až ku vchodu mestečka Vyšný Medzev, kde pre veľkú únavu, horúcosť a pre úraz (uštipnutie od neznámej muchy alebo hmyzu), muselo sa na dlhšiu dobu oddýchnuť a od špiny, prachu a potu dokonale umývanie zriadiť“.

Svedectvom zneužívania zakúpených značkárskych farieb je kritika predsedu okresnej komisie značenia Kollára na jarnom aktíve r. 1959 na Srdiečku, že nezabránil predsedovi okresného výboru ČSTV natrieť značkárskymi farbami kotolňu. Potešujúca na tejto historke je skutočnosť, že farbu nezneužil značkár.

Trpké pousmianie vyludzuje hlásenie funkcionára Dobrovoľnej športovej organizácie Sokol zo Slovenského Grobu v roku 1956, ktorý sa sťažoval, že „...Tichý sa nezapojoval do práce a robil si žarty z členov oddielu, ktorí pracovali...“ V ďalšej časti hlási, že Noskovič prestal pracovať v oddiele, ale príčiny tají... Nemohol netajiť, lebo eštebáci ho, žiaľ, odviekli do Jáchymova.

Napriek tomu, že značkári neustále bojujú o financie a podporu zodpovedných orgánov, trvale hľadajú nových obetavých spolupracovníkov, nestrácajú optimizmus a navrhujú konkrétne riešenia, ako o tom svedčí priložený výňatok z ročného hlásenia predsedu značkárskej komisie.

Dúfam a som pevne presvedčený, že rok 1957 bude šťastlivejší, bohatší na poli značenia turist.ciest a nie na - p a p i e r o v e j forme - ovšem k tomu je zapotreby viac porozumenie od platených orgánov a opravdivá uská spolupráca.

Skončím slovami: Značkári množte sa.

Karolína Štáflerová
preds.ZK-ST.KVTVŠ.

Úsmevná je aj pasáž z rozhovoru šéfredaktora Krás Slovenska Tibora Sásika s nestorom slovenských značkárov Juraja Szomolányiho, v ktorej opisuje svoje pôsobenie počas liečenia v kúpeľoch Štós.

„Bol som dvakrát na liečení v Štós. Tam bol riaditeľom dr. Gerhard, neskôr môj priateľ. Tiež Topolčanec. Hovoril mi: „Pán Szomolányi, v okolí by som potreboval nejaké cesty pre našich pacientov, kam by chodili na prechádzku. Nakreslil som si už ich schému. Podťe sa pozrieť.“ Ukázal mi mapu, urobili sme aj túry a tak sa zrodil plán turistických značkových ciest v okolí. O rok som sa opäť pýtal na liečenie a prišiel som tam aj s farbami. Predtým som však vypracoval plán a predložil som ho vedúcemu prešovských značkárov Edmundovi Reichelovi. Edmund schválil môj návrh a teraz bolo treba pustiť sa len do práce. Čo sme urobili? Najprv sme si v sanatóriu zistili, kto je z pacientov stolár a maliar. A hneď sme ich aj zapojili do práce. Smerovky sme urobili z dreva, napustili ich fermezou a sušili na balkónoch. Potom maliari maľovali texty. A keď bolo všetko pripravené, hajde do lesa značkovať. Všetko činorodé, čo vládalo a malo chuť pomôcť, zapojil som do práce.“

Obr. 5.1. Smerovník v sedle Bublen

Nuž, aj také je značkovanie, niekedy úsmevné, inokedy vyludzuje úsmev cez pot a slzy. Všetky historky však potvrdzujú odhodlanie a nadšenie turistov – značkárov pre túto namáhavú, nezištnú a obetavú prácu na prospech turistickej verejnosti.

KAPITOLA 6

VÝZNAMNÍ FUNKCIONÁRI
ZNAČENIA TURISTICKÝCH
CHODNÍKOV NA SLOVENSKU
V DRUHEJ POLOVICI 20. STOROČIA

(ROZSIAHLEJŠIU GALÉRIU ZNAČKÁROV NÁJDETE NA WWW.KST.SK)

6.1. VLADIMÍR ČÍKOR

◆ ◆ ◆

* **25. 11. 1915** vo Vrútkach

† **22. 3. 2004** v Bratislave

bankový úradník, redaktor

◆ ◆ ◆

Vladimír Číkor sa rozhodol pre prácu v značkárskej komisii s celoslovenskou pôsobnosťou, zriadenej pri odbore turistiky Jednotnej telovýchovnej organizácie Sokol, na podnet predsedu odboru turistiky dr. Vladimíra Adamca. V roku 1956 získal V. Číkor kvalifikáciu krajský inštruktor značenia a ako prvý na Slovensku sa stal v roku 1962 ústredným inštruktorom značenia.

Predsedom komisie značenia s celoslovenskou pôsobnosťou bol do roku 1967. Bol predsedom odboru turistiky SÚV ČSZTV v Bratislave, podpredsedom ústrednej sekcie značenia ÚV ČSTV v Prahe, členom pléna SÚV ČSZTV a pléna ÚV ČSTV.

Vybudoval jednotnú organizačnú štruktúru značkárov turistických chodníkov na Slovensku a pod jeho vedením vznikla ucelená sieť značkových turistických chodníkov na Slovensku v celkovej dĺžke 12 000 km. **V roku 1959 vydal z českého originálu preložený, ale značne rozšírený, základnú metodickú príručku o značovaní „Značkovanie turistických chodníkov“. Zaviedol centrálnu evidenciu značkárov, značkárske výkony a značkových trás. Pod jeho vedením vznikli celoslovenské kurzy značkárov a inštruktorov značenia. Na jeho podnet vznikla súťaž o zlatý odznak Turista – značkář. Inicioval vydávanie turistických máp a ako člen edičnej komisie Správy geodézie a kartografie na Slovensku prispel k tomu, že súbor vydaných turistických máp pokryl všetky turisticky významné oblasti. Sám spracoval turisticko-vlastivednú náplň viacerých turistických máp. Napísal desiatky článkov do telovýchovných časopisov, spracoval 35. zväzok Turistického sprievodcu ČSSR Biele Karpaty. Bol členom redakčnej rady Krás Slovenska, sám do nich prispieval a recenzoval veľa článkov s turistickou tematikou.**

V telovýchovných organizáciách bol činný od detských rokov, od roku 1925 v Sokole a od roku 1928 v Skaute. V roku 1939 sa stal členom Klubu slovenských turistov a lyžiarov. V rokoch zjednocovania telovýchovných a športových organizácií v päťdesiatych rokoch predchádzajúceho storočia bol členom Jednotnej telovýchovnej organizácie Sokol a neskôr pôsobil v odbore turistiky ČSZTV.

Za obetavú prácu v telovýchovnom hnutí mu udelili Verejné uznanie ÚV ČSTV za zásluhy o rozvoj československej telovýchovy II. stupňa, čestné uznanie SÚV ČSZTV, ako i ďalšie uznania a ocenenia. Bol držiteľom OTZ I. triedy a zlatého odznaku Turista – značkář.

6.2. JURAJ SZOMOLÁNYI

◆◆◆

* **24. 2. 1905** v Topoľčanoch
 † **26. 5. 1994** v Bratislave
 technik Slovenských elektrární,
 správca elektrárne v Senci

◆◆◆

Do telovýchovného hnutia sa zapojil v roku 1922 ako člen SOKOLA. V roku 1946 začal rozvíjať turistickú činnosť, neskôr značkovanie turistických chodníkov. V roku 1955 absolvoval školenie okresných inštruktorov značkovania, v roku 1958 absolvoval školenie krajských inštruktorov značkovania.

Od roku 1952 vykonával funkciu predsedu krajskej komisie značenia Zväzu turistiky. Od roku 1967 **bol 10 rokov predsedom Komisie značenia Zväzu turistiky ČSZTV**. Bol ústredným inštruktorom značenia, podpredsedom Federálnej komisie značenia Zväzu turistiky ČSTV.

Je nestorom turistického značenia na Slovensku, významne prispel ku koncepčnému budovaniu systému značenia. Navrhol systém označovania značkových turistických chodníkov evidenčnými číslami. Bol autorom turistického sprievodcu a príručnej turistickej mapy Malé Karpaty. Prednášal na značkárskych školeniach.

Bol držiteľom Čestného uznania, vyznamenania Za zásluhy o rozvoj telesnej výchovy I. stupňa a dvoch najvyšších ocenení ČSZTV Tyršovej medaily a Chaloupeckého medaily. Od roku 1963 bol držiteľom OTZ I. triedy a v roku 1965 mu bol udelený čestný zlatý odznak OTZ. **Jeho meno nesie značkový turistický chodník od Červeného mosta v Bratislave na Košariská.**

6.3. JÁN BOJMÍR

(PÔVODNÝM PRIEZVISKOM BORNEMISZA)

◆◆◆

* **23. 10. 1887** v Jazerníci

† **15. 2. 1970** v Martine
učiteľ, školský inšpektor

◆◆◆

Aktívnym značkárom bol už od roku 1923.

V rokoch 1957 – 1964 bol predsedom krajskej komisie značenia v Žiline, neskôr v Banskej Bystrici.

Zaslúžil sa o vybudovanie siete značkových turistických chodníkov v regióne Martin. Spolupracoval pri vydávaní turistických máp stredného Slovenska.

Bol významným predstaviteľom turistiky. V rokoch 1934 – 1939 bol predsedom MO KČST v Kremnici, v rokoch 1942 – 1944 vykonával funkciu predsedu MO KSTL v Martine. V r. 1945 – 1949 **bol hlavným organizátorom povojnovej výstavby Chaty na Martinských holiach, zaslúžil sa aj o výstavbu Chaty pod Borišovom.** Pomáhal pri organizovaní celoslovenských turistických zrazov.

Knižne vydal turistických sprievodcov Kremnica – Nová Baňa a okolie (1933), Turiec (1947), Martinské hole (1955), Veľká Fatra (1955) a Martin (1963). Prispieval do časopisov Hostí, Turista, Cestovný ruch, Život Turca a najmä do Krás Slovenska. Je spoluautor obrazových monografií z Turca a okolitých horstiev.

Bol vyznamenaný za zásluhy o rozvoj turistiky a za značkársku činnosť bol ocenený zlatým odznakom Turista – značkár. **Jeho meno nesie značkový turistický chodník na Tlstú vo Veľkej Fatre.**

6.4. VILIAM ZAHATŇANSKÝ

◆◆◆

* **26. 7. 1916** v Oreští (Rumunsko)

† **13. 1. 1991** vo Veľkom Šariši

technický úradník (Poľnohospodárske stavby Prešov)

◆◆◆

Kurz značkára III. triedy absolvoval v roku 1953, kurz II. triedy ukončil v roku 1954. Kvalifikáciu inštruktora značenia získal v roku 1957 (v Prahe).

Bol inštruktorom značenia od roku 1969. Ako lektor sa podieľal na výchove nových značkárov. **Dlhé roky pôsobil vo funkcii predsedu komisie značenia VZT OV ČSZTV v Prešove a bol aj predsedom krajskej komisie značenia východoslovenského kraja.**

Bol jedným z najvýznamnejších tvorcov siete značkovaných chodníkov na východnom Slovensku. Spolupracoval pri vydávaní turistických máp.

Bol nositeľom titulu „**Majster turistiky**“ (v poradí druhý na Slovensku) a držiteľom zlatého odznaku Turista SSR. Bol cvičiteľom turistiky I. triedy a rozhodcom orientačných pretekov II. triedy. Založil odbor turistiky TJ Poľnostav v Prešove. Bol členom predsedníctva VZT KV v Prešove i v Košiciach.

Bol **nositeľom Tyršovej medaily** a ďalších ocenení ČSZTV za zásluhy o rozvoj telovýchovy a za organizátorskú prácu. Bol držiteľom OTZ I. tr. od roku 1973.

6.5. KAMIL LINHART

◆◆◆

* **29. 11. 1910** v Babinej

† **23. 10. 1994** v Banskej Bystrici
bankový úradník

◆◆◆

Značkárom bol od roku 1957. **Dlhé roky bol predsedom okresnej komisie značenia v Banskej Bystrici a vykonával aj funkciu predsedu krajskej komisie značenia stredoslovenského kraja.**

Bol spracovateľom turistického obsahu máp a autorom turistických sprievodcov. Vychoval rad zanietých značkárov. Od každého značkára vyžadoval kvalitnú a presnú prácu. Pre jeho bohaté teoretické a praktické znalosti z oblasti značenia ho značkári nazývali „profesorom značenia“. S cieľom zabezpečiť rozšírenie počtu značkárov, najmä z radov mládeže, organizoval značkárske soboty alebo nedele. Na týchto akciách sa adepti značenia oboznamovali so základnými pravidlami značenia a bolo im umožnené namaľovať turistickú značku, namontovať smerovky a pracovať v teréne s mapou.

Bol členom KČSTL a jedným z prvých členov JAMES-u. V zjednotenej telovýchove vykonával funkciu predsedu krajského odboru turistiky v Banskej Bystrici. V mladosti bol orientačným bežcom i horolezcom. Pôsobil aj ako cvičiteľ turistiky. **Podieľal sa na stavbe chaty na Vojšine.**

Bol nositeľom odznaku vzorného cvičiteľa, odznaku OTZ I. triedy a čestného ocenenia zlatý odznak Turista – značkár

6.6. PETER ŠKOLNA

◆ ◆ ◆

* 5. 7. 1926 v Paríži

† 25. 4. 2003 v Prievidzi
stavebný technik

◆ ◆ ◆

Ako značkár turistických chodníkov začínal v roku 1957 v Bystričanoch. Inštruktorom značenia sa stal v roku 1959.

Funkciu predsedu okresnej komisie značenia vykonával od roku 1957 neuveriteľných 41 rokov. V ostatných rokoch života vykonával funkciu **krajského koordinátora značenia.**

Vypracoval koncepciu siete značovaných chodníkov v širokom okolí Prievidze. Zužitkoval pritom vedomosti a skúsenosti orientačného bežca s veľmi dobrou znalosťou topografie, ovládajúceho prácu s mapou. Jeho zásluhou bol okres Prievidza medzi prvými okresmi, ak nie prvý okres na Slovensku, ktorý mal ucelenú sieť dobre vyznačovaných turistických chodníkov opatrených kompletnou zostavou informačných objektov.

Uverejnil desiatky článkov v Krásach Slovenska a v iných časopisoch a denníkoch, v ktorých opisoval turistické zaujímavosti a prácu značkárov. Bol autorom viacerých turistických sprievodcov a spracovateľom turisticko-vlastivedného obsahu turistických máp. Úzko spolupracoval s vydavateľstvom pri zostavovaní mnohých turistických máp. Zaslúžil sa tiež o vydanie poštového lístka s dotlačou, pri príležitosti 125 rokov turistického značkovania na území Slovenska.

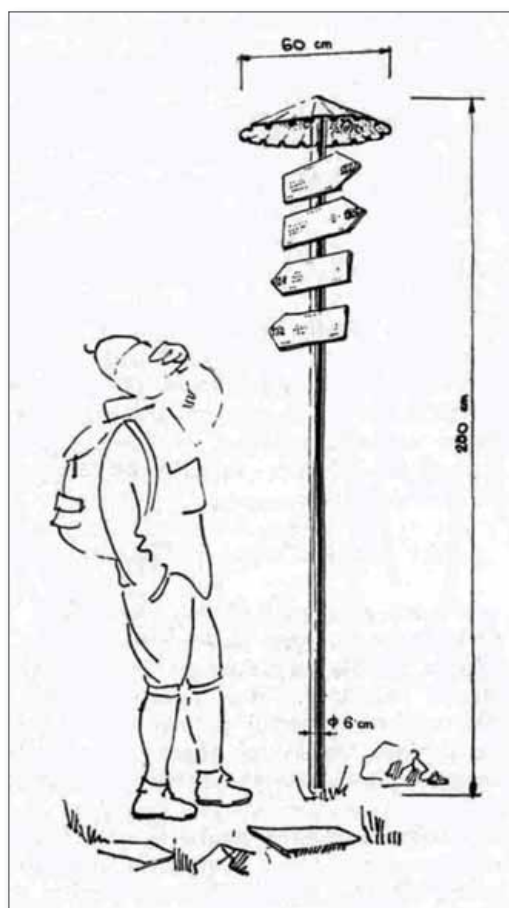
Zvládol najprogressívnejšiu metódu mapovania pomocou satelitnej navigácie do tej miery, že sa mohol ako lektor zúčastniť prvého školenia používateľov satelitnej navigácie v turistike a v značení, ktoré sa uskutočnilo v novembri 2002.

V Bystričanoch založil turistický oddiel. Bol orientačným bežcom, v turistickom oddiele vchoval majstrov republiky v orientačnom behu. Bol aj **ústredným rozhodcom orientačného behu, lektorom a úspešným staviteľom tratí rôznych pretekov celoštátneho i medzinárodného významu.** Ako rozhodca OB I. triedy aktívne pôsobil na mnohých majstrovských pretekoch.

Bol nositeľom najvyššej triedy odznaku Turista – značkár od roku 1969, aj zlatého odznaku OTZ za zásluhy v značení. Za aktívnu činnosť v turistike bol ocenený zlatým odznakom KST, v roku 1996 a 2001 bol menovaný športovcom roka okresu Prievidza.

KAPITOLA 7

NAMÁHAVÉ ZNAČKÁRSKE PRÁCE

7.1. OBRAZOVÉ SPRAVODAJSTVO O NAMÁHAVEJ PRÁCI ZNAČKÁROV

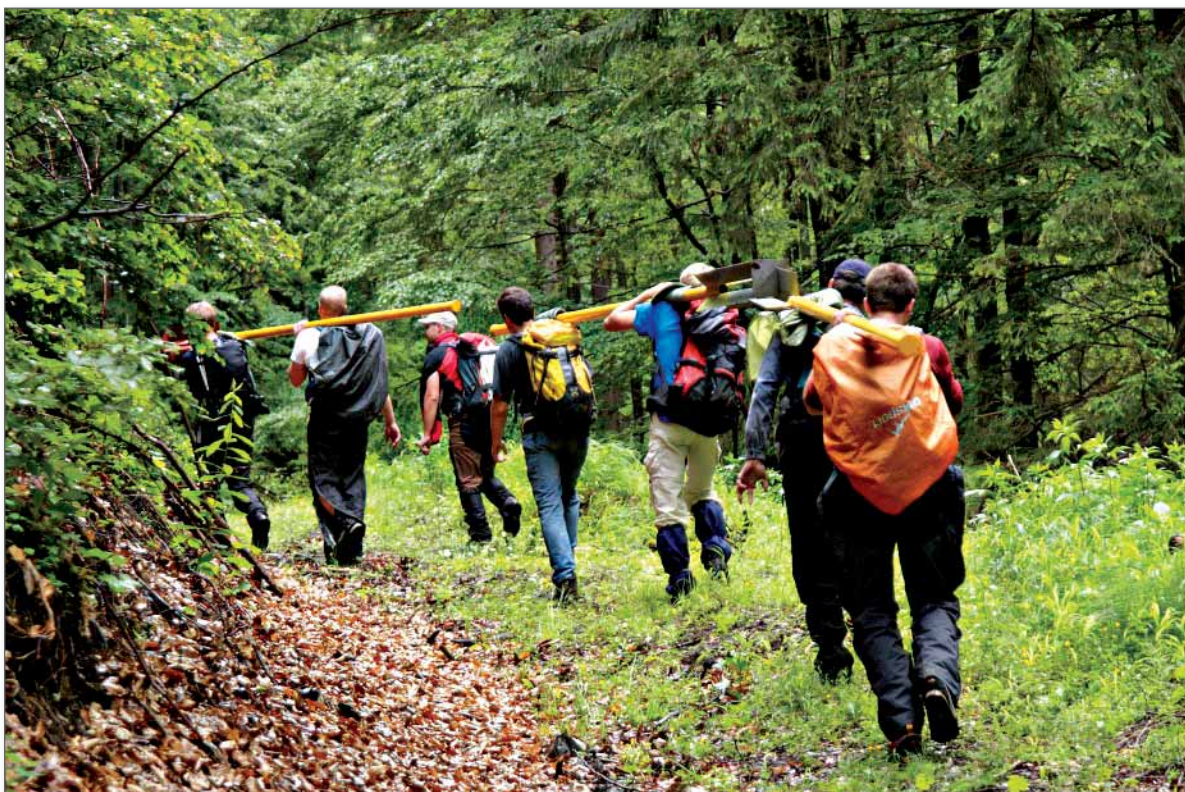
Značkovanie turistických chodníkov nie je len maľovanie značiek za štebotu vtáčikov v príjemnom slnečnom svite. K značkovaniu turistických chodníkov neodmysliteľne patria aj informačné objekty – kovové smerovníky, drevené pútače, mohutné drevené samorasty, smerovky a tabuľky, aj turistické vývesné mapy na stojanoch. Tieto objekty musí niekto na príslušné miesto vyniesť, vyhlbiť do zeme, niekedy do skalného podlažia, hlbokú diery, smerovník vsadiť do otvoru, zabetónovať, alebo skalami a zeminou poriadne spevniť. K tomu treba priniesť vhodné

pracovné nástroje, štrk, cement, vodu. Doniesť treba aj smerovky a tabuľky. Každému turistovi je zrejmé, že turistické informačné miesta, teda miesta na ktorých sú umiestnené informačné objekty, poväčšine nie sú na rovine, kam všetok materiál možno dopraviť aj autom, ale nachádzajú sa v horách, v sedlách a na kopcoch, často vysokých, ťažko prístupných, kam všetko treba poctivo vyniesť v potu tváre. Ani úprava schodnosti chodníka nie je tá najľahšia práca.

Pozrite si nasledujúce obrazové spravodajstvo a vzdajte hold tým stovkám obetavých

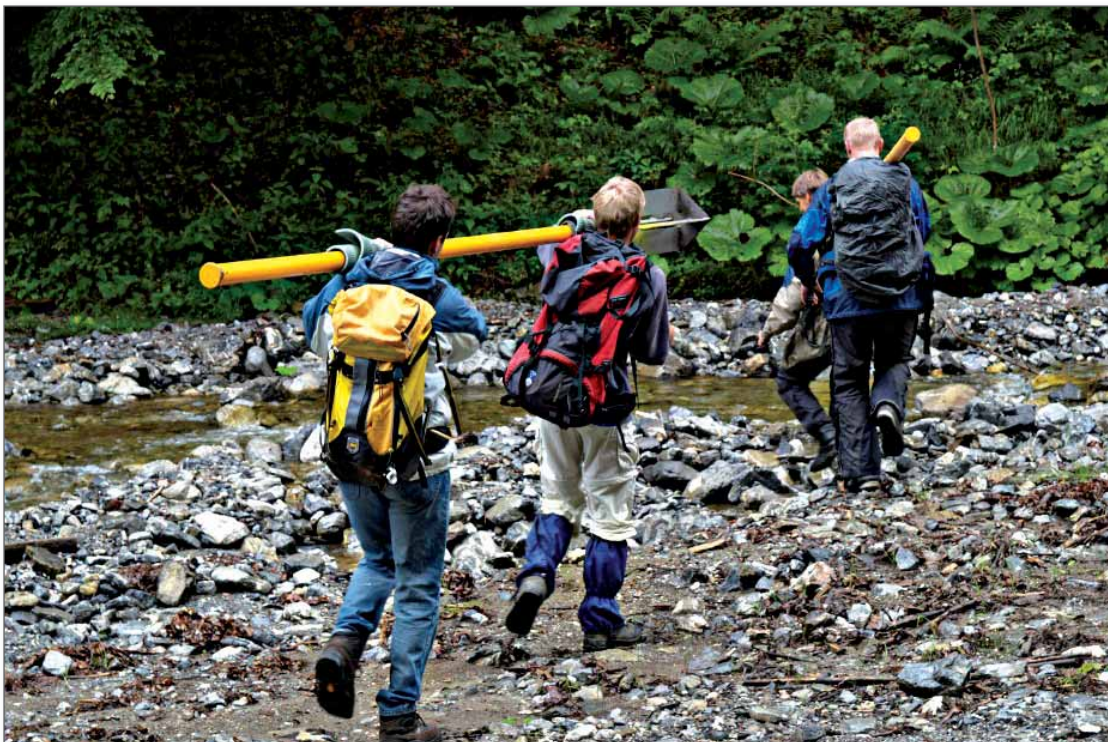

Obr. 7.1. Príprava na akciu (Foto: Jirko Schmidt)

Obr. 7.2. S úsmevom na tvári do toho... (Foto: Michal Vajda)

turistov – značkárov a ich priateľov turistov, či ochrancov prírody, ktorí to všetko robia pre vás, pre vašu bezpečnosť na značkovaných chodníkoch, pre vaše pohodlie pri putovaní našou krásnou prírodou. Za sieť značkovaných chodníkov na Slovensku vďačíme skromným, obetavým turistom – značkárom turistických ciest a chodníkov. Značkujú, keď je pekné počasie, ale pri rozmiestňovaní informačných objektov na značkovaných trasách na počasie nehladia. Neraz ich pritom zastihne hmla, dážď a v krajných prípadoch aj snehová metelica. Pri takýchto prácach nestačí len odhodlanie urobiť niečo nezištne pre svojich spoluobčanov – turistov, treba k tomu mať aj dobrú fyzickú kondíciu a pevné svaly. Nuž, pozrime sa na typické značkárske práce.

Obr. 7.3. Nepoznáme žiadne prekážky (Foto: Michal Vajda)

Obr. 7.5. Vynášajú aj udatné, veselé kolektívy (Foto: Marín Kleskeň)

Obr. 7.4. Vynášajú zdatní jednotlivci... (Foto: Marín Kleskeň)

♦ VYNÁŠANIE MATERIÁLOV A POMÔCOK,
PRÍPRAVNÉ PRÁCE ♦

K najťažším prácam, najmä ak ide o budovanie alebo údržbu značkovaneho chodníka vo vysokohorskom prostredí, patrí vynášanie konštrukčných prvkov, pracovného náradia a materiálu na príslušné miesto. Pokiaľ to cesty dovoľia, značkári vyvezú potrebný materiál (smerovníky, smerovky, tabuľky, lopaty, krompáče, alebo špeciálne upravené sochory a páčidlá) autami (obr. 7.1). Ďalej však musia všetko poodnášať na svojich chrbtoch (obr. 7.2, obr. 7.3). Vynášajú jednotlivci (obr. 7.4, obr. 7.5) aj skupiny (obr. 7.6, obr. 7.7).

Obr. 7.7. Do hory, do lesa... značkári so smerovkami (Foto: Ľuboš Sokol)

Obr. 7.6. Aj takýto náklad sa niektorému značkárovi pribalí (Foto: Michal Vajda)

Obr. 7.8. Túto kotvu turista nevidí, ale vyniesť ju treba aj so smerovníkom (Foto: Žilinskí značkári)

K vynášaným konštrukčným prvkom patria aj približne 15 kg ťažké kotvy (obr. 7.8), ktoré zabráňujú otáčaniu smerovníka. Niekedy ich treba vyniesť veľmi vysoko a tam ich zabetónovať do skaly (obr. 7.9), ako napríklad na odbočke k vrcholu Rozsutca vo výške 1 610 m n. m.

Keď chcú značkári umiestniť smerovky na samorast, musia ho najprv nájsť, vypíliť a potom doniesť (obr. 7.10), alebo iným spôsobom dopraviť na príslušné miesto. Často sa pritom nezaobídu bez pomoci silných chlapov (obr. 7.11). Samorast treba najprv zbaviť kôry (obr. 7.12) a spodok opáliť (obr. 7.13), aby lepšie odolával hnilobe. Po nalakovaní a zakopaní samorastu treba namontovať smerovky a tabuľky (obr. 7.14).

Obr. 7.9. Smerovník zapustený do skaly vo výške 1 610 m n. m. (Foto: Žilinskí značkári)

Obr. 7.10. Našli sme samorast, tak si ho odnesme (Foto: Luboš Sokol)

Obr. 7.11. Chlapecký záprah na premiestnenie budúceho pútača (Foto: Luboš Sokol)

Obr. 7.12. Peň treba pred natretím olúpať (Foto: Luboš Sokol)

Obr. 7.13. Spodok samorastu treba opáliť, aby lepšie odolával hnilobe (Foto: Luboš Sokol)

Obr. 7.14. Pred nalakovaním samorastu treba namontovať smerovky a tabuľky (Foto: Luboš Sokol)

♦ ZEMNÉ PRÁCE, STAVBA SMEROVNÍKOV A KOLOV ♦

K namáhavým prácam patria aj zemné práce. Pre pätky smerovníkov a kolov treba vyhlbiť jamy hlboké približne 0,5 m s priemerom asi 0,4 m. V hlinitej pôde možno začať krompáčom a lopatou (obr. 7.15), ale hlbšie už treba použiť sochor a naberačku (obr. 7.16). Hĺbenie jám je namáhavejšie, keď ich treba vykopať v kameňistej pôde. V takom prípade je vyhlbenie jamy poriadna drina pre niekoľkých mužov (obr. 7.17). Rozrušenú zeminu s kameňmi treba často vyberať holými rukami (obr. 7.18) (obr. 7.19).

Obr. 7.15. V hlinitej pôde možno začať krompáčom a lopatou (Foto: Marti Kleskeň)

Obr. 7.16. Hlbšie už treba použiť sochor a naberačku, ani dievčatá sa pritom nedajú zahanbiť... (Foto: Marti Kleskeň)

Obr. 7.17. Po fixovaní kameňmi treba jamu zasypať a pôdu okolo kola pevne ubiť (Foto: Marti Kleskeň)

Obr. 7.18. Vykopať jamu v skalnej pôde je veru poriadna drina (Foto: Martin Kleskeň)

Obr. 7.19. Rozrušenú skalu treba vyberať aj ručne (Foto: Michal Vajda)

Po dosiahnutí potrebných rozmerov vložia značkári do jamy smerovník, alebo značkársky kôl. Správnu polohu smerovníkov a kolov fixujú väčšími kameňmi, ktoré vložia do výkopu okolo ich pätky. V mestách a obciach zalievajú priestor medzi kameňmi redšou betónovou zmesou, vo voľnom teréne zasypú kamene zmesou cementu a piesku, v krajnom prípade zeminou z výkopu a zhutnia zaliatím vodou (obr. 7.20).

Obr. 7.20. Ešte vybrať niekoľko centimetrov, aby tam vošla celá kotva smerovníka (Foto: Ľuboš Sokol)

K menej namáhavým prácam patrí upevňovanie smeroviek a tabuliek na smerovníky, osadených na príslušných turistických informačných miestach. Ku kovovým smerovníkom sa tieto informačné prvky pripevňujú úchytkou so skrutkami. Ak značkári umiestňujú smerovky a tabuľky na stromy, potom ich musia pripevňovať na drevené podložné lišty, aby prvky nezarastali do stromu. Na iné objekty, napríklad na betónové stĺpy, sa informačné prvky upevňujú takzvanou SK páskou, alebo nerezovou páskou BANDIMEX (obr. 7.21). Pretože smerovky umiestňujú značkári pomerne vysoko, aby zabránili ich zničeniu vandalmi, musia si k tomu pri-niesť aj rebrík (obr. 7.23). Keď nemajú poruke rebrík, potom môžu pomôcť aj chlupské plecía (obr. 7.22).

Obr. 7.21. Pripevňovanie smeroviek sťahovacou páskou (Foto: Michal Vajda)

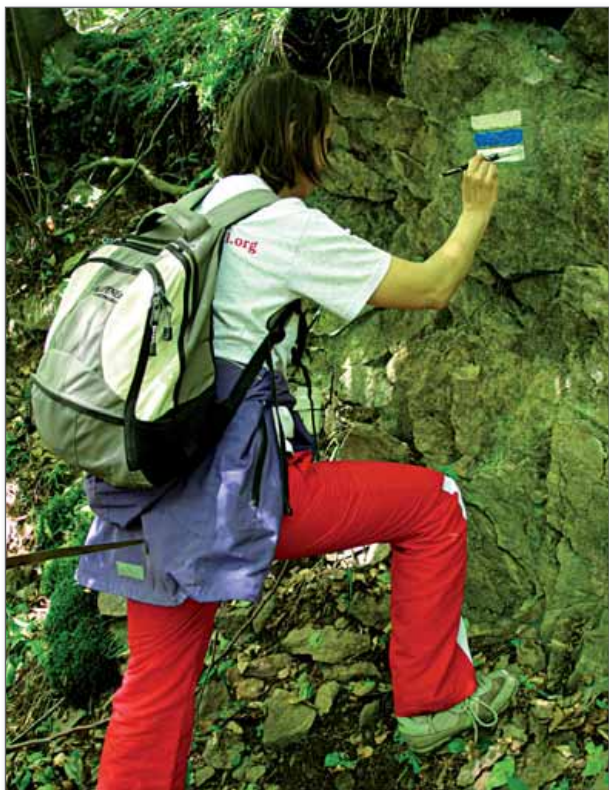
Obr. 7.22. Neobvyklá montáž smeroviek zo živej podpory (Foto: Luboš Sokol)

Obr. 7.23. Upevňovanie smeroviek zo značkárskeho rebríka (Foto: Luboš Sokol)

♦ ÚDRŽBA INFORMAČNÝCH OBJEKTOV, OBNOVA ZNAČENIA ♦

Vybudovaním značkovaneho turistického chodníka povinnosti značkára nekončia. Treba sa postarať aj o údržbu informačných objektov na značkových chodníkoch a obnovu značenia. Za predpokladu, že je dosť finančných prostriedkov, musí značkár každé tri roky obnoviť pásové značky (obr. 7.24) a šípky (obr. 7.25), každých päť rokov zbaviť hrdze a natrieť smerovníky a značárske koly (obr. 7.26).

Obr. 7.24. Obnova pásovej značky (Foto: Radoslav Pančík)

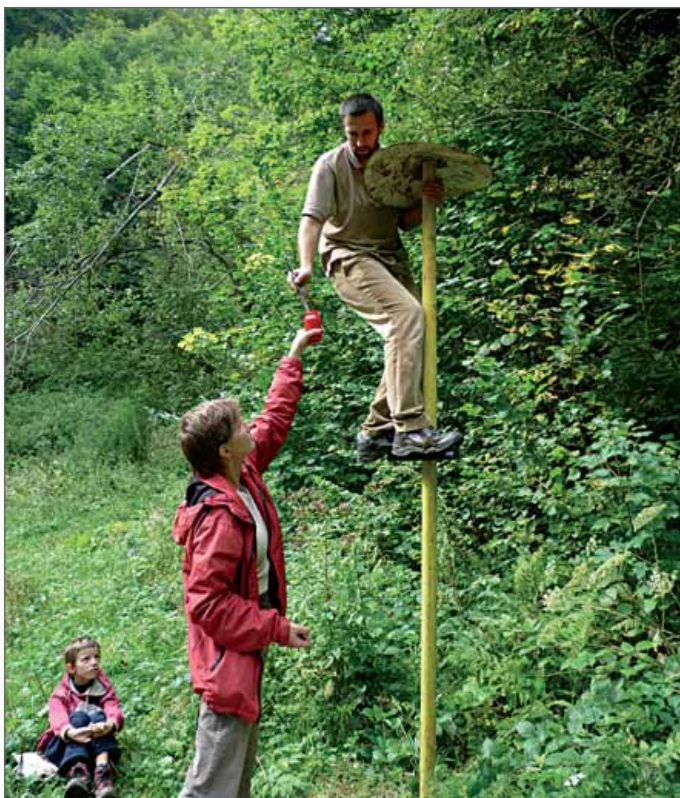
Obr. 7.25. Namáhavá obnova šípky (Foto: Žilinskí značkári)

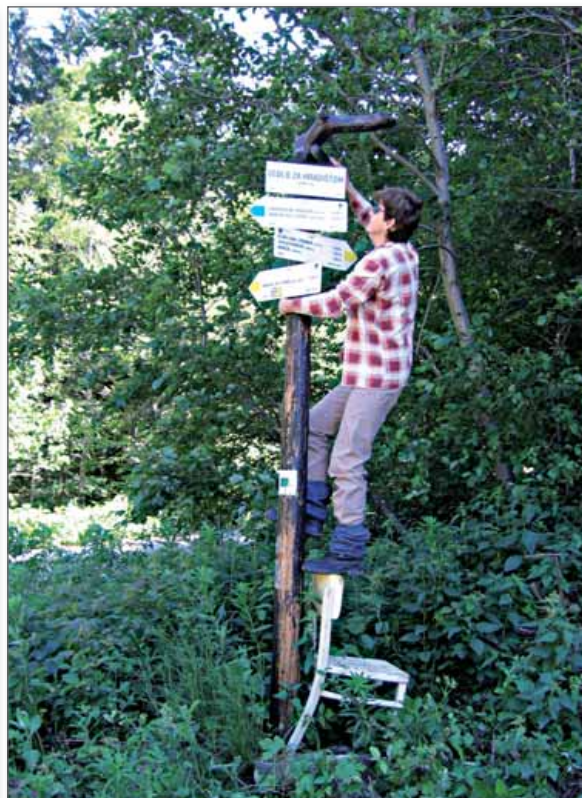
Obr. 7.26. Obnova náteru kola, zaúča sa pritom aj synček (Foto: Jirko Schmidt)

Obr. 7.27. Výkon hodný kaskadéra – obnova náteru striešky smerovníka zdola (Foto: Radoslav Pančík)

Obr. 7.28. Obnova náteru striešky smerovníka zhora
(Foto: Radoslav Pančík)

Obr. 7.29. Obnova ochranného náteru dreveného pútača z neobvyklej podpory... (Foto: Igor Šteiner)

Obnova náteru smerovníkov nie je jednoduchá a niekedy značkári – údržbári pritom predvádzajú priam kaskadérske výkony (obr. 7.27, obr. 7.28). Keď zabudneme priniesť rebrík, potom treba improvizovať (obr. 7.29). Okrem toho treba priebežne sledovať kvalitu informačných prvkov a v prípade potreby poškodené smerovky alebo tabuľky vymeniť. Vhodné je z času na čas smerovky a tabuľky očistiť, aby boli dobre čitateľné (obr. 7.30).

Súčasťou údržby a obnovy značenia turistických chodníkov je zabezpečovanie schodnosti značkových chodníkov. Značované chodníky v prírode zarastajú a občas ich víchrice zatarasia padnutými stromami. Preto ich treba pravidelne spriechodňovať sekaním buriny, rezaním konárov a vetiev prekrývajúcich značky a odstraňovaním padnutých stromov. Ak je to možné, suchár treba odtiahnuť so značovaného chodníka (obr. 7.31).

Obr. 7.30. Sú aj také regióny, kde „ufúľané“ smerovky umývajú saponátom... (Foto: Ján Brudňák)

Obr. 7.31. Aj s padnutými stromami sa treba popasovať (Foto: Anna a Pavol Dziví)

Obr. 7.32. Odrezané kláty treba presunúť mimo chodník
(Foto: Anna a Pavol Dziví)

Obr. 7.33. Budovanie schodov patrí k tým ťažším prácam
(Foto: Martin Kleskeň)

Inokedy treba padnutý strom prepíliť a vypílenú časť z chodníka odstrániť (obr. 7.32). Tieto práce nevykonávajú len značkári, ale aj ochrancovia a strážcovia prírody. Niekedy sa treba postarať o vyšší komfort a bezpečnosť turistu kladením rebríkov, pripevňovaním reťazí, alebo budovaním schodíkov. Budovanie schodov na turistickom chodníku tiež nie je ľahká práca (obr. 7.33).

Obr. 7.34. Radosť z dobre vykonanej práce (Foto: Martin Kleskeň)

Čo povedať na záver? Značkári sú na svoju prácu hrdí, po celodennom výkone odchádzajú do svojich domovov spotení, unavení, ale s úsmevom na tvári (obr. 7.34), vedomí si dobre vykonanej práce na prospech širokej turistickej verejnosti. Radi sa svojou prácou aj pochvália, ako napr. títo dvaja páni značkári, ktorí vyznačkovali hodnotný turistický chodník v Bralciach, neďaleko Hliníka nad Hronom, a postavili tam aj vkusný stojan s vývesnou mapou (obr. 7.35).

Obr. 7.35. Niekedy sa treba aj pochváliť. „Toto sme postavili my a sme na to hrdí“. (Foto: Arnošt Guldan)

Obr. 7.36. A keď vám lesný traktor urobí toto, treba začať odznova. Demontovať smerovky, vyhlbiť novú dieru, osadiť smerovník, namontovať smerovky... A život ide ďalej.

Ako to už v živote býva, čert nikdy nespí a rôzni „dobrodinci“ nedajú pokoj ani značkárom. Nie raz sa stane, že ich práca vyjde nazmar, ako napr. v prípade znázornenom na obrázku (obr. 7.36), kde vidíme značkára zápasíť so smerovníkom, vyvráteným bezohľadným vodičom lesného traktora.

A všetko začína odznova...

KAPITOLA 8

NA ZÁVER

Je prirodzené, že nebolo v mojich silách zhrnúť širokú problematiku dejín značenia turistických chodníkov vo všetkých turistických oblastiach na Slovensku. Rozvoj siete značkových chodníkov vo viacerých regiónoch uvádzam len útržkovite, aj vzhľadom na neprístupnosť potrebných archívnych dokladov. Našťastie, vo viacerých regiónoch sa už dejinami rozvoja turistiky a značenia turistických chodníkov zaoberali a výsledky publikovali. K 100. výročiu organizovanej turistiky v ČSSR vydal v roku 1988 J. Gašpar a kol. hodnotnú publikáciu „História turistiky v Košiciach“, v ktorej nachádzame bohaté informácie o značkových chodníkoch v Košiciach a v ich okolí. Mesto Banská Bystrica a Klub slovenských turistov Lokomotíva v Banskej Bystrici vydali v roku 2009 rozsiahlu publikáciu „120 rokov organizovanej turistiky v Banskej Bystrici 1889 – 2009“ (zostaviteľ: D. Kaliský), v ktorej je samostatná stať venovaná značeniu turistických chodníkov v Banskobystrickom okrese. Pri príležitosti 120. výročia organizovanej turistiky vznikla aj publikácia L. Nejezchleba „História trenčianskej turistiky“, žiaľ, iba s niekoľkými poznámkami o značkových chodníkoch. Zatiaľ v rukopise je cenná štúdia RNDr. Jána Jahna, PhD. „Z dejín značkovania v Nitre a okolí“.

Je priáním autora, aby prác venovaných dejinám značenia turistických chodníkov pribúdalo. Stovky a stovky značkárov, ktorí za 138 ročnú existenciu značenia na území Slovenska odvedli tisíce a tisíce hodín dobrovoľníckej práce pre blaho širokej turistickej verejnosti, si to zaslúžia.

Nech je táto publikácia oslavou dobrovoľníckej práce značkárov turistických chodníkov a zároveň poďakovaním za ich obetavú prácu.

KAPITOLA 9

PRÍLOHY

9.1. NA SLOVENSKU VYDANÉ ZNAČKÁRSKE PUBLIKÁCIE

♦ ZNAČKOVANIE TURISTICKÝCH CHODNÍKOV

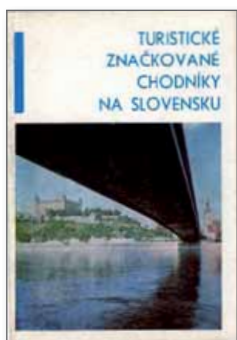
Autori: Ing. Aleš Hubička a kol.

Z českého originálu preložil: Vladimír Čikor

Vydal: Šport, vydavateľstvo SÚV ČSTV, Bratislava 1959

Slovenský preklad príručky sa v zmysle smernice ÚV ČSTV o jednotnom riadení značenia stal záväznou celoštátnou smernicou pre značkovanie turistických chodníkov.

♦ TURISTICKÉ ZNAČKOVANÉ CHODNÍKY NA SLOVENSKU

Autorský kolektív: Juraj Szomolányi, JUDr. Pavel Pohánka

Vydal: PVO SÚV ČSZTV Bratislava v Športe, Slovenskom telovýchovnom vydavateľstve, Bratislava 1978

Publikácia obsahuje prehľadný zoznam turistických značkových chodníkov na Slovensku. Je zostavený v súlade s administratívnym členením Slovenskej socialistickej republiky na kraje a okresy.

Zoznam zodpovedá stavu evidencie úseku značkovania ZT SÚV ČSZTV k 31. decembru 1976.

♦ ZÁKLADNÉ PRAVIDLÁ ZNAČKOVANIA TURISTICKÝCH CHODNÍKOV A VYVESOVANIA TURISTICKEJ ORIENTÁCIE

Spracoval (podľa učebných textov: Značení turistických cest): Ing. Milan Pernica

Preložil a upravil: JUDr. Pavel Pohánka

Vydal: SÚV ČSZTV prostredníctvom podniku ČO ČSTV Sportpropag, Praha 1983

Zhutnený výňatok z platných učebných textov. Pohánka doplnil českú príručku o opravné listy.

♦ ZNAČENÍ TURISTICKÝCH CEST (UČEBNÍ TEXTY PRO ZNAČKAŘE III. TŘÍDY)

Vedúci autorského kolektívu: Ing. Milan Pernica

Autorský kolektív: Ing. Ivo Cír, MUDr. František Fojtů, Ing. Lumír Hlaváč, Václav Horák, Ing. Hanuš Landsperský, JUDr. Pavel Pohánka, Ing. Josef Přidal, doc. Ing. Juraj Rehák, Ing. Jiří Rohlík, Václav Tynis, Pravoslav Vebr, Ladislav Ženíšek

Vydal: Pre Telovýchovnú školu ČUV ČSTV vydalo nakladateľstvo Olympia, Praha 1985

Celoštátne (ČSSR) platná učebnica.

♦ ZNAČENÍ TURISTICKÝCH TRAS (UČEBNÍ TEXTY PRO ZNAČKAŘE I. A II. TŘÍDY)

Autorský kolektív: Ing. Ivo Cír, Otto Anders, Ing. Aleš Hubička, Ing. Hanuš Landsperský, Ing. Vladimír Mohr, Ing. Milan Pernica, JUDr. Pavel Pohánka, Luděk Procházka, doc. Ing. Juraj Rehák, Ing. Vilém Uher, CSc., Pravoslav Vebr, Ing. arch. Vlastimil Dohnal
Vydal: Pre Telovýchovnou školu ČUV ČSTV vydalo nakladatelství Olympia, Praha 1989

Celoštátně (ČSSR) platná učebnica.

♦ ABECEDA TURISTICKÉHO ZNAČENIA (OTÁZKY A ODPOVEDE PRE ZÁUJEMCOV O ZNAČENIE)

Autori: A. Guldán, V. Dohnal

Vydal: SÚV ČSZTV, oddelenie MRTV, v Športe, slovenskom telovýchovnom vydavateľstve, v stredisku ŠPORTINFORM, Bratislava 1989

Príručka stručným a výstižným textom, doplneným vhodnými ilustráciami, oboznamuje záujemcov o značenie turistických chodníkov so „značkárskym minimom“. Uvedené informácie by mal poznať každý návštevník prírody a publikácia je vhodná aj pre členov turistických oddielov mládeže (TOM).

Je určená aj pre (pomocných) značkárov IV. stupňa.

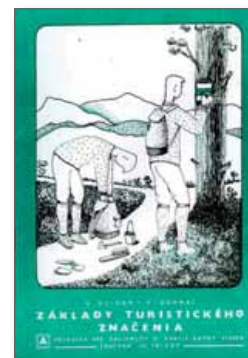

♦ ZÁKLADY TURISTICKÉHO ZNAČENIA (PRÍRUČKA PRE ZÁUJEMCOV O KVALIFIKAČNÝ STUPEŇ ZNAČKÁR III. TRIEDY)

Autori: A. Guldán, V. Dohnal

Vydal: Klub slovenských turistov v Športe, slovenskom telovýchovnom vydavateľstve, v stredisku ŠPORTINFORM, Bratislava 1990

Táto publikácia je určená záujemcom o kvalifikačný stupeň značkár III. triedy. Predpokladá znalosť čitateľa „značkárskeho minima“, uvedeného v Abecede turistického značenia.

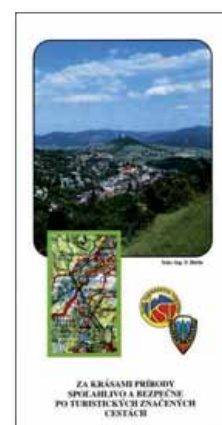
♦ ZA KRÁSAMÍ PRÍRODY SPOĽAHLIVO A BEZPEČNE PO TURISTICKÝCH ZNAČENÝCH CESTÁCH

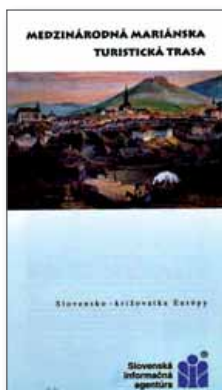
Autori: A. Guldán

Vydal: Klub slovenských značkárov v Journaliste studio spol. s r. o., Bratislava 1995

Propagačná brožúra, poukazujúca na tradíciu turistického značenia na Slovensku, na ochranu prírody a na bezpečnosť pohybu turistov v prírode.

Obsahuje tiež stručné poučenie, ako putovať po značených turistických cestách.

♦ MEDZINÁRODNÁ MARIÁNSKA TURISTICKÁ TRASA

Autori: doc. Ing. A Guldán, CSc., doc. Ing. František Senček, CSc. Mgr. Daniel Bédi

Vydal: Slovenská informačná agentúra, Bedeker Slovakia, Bratislava 1996

Brožúrka v štyroch jazykových mutáciách opisuje putovanie po najvýznamnejších Mariánskych pútnických miestach na Slovensku, od poľskej hranice po hranicu s Rakúskom. Obsahuje aj mapku so zákresom trasy.

♦ EURÓPSKE DIAĽKOVÉ TURISTICKÉ CESTY NA SLOVENSKU

Autor: doc. Ing. Arnošt Guldán, CSc.

Vydal: Klub značkárov Slovenska – KST, vo Vojenskom kartografickom ústave, š.p. Harmanec, Bratislava – Harmanec 2000

V brožúrke sú opísané najdôležitejšie miesta na európskej trase E3 od českej hranice pri Bumbálke po poľskú hranicu v Suchej Hore a jej pokračovanie od Duklianskeho priesmyku po maďarskú hranicu pri Slovenskom Novom Meste. V brožúrke sú ďalej opísané najdôležitejšie miesta na európskej trase E8 od rakúskej hranice Berg – Bratislava po poľskú hranicu na Duklianskom priesmyku. Nachádza sa tu aj popis slovenského úseku medzinárodnej Mariánskej turistickej cesty I23.

♦ VYUŽÍVANIE SATELITNÉHO NAVIGAČNÉHO SYSTÉMU V PEŠEJ TURISTIKE

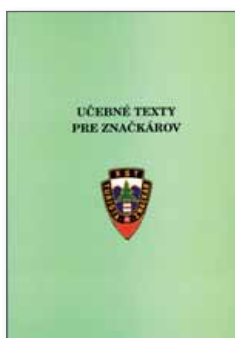

Autorský kolektív: doc. Ing. Arnošt Guldán, CSc., Ing. Rudolf Šimko, Ing. Rastislav Trubač, prof. Ing. Ivan Zapletal, DrSc.

Vydal: Klub značkárov Slovenska – KST Bratislava v roku 2002

Publikácia sa zameriava na využitie GPS systému v pešej turistike s dôrazom na využitie turistami – značkármi turistických chodníkov, ale dobre poslúži aj vysokohorským turistom, horolezcom a cykloturistom.

♦ UČEBNÉ TEXTY PRE ZNAČKÁROV

Autorský kolektív: doc. Ing. Arnošt Guldán, CSc. (editor), Ing. arch. Vlastimil Dohnal, Ing. Miloslav Kubla, Milan Ružek, Ing. František Senček, Ing. Rudolf Šimko, Ján Škrovina

Vyšlo: v roku 2006, vydanie podporila Nadácia SPP

Učebné texty sú určené členom KST pracujúcim v značkárskych zložkách. V zmysle jednotnej organizácie značkovania turistických trás spravovaných KST sú záväznou smernicou pre túto činnosť. Publikácia má 181 strán formátu A4 a obsahuje učebné texty v štruktúre a rozsahu školenia značkárov a inštruktorov značenia.

♦ STN 01 8025 - TURISTICKÉ ZNAČENIE

Spracovateľ: Komisia značenia Ústrednej rady Klubu slovenských turistov, doc. Ing. Arnošt Guldan, CSc., obrázková časť Ján Škrovina

Normu vydal: Slovenský ústav technickej normalizácie na elektronickom nosiči (CD) vo formáte PDF v roku 2006

Slovenská technická norma STN 01 8025 – Turistické značenie definuje základné termíny turistického značenia. Uvádza princípy umiestňovania značiek a informačných objektov na turistických trasách pre pešiu, vodnú a lyžiarsku turistiku. V prílohe sú tvary, rozmery, farby a technické vyhotovenie turistických značiek a turistických informačných a nosných prvkov.

♦ O ZNAČKOVANÝCH TURISTICKÝCH CHODNÍKOCH

Zostavil: doc. Ing. Arnošt Guldan, CSc.

Vydal: KST s podporou Nadácie SPP v roku 2006

V publikácii sú odpovede na otázky:

- Čomu slúžia značkové turistické chodníky
- Ako chrániť pohybom po značkových chodníkoch seba a svoje zdravie
- Aký je význam jednotlivých turistických značiek
- Aký význam má pre turistu mapa a satelitná navigácia a mnohé ďalšie.

♦ TURISTICKÉ ZNAČKOVANÉ CHODNÍKY NA SLOVENSKU

Zostavil: doc. Ing. Arnošt Guldan, CSc.

Vydal: Klub slovenských turistov s finančnou podporou Nadácie SPP v roku 2006

Zoznam turistických značkových trás (TZT) je členený podľa značkárskeho regiónu. V publikácii je uvedený aj zoznam turistických značkových trás pomenovaných podľa významných osobností turistiky, kultúrneho a spoločenského života, podľa významných udalostí a iných historických súvislostí. Vzhľadom na zaradenie niektorých značkových chodníkov, alebo ich častí, do siete značkových európskych diaľkových trás je uvedený aj priebeh európskej diaľkovej trasy E3 a trasy E8. Rovnako je uvedený priebeh medzinárodnej značkovej trasy I23 Czestochowa – Levoča – Mariázell.

♦ TURISTICKÉ INFORMAČNÉ MIESTA NA TURISTICKÝCH ZNAČKOVANÝCH TRASÁCH NA SLOVENSKU (STAV K 1. SEPTEMBRU 2010)

Autor: doc. Ing. Arnošt Guldan, CSc.

Vydal: Klub slovenských turistov s finančnou podporou Ministerstva školstva SR, Bratislava 2010

Jednotná evidencia turistických informačných miest na značkových trasách slúži predovšetkým predsedom komisií značenia pri spoľahlivom zabezpečovaní obnovy spravovaných turistických chodníkov a jej elektronické spracovanie, zjednodušuje prenos dát pri zmene predsedu komisie značenia. Jednotná evidencia tiež prispieva k zvýšeniu kvality vydávaných turistických máp tým, že každé informačné miesto bude zhodne pomenované na mape a na tabuľke miestneho názvu, umiestnenej v teréne na smerovníku. Každé turistické informačné miesto (TIM) je charakterizované názvom, nadmorskou výškou a vzdialenosťou od východiska trasy. V prílohe je uvedený spôsob tvorby evidenčných čísel turistických značkových trás (TZT).

9.2. ODZNAK TURISTA – ZNAČKÁR

- **Odznak Turista – značkár (OTZ)** je výkonnostným odznakom značkárov turistických chodníkov Klubu slovenských turistov.
- **OTZ IV. triedy** dosiahne ten značkár, ktorý najmenej v dvojročnom období dosiahne zápočet vo výške 50 km.
- **OTZ III. triedy** môže značkár získať po uplynutí najmenej dvoch rokov od udelenia OTZ IV. triedy, ak za celé obdobie svojej činnosti dosiahne zápočet vo výške najmenej 120 km.
- **OTZ II. triedy** môže získať ten značkár, ktorému uplynuli od udelenia OTZ III. triedy minimálne tri roky a za celé obdobie jeho činnosti dosiahol zápočet vo výške najmenej 250 km.
- **OTZ I. triedy** môže značkár získať, ak je držiteľom OTZ II. triedy najmenej tri roky a za celé obdobie značkárskej činnosti dosiahol zápočet vo výške najmenej 500 km.

9.3. ČLÁNKY V KRÁSACH SLOVENSKA O ZNAČKOVANÍ A ZNAČKÁROCH
(UVEDENÉ SÚ AJ ČLÁNKY, V KTORÝCH JE ASPOŇ ZMIENKA O ZNAČKOVANÝCH CHODNÍKOCH.)

Názov článku	Autor článku	Umiestnenie	
		rok/ročník	číslo/strana
Ružomberok a turistika	F. H.	1921/I	1/16
Valné zhromaždenie „Tatranského spolku turistického“		1921/I	1/23
Slovenský raj		1921/I	2-3/62
Alpinistika	M. J.	1921/I	5-6/110
Nový odbor Klubu česko-slovenských turistov		1921/I	5-6/127
Tatranská turistika v nepravom svetle (štvorrečové orient. tabule)		1921/I	5-6/121
Vyšnokubínske skaly	J. Vávra	1921/I	7/133
Vychádzky (trojrečové nápisy)		1921/I	7/150
Turistický odbor Lednické Rovné		1921/I	8/174
Informačná kancelária KČST vo Vysokých Tatrách		1921/I	9-10/232
Značenie ciest na štátnych majetkoch		1921/I	11-12/265
O značkování turistických ciest		1921/I	11-12/265
Dnešný stav turistiky na Slovensku	P. Stacho	1922/II	1/8
Výročná správa odboru K.ČS.T. v Lednických Rovniach		1922/II	2/45
Nové odbory K.ČS.T.		1922/II	2/45
Klub ČS. turistov, odbor v Lipt. Sv. Mikuláši		1922/II	2/46
Podtatranská župa turistická		1922/II	5/108
Odbor klubu ČS. turistov		1922/II	5/111
Od Vlárského priesmyku peši do Turč. Sv. Martina		1922/II	6/134
Liptovské hole		1922/II	7-8/175
Značkovanie a oprava ciest v Tatrách		1922/II	9-10/213
Odbor klubu Českoslov. turistov „Dumbier“ v Podbrezovej		1922/II	9-10/216
Značkování cest turistických	Dr. J. Všečka	1922/II	11-12/243
Severná strana Liptovských hôl	K. P.	1922/II	11-12/255
Odbor Klubu čs. turistov v Dolnom Kubíne		1923/III	1/41
Odbor Klubu čsl. turistov v Lednických Rovniach		1923/III	1/42
Schôdza turistických odborov KČST v Žiline	F. Holko	1923/III	1/42
Odbor KČST v Lipt. Sv. Mikuláši		1923/III	1/43
Značkové cesty v Roháčoch		1923/III	1/45
Roháč, 2072 m	M. J.	1923/III	2/57
Štefánikova cesta		1923/III	2/83
Turistická cesta Ludevíta Štúra	F. Holko	1923/III	2/83
Podtatranská župa turistická (značk. N. Tatier)		1923/III	2/84
Vychádzky v Slovenskom raji	N-ý:	1923/III	3/94
Kelčov	K. Petrovič	1923/III	4/163
S vychádzky značkovej v Slovenskom raji	N-ý	1923/III	5/177
Výborová schôdza župy Podtatranskej	N-ý	1923/III	5/204
Dolina Sokolová a Stredné Piecky v Slov. raji (fialová značka!)	Š. Jánošík	1923/III	6/228
Členská schôdza odboru Klubu ČsT v Spišskej Novej Vsi		1923/III	6/235

Ochrana turistických značiek		1923/III	6/240
Zprávy Klubu československých turistov na Slovensku		1924/IV	1-2/30
Korytnica v Nízkych Tatrách	K. Petrovič	1924/IV	3/49
Zprávy Klubu československých turistov na Slovensku		1924/IV	3/60
Štubnianske Teplice	M. Š.	1924/IV	4-6/78
Zprávy Klubu československých turistov na Slovensku		1924/IV	4-6/88
Odbor Klubu čl. turistov v Piešťanoch		1924/IV	7-8/121
Stredoslovenskú cestu (červená značka)....		1924/IV	7-8/127
Šarišský hrad		1924/IV	9-12/162
Zprávy Klubu československých turistov na Slovensku		1925-26/V	1/23
Väčšmi sa starajme o Vysoké Tatry	M. J.	1925-26/V	2/33
Slovenský raj	Inž. R. Vosyka	1925-26/V	3/61
Odbor klubu čl. turistov v Novej Vsi		1925-26/V	3/82
Zprávy Klubu československých turistov na Slovensku		1925-26/V	4/111
K drobníčke	St.	1925-26/V	5/144
Slovenský turista		1927/VI	1/25
Banská Bystrica		1927/VI	2/690
Kremnické vrchy	K. Petrovič	1927/VI	3-4/92
Z okolia Vrútok	K. Slavkovský	1927/VI	3-4/96
Otvorenie útulne KČST v Zádielskej doline	J. J. Košice	1927/VI	3-4/106
Slovenský turista		1927/VI	3-4/112
Zhorela nová útulňa	vľ	1927/VI	5-6/176
Pekný kút Slovenska	J. Ďurovič	1927/VI	7/185
Slovenský turista. Slovenská komisia KČST oznamuje		1927/VI	7/205
Slovenský turista		1927/VI	8-10/279
Odbor klubu čl. turistov v Poprade		1928/VII	2/48
Z činnosti odboru KČST v Košiciach		1928/VII	2/50
Odbor klubu čl. turistov v Turč. Sv. Martine		1928/VII	3/90
Odbor klubu čl. turistov v Poprade		1928/VII	3/91
Z odboru KČST v Dobšinej		1928/VII	4/124
Súľovské skaly	V. Hodoval	1928/VII	5-6/152
Schôdza Slovenskej komisie (referát o značkovani)		1928/VII	5-6/171
Z činnosti odboru KČST v Poprade		1928/VII	5-6/174
Nová úprava ciest v Tatrách		1928/VII	5-6/184
Slovenská komisia KČST (poškodzovanie značiek)		1928/VII	7/220
Slovenská komisia KČST (referát hlav. značkára)		1928/VII	7/222
Turistické nešťastie vo Vysokých Tatrách (len po značkov. chodn.)	Sdruženie pre záchr. služ. vo VT	1928/VII	8-9/288
Po desiatich rokoch	Alm.	1929/VIII	2/20
Turistika a značkovanie na Slovensku	J. Janák	1929/VIII	2/38
Odbor KČST v Rožňave		1929/VIII	2/46
Z odboru KČST v Dobšinej		1929/VIII	2/46
Zprávy Slov. komisie a odborov KČST		1929/VIII	3/71
Odbor KČST v Lipt. Sv. Mikuláši		1929/VIII	3/75

Vychádzky zo Spišskej Novej Vsi	F. L.	1929/VIII	6-7/178
Dojmy z Roháčov	Prof. O. Havelka	1930/IX	3-4/78
Odbor KČST v Banskej Bystrici		1930/IX	3-4/115
Do Súrovských skál	F. C.	1930/IX	5/142
Zprávy Slov. komisie a odborov KČST		1930/IX	5/155
Dojmy z Roháčov	Prof. O. Havelka	1930/IX	6/170
Medzi Nízkymi Tatrami a Slovenským Rudohorím	Ing. V. Čajanek	1930/IX	6/190
Potulky na okolí Podbrezovej	Ing. V. Čajanek	1930/IX	7-8/225
Zprávy Slov. komisie a odborov KČST		1931/X	2-3/91
Salatín a spojovací hrebeň k Zadnej Spálenej	Prof. O. Havelka	1931/X	4/106
Valné zhromaždenie odboru KČST v Lipt. Sv. Mikuláši		1931/X	4/135
Odbor Klubu čl. turistov v Rimavskej Sobote	Dr. V. Cvengroš	1931/X	4/136
Cez Tri Kopy na Baníkov	O. Havelka	1931/X	5-6/158
Zprávy odborov K.ČS.T.		1931/X	5-6/197
Dvanásť hôrnych rybníkov v okolí Banskej Štiavnice	Serž.	1931/X	8/260
Sitno, slovenský Blaník	S. Protopopov	1931/X	8/262
S Osobité na Rakon	O. Havelka	1931/X	8/272
Župa fatranská		1932/XI	1/22
Odbor KČST v Poprade		1932/XI	1/23
Juráňovou dolinou do Oravic	Prof. O. Havelka	1932/XI	4-6/130
Juráňovou dolinou do Oravic	Prof. O. Havelka	1932/XI	4-6/135
Nová chata KČSTna Chabenci		1932/XI	7-8/218
Slovenský raj - Kraj vodopádov	F. Lipták	1933/XII	3-4/91
Liptovské Revúce	Dr.B.Č	1933/XII	5/104
Medzinárodná turistická spolupráca v Tatrách	Alm.	1933/XII	6/138
Zmena v turistickom značení Tatier		1933/XII	6/143
Nové cesty v Tatrách		1933/XII	6/144
Lepšie turistické styky s Poľskom	Alm.	1933/XII	8/187
Trenčín		1934/XIII	2/47
Duch Tatier odchádza		1934/XIII	4-6/134
Turistika v Malých Karpatoch	B. Suchý	1934/XIII	9/187
Slovenská komisia KČST (značk.)		1934/XIII	9/208
Šarišský Čergov (značkov.)	J. Treybal	1934/XIII	10/218
Nové lyžiarske značkované trasy v poľských Tatrách		1935/XIV	2/47
Viac záujmu o značkovanie	J. Mašťalíř	1935/XIV	4/82
Z odboru KČST v Tatranskej kotline		1935/XIV	4/96
Partia po Nízkych tatrách		1935/XIV	5/118
Klub čl. turistov Košice		1935/XIV	5/119
Odbor klubu čl. turistov v Ružomberku	F. Nižňanský	1935/XIV	7/165
Turistická župa nitrianska		1935/XIV	7/166
Turistický chodník na Ďumbier		1935/XIV	7/167
Chatu na Hrbe...		1935/XIV	7/168
Zpráva značkárskeho referenta	J. Mašťalíř	1935/XIV	9-10/222
Spálená dolina (značk.)		1935/XIV	9-10/231

Niektoré turistické výlety po Slovensku		1936/XV	4/54
Krížom krážom po strednom Slovensku	J. Dianiška, G. Bálint	1936/XV	5/67
Z Roháčů (zmena značiek)	O. Havelka	1936/XV	10/157
Klub čsl. turistov v Komárne		1936/XV	príloha, str.19
O stavbe chodníka s Driganta na Popradské pleso	M.N.	1936/XV	príloha, str.30
OKČST Levice	Lin.	1936/XV	príloha, str. 37
Klub čs. turistov, odbor Tekov v Zlatých Moravciach	grín.	1936/XV	príloha, str. 37
Klub čs. turistov, odbor v Nitre	grín.	1936/XV	príloha, str. 37
Valné zhromaždenie OKČST v Košiciach		1936/XV	príloha, str. 68
O značení ciest	R. Procházka	1936/XV	príloha, str. 113
Z Malej Fatry	hč.	1936/XV	príloha, str. 149
Odbor KČST v Lipt. Sv. Mikuláši		1937/XVI	4/94
Stredoslovenská župa KČST	ppl. Ondruška	1937/XVI	6/142
KČST odbor Trenčín		1937/XVI	6/143
Prehľad 15 ročnej činnosti odboru KČST v Spiš. N. Vsi (Wachdeutsch)		1937/XVI	7/167
Z činnosti Fatranskej župy	Jo	1937/XVI	9/213
Klub čs. turistov, odbor v Spišskom Podhradí		1937/XVI	9/214
Z činnosti Tatranskej župy KČST za rok 1937		1938/XVII	1/20
Fatranská župa Klubu čs. turistov v Turč. Sv. Martine	j.	1938/XVII	2/46
Valné zhromaždenie Odboru KČST v Turč. Sv. Martine	j.	1938/XVII	2/46
Nitrianska župa KČST	jv.	1938/XVII	3/70
Turistika na východnom Slovensku	c.	1938/XVII	4/93
Pomenovanie nových ciest		1938/XVII	4/94
Subvencia krajského výboru na cestovný a turistický ruch		1938/XVII	5/117
Zpráva na schôdke Slov. komisie KČST		1938/XVII	8/189
Činnosť KSTL od 20.4 do 4.10.1940 (znač. a tu. orient.)		1939-40/XVIII	7/167
O turistické značkovanie na Slovensku	O. Nuska	1939-40/XVIII	8/211
Turistické značkovanie a orientácia na Slovensku	O. Nuska	1939-40/XVIII	9-10/224
Trochu bilancie	Prof. O. Nuska	1941/XIX	2/47
Z III. schôdke predsedníctva Ústredného výboru KSTL	cký	1941/42/XX	2/46
Kúpili ste si už turistickú mapu Vysokých Tatier?	cký	1941/42/XX	6-7/166
Zprávy činovníkov ústredného výboru	cký	1941/42/XX	8-9-10/230
Všeličo z turistickej práce		1941/42/XX	8-9-10/234
Z odboru KSTL v Brezne nad Hronom	J. Mikuláš	1942/43/XXI	3/70
Z odboru KSTL v Ružomberku		1942/43/XXI	3/71
Z odboru KSTL v Liptovskom Svätom Mikuláši	P. Benko	1942/43/XXI	4/91
Odbor KSTL Vrútky		1942/43/XXI	5-6-7/159
Z odboru KSTL v Bardiove		1942/43/XXI	8/184
Z činnosti KSTL odboru v Prešove		1942/43/XXI	9-10/227
Valné zhromaždenie odboru KSTL Krompachy		1942/43/XXI	9-10/228
Dr. Jozef Ľudovít Holuby (pomenovanie TZT)	O. Bystrický	1943/44/XXII	5/116
Oprava ciest a značkovanie v Tatrách	M. Slavík	1943/44/XXII	5/120
Z činnosti OKSTL v Dobšinej	Ma	1943/44/XXII	6-7-8/182
Päť rokov činnosti KSTL vo Zvolene		1943/44/XXII	9/215

Odbor KSTL v Banskej Štiavnici		1943/44/XXII	9/216
Odbor KSTL Podbrezová		1943/44/XXII	9/216
Odbor KSTL Tisovec		1945-46/XXIII	2/48 od č. 4 - 1946
Z odboru KSTL v Podbrezovej		1945-46/XXIII	7/166
Najnovší projekt TANAPu - Úprava turistiky v Tatrách		1945-46/XXIII	8/175-183
Tieto značky sa rušia (TANAP)		1945-46/XXIII	8/184
Hory nebudú už hranicou		1945-46/XXIII	8/191
Za Jozefom Maštalířom		1946-47/XXIV	1/28
KSTL Pov. Bystrica		1946-47/XXIV	1/29
Značkovanie ciest a vydávanie značkových máp		1946-47/XXIV	2-3/79
Dvanásť základných smerníc pro turistické značkování	A. Kalfus	1946-47/XXIV	5/133
Turistická mapa Vysokých Tatier		1946-47/XXIV	7/203
Krásny príklad spolupráce pri značkování turistických ciest		1946-47/XXIV	7/204
Turistika nemôže byť bez finančných prostriedkov		1946-47/XXIV	8/234
Značkárska sekce Ústředí KČT v Praze	Jirka	1946-47/XXIV	9-10/278
Sieť značiek Malých Karpát obnovená		1947-48/XXV	9-10/240;
		1947-48/XXV	č. 5-6 vyšlo až I.-II. 48
Lesník hovoří o turistické orientaci	A. Kalina-Kalafus	1948-49/XXVI	3-4/59; XI.-XII. 48
Jednotné smluvy pre chatárov KSTL		1948-49/XXVI	5-6/139; vyšlo I.-II. 49
Z odboru KSTL v Žiline		1948-49/XXVI	7-8/184; III.-IV. 49
Odbor KSTL vo Svite		1948-49/XXVI	7-8/186
Z činnosti odboru KSTL v Prešove		1948-49/XXVI	7-8/190
Odbor KSTL v Púchove		1948-49/XXVI	7-8/188
Pod Gerlachovským štítom otvorili nový úsek Magistrály		1948-49/XXVI	9-10/230
Je to správne? (Značkováná cesta na Jahňací štít od Kopského sedla)	Dr. K. Kučera	1950/XXVII	1-2/36
Turistický oddiel Sokola ČSSZ Prešov		1951/XXVIII	2/47
Nové značkovanie ciest v Slovenskom raji		1952/XXIX	7/165
Návod (inf. o značk. chodníkoch v sprievodcoch)	J. Holan	1952/XXIX	7/obálka
Vyznačkovanie turistických ciest a chodníkov v okolí Kremnice		1952/XXIX	9-10/238
V okolí Tisovca vyznačovali 73 km turistických ciest	Dr. A. Križka	1953/XXX	2/obálka
O značkách	Z. Hochmuth	1953/XXX	8/príloha 5
Značkovanie po novom	V. Moravčík	1954/XXXI	5/príloha 5/54
O značkování	L. Nevaril	1954/XXXI	9/príloha, str. 77
Jak značkovat	Dr. V. Novák	1955/XXXII	3/108
Turistické značky a to ostatní	Dr. V. Cibula	1956/XXXIII	2/78
O značkování v Slovenskom raji	M. Rajčan	1956/XXXIII	6/238
Vzácné Jubileum (J. Wachdeutsch 80)	F. Lipták	1957/XXXIV	8/310
Jánovi Bojmírovi k sedemdesiatke	Tvoj Jano (Halaša)	1957/XXXIV	11/437
S barvou a štětcom za krásami Slovenska	M. Kukačka	1958/XXXV	5/170
O zrode jednej orientačnej tabule	Z. Hochmuth	1958/XXXV	11/436
Nové vyznačkovanie turistických ciest v pohorí Javorie	v. a.	1958/XXXV	11/438
Úspechy, ktoré zavádzajú	V. Čikor	1959/XXXVI	1/2
Z historie turistického značení v Československu	Inž. L. Nevařil	1959/XXXVI	2/69
Kde turistické značky nenájdete	A. Putra	1959/XXXVI	7/288

Oravice, III časť	A. Jablonský	1959/XXXVI	10/362
Ľudia nie sú zlí	Z. Hochmuth	1959/XXXVI	12/458
Když mapu - tedy dobrou	F. Továrek	1960/XXXVII	1/39
K druhému vydaniu turistickej mapy Nízkych Tatier	Vr	1960/XXXVII	3/119
Značkovanie turistických chodníkov	Vr	1960/XXXVII	7/278
Školenie inštruktorov značkovania	G. Smrečanský	1960/XXXVII	9/358
Základ dnešnej mapy Vysokých tatier	jp	1961/XXXVIII	3/119
12 300 kilometrov	V. Čikor	1961/XXXVIII	9/354
Naše turistické mapy	Inž. M. Farkaš	1961/XXXVIII	10/370
Bola značkárska nedeľa	Inž. M. Babiak	1961/XXXVIII	11/440
Pre kvalitu turistických máp	V. Čikor	1961/XXXVIII	11/440
Pre turistických návštevníkov	V. Brna	1962/XXXIX	8/320
85-ročné jubileum Júliusa Wachdeutscha	A. Hric	1962/XXXIX	11/437
Neplánovaný	E. Petrovičová	1963/XL	1/35
Značkovanie v Chočskom pohorí	zh	1963/XL	1/40
Púпов vrch a jeho okolie	F. Kollárik	1963/XL	3/92
Značkovanie v Západoslovenskom kraji	SzoPá	1963/XL	4/151
Novými chodníkmi v tejto jari	SzoPá	1963/XL	5/198
Orientačné tabuľky žalujú	Inž. K. Tomko	1964/XLI	2/76
V Bobrovci (pútač)	P. Trizna	1964/XLI	10/400
Turistika Kysuce	jt	1965/XLII	1/35
Chvála značkárom	JAR	1965/XLII	2/72
Okresný odbor turistiky v Žiline	tk	1965/XLII	3/117
O žilinských turistoch	jt	1965/XLII	4/154
Niekoľko slov o významových značkách	V. Čikor	1965/XLII	6/236
Gratulujeme (Szomolányi-60)	V. Pánik	1965/XLII	6/237
K formátu vydávaných turistických máp	V. Č.	1965/XLII	7/274
Značkovanie v západoslovenskom kraji	V. Pánik	1965/XLII	8/317
Čo vy na to značkári?	Inž. I. Sutoris	1965/XLII	8/317
Smútok kremnických turistov a lyžiarov (Janošík)	A. Mócik	1965/XLII	11/436
O starých vydaniach turistických máp	V. Čikor	1965/XLII	12/474
Vlado Čikor päťdesiatročný	J. Tonkovič	1965/XLII	15/476
O orientácii na značkových chodníkoch	V. Čikor	1966/XLIII	2/77
Zdenko Hochmuth 50-ročný	J. Bojmír	1966/XLIII	4/156
Chvála slovenských značkařů	J. Šochman	1966/XLIII	5/198
Moderná orientácia	J. Gargulák	1966/XLIII	8/304
Čo nového v Slovenskom raji	S. Višňovský	1966/XLIII	8/305
Značkové chodníky - zmeny	V. Č.	1967/XLIV	4/155
Kuriozitou	V. Kupec	1967/XLIV	6/235
Turistika v okrese Rožňava	JT	1967/XLIV	7/275
Obrovskú bránu ...	Dr. V. Bukovinský	1967/XLIV	7/275
Komu dík?	F.T.	1967/XLIV	8/316
Opravte si v mape	V. Č.	1967/XLIV	8/318
Opravte si v mape	V. Č.	1967/XLIV	9/356

K osemdesiatke Janka Bojmíra	Z. Hochmuth	1967/XLIV	10/371
Od srdca k srdcu (Bojmír)	PhMR. J. Halaša	1967/XLIV	10/373
Július Wachdeutsch 90-ročný	Lpk	1967/XLIV	10/399
Medzinárodné značkovanie lyžiarskych zjazdových tratí		1967/XLIV	12/vsuvka
Zimné značkovanie	J. Kukliš	1967/XLIV	12/464
HS Vrátna hlási	J. Gargulák	1967/XLIV	12/475
		1968/XLV	
Nová turistická orientácia v Malej Fatre	J. Gargulák	1969/XLVI	4/147
Z činnosti turistov Topoľčianskeho okresu	ešpe	1969/XLVI	4/158
Značkári oblasti Nízkych Tatier - Sever	J. Volko	1969/XLVI	6/238
Tyčové značkovanie v Nízkych Tatrách nedostatočné	VB	1969/XLVI	6/238
Zomrel nestor Novoveskej turistiky (Wachdeutsch)	kh	1969/XLVI	7/273
Ešte o tyčovom značkovaní	př	1969/XLVI	9/358
Kamil Linhart ...	J. Szomolányi	1970/XLVII	11/528
Značkárska komisia STO OV Prešov	EM	1970/XLVII	12/574
Značkári z Prievidze	P. Školna	1970/XLVII	12/574
Značkárska nedeľa	EM	1970/XLVII	3/140
Odišiel náš ujo Janko Bojmír	Redakcia	1970/XLVII	4/188
Odišiel Štefan Petrovič	J. Szomolányi	1970/XLVII	4/189
Za Jankom Bojmírom	JHalaša, IBraxatoris	1970/XLVII	7/320
Kotrba Ladislav 60-ročný	B. Vavřík	1970/XLVII	7/331
Telegraficky So značkáorskými komisiami	Ľ. Volek, T. Sásik	1970/XLVII	8/412
Telegraficky So značkáorskými komisiami	Ľ. Volek, T. Sásik	1970/XLVII	9/412
Gratulácia Ondrejovi Hricovi k jubileu	Redakcia	1970/XLVII	9/415
Na besede so šéfom značkárov (J. Szomolányi)	T. Sásik	1970/XLVII	9/432
Prešovskí značkári	J. Benko	1971/XLVIII	2/92
Zmeny v značkárskej sieti	J. Szomolányi	1971/XLVIII	2/92
Slovenskí značkári bilancujú rok 1970	J. Szomolányi	1971/XLVIII	3/140
„Nové objekty“ pre turistické značky	Pk	1971/XLVIII	3/140
Značkárska nedeľa	achý	1971/XLVIII	5/237
Poľsko-československé rokovania o značkovaní	Szo	1971/XLVIII	5/237
Noví držiteľia odznaku Turista-značkár	Szo	1971/XLVIII	6/284
Značkári a turistické chodníky	DI	1971/XLVIII	7/335
Turistická orientácia	DI	1971/XLVIII	7/335
Úpravy značkovaných chodníkov na hranici Čsl.-Poľskej	Szo	1971/XLVIII	7/335
Závázky k 50. výročiu KSČ a FRTJ		1971/XLVIII	7/335
Značkári v Nitrianskom okrese	AM	1971/XLVIII	7/335
Okresná značkárska komisia v Nitre a v Topoľčanoch	AM	1971/XLVIII	7/335
Turistické chodníky v ČSSR	DI	1971/XLVIII	8/399
Značkársku sobotu-nedeľu...	B. Vavřík	1971/XLVIII	8/400
Školenie značkárov	DI	1971/XLVIII	8/400
Zlepšenie značkovania cez lúky	Ing. A. Mikler	1971/XLVIII	8/400
Nočný prechod Malou Fatrou	BV	1971/XLVIII	10/476
Nasledovaniahodné skutky značkárov	Szo	1971/XLVIII	10/476

Nová sieť značkových tur. chodníkov v oblasti Vranov - Domaša	A. Guldan	1971/XLVIII	10/478
Značkári vo filme	A. Guldan	1971/XLVIII	11/522
Okresný výbor STO v Topoľčanoch (memoriál Š. Petroviča)	OV STO Topoľčany	1971/XLVIII	11/522
Rodina turistov - značkárov	P. Krajčovič	1971/XLVIII	11/522
Jubilant Miško Grajciar	J. Szomolányi	1972/XLIX	4/187
Značkári vyprali štetce	Li	1972/XLIX	4/189
Stretneme sa na Sninskom kameni	Jozef Ďurček	1972/XLIX	5/218
Značkárska nedeľa	A. Chromý	1972/XLIX	5/232
Výzva žilinských turistov	OZT Žilina, značk. komisia	1972/XLIX	6/282
Milovníkovi Slovenského raja (prof. Toth)	A. Chromý	1972/XLIX	11/523
Značkárska nedeľa	A. Chromý	1973/L	4/192
Značkovanie turistických chodníkov na Slovensku	J. Szomolányi	1973/L	6/268
Chodník Janka Bojmíra	HS	1973/L	9/427
Kilometry nebo hodiny	V. Nečesal	1973/L	9/427
Novým chodníkom k chate pod Borišovom	BM	1973/L	11/518
Značkársky týždeň v Súľovských skalách	B. Vavřík	1974/LI	3/137
Síňava privítala turistov-značkárov	Ing. A. Kelemen	1974/LI	8/374
Nová značka na Ostrô	ZH	1974/LI	9/426
Berco Vavřík 50-ročný	L. Kotrba	1974/LI	10/478
Dobré turistické chodníky - súčasť ochrany prírody	J. Gargulák	1974/LI	11/516
František Šlachta 60-ročný	Z. H.	1974/LI	12/574
Ještě jednou: Kilometry nebo hodiny	V. Nečesal	1975/LII	2/92
Krásne jubileum (Szomolányi)	A. Chromý	1975/LII	2/96
Značkári bilancovali v Slovenskom krase	Ing. A. Kelemen	1975/LII	3/138
30 rokov turistiky	PhDr. J. Žiškay, CSc.	1975/LII	5/224
Tretia generácia máp		1975/LII	5/234
Náučné trasy v Slovenskom raji	Ing. Ľ. Huňa	1975/LII	6/250
Zmeny značkových chodníkov	J. Szomolányi	1975/LII	7/332
Turisti-značkári	LK	1975/LII	9/426
Obnovia turistické značky	JN	1975/LII	9/426
Šesťdesiatka Vladimíra Čikora	Redakcia KS, ZK ZT SÚV ČSZTV	1976/LIII	2/96
Záslužná práca študentov	M. Beňadik	1976/LIII	4/185
Zdenko Hochmut 60-ročný	J. Žovinec	1976/LIII	4/188
Socialistický záväzok bratislavských značkárov	J. Szomolányi	1976/LIII	6/285
Cez Dreveník po značkovanom chodníku	M. Guldanová, A. Guldan	1976/LIII	8/364
In memoriam - Andrej Hric zomrel	Ešjé	1977/LIV	4/188
Nové turistické chodníky v okolí jazera Izra	M. Ružek	1977/LIV	5/228
Výbor ZT pri MV ČSZTV (hodnotenie značkárov)	A. Chromý	1978/LV	4/185
Z 12 000 km turistických chodníkov ... (LM, Hochmut)	RH	1978/LV	8/380
Zmeny v značkovani turistických chodníkov v oblasti Rozsutca	V. Demianová	1978/LV	10/455
Budujeme turistické chodníky v Nízkych Tatrách	L. Depta	1978/LV	10/569?
Vďaka za nové chodníky	I. Forgáč	1979/LVI	1/39

Turistické chodníky	LK	1979/LVI	1/41
K jubileu Janka Grešnera	achý-	1979/LVI	1/44
Náučný chodník v Zádielskej doline	J. Klinda	1979/LVI	3/109
Dobré slovo turistom-značkárom	M. Ružek	1979/LVI	4/187
Živíó na päťdesiatku Milana Ružeka	Redakcia a redakčná rada KS	1979/LVI	6/281
Zmeny v značkovani	J. Szomolányi	1979/LVI	6/283
Náučný chodník v Súľovských skalách	Ing. J. Pagáč, RNDr. V Urbanová	1979/LVI	7/298
Bezpečne po značkových turistických chodníkoch	A. Guldan	1979/LVI	9/423
Zabudnuté značky?	J. Jahn	1979/LVI	9/425
Blahoželanie Ete Vavříkovej	Turisti z Topolčian	1979/LVI	9/428
Regionálne geomorfologické členenie SSR	E. Mazúr, M. Lukniš	1979/LVI	12/564
Najkrajšie turistické trasy na Slovensku	Z. Hochmut	1979/LVI	12/Na pomoc sprievodcom, str. 76
Po značkových alebo neznačkových chodníkoch vo dne či v noci?	Ing. J. Ďurík	1980/LVII	2.65
Juraj Szomolányi	J. Rehák	1980/LVII	2.96
Kamenná brána, alebo?	J. Szomolányi	1980/LVII	3/128
Nový náučný chodník	J. Čajka	1980/LVII	3/133
Chodníky do socialistickej starostlivosti OT	LK	1980/LVII	3/136
Značkárska nedeľa	J. Rehák	1980/LVII	3/140
Vrátna a jej krásy	J. Gargulák	1980/LVII	4/176
Trenčianske Teplice sú zaujímavé aj pre turistov	Dr. J. Žalčík	1980/LVII	5/218
Kto je vinný? (ohlas na príspevok J. Ďuríka)	J. Vríčan	1980/LVII	6/277
Pamiatke Janka Bojmíra	CK	1980/LVII	6/281
Orientácia a značkovanie turistických ciest (O činnosti HS vo v. Tatrách)	J. Klinko	1980/LVII	6/284
Ďalšie uzavretie turistických chodníkov v TANAPe	Správa TANAPu	1980/LVII	8/379
Geografické názvoslovie a jeho štandardizácia	Z. Koláriková	1980/LVII	9/428
Jubilujúci osemdesiatnik (Hendrich)	A. Chromý	1980/LVII	11/523
Akcia „Čakáme návštevu“ aj v iných okresoch? (Upratovanie tur. chodníkov)	Ľ. Volek	1980/LVII	12/571
Dr. Vlado Štefko sa R. 1980 dožil		1981/LVIII	1/II/47
V zajatí značiek (..lyžiarskych)	T. Sásik	1981/LVIII	2/II/14
Turistika v Slovenskom rudohorí	Dr. J. Ďurček	1981/LVIII	3/Na pomoc sprievodcom, str.22
Turistika v Slovenskom rudohorí (pokračovanie)	Dr. J. Ďurček	1981/LVIII	4/Na pomoc sprievodcom, str.25
Turistika v Slovenskom rudohorí (dokončenie)	Dr. J. Ďurček	1981/LVIII	6/Na pomoc sprievodcom, str.41
Náučný chodník Slovenský raj - sever		1981/LVIII	7/VII/29
Zmeny značkových chodníkov (Slov. raj)	hk	1981/LVIII	7/VII/47
Turisti-značkári bilancovali	Ing. A. Kelemen	1981/LVIII	8/VIII/47
Deň pomoci turistike	FM	1981/LVIII	9IX/42
Turistické mapy v aktualizovanej podobe	Ing. A. Kelemen	1981/LVIII	9/IX/46
Nové turistické značkové chodníky v Tribeči a Pohronskom Inovci	A. Mikler	1982/LIX	3/III/42
Jarný aktív predsedov	JS	1982/LIX	4/IV/46
V súťaži o najaktívnejšieho značkára	A. Mikler	1982/LIX	5/V/44

Uverejnite fotografiu turistickej značky	D. Dugas	1982/LIX	7/VII/28
Právna ochrana turistických chodníkov	P. Pohánka	1982/LIX	7/VII/29
Nový turistický chodník	VG	1982/LIX	8/VIII/38
Jeden z prvých (sprievodca M. Karpaty)	J. Nešpor	1982/LIX	10/X/32
Nové zimné značkovanie v Tatrách	Bezpečnostná komisia HS	1983/LX	1/II/15
Značkovanie v NDR	KL	1983/LX	1/II/43
Zmeny v sieti turistických chodníkov	B. Vavřík	1983/LX	3/III/45
Značkárova jar	Z. Hochmut	1983/LX	4/IV/41
Za Vladislavom Hendrichom	A. Chromý	1983/LX	4/IV/48
Pešia turistika (TZZ-Spiš)	J. Ďurček	1983/LX	7/Na pomoc sprievodcom, str.49
Medzinárodná horská cesta priateľstva otvorená	Ing. A. Kelemen	1983/LX	9/IX/20
Za tajomstvom modrej značky	J. Boško	1984/LXI	5/V/9
Bartolomej Vavřík šesťdesiatročný	ZH	1984/LXI	9/IX/48
Chodníkmi Malých Karpát	K. Gara	1984/LXI	11/Na pomoc sprievodcom, str.83
Budeme mať značky pre lyžiarsku turistiku?		1985/LXII	1/II/38
Základné pravidlá značkovania turistických chodníkov a vyvesovania turist.orientácie	LK	1985/LXII	2/II/38
K osemdesiatinám Juraja Szomolányiho	J. Rehák	1985/LXII	2/II/46
Deň pomoci prírode a turistike	Ing. J. Rehák	1985/LXII	3/III/42
Zmeny v sieti turistických značkových chodníkov	Z. Hochmut	1985/LXII	4/IV/41
Ochrana prírody v austrálskych parkoch	doc. Ing. I. Zapletal, CSc.	1985/LXII	5/V/40
Juzek	I. Bajo	1985/LXII	6/VI/20
Autorské doplnky (k Turistickému sprievodcovi Javorníky)	B. Vavřík	1985/LXII	6/VI/38
Turistické značky smerujú na Sitno	Ing. A. Kelemen	1985/LXII	7/VII/10
Značka s prívlastkom turistická	I. Bajo	1985/LXII	8/VIII/37
Profesor Jozef Kajan 75-ročný	Ľ. Kocian	1985/LXII	8/VIII/43
Nájsť cestu v sebe	B. Vavřík	1985/LXII	9/IX/42
60 rokov turistického značkovania v Trábeči	J. Jahn	1985/LXII	10/X/43
Nové značkové turistické chodníky v Slanských vrchoch	M. Stuchlý	1985/LXII	
Preventívno.bezpečnostné značkovanie vysokohorského terénu	Š. Šramka	1986/LXIII	1/II/36
Kamil Linhart 75-ročný (29. 11. 1910)	J. Böhrer	1986/LXIII	1/II/45
Ing. Albert Kelemen (30. 1. 1922 - 1. 9. 1985)	V. Dohnal	1986/LXIII	2/II/44
Nové značkové chodníky v Trábeči	J. Jahn	1986/LXIII	3/III/40
30. IV. 1986 dožíva sa profesor Zdenko Hochmut sedemdesiatich rokov života	redakcia Krás Slovenska	1986/LXIII	4/IV/21
Blahoželáme (J. Szomolányimu)	redakcia Krás Slovenska	1986/LXIII	5/V/45
K sedemdesiatke Vlá Záhatského	Dk	1986/LXIII	7/VII/39
Medveď a turistické značky	Ing. I. Jamnický	1986/LXIII	7/VII/41
Kam nevedú značkové chodníky	J. Boško	1986/LXIII	10/X/16
Do hory patrí drevo	Z. Hochmut	1986/LXIII	10/X/30
Ocenenie značkárov	J. Jahn	1986/LXIII	11/XI/39
Označenie lyžiarskych zjazdových terénov	RNDr. Š. Šramka	1986/LXIII	12/XII/33

O značkároch	TS	1987/LXIV	2/II/41
Do hory patrí naozaj iba drevo?	J. Rehák	1987/LXIV	3/III/35
K šesťdesiatinám JUDr. Jozefa Ďurčeka	E. Puková	1987/LXIV	3/III/45
Náš tip pre vás	J. Szomolányi	1987/LXIV	4/IV/36
Zmeny v značkových trasách v Liptove	ZH	1987/LXIV	7/VII/36
Nový značkový chodník v Tríbeči	J. Jahn	1987/LXIV	9/IX/39
Pri storočnici Jána Bojmíra	B. Mrdút	1987/LXIV	10/X/30
S Jankom potichúčky	Z. Hochmut	1987/LXIV	10/X/31
Značkovým chodníkom cez Galmus	Dr. J. Ďurček	1988/LXV	4/IV/30
Nové turistické značky	J. Rehák	1988/LXV	4/IV/36
Zmeny v sieti turistických značkových chodníkov	J. Szomolányi	1988/LXV	6/VI/38
Odišiel znamenitý značkář (Petrovič)	Szo	1988/LXV	7/VII/47
Študenti elektrotechnickej fakulty SVŠT (...chodník v NT)	ŠH	1988/LXV	11/XI/46
Nové chodníky v Tríbeči	J. Jahn	1989/LXVI	1/I/44
Zmena tyčového značenia v Nízkych Tatrách	L. Milan	1989/LXVI	1/I/45
Základné pravidlá značenia	Dh	1989/LXVI	4/IV/38
Zmeny značkových trás na Branisku	J. Ďurček	1989/LXVI	4/IV/40
Zrušenie značenej cesty	RNDr. T. Kuchta	1989/LXVI	5/V/38
Životné jubileum značkárky (E. Petrovičová)	Szo	1989/LXVI	6/VI/46
Náš jubilant (M. Ružek)	redakcia KS	1989/LXVI	8/VIII/44
Značkári začali využívať výpočtovú techniku	A. Guldan	1989/LXVI	9/IX/40
Život prežitý v Horskej službe (J. Gargulák)	K. Špánik	1989/LXVI	9/IX/42
O značení v Karpatech	V. Novotný	1989/LXVI	11/XI/36
Partizánsky náučný chodník Zlatno - Skýcov	Ing. A. Mikler	1990/LXVII	4/IV/42
Náučný chodník Zobor	J. Jahn	1990/LXVII	4/IV/42
Juraj Szomolányi - osemdesiatročný	V. Dohnal	1990/LXVII	4/IV/45
in memoriam (Z. Hochmut)	redakcia KS	1990/LXVII	9/IX/45
Mohyla generála Štefánika	Szom.	1990/LXVII	11/XI/44
Novinky v turistických mapách Štiavnické vrchy a Vysoké Tatry	J. Jahn	1991/LXVIII	3/42
Nové turistické značené chodníky v Javorníkoch	B. Vavřík	1991/LXVIII	4/38
Nové turistické značky	SK	1991/LXVIII	11-12/44
Nové turistické trasy	A. Ondruš	1992/LXIX	7/64
Po nových turistických chodníkoch v okolí Levoče	E. Rusnák	1992/LXIX	10/34
Zablúdili ste?	K. Linhart	1992/LXIX	10/36
Náš jubilant Doc. Ing. Juraj Rehák	V Dohnal	1992/LXIX	12/38
Zimné značenie v horách	T. Kočtúch	1993/LXX	1-2/18
Nový turistický chodník na Spiši	E. Rusnák	1993/LXX	1-2/32
Nový náučný chodník v národnom parku Nízke Tatry	K. Linhart	1993/LXX	3-4/40
Modrým chodníkom na Vihorlat	S. Krno	1993/LXX	5-6/36
Zmena v značení turistických chodníkov	JĎ	1993/LXX	5-6/37
Turistické značenie v Rakúsku	J. Jahn	1993/LXX	7-8/6
Problematika značenia turistických trás	J. Rehák	1993/LXX	11-12/4
Výročná konferencia Európskeho združenia turistov	A. Guldan	1994/LXXI	1-2/39
Zmeny na turistických trasách	J. Jahn	1994/LXXI	1-2/41

Za značkárom spod Zobora (J. Zarnecký)	J. Jahn	1994/LXXI	1-2/44
Nové cyklochodníky v Levočských vrchoch	E. Rusnák	1994/LXXI	5-6/32
Smútime za JUDr. Pavlom Pohánkom	J. Rehák	1994/LXXI	5-6/32
Nové náučné chodníky v Slovenskom raji	J. Špičuk	1994/LXXI	5-6/32
List na rozlúčku	E. Puková	1994/LXXI	9-10/32
Odišiel nám drahý priateľ (Szomolányi)	J. Rehák	1994/LXXI	9-10/32
Zaznamenali sme	J. Ďurček	1994/LXXI	9-10/33
Ako sme stavali turistické chaty pred polstoročím	K. Linhart	1994/LXXI	11-12/36
Zmeny trasy na Štefánikovej magistrále	M. Ružek	1995/LXXII	3-4/35
Za Kamilom Linhartom	J. Böhmer	1995/LXXII	3-4/36
Značkárska storočnica	B. Vavřík	1995/LXXII	3-4/6
Učarili mu značky (J. Benko)	JT	1995/LXXII	7-8/34
Ako ďalej v turistickom značení	M. Ružek	1996/LXXIII	5-6/1
Značkami iných	J. Boško	1996/LXXIII	7-8/6
Systém značenia	L. Khandl	1996/LXXIII	7-8/V
Sedemdesiatiny značkára (p. Školna)	I. Privitzer	1996/LXXIII	9-10/2
Systém cykloznačenia	JH	1996/LXXIII	11-12/1
Nová trasa	JL	1996/LXXIII	11-12/37
Zarastené smerovníky (správne: smerovky)	J. Lupták	1997/LXXIV	3-4/VIII
Nová turistická značka (Ukrajina)	M. Kollárik	1997/LXXIV	5-6/4
Igor (Braxatoris) šesťdesiatnikom	A. Chromý	1997/LXXIV	5-6/IV
Dvadsať rokov v lesoch Tribeča (Jahn)	E. Krchniaková	1997/LXXIV	5-6/V
Turistický chodník na Spiši	E. Rusnák	1997/LXXIV	7-8/14
Náučný chodník Vojšín	J. Rusnák	1997/LXXIV	7-8/14
Chodník Kamila Linharta	J. Böhmer	1997/LXXIV	7-8/IV
Odišiel spomedzi nás (Bohata)	I. Štefko	1997/LXXIV	9-10/4
K stupnici obťažnosti tatranských chodníkov	J. Jahn	1997/LXXIV	9-10/I
Abeceda turistického značenia (V. Schaal, V. Haurý)	A. Guldan, V. Dohnal	1997/LXXIV	9-10/vložka
Na Nitrianskej pahorkatina značky nehľadajte	J. Jahn	1997/LXXIV	11-12/2
Značka vykresliť sedemdesiatku (Dohnal)	A. Guldan	1998/LXXV	1-2/IX
1221 značkových turistických chodníkov na Slovensku	M. Borza	1998/LXXV	1-2/VII
Zmena značenia v NP Pieniny	O. Ištván	1998/LXXV	5-6/3
Záhorácka magistrála otvorená	A. Chromý	1998/LXXV	7-8/2
Komplexný systém značenia	L. Khandl	1998/LXXV	7-8/3
Nové náučné chodníky	P. Šoula	1998/LXXV	9-10/2
Značky vedú k Dunaju	P. Vyskočil	1998/LXXV	9-10/27
Zmeny v značení na Kysuciach	F. Demko	1998/LXXV	9-10/3
60. výročie vzniku KSTL	L. Khandl	1999/LXXVI	1-2/10
80. výročie založenia Tatranského spolku turistického	L. Khandl, J. Žiškay	1999/LXXVI	1-2/4
Turistika v Liptove koncom 19. storočia	J. Hlavienka	1999/LXXVI	3-4/12
Nový chodník na Žibricu	J. Jahn	1999/LXXVI	3-4/I
Sitniansky klub	O. Kostková	1999/LXXVI	5-6/9
Oddaný turistike a značeniu (Ružek)	M. Kubiš	1999/LXXVI	7-8/II

Turistické hraničné priechody s Poľskom	I. Zapletal	1999/LXXVI	9-10/30
Jubileum turistických manželov	J. Nižňanský	1999/LXXVI	11-12/II
Jubileum značkárov	A. Guldan	2000/LXXVII	1-2/32
Pri kolíske značenia (osemsmerovka)	M. Kopkáš	2000/LXXVII	3-4/príloha
Vandali v prírode	MIK	2000/LXXVII	7-8/VII
Zanietený turista (Furjel)	P. Školna	2000/LXXVII	9-10/30
KČST, KSTL a Vysoké Tatry	I. Bohuš	2000/LXXVII	9-10/32
Osemdesiat rokov turistiky v Prievidzi	P. Školna	2000/LXXVII	11-12/28
Pešia turistika - základné trasy		2001/LXXVIII	1-2/príloha
Nové turistické trasy v Pieninách		2001/LXXVIII	1-2/príloha
Jubileum značkára (Školna)	I. Privitzer	2001/LXXVIII	9-10/25
Inocent Privitzer	P. Školna	2001/LXXVIII	9-10/III
Albín Haneš	P. Školna	2001/LXXVIII	11-12/III
Osemdesiat rokov turistického značenia na Hornej Nitre	P. Školna	2001/LXXVIII	11-12/V
Mílnik na Magna via	P. Školna	2001/LXXVIII	11-12/V
Jubileum Arnolda Tótha	M. Miškovič	2001/LXXVIII	11-12/VI
Európske združenie turistov a Eurorando 2001	A. Guldan	2002/LXXIX	1-2/22
Generálna úprava siete turistických chodníkov v okolí Banskej Štiavnice	P. Školna, A. Guldan	2002/LXXIX	3-4/II
Turista - značkár (Z. Ďurian)		2002/LXXIX	3-4/III
Ocenenie práce značkárov	A. Guldan	2002/LXXIX	3-4/23
Použitie elektronického prístroja GPS v turistike	I. Zapletal	2002/LXXIX	3-4/32
Spomíname na Jozefa Ďurčeka	E. Puková	2002/LXXIX	7-8/51
Značkári sa stretli	P. Školna	2002/LXXIX	11-12/7
Nové značky k Veľkej homoli	M. Ružek	2003/LXXX	1-2/16
Jubilujúci značkári (Dohnal, Zapletal, Guldan, Rehák)	RNDr. S. Seitzová	2003/LXXX	1-2/35
Poškodené značky	F. Somor	2003/LXXX	1-2/53
Kde sa to začalo?	A. Guldan	2003/LXXX	3-4/10
Šesťdesiatiny značkára (Mikler)	P. Školna	2003/LXXX	3-4/53
Aby sme mu rozumeli	A. Guldan	2003/LXXX	5-6/16
Zo spomienok značkára	Mgr. M. Kirschner	2003/LXXX	5-6/46
Češť jeho pamiatke	M-Lomnický	2003/LXXX	7-8/5
Značkár a jeho dielo	A. Guldan	2003/LXXX	7-8/36
Opäť o značení	J. Šandera	2003/LXXX	9-10/52
Decembrová šesťdesiatka (Matuška)	A. Matušková	2003/LXXX	11-12/51
Značkár jubilantom (Valášek)	E. Kopiš	2003/LXXX	11-12/51
Dohoda o spolupráci s maďarskými turistami	L. Khandl	2004/LXXXI	1-2/56
Rozlúčili sme sa s Vladimírom Čikorom	A. Guldan	2004/LXXXI	5-6/56
Global Positioning System	A. Guldan, P. Augustíni	2004/LXXXI	7-8/60
Európska konferencia o značkovani	L. Khandl	2004/LXXXI	7-8/64
Cykloturistické trasy na Slovensku	J. Hlatký	2004/LXXXI	9-10/31
Global Positioning System (pokračov.)	A. Guldan, P. Augustíni	2004/LXXXI	9-10/52
Nie všetko nové je aj aktuálnejšie (mapy SHOCART)	S. Seitzová	2004/LXXXI	9-10/56
Značkári jubilanti	A. Guldan	2004/LXXXI	9-10/64

KST uzavrel zmluvu s firmou SHOCART.....	L. Khandl	2004/LXXXI	11-12/64
Od prvého januára po novom (nomogram...)	A. Guldan	2005/LXXXII	3-4/46
Pomenované značkové chodníky (1)	S. Seitzová	2005/LXXXII	5-6/60
Zmeny v sieti turistických značkových trás	S. Seitzová	2005/LXXXII	5-6/62
Členovia KST sú už tradične poistení ...	lk	2005/LXXXII	5-6/64
...verejná zbierka na odstránenie následkov...	lk	2005/LXXXII	5-6/64
Pomenované značkové chodníky (2)	S. Seitzová	2005/LXXXII	7-8/60
Chodník Jurka Szomolányiho	A. Guldan	2005/LXXXII	7-8/62
Otvoria nové priechody	sita	2005/LXXXII	9-10/60
Jubilantka medzi značkármi (Seitzová)	A. Guldan	2005/LXXXII	11-12/64
Obnovené turistické značkovanie z príspevkov EÚ	lkh	2005/LXXXII	11-12/64
Dar Nadácie SPP	lkh	2005/LXXXII	11-12/64
Uzatvorenie hrebeňa Nízkych Tatier v úseku Čertovica - Kráľova hoľa	lkh	2005/LXXXII	11-12/64
Niekoľko slov o geografickom názvosloví	S. Seitzová	2006/LXXXIII	1-2/28
Pribudnú nové priechody pri Dunaji?	lkh	2006/LXXXIII	1-2/64
Pomenovanie značkových turistických trás	lk	2006/LXXXIII	5-6/64
Zelené turistické priechody na maďarsko-slovenskej hranici	lkh	2006/LXXXIII	7-8/68
Dar Nadácie SPP využil KST na nové impulzy	lkh	2006/LXXXIII	9-10/64
Osobnosť cestovného ruchu (M. Ružek)	P. Perhala	2007/LXXXIV	3-4/66
Výsledky zbierky na zničené turistické značkovanie		2007/LXXXIV	3-4/68
Plakety Alojza Lutonského	lk	2007/LXXXIV	5-6/63
Rozlúčka s Vlastimilom Dohnalom	A. Guldan	2007/LXXXIV	5-6/63
Jubilant Arnošt Guldan	sei	2007/LXXXIV	5-6/64
Tatry bez bariér		2007/LXXXIV	9-10/5
Nad značkovými turistickými chodníkmi na Slovensku sa zmráka	A. Guldan	2007/LXXXIV	9-10/60
Rozlúčili sme sa s Ferkom Senčekom	A. Guldan, L. Harmatha	2008/LXXXV	5-6/80
Za Vladom Princom	V. Chrapčiak	2008/LXXXV	5-6/80
		2009/LXXXVI	1-2/
Vstupujme do prírody s úctou a pokorou (rozhovor s M. Ružekom)	L. Khandl	2009/LXXXVI	7-8/6
Jubilant Milan Ružek		2009/LXXXVI	7-8/80
Perličky z geografického názvoslovía	S. Seitzová	2009/LXXXVI	9-10/70
		2010/LXXXVII	
Rozlúčili sme sa s Andrejom Miklerom	A. Guldan, R. Šimko	2010/LXXXVII	5-6/78
Požitavské cyklotrasy	Ľ. Chládek	2010/LXXXVII	9-10/30
To tu ešte nebolo	A. Guldan	2010/LXXXVII	11-12/79
Jazdecká turistika v KST	A. Guldan	2010/LXXXVII	11-12/75
1-2/48			
3-4/16	S. Seitzová	2011/LXXXVIII	
5-6/74	A. Guldan	2011/LXXXVIII	
9-10/78	Ľ. Sokol	2011/LXXXVIII	
11-12/76	D. Valúch	2011/LXXXVIII	
11-12/78	A. Guldan	2011/LXXXVIII	
	A. Guldan	2011/LXXXVIII	
		2012/LXXXIX	

9.4. SÚPIS POUŽITÝCH SKRATIEK

CP	Cestovný príkaz
ČSR	Československá republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSFR	Československá federatívna republika
ČSTV	Československá telesná výchova
ČSZTV	Československý zväz telesnej výchovy
ČOS	Československá obec sokolská
ČSM	Československý sväz mládeže
DDR	Deutsche demokratische Republik
DŠO	Dobrovoľná športová organizácia
ELR	Elektronická revízia
ERA	European Rambler's Association
EWV	Europäische Wandervereinigung
FERP	Fédération européenne de la randonnée pédestre
FČST	Federácia českých a slovenských turistov
Fl	Florin (v rakúskej mene Gulden) - zlatka
Ft	Forint (uhorská mena)
HS	Horská služba
HZS	Horská záchranná služba
JAMES	Slovenský horolezecký spolok (Idealizmus, Alpinizmus, Moralita, Eugenika a Solidarita)
JTO	Jednotná telovýchovná organizácia
KB DDR	Kulturbund der Deutschen demokratischen Republik
Kč	Koruna česká
KČST	Klub československých turistov
KČT	Klub českých turistů
KNV	Krajský národný výbor
Kr	Kreuzer; krajczár (grajciar)
KS	Karpatský spolok (Karpäthenverein)
Ks	Koruna slovenská
KST	Klub slovenských turistov
KSTL	Klub slovenských turistov a lyžiarov
KV	Karpäthenverein
KV TVŠ	Krajský výbor Telesnej výchovy a športu
KZK	Krajská značkárska komisia
MHCP EB	Medzinárodná horská cesta priateľstva Eisenach - Budapest
MKE	Magyarországi kárpátgyesület (Uhorský karpatský spolok)
MNV	Miestny národný výbor
MTE	Magyar turista egyesület (Maďarský turistický spolok)
MTS	Maďarský turistický spolok (Magyar turista egyesület)
NDR	Nemecká demokratická republika
OKST	Odbor Klubu slovenských turistov
ONV	Okresný národný výbor
OOT	Okresný odbor turistiky
OTZ	Odznak turista-značkář
OV TVŠ	Okresný výbor Telesnej výchovy a športu
OZK	Okresná značkárska komisia
PTT	Polskie Towarzystwo Tatrzańskie
PTTK	Polskie Towarzystwo Turystyczno Krajoznawcze
SNR	Slovenská národná rada
SÚV ČSTV	Slovenský ústredný výbor Československej telesnej výchovy
SV ČSTV	Slovenský výbor Československej telesnej výchovy
SV ČSTV	Slovenský výbor Československej telesnej výchovy
SZ	Sekcia značenia
TJ	Telovýchovná jednota
TS SIV TVŠ	Turistická sekcia Slovenského výboru pre telesnú výchovu a šport
TST	Tatranský spolok turistický
UKS	Uhorský karpatský spolok (Magyarországi kárpátgyesület)
ÚOT	Ústredný odbor turistiky
ÚRO	Ústredná rada odborov
ÚSZ	Ústřední sekce značení
ÚV ČSTV	Ústredný výbor Československej telesnej výchovy
VVCR	Vládný výbor pre cestovný ruch

♦ PROFIL AUTORA ♦

doc. Ing. Arnošt Guldan, CSc.

* 12. 4. 1932 v Bratislave, † 3. 7. 2012

elektrotechnický inžinier, vysokoškolský učiteľ
a vedecký pracovník

- Značkárom bol od roku 1958, kvalifikáciu inštruktora značenia získal v roku 1959. Od roku 1960 bol ústredným inštruktorom značenia.
- V roku 1958 bol pozvaný do komisie značenia Zväzu turistiky ČSZTV. V tejto komisii pracoval nepretržite 54 rokov. Od roku 1994 do roku 2007 vykonával funkciu predsedu komisie značenia KST.
- Podieľal sa na vybudovaní jednotného systému značenia na Slovensku. So spolupracovníkmi vytýčil priebeh európskych diaľkových trás E3 a E8, prechádzajúcich územím Slovenska. Je autorom slovenskej časti medzinárodnej turistickej trasy I23 Czestochowa – Levoča – Mariazell. Je spoluautorom viacerých značkárskeho učebníc. Od roku 1993 zastupoval značkárov v Európskom združení peších turistov (EWV). Zorganizoval regionálnu konferenciu EWW v rokoch 1996 a 2001, ako aj niekoľko medzinárodných stretnutí zástupcov organizácií značujúcich turistické chodníky v susedných krajinách. Podieľal sa na organizácii európskej štafety „EURORANDO 2001“. Pripravil dva značkárske projekty, ktoré boli prijaté a finančne podporené grantom. Zaslúžil sa o zhodnotenie práce značkárov za verejnoprospešnú činnosť ocenením „Srdce na dlani 2001“, udelené prezidentom republiky. Podieľal sa na zavedení výpočtovej techniky a na zavedení satelitnej navigácie do značenia. Prezentoval značenie v rozhlase i v televízii a uverejnil rad článkov o značení v Krásach Slovenska a v iných časopisoch. Je spoluautorom prvej značkárskej www stránky. Je autorom inovovanej verzie značkárskej normy STN 01 8025 Turistické značenie a publikácie „Turistické značované chodníky na Slovensku“. Je spoluautorom publikácií „Abeceda turistického značenia“ a „Základy turistického značenia“, publikácie „Využívanie satelitného navigačného systému v pešej turistike“. Spolupracoval na vydaní publikácie „Auf dem Marienpilgerweg“, vydané v Rakúsku. Vydal tiež niekoľko propagačných publikácií o značení. Podieľal sa na tvorbe turistických máp revíziami ich turistického obsahu pred zadaním máp do tlače.
- Od roku 2010 bol členom výkonného výboru KST a členom redakčnej rady časopisu Krásy Slovenska. Je držiteľom odznaku Turista – značkár (OTZ) I. triedy a zlatého odznaku OTZ. Bol ocenený medailou „Za zásluhy o rozvoj Československej telesnej výchovy a športu“ a zlatou medailou KST. Je držiteľom plakety A. Lutonského za rozvoj turistiky a najvyššieho ocenenia KST – medaily Miloša Janošku za mimoriadny prínos pre rozvoj organizovanej turistiky na Slovensku. V roku 2012 mu bolo udelené čestné členstvo KST.
- Autor sa vydania publikácie nedožil, zomrel 3. júla 2012.

**POHĽAD DO DEJÍN ZNAČENIA TURISTICKÝCH
CHODNÍKOV NA ÚZEMÍ SLOVENSKA**

Autor: © Arnošt Guldán

Vydala: rodina Arnošta Guldána, s príspevím Klubu slovenských turistov

Rok vydania: 2013

Prvé vydanie

Grafická úprava: Mgr. Katarína Mozolová

Redaktor jazykovej úpravy: Ing. Mária Fábryová

Tlač: VKÚ, akciová spoločnosť, Harmanec

Náklad: 1 000 výtlačkov

ISBN 978-80-969498-8-5